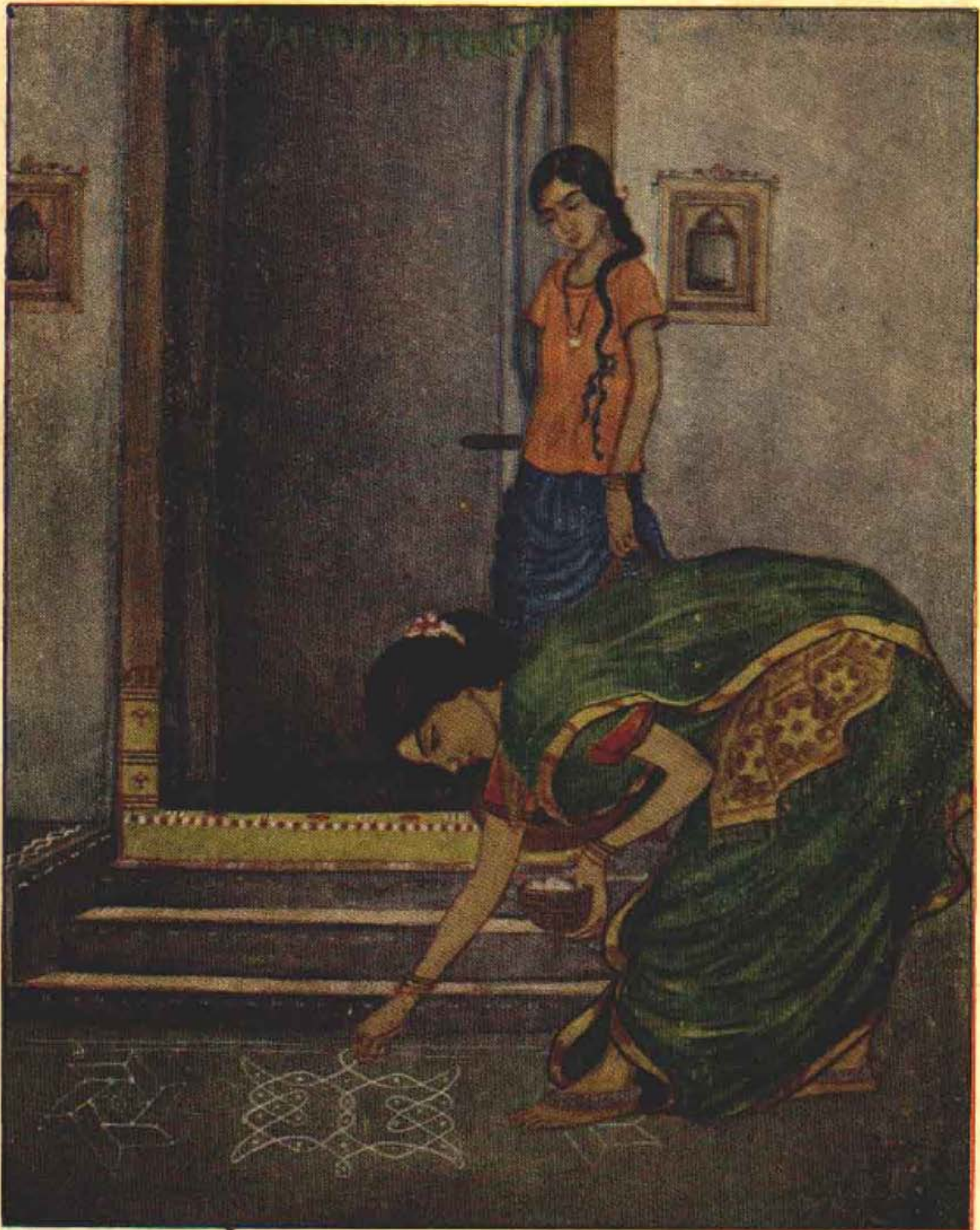

రంగవల్లి — రామనాథశర్మ.

భారతి

సంపు. ౧౪ ఈశ్వర సంవత్సరము, శ్రావణమాసము (ఆగస్టు ౧౯౩౭) సంఖ్య ౮

గుడిపాటి వెంకటచలంగారి 'పాపం'!!!* విమర్శ

బుర్రా వెంకటసుబ్రహ్మణ్యం

గుడిపాటి వెంకటచలంగారి కథలు తొమ్మిదింటిని పుస్తకరూపంలో తెనాలి యువకార్యాలయం వారు వారి ద్వితీయప్రచురణంగా ప్రచురించారు. వారి ప్రథమప్రచురణం కొడవటిగంటి కుటుంబరావుగారి 'కారుణ్యం' అన్న కథలసంపుటి. 'పాపం !!!' తర్వాత పిల్లలమర్రి బాలకృష్ణశాస్త్రిగారి 'రూమ్ టు లెట్' అన్న కథలసంపుటి కూడా ప్రచురించారు. † ఇటువంటి ప్రచురణాలవల్ల తెనాలి యువకార్యాలయంవారు ఆంధ్రవాఙ్మయాభివృద్ధికి చాలా తోడ్పడుతున్నారు. ఇప్పటివరకూ వారు ప్రచురించిన కథలపుస్తకాలవెల చెరొక నాలుగణాలు మాత్రమే. ఏ విధంగా ఆలోచించినా, ఆంధ్రప్రజయొక్క సహాయానికి తెనాలి యువ

---

* యువకార్యాలయ ప్రచురణం, యువకార్యాలయం, పాతపేట, తెనాలి. వెల నాలుగణాలు.

† [ఆ తరువాత మునిమాణిక్యం నరసింహారావుగారి 'కాంతం కైఫీయతు' (కథలసంపుటి)న్నూ ప్రచురించారు. సం. భా.]

కార్యాలయంవారు పూర్తిగా అర్హులన్న విషయం అందరూ గ్రహించాలి.

తెలుగుకథలు చదివే ఆంధ్రులలో వెంకటచలంగారి పేరు విననివారుకాని, వారికథలు చాలావరకు చదవనివారుకాని ఎవరూ ఉండరు. తెలుగుదేశంలో వెంకటచలంగారు కథలువ్రాయడం మొదలుపెట్టకముందు కథలు లేకపోలేదు. కాని అప్పటికథలన్నీ ప్రాచీనపద్ధతులమీద వ్రాయబడ్డవి. పాశ్చాత్యనవలలూ, పాశ్చాత్య కథలూ అనేకం చదివి, వాటిపద్ధతులు గ్రహించి, ఆ పద్ధతులప్రకారం తెలుగులో కథలువ్రాయడం పది పదిహేను సంవత్సరాలకిందటివరకూ జరగలేదు. వెంకట పార్వతీశ్వరకవులు ఆంధ్రప్రచారిణీగ్రంథనిలయం స్థాపించి, బెంగాలీకథలు కొన్ని తెలుగుభాషలోకి తర్జుమా చేయించారు కాని, ఆ బెంగాలీకథలు చాలా వరకు అపరాధపరిశోధకనవలలే అవడంవల్లనూ, చెప్పదగినన్ని సాంఘిక నవలలు వారి గ్రంథనిలయంనుంచి వెలువడకపోవడంవల్లనూ, 1920 వ సంవత్సరానికి పూర్వం వారు ఆంధ్రభాషాభివృద్ధికోసం చేసిన ప్రయత్నాలు అంతగా ఫలించలేదు. ఇటీవల సాహితీసమితి స్థాపింపబడడంవల్ల తెలుగులో కొంతవరకు చదవదగిన కథలు కొన్ని వ్రాయబడ్డాయి. కాని, వెంకటచలంగారు కథలు వ్రాయడం మొదలుపెట్టకమునుపు తెలుగు భాషలో చెప్పుకోదగినకథకు లెవ్వరూ లేరని ఒప్పుకోక తప్పదు.

వెంకటచలంగారి కథల గురించి వ్యాసంవ్రాస్తుంటే ముఖ్యంగా చెప్పవలసిన విషయం ఇదే. నవీన పాశ్చాత్య వాఙ్మయాలు కొద్దో గొప్పో చదివి తెలుగు వాఙ్మయంలోకి కొత్తపద్ధతులూ, కొత్తకళలూ తెచ్చిన మొదటి కథకు డీయనే. కాని, పేరుపడ్డ పాశ్చాత్య కథకులు అనేకమందున్నారు. వారి వారి పద్ధతులు అనేకం ఉన్నాయి. వెంకటచలంగారు శ్రద్ధగా చదివిన కథకులూ శ్రద్ధగా బోధపరచుకున్న పద్ధతులూ మాత్రం చాలా తక్కువ. గీడిమోపసా అన్న ఫ్రెంచి కథకుడియొక్క కథలు వీరు అన్నీ చదివినట్టు కనిపిస్తుంది. వీరి కథలు కొన్ని పూర్తిగా మోపసాయొక్క కథల అనువాదాలే. పూర్తిగా అనువాదాలు కానప్పుడు కూడా అక్కడక్కడ వీరి కథలలో వచ్చే చమత్కారమైన భావాలూ సొంపులూ వీరికి మోపసాయొక్క కథలు చదవడంవల్లనే పట్టుబడ్డాయని మోపసాయొక్క కథల గురించి ఏమాత్రం తెలిసినవాళ్ళకైనా బోధపడుతుంది. అప్పుడప్పుడు వీరు తమ కథలు కొన్ని అనువాదాలు మాత్రమే అన్న విషయం తెలియపరచకుండా కూడా ఊరుకుంటారు. వారి 'సావిత్రి' నాటకానికి మనవి మాటగా 'దీనిలో వున్నతభావాలన్నీ మీటర్‌లింక్ కవివి' అని వ్రాసేరు. కాని, 'సత్యం శివం సుందరం' అన్న కథలలో ఒక కథ పూర్తిగా మోపసాయొక్క 'బూల్ డి సూఫ్' అన్న కథకి అనువాదం అన్న విషయం కాని, వారి 'దైవమిచ్చిన భార్య' హెచ్. జి. వెల్సుయొక్క 'పేషనేట్ ఫ్రెండ్స్' అన్న నవలకి అనువాదం అన్న విషయం కాని వారు ఎక్కడా ప్రకటించినట్టు నాకు జ్ఞాపకం లేదు.

నిజానికి పూర్తిగా స్వంతకథలు ఊహించి వ్రాయలేని సందర్భంలో మన వాఙ్మయం అభివృద్ధి చెందాలంటే పరదేశపు కథలకి అనువాదాలు తయారు చెయ్యక తప్పదు. ఈ విధంగా ఆలోచిస్తే, మన కథకులు తమ కథలు కొన్ని అనువాదాలని లోకానికి ప్రకటించినా ప్రకటించకపోయినా మోపసావంటి గ్రంథకర్తల కథలని మన సంఘపరిస్థితులకి సరిపోయేటట్టు తిప్పి మన భాషలో వ్రాయడం ఆనందించవలసిన విషయమే. అతి రమ్యమైన అనువాదాలు తయారు చెయ్యడంలో వెంకటచలంగారి కున్న నిపుణత ఎవరికీ లేదు. 'బూల్ డి సూఫ్' యొక్క అనువాదం చదువుతుంటే వా రెంత తెలివైనవారో ఎవరికైనా తెలుస్తుంది. నా అభిప్రాయం కానప్పటికీ, కొందరి అభిప్రాయం ఏమిటంటే అసలు కథకంటె వీరి అనువాదం ఎక్కువ చక్కగా ఉందని. వారి 'దైవమిచ్చిన భార్య' కూడా చాలా అద్భుతమైన అనువాదం. వా థలలో అనువాదాలు కాకుండా వారి స్వంతకథలే అని తెలిసిపోయే కథలు ఏవీ కూడా వారి అనువాదాలలో ప్రశస్తమైనవాటంత అందంగా ఉండవని నా ఊహ.

వెంకటచలంగారి కథల విమర్శన వ్రాయడంలో ఒక చిక్కు కూడా ఉంది. వారివ్రాతలో ఎంతవరకు స్వంతరచనో ఎంతవరకు అనువాదరచనో తెలుసుకోడం కొంచెం కష్టం. వారికథలు చదువుతున్నప్పుడు 'ఒక

వేళ ఈభాగం అనువాదమేమో' అన్న అనుమానం కలగడానికి కారణం వారికథలలో ఉండే సంఘనిరూపణ మనసంఘపరిస్థితులకి సమంగా చెందకపోవడమే. అటుకంటప్పుడు ఆభాగం అనువాదమే అయినట్టయితే అనువాదం అందంగాలేదని చెప్పవల సొస్తుంది. అనువాదం కాకుండా స్వంతరచనే అయినట్టయితే కథ మన సంఘానికి సహజంగా లేదని చెప్పవల సొస్తుంది. ఈ కథలసంపుటిలోనే 'మోసంచేసిందా?' అన్న మొదటి కథ చదువుతుంటే ఇటువంటి అనుమానం కలుగుతుంది. ఒకవైపు హనుమంతరావుని ప్రేమిస్తూ, మరొకమనిషిని, మద్దులమధ్య, "పాపంకదండీ పెళ్లి కానివాళ్లతో సహవాసం?"అని ఒకసారీ, "పానీ, ఈపనులకి అంతప్రాం ముఖ్యం లేనప్పుడు అనేకమందికి- యిద్దరుముగ్గురికి- సంతోషమిస్తేనేమండి?" అని మరొకసారి ప్రశ్నలువేసే లలితకాని; మొదట అసందర్భంగా నరకబాధకి భయపడి హనుమంతరావుని పొమ్మని, చివరకి నరకంలేదన్న చదకబోధనలవల్ల చటుక్కున ధైర్యం తెచ్చుకుని హనుమంతరావుతో లేచిపోయే లలితకాని మన ప్రస్తుత సంఘ పరిస్థితులకి కథలో ఏ సమయంలోనూ సహజమైన స్త్రీలా కనపడదు. కథ చమత్కారంగా ఉందన్నమాట నిజమే. కాని మనదేశంలో జరిగేకథకాదు. పైకి కనిపించడం ఏదేశపు భావలోనో ఉన్న ఏ శరాబ్దపు కథనో తెచ్చి మన దేశంలోనూ, మనభావంలోనూ ఇరికించడానికి ప్రయత్నించినట్టుగా కనిపిస్తుంది. అనటోల్ ఫ్రాన్స్ అన్న ఫ్రెంచికథకుడి కథలు కొన్నిటిలో ఈ కథలోఉన్న చమత్కారభావం ఉంటుంది. కాని ఆ ఫ్రెంచికథకుడి కథలు చదువుతుంటే సంఘనిరూపణలో కాని, స్వభావ చిత్రణలోకాని తప్పుపట్టేందుకు అవకాశం ఎక్కడా ఉండదు.

ఈ కథలసంపుటిలో 'అమ్మగారి అవసరం' అన్నకథకూడా పైన చెప్పినవిధంగానే చాలా అందంగానూ, చాలా అసహజంగానూ కూడా ఉంది. కథంతా మూడునాలుగు వాక్యాలలో ఇమిడుంది. "గోపాలయ్యరు ముసలివాడు. ఎవరన్నా పెద్దమనుషులొస్తే భార్యని పంపుతాడు వాళ్లగదిలోకి......యింకెవరూ దొరక్కపోతే పదిగంటలప్పుడు. "భవానీసింగ్, అమ్మగారి అవసరం చూడు" అంటాడు. అందుకనే ఎవరు వచ్చినా కరుస్తాడు, ఆ జవానుగాడు." ఇంత ఉదార స్వభావుడైన గోపాలయ్యరూ ఇంత మదపీడితురాలైన రుక్మిణీ, భోగభాగ్యాలతో ఇంత తులతూగుతున్న జవానుగాడూ వెతికితే వెంకటచలంగారికి ఏ ఊళ్లలోనైనా కనిపిస్తారేమోకాని, ఈ గోపాలయ్యర్లూ రుక్మిణులూ భవానీసింగులూకూడా ప్రతిరోజూ ఇంతధారాళంగా, నిస్సంకోచంగా, నిర్భయంగా ఇలా ప్రవర్తించడం ఎక్కడా ఉండదు. కథ మనసంఘానికి సహజంగా ఉండాలంటే ఈ భయం సంకోచం దాపరికం ఏదో ఒకవిధంగా ప్రధానపాత్రలలో చూపించాలి. లేకపోతే ఏ పాశ్చాత్యకథకుడికథనో దొంగిలించినట్టు చదువరులకి అనుమానం కలగడం చదువరులతప్పు కాదు.

ఈ సందర్భంలోనే 'మచ్చలు' అన్నకథకూడా కొంత చర్చించవలసిన దవుతు. దుర్గమ్మ ఒకపిచ్చి 'ముంగివెధవ'యొక్క భార్య. దుర్గమ్మశరీరంమీద ఎప్పటికప్పుడు 'పట్లుడిగపడ్డగంట్లూ' మచ్చలూను. 'దుర్గమ్మకి భర్తకీ సరసాలు అంతతీవ్రంగా ఉంటాయి గావును' అని దుర్గమ్మయొక్క కథ చెప్తున్నకుర్రవాడూ అతనిభార్యా అనుకుంటారు. అతనిభార్య ప్రసవానికి పుట్టింటికి వెళ్లినప్పుడు అతను దుర్గమ్మని అతనిపెరట్లో కలుసుకుంటాడు:

> ఆమెదగ్గిరికి వెళ్లి, "ఏంకొత్తమచ్చలు లేవు" అన్నాను.
> సిగ్గుపడక, చిన్ననవ్వుతో "లేవండీ" అంది.........
> "కొత్తమచ్చలు లేనేలేవా?" అన్నాను మళ్లీ.
> "ఉంటే కనపడవు" అంది ధైర్యంగా.
> "కనపడనిచోట్ల ఉన్నాయా?"
> కళ్లూ తలా తిప్పేసింది.
> "మచ్చ లేవీ? చూడనీ" అని ఆమెబుజం మీది రవికను పక్కగా లాగాను. దుర్గమ్మ మెల్లిగా నావేళ్లను తొలిగించి మళ్లా కప్పుకున్నది. అదే పట్టుదలతో రెండోచేతి పక్కన చూశాను.

అక్కడో పెద్దమచ్చ వుంది. ఇంకా కొంచెం కిందగా రొత్తుగా మొదలుపెట్టేచోట యింకో మచ్చ వుంది.

“పాపం, దుర్గమ్మా!” అని ఆమెకలని నా రొమ్ముకి అద్దుకున్నాను.

“ఎందుకు నామచ్చలితోలి నీకు? ఎప్పుడూ నవ్వుతావు. వొళ్లంతా అవే” అని మోకాలి మీద చీర తీసి చూపింది.

నేను చప్పున యింకా పైకిలాగి “ఇంకా లేవా?” అన్నాను.

దుర్గమ్మకీ కథచెప్తున్న వాడికీ ఉన్నట్టు చూపించబడ్డ పరిచయ పరిస్థితులలో ఈ ‘బుజంమీది రవికను పక్కగా లాగడాలూ’, ఈ ‘మోకాలిమీదిచీర తీసి చూపించడాలూ’, ఈ ‘చప్పున చీర యింకా పైకిలాగడాలూ’ వింతలు కానట్టూ, అంత సర్వసామాన్య మైన విషయాలైనట్టూ వర్ణించడంలో వెంకటచలంగారు ఏసంఘంయొక్క పరిస్థితులు మనసులో పెట్టుకుని ఈ కథ వ్రాసేరో తెలుసుకోడం కష్టం. దుర్గమ్మకథ చెప్తున్నవాడు ఆ ఊరి వైద్యుడై యుండి, దుర్గమ్మకి మందులూ మాకులూ ఇస్తున్న సందర్భంలో అతని కామచ్చలు కనపడ్డట్టు కథవ్రాసినట్టయితే ఈకథలో సంఘనిరూపణ ఇంత అరకరకగా ఉండకపోను.

ఈ కథల సంపుటిలో ఉన్న మిగిలిన కథలు చదువుతుంటే కూడా సంఘనిరూపణలో ఈ దుర్గుణం అనేకచోట్ల కనిపిస్తుంది. ఒకవేళ తమ కథలకీ మన సంఘపు ప్రస్తుత పరిస్థితులకీ సంబంధమే లేదని కాని, సంబంధం ఉందోలేదో ఆయనకి అవసరంలేదని కాని వెంకటచలంగారు వాదించేటట్టయితే, ఆయన కొక జవాబు చెప్పవలసుంటుంది. ప్రత్యేకంగా ఒక సంఘాన్నే మనసులో పెట్టుకుని కథలు వ్రాయనివాళ్లు ప్రత్యేకంగా ఒక సంఘానికి మాత్రమే చెందేవర్ణనలూ మాటలూ వారి కథలలో ఏభాగంలోనూ కూడా వాడకూడదు. అలా వాడినట్టయితే గ్రంథకర్త ప్రత్యేకంగా ఆ సంఘాన్నిగురించే కథ వ్రాయదలచుకున్నట్టు నిర్ధారణ. మన సంఘపరిస్థితులకి ప్రస్తుతం చెందే వర్ణనలూ మాటలూ వెంకటచలంగారి ప్రతి కథలోనూ అనేకం కనిపిస్తాయి. ‘మోసంచేసిందా?’ అన్న కథలో ‘హనుమంతరావు భాగ్యపు అసలు కారణం విష్ణ్వాలయం ప్రాకారసామీప్యంలో ఉండాలనుకుని వెతికేను’ అని వ్రాయడంలో కాని; ‘వొంటరితనం’ అన్న కథలో ‘వెంకటబ్రహ్మంపేరు చెపితే చాలు, దొంగలకే కాదు, మంచివాళ్లకీ, మేస్ట్రీలుకీ, తక్కిన యినస్పెక్టర్లకీ హడలు’ అనడంలో కాని; ‘అమ్మగారి అవసరం’ అన్న కథలో ‘భోజనంచేసి డిప్టీ సూపరెంటు నరసింగరావు బంగాళా వరండాలో నుంచున్నాడు’ అని వ్రాయడంలో కాని; ‘అవసరంలేని ఆపరేషన్’ అన్న కథలో ‘యింక బిడ్డలకోసం వాళ్లు పడ్డ శ్రమా, చేసిన ప్రయత్నాలూ. యిన్నన్ని కావు యెన్నిమందులో, యెన్ని యాత్రలో, యెన్ని మొక్కులో, యెన్నివిధాలైన ప్రదక్షిణాలో, యెంతమది వైరాగులకీ సన్యాసులకీ బహుమతులో!’ అని వ్రాయడంలో కాని; ‘మచ్చలు’ అన్న కథలో ‘నాభార్య ప్రసవానికి పుట్టింటికివెళ్లింది’ అని వ్రాయడంలో కాని; ‘ఎదగలేదు’ అన్నకథలో ‘గోదావరి యిసికలంకల వెనక సూర్యుడు అస్తమిస్తున్నాడు. వూళ్లోంచి బిందె పట్టుకుని ఒక అమ్మాయి మా రేవువేపు వొచ్చింది’ అని వ్రాయడంలో కాని వెంకటచలంగారు మన సంఘపరిస్థితులనే మనసులో పెట్టుకుని కథలు వ్రాయబోయారన్న విషయం అందరికీ విశదం. ఆ ఉద్దేశ్యంలో కథలు మొదలుపెట్టి, మధ్యలోనూ చివరనా మళ్లీ అల్లకల్లోలాలైన పాశ్చాత్య సంఘాలలోనే ఆరితేరిన తెల్లవాళ్లకంటె కూడా ఎక్కువ స్వేచ్ఛగానూ, నదురూ బెదురూ లేకుండానూ మనదేశపు ఆడవాళ్లూ మొగవాళ్లూ ప్రవర్తిస్తున్నట్టు ఆయన వ్రాయడం ఆయనకథలయొక్క మిగిలిన అందాన్నికూడా పాడుచేస్తుంది. సాంఘికసంబంధ మైన కథ ఏదైనా కూడా ఏదో ఒక సంఘంయొక్క పరిస్థితులలో జరిగుండొచ్చునని నమ్మతగిన ట్టుండాలి. వెంకటచలంగారి కథలు చదువుతుంటే వ్యతిరేకమైన అనేక సంఘాలు కలగాపులగ మైనట్టూ, లోకం అంతా తల్లకిందులైనట్టూ ఉంటుంది. గొప్ప కథకుల కథలలో ఉండే సంఘనిరూపణలో ఇటువంటివ్యత్యాసాలేవీ

ఉండవు. బొక్కాచియో యొక్క కథలుకాని, బాల్జాక్ యొక్క కథలుకాని, మొపసా యొక్క కథలు కాని, అనటోల్ ఫ్రాన్స్ యొక్క కథలుకాని, డి. హెచ్. లారెన్సు యొక్క కథలుకాని చదివి ఆనందించిన ఏ చదువరికైనా వెంకటచలంగారి కథలు చదువుతుంటే మొదట కనిపించే భేదం ఇదే.

వెంకటచలంగారి కథల సంఘ నిరూపణలో వ్యత్యాసం ఉండడానికి కారణం ఆయనకి పైన చెప్పినట్టు పాశ్చాత్య కథకుల వ్రాతలతో ఉండవలసినకంటె ఎక్కువ పరిచయం ఉందన్న విషయం ఒక్కటే కాదు. అంతకన్న ముఖ్యమైన కారణం ఆయనకి స్వంతదేశపు పరిస్థితులు బోధపరచుకుని, వాటిపైనే ఆధారపడుండే కథలు వ్రాయడానికి శక్తికాని, అభిలాషకాని లేకపోవడం. ఈశతాబ్దంలో మనదేశపు ఉన్నతభావాలూ ఆశయాలూ అన్నీ పాశ్చాత్య నాగరికతతో పోటీలో పడడంవల్ల, మనసంఘంలో మనకళ్లయెదుట అనేక మార్పులు బయలుదేరుతున్నాయి. సమిష్టికుటుంబం మాయమై పోతోంది. వివాహవిధానాలూ సాంఘిక నిబంధనలూ మారిపోతున్నాయి. స్త్రీల వ్యక్తిత్వమూ, స్త్రీల స్వాతంత్ర్యమూ, స్త్రీల హక్కులూ పెరిగిపోతున్నాయి. ఈమార్పులన్నీ వాటంతటవి సునాయాసంగా రావడంలేదు. కొందరువ్యక్తులు సంఘానికి జడవకుండా ముందడుగు వేస్తున్నారు. ఈ ముందడుగు వేస్తున్న వాళ్లకికూడా అప్పుడప్పుడు ధైర్యం చాలడంలేదు. ధైర్యం చాలకపోవడమే కాకుండా కొన్ని సమయాలలో వాళ్లు కొత్తగా తొక్కుతున్న మార్గాలు సరియైన మార్గాలు కావేమోనన్న సందేహంకూడా వాళ్లని బాధిస్తోంది. ఈవ్యక్తులందరూ సంఘాన్ని ఎదురుకుని పడుతున్న కష్టాలూ, కొత్తమార్గాలు తొక్కడంలో వారికి ధైర్యం చాలనప్పుడు వారిని క్షోభించే సందేహాలూ, వారి మనోవేదనా వెంకటచలంగారి కథలలో ఎంతవెతికినా కనపడవు. వారివి ఈతొమ్మిదికథలూ చదువుతుంటే, ఇన్ని శతాబ్దాలనుంచి కదలిక ఎరగని మన సంఘాన్ని పాశ్చాత్యనాగరికత వచ్చి కెలికేస్తోందన్న విషయంకాని, మన పూర్వాచారాలకీ ఈకొత్తనాగరికతకీ మధ్య పడి చాలామంది బాధపడుతున్నారన్న విషయంకాని ఏ సందర్భంలోనూ ఎవరికీ తట్టదు. మన జీవితాలలో ముఖ్యమైన సాంఘిక సమస్యలకీ వెంకటచలంగారి వినోదప్రపంచానికీ ఎక్కడా సంబంధంలేదు.

వెంకటచలంగారు ఈ కథలసంపుటికి గంభీరంగా 'పాపం !!!' అని పేరుపెట్టేరు. కాని వీరి కింత జాలి వీరికథలలో సంభవించేవాళ్లెవరెవరిమీద ఏఏ కారణాలవల్ల పుట్టిందో బోధపడడం లేదు. 'మోసం చేసిందా?' అన్నకథలోనూ, 'వొంటరితనం' అన్న కథలోనూ, 'నేనూ మా ఆవిడా మిగిలాం' అన్నకథలోనూ, 'అమ్మగారిఅవసరం' అన్నకథలోనూ, 'అవసరంలేని ఆపరేషన్' అన్నకథలోనూ, 'అవతారమా?' అన్నకథలోనూ కథకుడి ఉద్దేశ్యంలో జాలిశబ్దం పుట్టించగలిగే ఆడదికాని మొగవాడుకాని ఎంతవెతికినా కనపడడంలేదు. 'ఎదగనేలేదు' అన్నకథలో ఒకపెద్ద మనిషి, తనపెళ్లానికి ముసలిరూపు వస్తోందని దుఃఖపడుతూ, ఆదుఃఖంలో ఏమి చెయ్యడానికీ తోచక తన అత్తగారితో సంబంధం పెట్టుకుంటాడు! ఈకథలో పెళ్లాన్నిచూసి జాలిపడాలో మొగుడినిచూసి జాలిపడాలో తెలియకుండా ఉంది. 'మచ్చలు' అన్నకథలో పాశ్చాత్య శాస్త్రజ్ఞులచేత 'శాడిజమ్' అనబడే కొసవెర్రితో బాధపడుతున్న రత్తయ్య పిచ్చివాడన్న విషయం కథలో ఏ భాగంలోనూ నొక్కిచెప్పకుండా, రత్తయ్య పెళ్లామైన దుర్గమ్మ పడుతున్న బాధలు లోకంలో ప్రతి ఆడదీకూడా పడుతున్నట్టూ, ఒకడిపెళ్లాన్ని మరొకడొచ్చి లేవతీసుకుపోతేకాని ఆడవాళ్లబాధలకి అంతులేనట్టూ కథవ్రాయడం చాలా హాస్యాస్పదంగా ఉంది. పిచ్చివాడిని పిచ్చివాళ్ల ఆసుపత్రికి పంపలేదన్న విషయమై కథలో నాయకులుకాని గ్రంథకర్తకాని ఎక్కడా విచారిస్తున్నట్టు చిహ్నాలు లేవు. దుర్గమ్మయొక్క దుఃఖంలో ఈ ముఖ్యాంశం మూలపడేసి, పైగా దుర్గమ్మని చెరపడానికికూడా ప్రయత్నించి సిగ్గులేక "ఆడది తృణీకరించింతరువాత మళ్లీ ఆమెక్షేమం కనుక్కుంటానా?" అన్నధీరుడు ఆఖరికి అట్టహాసంగా, "జీవితంలోని దురదృష్టవంతులు మనపక్కనేవుంటారు. మనలోనే స్నేహంగా తిరుగుతోవుంటారు. బాధపడుతో, గాయాలుపడుతో, మనకళ్లయెదటనే అకాలమృత్యువు

నేపు నడుస్తూవుంటారు. మనం గుర్తించం. గుర్తించినా మన ఆనందంలోంచి తప్పకుని, వాళ్లకోసం చెయ్యజాలము. జాలినా, సహాయం తీసుకోరు. సహాయం చెయ్యలేము. నిస్సహాయులము. సహాయం తీసుకోడం వారిచాతకాదు. దౌర్భాగ్యులు, నిస్సహాయులు, విచిత్రమైనలోకం—భయంకరమైన జీవితం—" అంటూ అధికఉపన్యాసం ఇవ్వడం ఎంతవికారంగా ఉందంటే, చివరకి దుర్గమ్మంటే పుట్టనిజాలి కథకుడంటే పుట్టోంది.

ఒకవేళ 'పాపం !!!'యొక్క అర్థం పుణ్యానికి వ్యతిరేకమైన పదార్థం అయినట్టయితే ఈ తొమ్మిది కథలకీ ఈ పేరు పెట్టడంలో ఔచిత్యం అసలే కనపడదు.

ఒక కాలానికీ ఒక సంఘానికీ చెందనికథలు వ్రాయడానికి విశేషమైన పరిశీలనాశక్తికాని, ఎక్కువసూక్ష్మమైన బుద్ధికాని అవసరం లేదు. కాని, ప్రత్యేకంగా ఒకసంఘంయొక్క పరిస్థితులకే సరిపడేకథలు వ్రాయాలంటే, ఆటువంటికథలు మునిమాణిక్యం నరసింహారావుగారి కథలలా హాస్యపుకథలు మాత్రమే కానక్కనూ, పాంచకడీదేవ్ యొక్క కథలలా అపరాధ పరిశోధక నవలలు మాత్రమే కానక్కనూ, చింతాదీక్షితులుగారి కథలలా చిన్నపిల్లలకి వ్రాయబడ్డ కథలుమాత్రమే కానక్కనూ, కథకుడిలో రెండువిశేషమైనగుణాలుండాలి. మొదటిగుణం, ఆ సంఘంలో ఉండే వివిధవ్యక్తుల యొక్క వివిధోద్రేకాలతోనూ ఏకీభవించినా ఏకీభవించకపోయినా ప్రతివ్యక్తియొక్క మనోవికాసాన్నీ కూడా స్నేహభావంగానూ నిష్పక్షపాతంగానూ బోధపరచుకోగలిగినశక్తి. రెండవగుణం, సంఘం యావత్తులోనూ దోషాలన్నీ ఎలాఉద్భవించాయో, వాటిని పోగొట్టేందుకుమార్గాలేమిటో, ఊహాప్రపంచంలో అసలు సంఘం అంటే ఏమిటో, వ్యక్తియొక్క స్వేచ్ఛ అంటే ఏమిటో, సంఘానికీ వ్యక్తికీ వైరం ఎటువంటిదో, ఈ వైరం లేకుండా ఉండాలంటే సంఘం ఎటువంటిదై యుండాలో, వ్యక్తు లెటువంటివారై యుండాలో తెలుసుకొందుకు ప్రయత్నించే మేధాశక్తి. ఈ రెండుగుణాలూకూడా వెంకటచలంగారిలో లేవనే చెప్పాలి. దీని అర్థం వెంకటచలంగారికి తెలివితేటలే లేవనికాదు. సంఘసమస్యలగురించి చర్చించడంలో వారి తెలివితేటలు ఇంకా సరియైన మార్గంలో పడలేదని చెప్పొచ్చును. హిందూమతాన్నీ పూర్వాచారాలనీ, పురాణం చెప్పించుకునే స్త్రీలనీ, చదువుకోని పల్లెటూరు వాళ్లనీ వేళాకోళం చెయ్యడం అతిసులభమైన కార్యం. ఈమతాచారాలలోనూ, సంఘాచారాలలోనూ, మనుష్యులలోనూ మంచిచెడ్డలు బోధపరచుకుని, ఉన్నమంచితనాన్ని వృద్ధిచేయడం అతికష్టమైనపని. వెంకటచలంగారి 'అవసరంలేని ఆపరేషన్' అన్నకథలో డాక్టరుయొక్క భర్తా, 'అవతారమూ!' అన్నకథలో పంచావతీర్థులూ, వాళ్లకున్నపాటి చవటతెలివితేటలకి వాళ్లంతో ఘనులైనట్టూ, వాళ్లచర్యలు వినోదకరమైన విషయాలు మాత్రమే అయినట్టూ, వాళ్లగుణాలు కూడా ఆమోదించవలసిన గుణాలే అయినట్టూ, వాళ్లవలలోపడ్డ తెలివితక్కువ స్త్రీల జీవితమార్గాలకి రవంతైనా దుఃఖం చూపించకుండా కథలు వ్రాయడం గ్రంథకర్తకి సంఘంయొక్క మంచిచెడ్డలంటే లక్ష్యంలేదన్నవిషయం రూఢిగా రుజువుపరుస్తుంది. సంఘం అంటే ఏమిటో, వ్యక్తిత్వం అంటే ఏమిటో సమంగా అర్థంచేసుకోలేని ప్రతి కుర్రవాడూకూడా గర్వంగా ఈ సంఘమూ ఈ లోకమూ ఈ నక్షత్రమండలమూ తనకోసమే ప్రత్యేకంగా సృజించబడినట్టు వెర్రిగంతులు వేస్తూ వెర్రికేకలు పెట్టుంటే చాలా వినోదకరంగానూ ఉంటుంది, చాలా విచారకరంగానూ ఉంటుంది. సృష్టికంతటికీ అర్థం తన చిన్నచిన్న కష్టాలలోనూ తన చిన్నచిన్న సుఖాలలోనూ మునిగి తేలుతున్న ఒక చిన్న వ్యక్తియొక్క తప్పకను జీవితంలో మాత్రమే వెతికితే కనపడదన్న విషయం వెంకటచలంగారుకూడా గ్రహించాలి. మనం అంతముఖ్యులమూ కాము. ఈసంఘాలూ ఈమతాలూ ఈసృష్టీ అంతతృణీకరించవలసినవీ కావు. కష్టాలన్నా తొందరలన్నా సహించక తమవినోదంకోసం వాటిని రాళ్లు రువ్వి బాధించేపిల్లలకీ అద్వైతవేదాంతం పూర్తిగా గ్రహించి ప్రతిజీవాన్నీ ప్రేమించే జ్ఞానికీ ఎంత భేదం ఉందో వెంకటచలంగారికీ నిజంగా గొప్పకథకులైనవాళ్లకీ అంత భేదం ఉంది.

పైనచెప్పిన రెండుగుణాలూ ఒకేసారి లేకపోయినప్పటికీ కొందరు పాశ్చాత్యకథకులు పేరుపడ్డవా

ట్లున్నారన్న మాట నిజమే. కాని విమర్శకులు అటువంటి ప్రతి కథకుడియొక్క లోపాలూ కనిపెట్టక పోలేదు. గీడిమొపసా యొక్క చిన్నకథలు చదువుతుంటే, మొత్తంమీద సంఘసమస్యలు అతన్ని అంతగా పీడించ లేదన్న విషయం తేటపడుతుంది. కాని ప్యారిస్‌నగరంలో ఫ్రెంచి సంఘపరిస్థితులు ఎటువంటివో పుస్తకాలు చదివి గ్రహించినవాళ్లకికూడా మొపసాకథలలో ఉండే సంఘనిరూపణలో ఏమీ లోటు లేదనీ, తను ఎటువంటివాళ్లనుగురించి కథలు వ్రాయబోయాడో అటువంటివారి స్వభావాలు మొపసా నిష్పక్షపాతంగా బోధపరచుకున్నాడనీ తెలుస్తుంది. అది కాక మొపసా యొక్క నవలలూ కొన్ని పెద్దకథలూ చదువుతుంటే, సంఘం అంటే అతని కంత నిర్లక్ష్యభావం లేదనీ, మానవజీవనంయొక్క అర్థం శరీరభోగాలతో ఆగిపోలేదన్న విషయం మొపసా గ్రహించాడనీ కూడా తెలుస్తుంది. వెంకటచలంగారి కథలలో సంఘ నిరూపణ ఏచోటా సమంగా ఉండదు. ఆయనకథలలో శరీర భోగాలని మించిన ఆంతరంగిక జ్ఞానం ఎక్కడా కనపడదు. మనుష్యులస్వభావాలు బోధపరచుకోవటంలో మొపసాకి ఉన్న నిష్పక్షపాతబుద్ధి ఆయనకి అసలే లేదు. మొపసా తనప్రతికథాకూడా కథయొక్క చమత్కారగుణాన్నే మనసులో పెట్టుకుని వ్రాసేడు కాని, సంఘాన్ని దూషించాలన్న ఉద్దేశ్యమూ, కొన్ని రకాల మనుష్యులని ఏడిపించాలన్న ఉద్దేశ్యమూ అతనికి ఎన్నడూ లేవు. వెంకటచలంగారి కథలలో మొపసాకథలలో ఉండే చమత్కారగుణం లేక పోలేదు. మొపసాయొక్క మిగిలిన సుగుణాలుమాత్రం ఏవీకూడా వీరిలో లేవు.

సంఘాన్ని తూలనాడి మనుష్యులని వేళాకోళం చెయ్యడానికి సమకట్టుకున్న కథకుడు సంఘాన్ని మించినవాడై యుండాలి. సంఘంలో మిగిలినవాళ్లకంటె ఎక్కువ తెలివైనవాడై యుండాలి. వ్యక్తులందరినీ బోధపరచుకునేందుకు అభిలాష. కాని, తెలివితేటలు కాని లేనివాడూ, సంఘాన్ని మనతో ఏమీ సంబంధం లేని ఒక తెలివితక్కువరాక్షసిగా భావించుకునే వాడూ ఇంకా చాలా విషయాలలో జ్ఞానం సంపాదిస్తే కాని గొప్ప కథకుడు కాలేడు. వెంకటచలంగారు అనేకవిధాల గొప్ప కథకుడు కావలసిన మనిషి. ఆయన ఊహాప్రపంచం అంత ఘోరంగా అర్థంలేనిదై యుండడం ఆంధ్రదేశంయొక్క దురదృష్టం.

ఈ వ్యాసం వ్రాస్తూ వెంకటచలంగారి సుగుణాలన్నీ ముందు చెప్పకపోవడం ఆయనమీద ద్వేషంవల్ల కాదు. ఆయన తెలుగువాఙ్మయానికి చేసిన సహాయానికి కృతజ్ఞత లేకపోవడంవల్ల కాదు. సంఘానికి వచ్చిన శోధనలు ఆయన చేస్తున్నాడని ఆయన్ని ద్వేషిస్తే ఆయన తెలివితక్కువతనంలోనే మిగిలినవాళ్లు కూడా పడినట్టవుతుంది. ఈ లోకంలో ద్వేషంవల్ల ఏపనీ సమంగా జరగదు. ఒకవ్యక్తినికాని, ఒక సంఘాన్ని కాని బాగుపరచాలన్న ఆశ పెట్టుకున్నవాళ్లు ప్రేమవల్ల ముందు ఆ వ్యక్తితో ఐక్యం అవాలి, ఆ సంఘంతో ఐక్యం అవాలి. సంఘంతో ఐక్యం అవాలనడం ఏదో అర్థంలేని పొల్లుమాట కాదు. సంఘం మంచిదైనా చెడ్డదైనా, మనం మంచివాళ్లమైనా చెడ్డవాళ్లమైనా ప్రతి వ్యక్తి సంఘంలో లీనమయియున్నాడు; ప్రతివ్యక్తిలోనూ సంఘం లీనమయియుంది. ఈ విషయం గ్రహించేవరకూ వ్యక్తికీ సంఘానికీకూడా మోక్షం లేదు. అందువల్ల చెప్పదలచుకున్న విషయం: వెంకటచలంగారి గొప్పతనం ఈ వ్యాసానికి మొదటకాకుండా ఆఖరిని వర్ణించడం ఆయనఊహాలంటే కక్షవల్ల కాదు. ఏకథకుడి విషయంలోనైనా కథకుడి ఊహాలు చర్చించడం విమర్శకుడి ప్రధానకర్తవ్యం. సరియైన విమర్శనలలో ద్వేషానికి చోటు లేదు.

అదికాక మరొకసంగతికూడా చెప్పాలి. నిస్సందేహంగా చిన్నకథలవిషయంలో తెలుగువాఙ్మయం చాలా దురవస్థలో ఉంది. వెంకటచలంగారు కథలు వ్రాస్తున్నారన్నంతమాత్రాన ఈ దురవస్థలో ఏమాత్రమూ మార్పు లేదు. రష్యాలోనూ జర్మనీలోనూ ఇటలీలోనూ ఫ్రాన్సులోనూ వ్రాయబడ్డకథలు చదువుతూ, మధ్యలో మనవాళ్లకథలైనా కొన్ని తీసి చదవబోతే, మనం ఇంకా ఎంత వెనక్కి ఉన్నామో మనకే బోధపడుతుంది. మనకొత్తకథకుల్ని వెనకేసుకుంటూ ప్రపంచవాఙ్మయాలలో మనకికూడా చోటు…

దుకు తెలుగువాడెవ్వడూ- తెలివైనవాడైతేనూ, చదువుకున్నవాడైతేనూ- సాహసించడు. ఇటువంటి పరిస్థితులలో విమర్శనలు వ్రాయడంఅంటూ ఉండవలసినట్టయితే, కథకులయొక్క లోపాలే ముందు చెప్పవలసుంటుంది. అలాకాకుండా, లోకంలో ఏకథకులతోనైనా సమానులనిపించుకునే కథకులు మనలోకూడా ఉన్నారని మనలోమనం నటించుకునేటట్టయితే అందువల్ల రెండుకష్టాలు ఉంటాయి. మొదటికష్టం, మిగిలినదేశస్థులు మనప్రలాపాలువిని మనకథలు పరీక్షచేసినప్పుడు వాళ్ల వేళాకోళానికి మనం పాత్రులం అవడం. రెండవకష్టం, తెలుగుదేశంలోనే ఇతరవాఙ్మయాలతో పరిచయం లేనివాళ్లు ఇప్పుడున్న మనకథకులే గొప్పకథకులని నిశ్చయించుకున్నట్టయితే మనవాఙ్మయం అభివృద్ధిచెందకుండా ఉండిపోవడం. ఉన్నకథకులు గొప్పకథకులన్న నటన వదులుకుంటే కాని తెలుగువాఙ్మయానికి ముక్తి లేదు.

వెంకటచలంగారి కథలు బూతుకథలని చెప్పి ఎక్కువగా చదివేవాళ్లూ ఉన్నారు. బూతుకథలని చెప్పి ఎక్కువగా తిట్టేవాళ్లూ ఉన్నారు. చాలావరకు ఎక్కువగా తిట్టేవాళ్లే ఎక్కువగా చదివేవాళ్లని ఒప్పుకున్నా తప్పులేదు. కాని బూతుకథలవల్ల పేరు సంపాదించడం కాని, బూతుకథలవల్ల అనేకమంది చదువరులని సంపాదించడంకాని అంతగర్వపడవలసిన విషయం కాదు. ఎందువల్లనంటే, నిజానికి తెలుగుభాషలో కథకుడుగా వెంకటచలంగారికి గర్వపడదగిన గుణాలు మిగిలినవి కొన్ని ఉన్నాయి. ఆయన శ్రద్ధగా వ్రాసినప్పుడు ఆయనవ్రాసినంతఅందంగా గ్రామ్యభాషలో ఎవరూ వ్రాయలేరు. గ్రామ్యభాష వాఙ్మయవిధులకి తగినదని నిరూపించినవారిలో వెంకటచలంగారి పేరు ముందు చెప్పాలి. గ్రాంథికభాష నిజంగా ఆత్మసంకేతాలతో కూడుకున్న ఉన్నతవాఙ్మయానికి తగదని నిరూపించిన గ్రంథకర్తలు కిందటి ముప్పైనలభై సంవత్సరాలలో చాలామందే ఉన్నారు. గ్రామ్యభాషయొక్క సామర్థ్యం మొదట వెల్లడిచేసినది వెంకటచలంగారే అని చెప్పొచ్చును. 'వినోదిని' మొదలైన తికలకి వ్రాసేటప్పుడు వెంకటచలంగారు గ్రామ్యభాషలో చాలా కంగారుగానూ, చాలా అందవికారంగానూ వ్రాస్తారు కాని, అప్పుడప్పుడు వారి భాష నిర్మలంగానూ, అందంగానూ ఉంటుంది. కొన్నిచోట్ల ఈ సంపుటిలోకూడా 'రైటర్ని పర్మిషన్ అడిగి' అని (౧౬ వ పేజీ), 'ఆ ఇల్లు ఎంతో కంఫర్టబుల్ గా సుఖంగా ఉన్నట్టు కనబడ్డది' అని (౧౭ వ పేజీ), 'క్యూరియాసిటీ ఆపుకోలేక' అని (౨౧ వ పేజీ), 'నా ప్రిన్సిపిల్సు నీకు తెలుసుకదా?' అని (౩౨ వ పేజీ), 'పెద్దస్కాండల్ ఐ వుంటుంది' అని (౪౬ వ పేజీ), 'సూర్యుడు బ్రిడ్జి వెనకాల అస్తమిస్తున్నాడు' అని (౫౬ వ పేజీ), 'వర్టుకింద నా బుజం చక్కిలిగింత ఫీలయింది' అని (౬౧ వ పేజీ) అనవసరంగా ఇంగ్లీషు పదాలు ప్రయోగించి భాషయొక్క అందం పోగొట్టేరు కాని, వారి మంచి శైలికి ఉదాహరణలు ఈకథలలోనే చాలా ఉన్నాయి:

౨౯, ౩౦ వ పేజీలలో, "కిటికీలోంచి బయటికిచూస్తే దట్టా అందమయిన చీకటి, చీకటికంటె నల్లగా తుమ్మచెట్లు ఊగుతున్నాయి. చీకటి కాంతి నీళ్లమీద కొంచెంగా ప్రతిఫలించడంవల్ల నీళ్లు మెరుస్తున్నాయి. అంతవానకీకూడా ఆరని నీలపుదీపాల్ని మోసుకుంటూ మిణుగురుపురుగులు ఆకుల్లో నృత్యం చేసుకుంటున్నాయి. మబ్బులు దెయ్యాలవలె ఎగిరిపోతున్నాయి ఆకాశంమీద."

౬౯ వ పేజీలో, "పొలాలమీద చల్లనిగాలి వింతగా రైల్ని యిదేమివస్తువా అని అనుమానంతో తాకిచూస్తోంది."

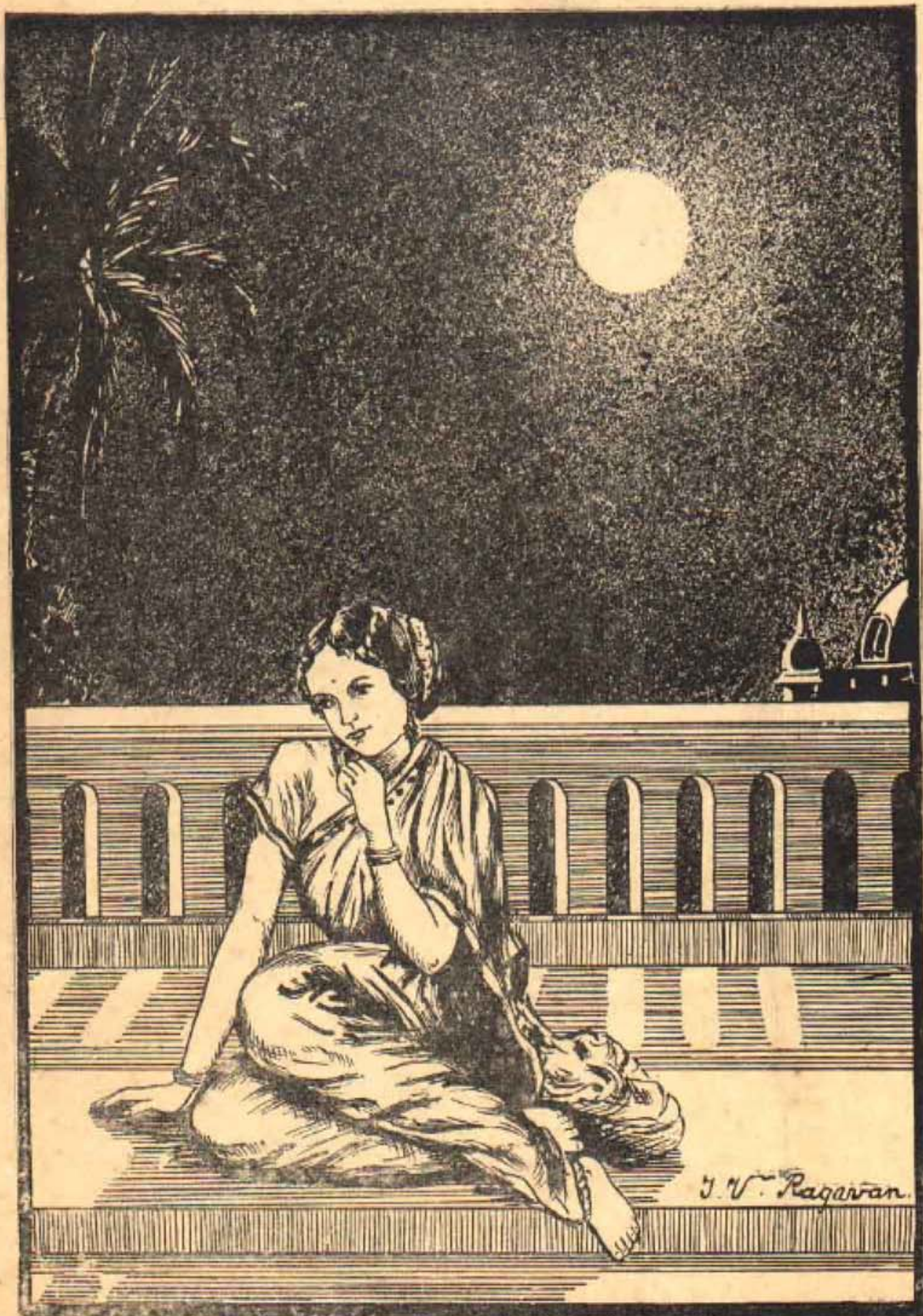
౭౪ వ పేజీలో, "ఎండలో వాడిలిన గోగుపూలు సాయంత్రపుగాలిలో ప్రాణాల్ని నింపుకుంటున్నాయి."

స్త్రీ పురుషులసంబంధం కథలో అంకురించినప్పుడు ఆయనవర్ణనలూ, ఆయనపరిశీలనాశక్తీ అద్భుతంగా ఉంటాయి. 'నేనూ మా ఆవిడా మిగిలాం' అన్న కథలో హెడ్ మాస్టరుగారిభార్యని వర్ణిస్తూ, "ఆమెని చూడగానే పగలబోయే పచ్చని పెద్దగుమ్మడిపళ్లూ, నిండా దూదికూరిన మెత్తనిదిళ్లూ, నిండుపాడిగేదెలూ

జ్ఞాపకమొస్తాయి'' అన్నవర్ణన చాలా బాగుంది. ఆకథలోనే పైనవర్ణింపబడిన స్త్రీయొక్క మాపుల గురించి "ఆ మాపులు చిన్నాలు - పన్నాలు పదిహేనేళ్లపిల్లలోనూ నల్భైయేళ్ల స్త్రీలోనూ వొకటే" అనడంలోనూ, 'అమ్మగారిఅవసరం' అన్నకథలో పనికగదిలో రుక్మిణిని వర్ణిస్తూ "మెల్లిగా కాటుక రెప్పల్ని యెత్తి మళ్లా వాల్చింది. పశువుకి, నవ్వుంపశువుకి, పసిపిల్లవాడికి అర్థమౌతుంది ఆమాపు" అనడంలోనూ వెంకటచలంగారు కొన్ని సంగతులు పరిశీలించడంలో ఎవరికీ తీసిపోరన్న విషయం తేటపడుతుంది. 'మచ్చలు' అన్నకథలో(౯౩వ పేజీలో) 'గాత్రంతా ఆమెకేకలు మూలుగులు విన్నవాళ్లే అంతా. ఒక్కరూ కదల్లేదు. కిటికీలూ, తలుపులూ, చెవులూ, మనసులూ బిగించుకుని హాయిగా పడుకున్నారు' అన్నవాక్యాలూ; 'భాషన్నా తెలీదు' అన్నకథలో కడియం స్టేషన్లో ఉత్తర హిందూస్థానపు పిల్లా తనూ దిగిపోయాక తన సామాన్లన్నిటితో రైలు వెళ్లిపోతూ ఉండడం వర్ణించడంలో, 'మసలాదునా, మూటలూ, నాట్రంకూ, దాంట్లో నాభార్య నాగవోత్తులూ, నా యస్. టీ. సర్టిఫికేటూ, నా కాకినాడ ప్రియురాలి వుత్తరాలూ అన్నీ వేగంగా యెర్రదీపంముందు నన్ను చూచి భయపడ్డట్టు పరుగెత్తుకున్నాయి" అన్నవాక్యమూ చదువుతున్నప్పుడు వెంకటచలగారు, ఊహాకి రూపం ఇవ్వడంలో, తెలుగుభాషని ఎంతవరకు లొంగతీసుకున్నారో, ఎంత అందంగా ప్రయోగించగలుగుతున్నారో అందరికీ తెలుస్తుంది. కాని, ఈ అందాలన్నీ ఉన్నప్పటికీ, భాషావిషయంలో వెంకటచలంగారు ఇంకా శ్రద్ధతీసుకోవాలని చెప్పకతప్పదు. అటువంటి శ్రద్ధ వారు తీసుకునేటట్టయితే గ్రామ్యభాషలో వాఙ్మయాభివృద్ధికి వారు చెయ్యగలిగిన మేలు మరెవరూ చెయ్యలేరన్నమాట నిశ్చయం.

మిగిలినవిషయాలలో—అంటే, కథ ఎలా మొదలుపెట్టాలో, ఎలా అంతు చెయ్యాలో, కథ ఎప్పుడు సంభాషణరూపంలో చెప్పాలో, ఎప్పుడు మామూలుగా చెప్పాలో, ఇటువంటివిషయాలలో వారికథలలో సామాన్యంగా ఎక్కడా లోట్లు కనపడవు. 'వొంటరితనం' అన్నకథయొక్క ఆఖరివాక్యాలూ, 'అవతారమా ?' అన్నకథయొక్క ఆఖరివాక్యమూ రావలసినవిధంగానే రావలసినచోటనే వచ్చాయి. మొపసాయొక్క కథలు చాలాచదవడంవల్ల వెంకటచలంగారికి ఈ నిపుణత అద్భుతంగా పట్టుపడింది. స్వభావచిత్రణలోమట్టుకు మొపసాయొక్క అద్వితీయమైన చాకచక్యత వీరికి అంతగా అలవడలేదు.

తెలుగువాఙ్మయం అభివృద్ధిచెందాలని ఆశపెట్టుకున్న ప్రతి ఆంధ్రుడూ వెంకటచలంగారి 'పాపం !!!' అన్న కథలసంపుటి చదవకతీరదు.

ఆ లో చ న

పూర్ణ

[నవల - అనువృత్తము]

● వాసిష్ఠగణపతిముని ●

పదునాఱవ ప్రకరణము

ఘనేంద్రుని విన్నపము

ఆచార్యభవనంది రెండవకుమారుఁడు ఘనేంద్రుఁడు నగరపాలుఁడుగా నున్నాఁడని మా పాఠకులకు ముందే తెలుసును. సుచంద్రుని కాలపు రాజకీయనిబంధన ననుసరించి నగరపాలుఁడు రాష్ట్రియునిచేతిక్రింద నధికారి. రాష్ట్రియుఁడు సర్వరక్షి జనాధ్యక్షుఁడు. ఆతనికి మంత్రిమండలిలో నాసనము గలదు. నగరమునందు చౌర్యములు జరుగకుండ కాపాడుటయే గాక విప్లవకారులవలన ప్రజలకు భయము లేకుండ కాపాడుటయుఁ గూడ నగరపాలుని కర్తవ్యము. అతని నెల జీతము నూఱువరాలు. అతని గౌరవము శతపతికంటె నెక్కువ; సహస్రపతికంటె తక్కువ.

పరంతప సంఘచర్యలను కనిపెట్టువిషయములో ఘనేంద్రుఁడు చెప్పిన యుపాయములను తిరస్కరించుచు రాష్ట్రియ వీరనందుఁడు వేఱుపద్ధతుల నవలంబించి విఫలుఁడయ్యెను. తాను సరిగా పనిచేసి సామ్రాజ్యమునకు సేవచేయవలెనని ఘనేంద్రుఁ డీపనిలో ప్రవేశించినాఁడు. తనచేతిక్రింది యుద్యోగస్థుని మాటవినుట తనయంతస్తుకు లోపమని వీరనందుఁ డతనిని స్వతంత్రముగా నేపనియు చేయనీయకున్నాఁడు. ఘనేంద్రుఁడు మొన్న కుమారభోగనాథునిదగ్గర కుమార శక్తిధరునకు విరుద్ధముగా ప్రచారము చేయనని చెప్పుట భోగనాథవర్గమువారికి ఘనేంద్రునిపై మిక్కిలి క్రోధము కలిగించినది. భోగనాథవర్గములో వీరనందుఁడు మిక్కిలి ముఖ్యుఁడు. అతఁడు భోగనాథునకు మేనమామ యని యింతకుముందే సూచించి యుంటిమి. అందువలన వీరనందుఁడు రెండు రోజులనుండి ఘనేంద్రునిపై మిక్కిలి కక్ష వహించి యతనిపనులన్నింటి కడ్డుపడుచున్నాఁడు. అందువలన విసిగి ఘనేంద్రుఁడు రాజుగారి కొక విన్నప మంపుకొనినాఁడు.

రాజుగారికి రహస్యముగా పంపవలసిన విన్నపములను బహిఃపురమున నుండు నొక డొక్కిలో వేయుదురు. ఆడొక్కిలోని కాగితములను తాళము తీసి, తీసుకొని సాయాహ్నము పార్థివుని విశ్రాంతిసమయమున నతని సన్నిధిలో సచివుఁడు రూపచంద్రుఁడు చదువుట యలవాటు.

గురువారమునాఁడు సాయంకాలమున రూపచంద్రుఁడు ఘనేంద్రుని విన్నపమును చదివినవాఁ డయ్యెను.

"మహారాజ పరమేశ్వర కౌండిన్య సుచంద్రభట్టారకులవారి దివ్యసన్నిధికి. సేవకుఁడు నగరపాలుఁడు భారద్వాజ ఘనేంద్రుఁడు దండప్రణామపురస్సరముగా నతివినయముతో వ్రాసుకొనిన విన్నపము. నేను శ్రీవారి రక్షివర్గములో రాష్ట్రసేవకొఱకు ప్రవేశించితిని గాని జీతముకొఱకుఁ గాదు. రక్షిజన సర్వాధికారి నన్నే పనినిగూడ స్వతంత్రబుద్ధితో చేయనీయకున్నారు. ప్రభువువారు బాధ్యతగల పనిని నా కొప్పగించిరి. నే నా బాధ్యత నెట్లు నిర్వహించుట? పరీక్షకైనను నేను చెప్పెడు పరంతప సంఘచర్యా పరిశోధన పద్ధతిని వా రవలంబింపరు. ఆయన చూపిన మార్గముల నవలంబించి పనిచేసి మే మన్నివిధములుగా విఫలుల మైతిమి. బుద్ధిమంతుఁ డెవఁడును వీరనందబాబుగారిదగ్గఱ పనిసేయఁజాలఁ డని నా స్వల్పకాలానుభవములో నేను తెలుసుకొంటిని. శ్రీవారు నా పనిలో నాకు సంపూర్ణబాధ్యత యిచ్చిన పదునైదు దినములలో తగినంత కార్యము చేసి చూపఁగలవాఁడను. నావిన్నపము తిరస్కరింపఁబడునెడల నన్ని సేవనుండి తప్పించి వేఱు సేవలోనికి శ్రీవారు గైకొనఁ బ్రార్థితులు. చిత్తగింపవలెను. విధేయుఁడు — భారద్వాజఘనేంద్రుఁడు వ్రాలు. విజయ జ్యేష్ఠ శుద్ధనవమీ గురువారము."

సుచంద్రభట్టారకుఁడు సాంతముగా విని సచివునిచేతినుండి యా విన్నపమును తీసుకొని యంతఃపురమునకు వెళ్లినవాఁ డయ్యెను. అది తన కొమారితె రథినీకుమారి తనను చూచుటకు వచ్చు సమయము.

పదునేడవ ప్రకరణము

కొమారితెతో మంతనము

అంతఃపురమునందు పార్థివుఁడు సాయంకాలకృత్యములు తీర్చుకొని తన యేకాంతశాలలో రథినీకుమారిని సంధించెను. కొన్నాళ్లనుండి యతనికి తన కొమారితె మంత్రిణిగా నున్నది.

మహారాజు ఘనేంద్రుని విన్నపమును రథినికి చూపించెను. ఆమె చదువుకొని తండ్రిముఖము చూచినది. విన్నప మంగీకరించు ననుకూలచ్ఛాయ యామె ముఖములో కన్పట్టినది.

రథి—ఘనేంద్రబాబుకు ప్రమాదకరమగు పనియేదియు కల్పింపఁగూడ దని దయగాఁబోలును మామామయ్యకు?

సుచ— ఘనేంద్రున కేకాదు, తనకుఁగూడ నతఁడు ప్రమాదకరమగు పని కల్పించుకొనఁడు. మీ మామయ్యరక్షిదళములు పగలెల్ల దొంగలను వెతకి రాత్రి చక్కగా నిద్రవోవుచున్నవి. పగలుగూడ తూర్పులో దొంగల వాసస్థల ముండిన నతఁడు తన వారిని పడమరకు పంపును.

రథి— నాయనా! తనలోటి మంత్రులందఱును పగలుమాత్రము పని సేయుచుండ మా మామయ్యను రాత్రింబవళ్లు పనిసేయుమని చెప్పుట యేటిన్యాయ్యము? శ్రీవారికంతగా నవశ్య ముండిన రాత్రి రాష్ట్రియు నొకనిని నియమించుకొనుఁడు.

సుచ— కుమారీ! నీమాటల యర్థము నాకు తెలిసినది. వీరనందుని పనిలోనుండి తీసివేసిన మీయమ్మ కష్టపడునని వెనుకకు

తగ్గుచున్నాను. అతఁడు చేతఁగానివాఁడని యింతకుముందే తెలుసును.

రథి—నాయనా! ప్రాసాదకార్యదర్శి యను క్రొత్తయుద్యోగము నొకటి సృజింపవలెను. ప్రాసాదమునకు కావలసిన పదార్థములను కొనుట, అంతఃపురస్త్రీలకు కావలసిన భూషణములను చేయించుట, కంచుకివర్గమును సరియైన యాజ్ఞలో నుంచుట, ప్రాసాదోద్యానమును రక్షించుట, భవనములను మరమ్మతుచేయించుట, బహిఃపురమునందలి ప్రతీహారులను సరియైన యాజ్ఞలో నుంచుట మొదలగు ప్రాసాదసంబద్ధము లగు కార్యములకు వేఱువేఱు ప్రత్యేకోద్యోగస్థులుండినను వారందఱిపై నధికారము చలాయించు నొకపెద్దయుద్యోగి యిప్పుడు లేఁడు. అందులకు వీరనందమామయ్యతగియుండును రాష్ట్రియాధికారమునకు గొప్ప సమర్థుని మఱియొకనిని నియమించుట మంచిది.

సుచ—నీవు చెప్పిన యుపాయము బాగున్నది. అట్లే చేసెదను. రాష్ట్రియాధికారమునకు తగినవాఁడెవఁడు? నీకెవరైనఁ బొడగట్టుచున్నారా?

రథి—నాదృష్టిలో ఘనేంద్రుఁడే యందులకు తగినవాఁడు. అతఁడజేయుఁడగు నీరుఁడు. సర్వోపాయవేత్త యగు ప్రజ్ఞాశాలి. అతనిని మించిన సర్వసమర్థుఁడీ యాంధ్ర సామ్రాజ్యములోనే లేఁడని మాతాతయ్య చెప్పుచుండును.

చొరవ చేసుకొని చెప్పిన తాను ప్రేమించిన వ్యక్తిమాట వినుట సుచంద్రుని స్వభావము. ఇప్పుడు తండ్రితత్త్వము తెలుసుకొని యానీతినే యవలంబించినది. ఈ నీతి నవలంబించియే లీలావతీదేవి మగనిని వశపఱచుకొని యిదివఱకు సామ్రాజ్య మేలుచున్నది. ఇప్పుడు రథినీకుమారి యామెకు పోటీగా నేర్పడినది. రథిని మంత్రాంగము ననుసరించి సుచంద్రుఁడు ఘనేంద్రుని రాష్ట్రియునిగా నియమించుట కంగీకరించినవాఁడయ్యెను.

అంతట రథినీకుమారి తండ్రికి
"ధనువున దొంగల దండన నేసి
ధనమును నిలఁబెట్టు ధన్వి గావలెను."
అని కవిత్వపరీక్షలో పూర్ణ చెప్పిన ద్విపదను జ్ఞాపకపఱచినది.

సుచ—ఇంక రాజధానిలోని భోగట్టా లేమి?

రథి — సింహాసనాధికారము జ్యేష్ఠపుత్రునిదా, పట్టమహిషీపుత్రునిదా యను సమస్యను గుఱించియే రాజధానిలో చాలచోట్ల మాట్లాడుకొనుచున్నారు. మాతాతయ్యగారింటికి ప్రతిదిన మందులకు సంబంధించిన వాదోపవాదములు వచ్చుచుండును.

సుచ — ఇందును గుఱించి రాజధానిలో రెండుపక్షము లేర్పడియున్నవని నాకుఁ దెలుసును. నగరిలో నేపక్షమునకు బల మెక్కువగా నున్నది?

రథి—అధికారి వర్గములో పెద్దబాబు పక్షమునకును సామాన్యప్రజలలో చిన్నబాబు పక్షమునకును బల మెక్కువగా నున్నది.

సుచ—(నవ్వుచు) నీ యభిప్రాయమేమి?

రథి—మాస్త్రీలకు నిష్పక్షపాతముగా విమర్శించి యొకపక్షము చేరఁదగినంత విశాలహృదయ మెచ్చటినుండి వచ్చును? అది సరియో కాదో నేను నానగర్భ్యసోదరుని యౌన్నత్యమును కోరుచున్నాను.

సుచ— ఇది చాలవిషమమైన సమస్యయే.

రథి—కాశ్యపప్రమతియును కౌండిన్య ధర్మపాలుఁడును గలిసి యొక విన్నపము తయారుచేసిరఁట. ఆ విన్నపము ప్రాయికముగా రాజధర్మాసనసన్నిధికి ఱేపో ఎల్లుండియో వచ్చును. పౌరులను కలవరపఱచుచున్న ఈ సింహాసనోత్తరాధికారి సమస్యను గుఱించి రాజధర్మాసనము విచారించి నిర్ణయ మొసంగవలెనని వారావిన్నపములో కోరిరఁట. ప్రమతి పెద్దబాబు పక్షమునను, ధర్మపాలుఁడు చిన్నబాబుపక్షమునను వాదింతురఁట.

సుచ—వారవలంబించినది మంచి పద్ధతియే. మూతముప్పిడిగా నుంచిన తరువాత పిల్లలలో నన్యోన్య కలహము పుట్టి సామ్రాజ్య మధోగతి కావలసివచ్చును. అందువలననే నా విన్నపము గుఱించి రాజధర్మాసనము విచారించున ట్లుత్తరువిచ్చెదను.

రథి—అది చాల మంచిపని.

సుచ—కుమారీ! సాతురనారీసభలో రాజకాళి తన తండ్రిని గుఱించి చెప్పిన మాటలు నీ కేమైన నర్థమైనవా ?

రథి—ఆమె చెప్పిన కగచజ బాబు నాలుగుపేరులు ధరించిన యొకవ్యక్తి. కకారుఁడు కంకోలభట్టాచార్యులు. గకారుఁడు గణదాసు. చకారుఁడు చక్రధరుఁడు. జకారుఁడు జటాముని. కంకోలుని కొడుకు కీ. శే. దండనాయక సత్యరథుఁడని యందఱికిని తెలిసిన విషయమే. గణదాసు పిల్లలు విమలనిర్మలలఁట. విమలుఁడే శాంతిసేనత్తయ్య భర్త. నిర్మలయే రాజకాళి యను పేరుతో తిరుగుచున్నది. చక్రధరుని పిల్లలు సుముఖియు నపరాజితయు నక్షోభ్యమునియు నఁట. ఈసంగతినంతయు నిన్న పూర్ణ నాతోఁ జెప్పినది. పూర్ణకు రాజకాళియే స్వయముగాఁ జెప్పెనఁట.

సుచ—సుముఖ్యపరాజితలు ఎచ్చట నున్నారో ?

రథి— అపరాజిత చిదంబరమునందు తపస్సు చేసుకొనుచున్నది యనియు, సుముఖి దండకారణ్యమున నున్నది యనియు పూర్ణ చెప్పినది. అంతకంటె నధిక సమాచార మామెకు తెలియలేదో, తెలిసినను రహస్యముగా నుంచుకొనినదో నేను కనిపెట్టఁజాలక పోతిని.

సుచ—పూర్ణ జన్మ గుఱించి కాత్యాయనీ సులోచనులు కని పాఱవేసిరని యొక వాదు పుట్టినది. అది యెంతవఱకు సత్యమో?

రథి — అది సర్వాబద్ధము. ఎవరో దుష్టులు కల్పించిన దావార్త.

సుచ—అది యబద్ధమయినను ఆపిల్ల యపవిద్ధ గనుక నామె పరిగ్రాహ్య గాదని నేను పిల్లలనిద్దఱిని పిలిచి యాదేశించి చెప్పితిని.

రథి — అపవిద్ధ యైన సీతాదేవిని రాముఁడు పెండ్లియాడలేదా ?

సుచ—ప్రాచీనేతిహాస రహస్యములు మనకు తెలియవు. సీతాదేవి భూమియందయోనిజయై పుట్టెనని చెప్పెదరు. రావణునకు వేదవతియందు పుట్టినపిల్ల యని మఱికొందఱి కథనము. అస్మదాదుల భావనకు మొదటిపక్షమే మంచిదిగా కన్పట్టుచున్నది.

రథి— పూర్ణ గూడ నయోనిజయే యని యేల మనము భావింపరాదు ?

సుచ— సీత యవతారస్త్రీ గనుక నామెనుగుఱించి యేమి చెప్పినను నమ్మితిమి. అట్టిశ్రద్ధయే మనభావనకు బల మిచ్చినది.

రథి—సీత యవతారస్త్రీ యగునెడల పూర్ణగూడ నవతారస్త్రీయే యగును. ఇది వఱకు మనభరతఖండములో పూర్ణవంటి స్త్రీ లెవ్వరైనను పుట్టిరా?

సుచ— ఆసంగతిని తరువాతతరముల వారు చెప్పవలసియుండును. దాని కేమి? పూర్ణ పరిగ్రాహ్య యనియే నీ యభిప్రాయమా?

రథి— ఔను. ఇప్పుడు తొందరపడ నక్కఱలేదు. మా అన్నలలో నెవరు సింహాసనోత్తరాధికారి యగుదురో యతనికి మన మామెను మాట్లాడవచ్చును. మా అన్నల కిచ్చిన యాదేశము నిప్పుడు నాయన త్రిప్ప నక్కఱ లేదు. ఉత్తరాధికారి సమస్యను మాత్ర మతిశీఘ్రము పరిష్కరింపవలెను.

సుచ— ఒక్కదినములోపల పరిష్కరించివేసెదము.

రథి— ప్రజల సాక్ష్యము లెన్నియో తీసుకొనవలెనంట.

సుచ— ఇది కేవల న్యాయసమస్య. దీనిలో ప్రజల సాక్ష్య మవసరము లేదు. వ్యక్తుల గుణతారతమ్యమును బట్టి ఈసమస్య తేల్చవలసినది గాదు. ఆచర్చకే యవకాశ మీయను.

రాజుగారినిర్ణయము రథిని కిష్టముగానే యుండెను. పెద్దమనుష్యుల మని పేరు చెప్పుకొనువారిలో భోగనాథ పక్షమునకే బల మెక్కువ యున్నది. వారు లీలావతీదేవి యనుగ్రహమువలన మంచి స్థితికి వచ్చిన వారు. వారు సమయమునం దామెకు ద్రోహము సేయరు. సాధారణప్రజలలో శక్తిధరుని పక్షబల మెక్కువగానున్నను వారిలోనుండి సాక్ష్యమునకు పిలువఁదగినంత యోగ్యత గలవారు తక్కువగానుందురు. అందువలన రథినివిచారణ శీఘ్రము ముగింపవలె నని ముందు పీఠికవేసినది. అనంతరము తాను చెప్పఁబోవు విషయమును రాజుగారే స్వయముగా నిర్ణయించిరి.

రథి—అదియే బాగున్నది.

పదునెనిమిదియవ ప్రకరణము

"మనకాలనాథుంకు మంజులకోకుకు"

సుచ—పిల్లా! ఒకసంగతి గుఱించి పూర్ణ నీ కేమైనం జెప్పినదా?

రథి—ఏసంగతిగుఱించి?

సుచ—రాజకాళి పెండ్లినిగుఱించి.

రథి— దానినిగుఱించి పూర్ణ చెప్పన క్కఱలేదు. ఆమెయే స్వయముగా సాక్షర నారీసభలో మహారాజే తనభర్తయని స్పష్టముగా వక్కాణించినది: "నా రాజు నర మాలి నాచిన్నిమగఁడు." అని. ఏదియో సంబంధము లేనిదియే యట్లు చెప్పఁగలదా?

సుచ—అది భావనామాత్రమేమో?

రథి — నాకు భావనామాత్రముగా తోఁచలేదు. నాయనా! జ్ఞాపకము సరిగా తెచ్చుకొనుఁడు. ఇట్టిస్త్రీని మీరెప్పుడైన సంధించితిరా?

సుచ—లేదు పిల్లా! ఇట్టి స్త్రీని నేను సంధించినట్లు నాకు జ్ఞాపకము లేదు.

రథి—మాతల్లు బిడ్డలును తప్ప వేఱు కన్య నెవతెనుగూడ మీరు పెండ్లియాడి యుండలేదా?

సుచ—నీ కిట్టి సంశయ మేల కలుగవలెను?

రథి— మీరు ప్రతి మంగళవారము రాత్రి యెచ్చటికో యొంటరిగా వెళ్లుచుందురు. అది నేను కనిపెట్టితిని. అందువలన నాకు సంశయము కలిగినది.

సుచ—(పిల్లను దగ్గఱకు తీసుకొని కట్టుకొని) పిల్లా! నీ శోధనకు సంతోషించితిని. నాకు మఱియొకభార్య యుండుట నిజమే. అది మానవురాలు గాదు. అది యొక యక్షిణి. దానిపేరు మంజుల.

రథిని యాశ్చర్యపడినది. ఆయక్షిణి కాలనాథునితల్లి యేమో యని యామెకు స్ఫురించినది. ఆమె గతదినమునందు రాజకాళి కాలనాథుని యింటిదగ్గఱ పాడిన పాటల గుఱించి తనసఖి పద్మాక్షిద్వారా తెలుసుకొనియుండెను. ఇప్పుడు రథిని యా కథను తండ్రికి తెలియఁజేసెను.

సుచ—ఎవ రాపాటలు వినిన నీసఖి?

రథి— వీరభద్రావధానిగారి పద్మాక్షి. అక్షోభ్యముని యనుగ్రహమువలన నామె శ్రుతధరత్వశక్తిని సంపాదించెను. ఆమె రాజకాళమ్మ పాడినపాటలు విని జ్ఞాపకముంచుకొని నాకు చెప్పినది. వీరభద్రావధానిగారి యిల్లు కాలనాథునియింటి కెదురుగా నున్నది. అందువలన నాపిల్ల తమ యరుఁగుమీఁద నిలిచియుండియే వినినది.

సుచ—ఆపాట లెవ్వి?

రథి—(పద్మాక్షివలన వినినపాటలను తండ్రిదగ్గఱ చదువును.)

"వంచకులగువారి వచనము వినక
పెంచినవారికిఁ బిండము పెట్టు
ఇలఁ బ్రాణములతోడ నిటునటు తిరుగ
నిలిపిన ఘను పేరు నిలఁబెట్ట వలయు
శునకి నక్కనుగూడి కనునె సింగమును
పెనుసర్పమున కెట్లు పెదజోగి పుట్టు.
కుక్క కుక్కనుగూడి కులముచేరునుర
నక్క నక్కనుగూడి నాడులో వెలసె.
పుట్టకుఁ బుట్టినా పురుహూతుధనువు
గుట్టకుఁ బుట్టినా కోకబాంధవుఁడు.
మాయలమల్లి యా మహిలామతల్లి
కాయంబులోనుండి కదలి వచ్చితివి.
కయ్యాలభామ యా దయ్యాలరాణి
యయ్యాలలోనుండి యూడి వచ్చితివి.
భువిఁ దిరుగాడెడు భూతాలసాని
చవిగలయొడినుండి జాఱివచ్చితివి.
ఉపమ గానఁగరాని యుద్ధతనారి
విపులవక్షోవాటి విడిచివచ్చితివి.
పాఱవేసినతల్లి ఫల మెట్లు తినును?
పాఱుని రక్షను బాలింపుమయ్య."

సుచ—దీనిని గుఱించి చక్కగా శోధించి తెలుసుకొనవలసియున్నది.

రథి — శ్రీవారు మంజులముఖము చూచినారా?

సుచ—ఎన్నడును చూడలేదు.

రథి — ఆమెమాటల నెప్పుడైన విన్నారా?

సుచ—ఎన్నడును వినలేదు.

రథి—ఆశ్చర్యముగానున్నది.

సుచ—అతిమధుర భాషిణియు, నతిలావణ్యపూరితయు నగు లీలావతికంటె

మానవతియు, నంధకారప్రచ్ఛన్నయు నగు మంజులయే నీతండ్రి కానందసంధాయినిగా నున్నది.

రథి — అది యక్షిణి గాదు నాయనా! యక్షిణులు తమ రూపవాక్కులను దాఁచుకొన నవసర మేమి?

సుచ — మఱి యెవరు? దయ్యమా?

రథి — యక్షిణి యన్నను, ఆశదయ్య మన్నను, ఆశభూత మన్నను ఒక్కటే యని భూతవిద్యాభిజ్ఞులలో శ్రేష్ఠు లగు కంకోల భట్టాచార్యులవారు తన గణపతితంత్రములో చెప్పియుండిరి. ఆమె మానవి యనియే నా యభిప్రాయము.

సుచ — (ఆశ్చరముతో) మానవియా?

రథి — ఔను. (ఉద్రేకవశమున ఛందోబద్ధవాణి నాశ్రయించి)

ద్విపద: —

భూరమావర! యాంధ్రభూమిభూషణము
మా రాజకాళియే మంజులాదేవి
మా రాజ్యలక్ష్మికి మిత్రహాసవతి
మా రాజకాళియే మంజులాదేవి
సారంబులకు గొప్ప సంత మీకాంత
మా రాజకాళియే మంజులాదేవి
వీరునిజనయిత్రి వీరునిపత్ని
మా రాజకాళియే మంజులాదేవి
రాయలమనమును రంజిల్లఁజేయు
మాయలమల్లియా మారాజకాళి
కరమునసమర్థయా కన్యాలభామ
ధర రాజకాళియే దయ్యాలరాణి
భువిఁ దిరుగాడదు భూతాలసాని
కవిరాజ్ఞియేగాని ఘనయక్షి గాదు
నృపచిత్తరమణియా నీరజేక్షణయె
యుపమ గానఁగరాని యుద్ధతనారి
వనజపత్రాక్షుఁడు మనుజోత్తముండు
మన కాలనాథుండు మంజులకొడుకు.

పందొమ్మిదియవ ప్రకరణము

తప్పు నొప్పుకొనుట

సుచ — (అత్యానందముతో) ఇది యే వాస్తవ మగునెడల ననేకకష్టసమస్యలు విడిపోవును.

రథి — ప్రాయికముగా నిజమే.

అటుపిమ్మట నా తండ్రికూఁతుండ్ర సంభాషణము మిక్కిలి యంతరంగవిషయములతో సంబంధించి యుండెను. ఇదివఱ కెవరికిని చెప్పని కొన్నిరహస్యములను తండ్రి కూఁతురుకు చెప్పినవాఁడయ్యెను. అడుగరాని ప్రశ్నలను వేసి రథిని తండ్రిరహస్యములను లాగినది. కాలనాథుని జన్మరహస్యము తెలుసుకొన నుద్దేశమే రథిప్రశ్నలకు కారణము. రథిని యెదురు లేని మాటకారి. సిగ్గులేని వ్యవహర్త్రి. భయములేని వాదిని. కార్యసాధనమే యామెప్రధానలక్ష్యము.

సుచ — నేను మంజులాదేవి రూపవాక్కులు కనుగొనుటకు యత్నించెదను.

రథి — నాయనా! మంజులాయక్షిణి (శ్రీ) వారి కెట్లు తటస్థించినది?

సుచ — జటాముని యక్షిణీసాధనవిద్యను నా కుపదేశించెను. దానిని నేను జపించితిని. అనంతరము మంజులాదేవి నన్ను వరించినది. ఆమె యంధకారప్రియ యనియు, మానిని యనియు జటామునియే నాకుఁ జెప్పెను. ఆమె నా కొకరసాయన మిచ్చినది.

దానిని నేను సేవించితిని. అందువలన నేనెంత భోగలంపటుండ నైనను నాయౌవనము క్షీణింపలేదు. నా కొకనాఁడుగూడ రోగము రాలేదు.

రథి—నాయనా! నిశ్చయముగా రాజకాళియే మంజులాదేవి. జటాముని రాజకాళి తండ్రి యని మనము తెలుసుకొనినారము. తనకూఁతురు శ్రీవారిని ప్రేమించుచున్నది యని యతఁడు కనిపెట్టి ప్రత్యక్షవివాహము కష్టసాధ్యమనియెంచియో, రాజకాళికి ప్రత్యక్ష సంసార మిష్టము లేనందుననో యిట్టిసంవిధానము నాశ్రయించెను. కాలనాథునితల్లి రాజకాళి యనుటలో మనము సంశయపడ నక్కఱలేదు.

సుచ—రాజకాళియే కాలనాథుని తల్లి యగునెడల నతఁడు వేఱుస్త్రీప్రక్కలో కన్పట్టుటకు కారణ మేమి?

రథి—అది యొకప్రతిబంధకముగాదు. శవముప్రక్క నాయున్మత్తసిద్ధాంగన పాఱవేసి యుండవచ్చును. "పాఱవేసినతల్లి ఫల మెట్లు తినును?" అని స్పష్టముగా నామె చెప్పినది.

సుచ—ఔను.

రథి— అన్నింటికంటె పోలిక ప్రధానము. నాయనా! నా తండ్రియంగసౌష్ఠవము కాలనాథునియందు నేను కనిపెట్టితిని. అనేకవిషయములలో నాయనకును కాలనాథునకును రూపసామ్య మున్నది.

సుచ—నిదానించి కనిపెట్టితివా?

రథి—ఔను. తాతయ్యగారింటి కతఁడు మాటిమాటికి వచ్చుట యలవాటు. అప్పుడు నేను చేయునది యంతయు మీ యిద్దఱి రూపసాదృశ్యపరీక్షయే. ఆ చనిపోయిన స్త్రీ మీకు ప్రియురాలుగా నుండవచ్చునని గూడ నే ననుమానించితిని. కొనకు సులోచనుని వ్యాజ్యము వచ్చిన పిమ్మట నాయనుమానము జీర్ణించిపోయినది. కాని న్యాయస్థానములో కా॥ సు॥ యొక్క లేఖ ప్రకటితమైనపిమ్మట నది తిరిగియు తలయెత్తెను. నా తండ్రి కా॥ సు॥ ఏమో యని నేను సందేహించితి. నావలె ప్రాడ్వివాకుఁడుగూడ సంశయించెనుగాని సంతకపుదస్తూరి పోలిక లేదని చెప్పి యాసంశయమును విడిచివేసెను.

సుచ—తీర్పులో నాపేరుదాహరించుట నా కాశ్చర్యమే కలుగఁజేసినది.

రథి—నాయన మంజులాదేవిని సంధించు స్థల మెద్ది?

సుచ—మన నగరి వెలుపల చిట్టడవిలో నుండు మహామారీదేవాలయము. సంవత్సరమున కొకసారి దానిలో పూజ జరుగును. తక్కిన యన్ని సమయములందుఁ గూడ నది వివిక్తముగానేయుండును. మందిరమున కెప్పుడును తాళము వేసియుండును గాని నాదగ్గఱ మాఱుతాళ ముండుటచే సులభముగాఁ బోయి వచ్చుచుందును.

రథి — నాయన వెళ్లిన పిమ్మటనే మంజుల వచ్చును గాఁబోలును?

సుచ— ఔను. ముసుగుతో వచ్చి రాఁగానే గడియ వేసుకొనును.

రథి—ఆమె యెంత పొడుగుండునో పోల్చినారా?

సుచ— రాజకాళి యంత పొడుగే యుండును.

రథి-కృశగాత్రియా? స్థూలగాత్రియా?

సుచ—సమగాత్రి.

రథి— ఇంకను నాయనకు తెలిసిన యంగలక్షణములు కొన్ని యుండవచ్చును.

సుచ—ఆమెకనులు మిక్కిలి విశాలములు. కనులు ముద్దుపెట్టుకొనుట నా కలవాటుగాన నా కాసంగతి తెలిసినది. పాటలోఁ జెప్పిన ట్లామె వక్షో వాటి విపులమే. ఆమెకటి ప్రదేశము విశాలము. నితంబములు మిక్కిలి పెద్దలు. పాదములు మిక్కిలి చిన్నవి. ఊరువులు తిరుగఁబడిన రంభాస్తంభములే. నాభి యత్యంత గంభీరము. కేశములు సాంద్రకుటిల విస్తృతము లైనను అంతగా మస్సృణములు గావు.

రథి—ఈపోలిక లన్నియు రాజకాళమ్మకు సరిపోవుచున్నవి. నాయనా! ఎన్ని సంవత్సరము లైనవి యామెను చేపట్టి?

సుచ— నా ప్రథమరాజ్య వర్షారంభమున లీలావతిని పెండ్లియాడితిని. ప్రథమ రాజ్య వర్షాంతమున మంజులాదేవిని చేపట్టితిని.

రథి—అది మొదలుకొని ప్రతి మంగళవార మవిచ్ఛిన్నముగా శ్రీవారు మంజులాదేవిని సంధించుచున్నారా?

సుచ—నా ద్వితీయ రాజ్య వర్షారంభమున చారుమతీ లీలావతు లిద్దఱు దేవేరులతోడను సామ్రాజ్యమునందలి సకలతీర్థములను చుట్టివచ్చితిని. ఆ ప్రయాణము నాకు సుమారు సంవత్సరము పట్టినది. నా నైదవ రాజ్యవర్షములో కలింగవిజయయాత్ర తటస్థించినది. అది యాఱుమాసములు పట్టినది. ఈ సంవత్సరమునర తప్ప నే నెప్పుడు నిల్లు కదలలేదు. నేను ప్రాసాదమున నుండునపుడు ప్రతిమంగళవార మవిచ్ఛిన్నముగా మంజులాదేవిని సంధించుచునేయుంటిని.

రథి— శ్రీవారి ద్వితీయ రాజ్యవర్షముననే కాలనాథుని జన్మ యని న్యాయస్థాన విచారణలో తేలినది. మంజులయే కాలనాథుని తల్లి యగునెడల నామె ప్రౌఢగర్భిణి యైన పిమ్మట నాయన యామెతో సంధింపలే దన్నమాట. అందువలన నాయనకు మంజుల గర్భిణ్యవస్థ గోచరించుట కవకాశమే చిక్కలేదు.

సుచ—అంతయు సరిగానున్నది గాని యున్మత్తవేష యైనను మహాప్రాజ్ఞురా లగు రాజకాళి పిల్లవానిని శవముదగ్గఱ పాఱవేసినది యనునదియే సరిపడకున్నది. అందువలన పిల్లవానికి భద్రత లేదు సరియే గదా పిల్లవాని దీక్షభావిగూడ నడ్డగింపఁ జడ లేదా? అతఁడే నా కుమారుఁ డని ప్రకట మగునెడల నుత్తరాధికారి సమస్య కాలనాథ శక్తిధరులకే గాని భోగనాథ శక్తిధరులకు మధ్య తటస్థింపదు గదా! సింహాసనోత్తరాధికారి కాఁదగిన కుమారుని రాజకాళి యట్లు పాడుసేయునా? కొనకు రాజకాళి సిన్న కాలనాథుని సుదర్శనుని పుత్రునిగానే యుండుమని సూచించినది గాని యసలు జననీజనకులను గుఱించి చెప్పినది గాదు. అతని కసలు జననీజనకులు తెలియునెడల ధర్మాసన సన్నిధిలో పునర్విచారణ సలుపుటకు విన్నప మంపుకొన నవకాశముండెడిది. ఎందుల కాతల్లి కింతగోప్యము?

రథి—ఔను. అంతయు సరిపోయినను ఇది యొక్కటియే యనుమాన ప్రతిబంధక

ముగానున్నది. నాయనా! నే నెంత యాలోచించినను కాలనాథబాబు మాయన్న యనియే తోఁచుచున్నది. (తండ్రిముఖము నిదానించి చూచి) నాయనా! నా తలకు తగని ప్రశ్న వేయుచున్నానని కోపగించుకొనవలదు. చారుమతీ లీలావతీ మంజులలుతప్ప వేఱు స్త్రీ సంపర్క మేదియైనను నాయనకుఁ గలదా?

సుచ—(నవ్వుచు) నా కన్నా! నీ మీఁద నాకు కోపము వచ్చునా? నీ ప్రశ్న యొక్క అంతరార్థము నాకు తెలిసినది. వేఱు స్త్రీసంపర్క మొకసారి తటస్థించినమాట వాస్తవమేగాని కాలనాథుని తల్లి యామె కాఁజాలదు. నేను యువరాజుగా నుండునపు డా స్త్రీని సంధించితిని. అప్పటికి మీ అమ్మను గూడ నేను బెండ్లాడియుండలేదు.

రతిని యేమియు మాట్లాడక స్తబ్ధురాలయ్యెను.

సుచంద్రుఁ డింకను చెప్పుచున్నాఁడు—

“రహస్యమును వెల్లడించితిని గనుక నా విషయమును స్పష్టముగా నీకు చెప్పెదను. ఆపిల్ల కన్యకయేగాని పరస్త్రీ గాదుసుమా! ఒక్కతప్పుమాత్రము చేసితిని. వెంటనే యామె నంతఃపురమునకు తెచ్చుకొనెద నని మాట యిచ్చితినిగాని నాయనగారిదగ్గఱి భయముచే తీసుకొనిరాలేకపోతిని. నేను రాజ్యమునకు వచ్చిన పిమ్మట జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని యామెను రప్పించుటకు యత్నించితిని గాని యామె కాలధర్మము నొందెనని తెలిసినది. ఆ సంగతిని స్మరించినపుడు నా యొడలు ఝల్లుమనును. నేను నామాటప్రకారము ముందే ప్రాసాదమునకే తెచ్చుకొని యుండు నెడల నామె చనిపోయియుండదు. నిండు ప్రవాహము గల యొకమహానదిలో ప్రమాదవశమువలన నామె మునిఁగి చనిపోయినది. ఆ పాపము పోఁగొట్టుకొనుటకే నేనుతీర్థయాత్రలు చేసితిని. ఇచ్చితిని. పెట్టితిని. తపించితిని. అనుతపించితిని. ఈసంగతి నా ప్రాణమిత్రుఁ డగు దండనాయక బలవర్ధనున కొక్కనికే తెలుసును. ఇప్పుడు నీకు చెప్పితిని. నీహృదయములో నావిషయము రహస్యముగా నుండునుగాక.”

రతిని కనేకానుబంధప్రశ్నలు వేయుటకు తోఁచినవి గాని యడుగుట మర్యాద గాదని యూరకొనినది. తనతండ్రి తానడిగినపుడు తనతప్పు నొప్పుకొని వెల్లడించినందులకు అతని ఋజుభావమును మనస్సుచే మిక్కిలి కొనియాడినది.

ఇరువదియవ ప్రకరణము

అనావశ్యకవిఘ్నప్రయత్నము

ఆదినముననే సూర్యాస్తమయమునకుఁ బిమ్మట విలాసవతి పూర్ణతో నొకగడియ మాట్లాడినది. కొనకు తాను కృతకృత్యురాలైనట్లు తలంచి వెళ్లిపోయినది. వీరసింహునకు రాజుగారు తనపిల్లలతో పూర్ణను బెండ్లియాడవలదని యాదేశించిన సంగతి తెలియదు. భానుమతీసంబంధప్రయత్నము విఫలమైనది యను సంగతిమాత్ర మతనికి తెలిసినది. తనకుమారప్రభువు పూర్ణప్రక్కకు దృష్టి మఱల్చునేమోయని యతఁడు భయపడినాఁడు. అందులకు విఘ్న మాచరించుటకు పూర్ణబుద్ధిని భోగనాథునిపై జుగుప్సగలదానినిగా చేయుటయే తగినమార్గ మని యతఁ డాలోచించుకొని యాపనిని నిర్వర్తించుటకై తన చెల్లెలిని నియోగించెను. ఇది సందర్భము.

పూర్ణా విలాసవతుల సంవాదమును మన ప్రకృతాంశమునకు సంబంధించినంతవఱకు నీ ప్రకరణములోఁ బొందుపఱచెను.

పూర్ణ— సఖీ! నిన్ను కనకపురేశ్వరునకు నిశ్చయించిరఁట. నేను వినినవార్త నిజమేనా?

విలా—ఔను.

పూర్ణ — నీవు ఆంధ్రసామ్రాజ్యమునకు భావిమహారాజ్ఞి వయ్యెద వని మే మందఱ మాశించుచుండ కొనకు మీ నాయనగారు సామంతురాలిసిగాఁ జేసినారు. ఏ అసూయాపరుఁడు రాజసంబంధమునకు విఘ్నమాచరించెనో?

ఈప్రశ్న పరిహాసార్థమే పూర్ణ వేసినది. అయినను విలాసవతి కది మిక్కిలి సంతోషము కలిగించినది. ఎట్టి యుపోద్ఘాతము గూడ నక్కఱలేకయే తన ప్రచారము సాగించుట కాప్రశ్న విలాసవతికి మిక్కిలి యుపయోగించెను.

విలా— ఎవ్వరును విఘ్నము సేయలేదు. మాఅమ్మ రాజదంపతులదగ్గఱ గట్టిగా చెప్పిన నాసంబంధము నిర్విఘ్నముగా కొనసాగెడిదే. నాకే యిష్టము లేకపోయినది. ఆ కుమారప్రభువు చర్యలను తెలుసుకొనిన నేగొప్పకులకన్యయు నతనిని వరింపఁజాలదు.

పూర్ణ— (తనలో) తనకు సిద్ధింపనందున నిందించి యీమె సమాధానపడుచున్నది. (ప్రకాశముగా) ఏవి యట్టిచర్యలు?

విలా-గౌతమ హిరణ్యనాభుని కొమారితె కనకవల్లిని పెండ్లాడెదనని యాశపెట్టి మొంగిలిచేసి యిప్పుడు తిరస్కరించెను. ఆమె యిప్పుడు నెలతప్పెననిగూడ వదంతి.

పూర్ణ — తిరస్కరించుటకు కారణమేమి?

విలా— తండ్రియాస్తిలో సగ మిప్పుడే తనకు కట్నముగా నిచ్చివేయవలెనని యితఁడు కోరెనఁట. తండ్రి యంగీకరింపలేదఁట.

పూర్ణ— సమావేశమునకు ముందే యితఁడు కోరియుండవలసినది.

విలా— ఐశ్వర్యమదాంధులకు యుక్తాయుక్తవిచార ముండదు. ఇంక నతని చర్యలు వినుము. తనతల్లిగారి చేటిక రత్నాంగి నతఁడు చెడిపివేసె ననియే చెప్పవచ్చును. హేమాంగి గుఱించి ప్రయత్నించుచున్నాఁడు. ఎప్పుడు వలలో వేసుకొనునో? గుడిచేటి కోమలాంగి సంపాదించిన ధనములో సగ మితఁ డిచ్చినదే. కాత్యాయనిగారి కామసేన యితనివలలో పడిపోయినదో, రేపో ఎల్లుండో పడిపోవునో? ఇది యంతయు నిట్లుండ, కుముదాక్షినిగుఱించి రాయబారములు నలుపుచున్నాఁడు. నిన్నుగుఱించి గూడ ప్రయత్నించు నని వింటిని.

పూర్ణ—వ్యభిచారము దోషమే కాదని మీ అన్నయ్య వాదించు వాదమువలన నతని బుద్ధి వ్యభిచారవిషయములోఁ గాని, కన్యాదూషణ విషయములోఁ గాని నిర్భయమైనది.

విలా—ఔను. అతని కీ యవివేకుఁడు తోడైనాఁడు.

విలాసవతి తన కార్యసిద్ధికొఱకు తన యన్ననుగూడ దూషించుటకు వెనుదీసినది గాదు.

పూర్ణ—నీవు భాగ్యవశమున తప్పితివి. కొనకీ పట్టాభిషేకము సఖ కుముదాక్షినెత్తి పైఁ బడు ననుకొనెదను.

విలా—నినెత్తిపైఁబడునని చాలమంది యనుకొనుచున్నారు.

పూర్ణ—అది సర్వాబద్ధము. నే నెంత మాత్రము నా మహాపురుషుని పెండ్లియాడ నంగీకరింపను. అతఁడు కనకవల్లిని తిరస్కరించుట మహాపాపము.

విలా—మఱియొకసంగతి మఱచిపోతిని. కాత్యాయని శిష్యురా లగు కాంతామణిమిత్రకూటములో నిరాఁ డొరఁకెఁట.

పూర్ణ—కులస్త్రీలదోషములను మన ముద్ఘాటించుట తగదు. సఖ! నేనిట్లంటినని నీవు కోపగించుకొనవలదు.

విలా—నా కెన్నడైన నీపై కోపము కలుగునా? నాయొల్లుడికి నేనిట్లు చెప్పితిని. ఆ దుర్మదాంధుని చేష్టలను కీర్తించు నాదేశములో యుక్తాయుక్తవిచారము గోల్పోతిని.

పూర్ణ—నాదగ్గఱ చెప్పిన సంగతులు కుముదాక్షిదగ్గఱ చెప్పకుము. ఆమె విను నెడల పెండ్లాడనొల్లదు. ఆమె గొప్పచాతుర్యము గలదిగాన పెండ్లాడునెడల తప్పక మన రాజపుత్రుని బాగుపఱచును.

విలా—నేనెన్నడు నామెతో చెప్పను.

పూర్ణ కెన్నడును భోగనాథుని పెండ్లియాడు నుద్దేశము లేకపోయినను విలాసవతి తాను యత్నించి విఘ్నముచేసితినని యను కొనినది. ఆ సంతోషములో నామె తన వ్యగ్రపు పనికి చింతించినదిగాదు.

మూఁడవ భాగము

మొదటి ప్రకరణము

ప్రతిధ్వని

పూర్ణను చూచుటకు కొంచెము రాత్రి గడచిన పిమ్మట కాలనాథుఁడు చంపావతిగారింటికి వెళ్లెను. పూర్ణ తనగదిలో కాలనాథుని సంధించినది. వా రిద్దఱును వేర్వేఱు దర్భాసనములపై కూర్చుండిరి.

పూర్ణ—అన్నయ్యా! కొనకు మీరు కళ్యపులలోనే స్థిరపడుపడఁబడినారు. నకు మిక్కిలి సంతోష మయ్యెను.

సత్యరథుని మేనత్త (భవనంది భార్య) కూఁతురు ప్రమతిభార్య. అందువలన నామె పూర్ణకు పిన్నవరుస. ఆమె బావగారి కృత్రిమ పుత్రుఁడు కాలనాథుఁడు. అందువలన పూర్ణ కతఁ డన్నవరుస. ఈ అత్యంత దూరసంబంధము వరిస కల్పించు కొనుట కుపయోగపడినను వా రిద్దఱిమధ్య భ్రాతృభగినీభావము నుపొందించినది యేదియో యొక యనిర్వాచ్యమగు సంస్కరణసంబంధము.

కాల—చెల్లీ! రాజశేఖరమ్మ పాడిన పాటలగుఱించి నీకు తెలిసినదా?

పూర్ణ—వీరభద్రావధానులుగారి పద్మాక్షి నాకు చెప్పినది. పాటలను విన్నాను.

కాల—విశేషణములలోనుండి యామె యుద్దేశించిన నాతల్లి యెవరో నీకు బోధపడినదా?

పూర్ణ—ఆమెయే స్వయముగా తాను ద్దేశించిన మీతల్లి యని నాయభిప్రాయము. ఆమెకంటె మాయలమల్లి యెవరున్నారు? ఆమెకంటె కయ్యాలభామ యెవరు గలరు?

రాజపుత్రులలో పెద్దవాఁడు హక్కుదారుఁడా, పట్టమహిషీపుత్రుఁడా యను సమస్య నామెయే లేవనెత్తినది. ఆమెయే దయ్యాల రాణి. ఆమెకు తెలిసినంత తాంత్రికవిద్య మఱి యెవరికిని దెలియదు. తాంత్రికవిద్యా బలముచే నామె జీవించియుండఁగానే పిశాచి యైపోయె నని నా యభిప్రాయము. పిశాచముల శక్తు లన్నియు నామెయొద్దఁ గలవు. దయ్యాలరాణియే భూతాలసాని. ఆమె కంటె వృద్ధతనారి మఱియెవరు గలరు? అందు వలన మీరు రాజకాళికుమారులే యని నేను నిశ్చయించుకొంటిని.

కాల—ఆమెయే నాతల్లి యగునెడల నాతండ్రి యెవరుగా నుండును ?

పూర్ణ—(ఉద్రేకమువలన ఛందోబద్ధ వాణి నాశ్రయించి)

"హేలాజితారాతి యిలముద్దుమగఁడు
లీలమ్మసరసుఁడే కాలయ్యతండ్రి
శూలాంకవక్షపాణుఁ డాలంబులోన
లీలమ్మసరసుఁడే కాలయ్యతండ్రి
కాలింగు నాజిలోఁ దూలించినట్టి
లీలమ్మసరసుఁడే కాలయ్యతండ్రి
జాలంబు తెలియని సద్వర్తనుండు
లీలమ్మసరసుఁడే కాలయ్యతండ్రి
మంజులాకారుఁడు మనపార్థివుండు
కంజాక్షి మనరాజకాళికి మగఁడు
ఉన్మత్తసరసకు నుత్తమవిటుఁడు
మన్మథాకారుఁడు మనభూమిభర్త
నుద్ధవర్తనుఁ డాంధ్రశూరాధిపుండు
సిద్ధకపీశ్వరి సేవించుమగఁడు."

కాల—(ఆశ్చర్యముతో) ఇది నీవెట్లు కనిపెట్టితివి ?

పూర్ణ నారీసభలో రాజకాళమ్మ ప్రకటముగా సుచంద్రభట్టారకుని తనమగనిగా చెప్పినది: "నారాజు నరమూళి నాచిన్నిమగఁడు, నారాణి లీలమ్మ నాముద్దుసవతి." అని.

కాలనాథుఁడు గంభీరముగా తలయూఁచెను.

పూర్ణ— సుచంద్రభట్టారకుఁడు మా మేనత్త రాజకాళియందు మిమ్ములను సృజించె ననుటలో నా కేమియు సందేహము లేదు.

కాల— రాజకాళమ్మ మీ మేనత్తయా? అది యెట్లు ?

పూర్ణ— కనకజబాబు సంతానము గుఱించి వివరించి చెప్పినది.

కాల— నే నాశ్చర్యములను వినుచున్నాను రాజకాళమ్మ నాతల్లి యగునెడల నాపూర్ణ నాకు మేనమామకొమారితె యగును. రాజకాళమ్మయే నాతల్లి యగు నెడల మహారాజు నాతండ్రి యనుట నిశ్చయము. అప్పుడు నాప్రాణస్నేహితుఁడు శక్తిధరబాబు నాకు తమ్ముఁడగును. చిత్రచరిత్రురాలు రతిసేకుమారి నాచెల్లె లగును. విమలబాబును, అక్షోభ్యమునియు నామేనమామలనుట మఱింత సంతోషదాయకము.

పూర్ణ—మఱియొక మేనమామ గలఁడు ...కున్నాఁడు.

కాల—ఎవరు?

పూర్ణ—(ఛందోబద్ధవాణి నాశ్రయించి)
"లోహదండోపమబాహుద్వయుండు
సోహ మనుచు శక్తి చూపించు మేటి
ధనురాగమంబునఁ దరుణఘనేంద్రు

కనదుగ్రధారవహా కత్తిలో నిన్ను
మదపూర్ణబలములో మల్లికార్జునుని
గదలోను రణరంగఖరుఁడైన నీలు
ప్రమథనాథుని లసత్ప్రాసంబులోను
సమతతో స్పర్థించు సాహసాంకుండు
కదనప్రచండుండు కర్ణీసుతుండు
పెదజోదు నీమామ భీమనాథుండు."

కా—ఇది మఱియొకయాశ్చర్యము

గడియకు ముందు రథినీ సుచంద్రులు చేసుకొనిన సంవాదార్థమే యిట్లు ప్రాయికముగా పూర్ణాకాలనాథుల సంవాదమునందు ప్రతిధ్వనించినది.

రెండవ ప్రకరణము

ధ ర్మ భ గి ని

పూర్ణాకాలనాథులిట్లు మాట్లాడుకొనుచుండఁగా, చంపావతి లోపలఁ బ్రవేశించినది.

"రండు. దొడ్డమ్మా! రండు." అన్నాఁడు కాలనాథుఁడు. చంపావతి పూర్ణ కూర్చుండిన ధర్మాసనముపై కూర్చుండినది.

చంపా—నేను చెప్పినమాట మీ రిద్దఱును వినెదరా?

కాల—దొడ్డమ్మా! మీయక్కయ్యగారి మల్లికార్జునబాబొకటి, నే నొకటి గాదు. నన్నాజ్ఞాపించుటకు మీకు శక్తి గలదు.

చంపా—(పూర్ణను జూచి) నీ వేమని యెదవు?

పూర్ణ—అమ్మా! నేను నీవు చెప్పిన మాట యెప్పుడు వినలేదు? నా కిష్టములేని యెడల కొంతసేపు వాదించి కొనకు లొంగిపోవుదును.

చంపా—మీ రిద్దఱును నేను చెప్పిన మాట వినెద రని నాకు నమ్మకము గలదు గాని—

కాల—వికల్ప మేమియు వలదు. ఆజ్ఞాపింపుఁడు.

చంపా—నాయనా! నీవు కులపరిషత్తు ద్వారా శివదత్తసూరితీర్పు ననుసరించి కళ్యాపులలో స్థిరపఱచఁబడినావు. నేను గాశ్యప గోత్రసంభవురాలను గనుక మీతల్లి నాకు సహోదరుఁ డగును. అందువలన నీవు నాకు మేనల్లుఁడవు. విశాల మగు నీభూమండలములో నీవంటివరుఁడు నా కూఁతురుకు దొరకుట దుర్ఘటము. మాపూర్ణ యెట్టిదో నేను నీకు వేఱుగా చెప్ప నక్కఱలేదు. మీయిద్దఱిని దంపతులనుగాఁ గూర్చవలె నని నా కీదినమున బుద్ధి పుట్టినది. మీ రంగీకరించు నెడల నీమాసములోనే వివాహము జరిపించి వేసెదను. ఏ మనియెదరు?

చంపావతిసూచన యత్యంతరమణీయముగానే యుండినను వారిద్దఱిని కంపితులఁ జేసినది. ఇదివరకు కాలనాథుఁడు పూర్ణదగ్గఱ భగినీభావముతో మెలఁగుచున్నాఁడు. పూర్ణ యతనిదగ్గఱ భ్రాతృభావముతో మెలంగుచున్నది. దాంపత్యమనఁగానే వారికి భయము వేసినది. చంపావతిమాటను ధిక్కరించుట వారి కంతకంటె భయప్రదము ఇట్టి స్థితిలో వారిద్దఱు నొకక్షణము మాట్లాడక స్తబ్ధులైరి. కొనకు పూర్ణ కాలోచితముగా నిట్లనినది:

"రెండుక్షణములు మే మాలోచించుకొని బదులు చెప్పెదము."

చంపా—నా గదిలోనికి వెళ్ళి యాలోచించుకొని రండు.

చంపావతియాజ్ఞ ప్రకారము వారిద్దఱును వేఱుగదికి వెళ్ళిరి. అచ్చట వారు నిలుచుండియే యిట్లు మాట్లాడుకొనిరి.

పూర్ణ—అన్నయ్యా! మన మిప్పుడేమి సేయుట?

కాల—నాకేమియును తోఁచలేదు.

పూర్ణ— ఇదివఱకు నే నే పురుషుని గూడ భర్తృభావముతో ప్రేమించి యెఱుఁగను. నాతల్లి యత్యంతస్పృహణీయుఁడగు వరుని జూపిన యీసమయములోఁ గూడ నాయందు శృంగార స్థాయిభావ మావిర్భవింపలేదు. మీతో సమానులు మఱియిద్దఱు మువ్వురు వరులు కన్పట్టుచున్నను మిమ్ములను మించునవరుఁడు భూప్రపంచమునందే లేఁడు. శ్రేష్ఠవరుల పట్టికలో నాదృష్టి మీకే అగ్రస్థాన మిచ్చుచున్నది. నిన్న మామేనత్త పాడిన పాటలు దానికి బల మిచ్చుచున్నవి. అయినను నల్లికార్జునునికంటె నధికముగా ప్రేమపాత్రులైన నాధర్మసోదరుని వివాహమాడుటకు నామన స్సొల్లకున్నది. అట్లుండినను పూర్ణను శయనసఖినిగాఁ జేసుకొనుటకు మీరభిలషించు నెడల నత్యంత ప్రియమిత్రు లగు మీ సుఖముకొఱకును నా తల్లిమాట కొఱకును నేను లొంగిపోయెదను. నాసంగతి యేదియో కపటము లేక తెలిపితిని. నాకు దాఁచి మాట్లాడుటగాని, గొప్పకొఱకు మాట్లాడుటగాని తెలియదు. మీరు బాగుగా నాలోచించుకొని యొక మాట చెప్పవలెను.

ఈమాటలు చెప్పునపుడు పూర్ణముఖము గంభీరముగా నుండినను భావోద్రిక్తముగా నుండినది. ఆభావము ధర్మవీరస్థాయియే యైనను తనమిత్రుఁడు యాచించిన సర్వత్యాగము సేయుట కది సిద్ధపడి సమయము తటస్థించిన శృంగారస్థాయికి స్థల మిచ్చుటకు సర్వవిధముల నాయత్తపడియుండెను. తాను సోదరునివలె ప్రేమించినవానిని వివాహమాడఁగూడ దని ధ్వని యామెహృదయములోనుండి వినఁబడుచుండినను పరమమిత్రుఁడగు నతఁడు యాచించిన నెంతత్యాగమైనను చేయుమని ధ్వని గూడ నామెకుఁ దోడ్తో వినఁబడుచుండెను.

పూర్ణముఖమును కాలనాథుఁడు నిర్వర్ణించి చూచినాఁడు. అది సంపూర్ణకళలతో విరాజిల్లు చంద్రమండలమును ధిక్కరించుచున్నది. అది రమణీయములలోనికెల్ల నుత్తమ మగు రమణీయము. ఆకర్షకములలోనికెల్ల శ్లాఘ్యమగు నాకర్షకము. మాదకములలోనికెల్ల శ్రేష్ఠమగు మాదకము. దర్శనీయములలోని కెల్ల ప్రథమగణ్యమగు దర్శనీయము. సంతర్పకములలోనికెల్ల నధికమగు సంతర్పకము. అది ముద్దుపెట్టుకొనుట కొకసారి దొరకిన దేవయువకుఁడుగూడ తనను ధన్యునిగాఁ దలంచును.

కాలనాథుని యాలోకనమును సంతోషముతో పూర్ణదృష్టులు రాఁబట్టుకొనినవి. ఆపరస్పర దర్శనములో మన్మథుఁడు దగ్గఱపడినవాఁ డయ్యెను. "వెఱ్ఱివాఁడా! ఇంక నెందుల కాలోచించెదవు? చేతికి దొరకిన మహాఫలమును విడువకుము. ఈమె లభించిన నీవు భూమియందే స్వర్గలోక సుఖమును పొందఁగలవు సుమా!" అని మదనుఁ డతని చెవిలో చెప్పుచున్న ట్లుండెను. అయినను

ధీరవరుఁడగు కాలనాథుఁడు చలించినవాఁడు గాఁడయ్యెను. సుఖముకొఱకు ధర్మమర్యాదను భగ్నముసేయుట కతఁ డియ్యకొనఁడయ్యెను. అతఁడు పూర్ణను జూచి స్పష్టముగా నిట్లనెను :

"చెల్లీ! ధరణియు నేను నొక గర్భమునందు పుట్టినవారము గాము. ఒకతండ్రిగూడ మమ్ములను సృజింపలేదు. అయినను పెంచినవారిపై నాకు మాతాపితృభావము కలుగుటచే నామెయందు నాకు భగినీభావము కలిగెను. అది భావాంతరములోనుండి పుట్టిన భావము. నీయందు నాకు స్వతంత్రముగా భగినీభావము కలిగినది. దూరబంధుత్వపు వరుసయే ముందు పిలుపుకు కారణమైనను ఆభావము నాయందు గొప్పగా విజృంభించినది. నా యత్యంతప్రియమిత్రుఁడగు మల్లికార్జునుని సన్నిధిలో నీవు నా ధర్మభగినివని నా భావమును వెల్లడించితిని. నీవుగూడ నంగీకరించితివి. ఇట్లు మనోవాక్కులు రెండును నాకు నిన్ను చెల్లెలనుగా చేసినవి. కాయ మందులకు తగినట్లు ప్రవర్తించుచున్నది. ఈ సంగతి దొడ్డమ్మకు తెలుసును. మణిమాలకు తెలుసును. మల్లికార్జునునకు తెలుసును. ఘనేంద్రునకు తెలుసును. అక్షోభ్యమునికి తెలుసును. ఇంక కర్ణపరంపరగా నెందఱికి తెలుసునో ? ఇట్లు మన సోదరీసోదరభావము బహుజనవిదితము. బహుపవిత్రము. అత్యంతస్వతంత్రము. అందువలన ధరణికంటె నీవే నాకు దగ్గఱభగినివి. అందువలన నిప్పుడు మనకుండు భావమునే స్థిరస్థాయిగా నుంచుకొనుట నా యిష్టము. అమ్మనుమాత్రము నీవు బోధపఱచవలెను. ఆమె తీవ్రముగా నాజ్ఞాపించునెడల మనము లొంగవలసియేవచ్చును. మన మెంతపాపమునైనఁ జేసినఁ జేయవచ్చును గాని యామె యాజ్ఞనుమాత్ర మతిక్రమింపఁగూడదు."

"అన్నయ్యా! మీ ధైర్యమునకును, ధర్మనిష్ఠకును నేను మిక్కిలి సంతోషించితిని."

అని చెప్పి పూర్ణ యప్పుడు కాలనాథు నాలింగించుకొనినది. ఆధర్మభగిని ధైర్యవంతుఁడగు తనసోదరున కిచ్చిన బహుమానమది.

పూర్ణయు కాలనాథుఁడును వివిక్తప్రదేశములలో నెన్నియోసారులు సంధించిరి. రాత్రివేళలందుఁగూడ సంధించిరి. తలుపులు వేసుకొని యొక గదిలోఁగూడ మాట్లాడుకొనిరి. ఎప్పుడును కాలనాథుఁడు రాగచేష్టలనుగూడ చేయలేదు. పూర్ణగూడ నతని నందులకు ప్రోత్సహింపలేదు. ఇప్పుడు కాలనాథుని భ్రాతృభావముస్థిరపడిపోయినది. అందువలన నెట్టి శంకయును లేక యామె యాలింగించుకొనెను. పూర్ణముఖము కాలనాథుని వక్షముపై నుండినది. కాలనాథుఁ డొకచేతితో నామెముంగురులు సవరించుచుండెను. రెండవచేతి నామె భుజముపై నానెను. అప్పు డతఁడు తనవక్షస్సు పూర్ణబాష్పాంబువులచే తడిసిపోయినట్లు కనిపెట్టెను.

కాల—ఇది యేమి చెల్లీ! ఏడ్చుచున్నావా? నీకు కష్ట మేల కలిగినది? నిజముగా నేను పాపముకంటె నీ తాపమునకే భయపడుదును. వ్రతభంగముకంటె నీయుత్సాహభంగమునకే భయపడుదును. మర్యాదాహానికంటె నీ హర్షహానికే భయపడుదును.

నియమచ్యుతికంటె నీ బాష్పచ్యుతికే భయపడుదును. నీదుఃఖమునకు కారణ మేదియో చెప్పుము.

పూర్ణ—(ఆలింగన బంధము విడిచి) అన్నయ్యా! నిన్ను కట్టుకొనఁగానే నాకు మా మేనత్త రాజకాళమ్మ జ్ఞాపకమునకు వచ్చినది. ఇంత గొప్పకొడుకును పాఱవేసుకొని "పాఱవేసినతల్లి ఫల మెట్లు తినును?" అని ఆమె విలపించిన విలాపము నాకు జ్ఞప్తికి వచ్చినది. నేను దుఃఖ మాఁపుకొనలేక పోతిని. ఆమెకంటె నెన్నియోరెట్లు తక్కువది యైన లీలావతి రాజ్యేశ్వరియై వెలుఁగుచున్నది. ఆమె ముష్టిదానివలె వీధిలోఁ దిరుగుచున్నది. అగతికురాలు వలె నిలువ నీడ లేకయున్నది. మహారాజును చెయిపట్టి యేమి ప్రయోజనము? కొడుకునా పాఱవేసుకొనినది. మగనినా లోఁబఱచుకొనలేక వీధుల పాలైనది. గణదా నేమి తప్పు చేసెనో గాని యతని పిల్ల లిద్దఱును ఘోరకష్టముల పాలైనారు. ఈ క్షణమువఱకు వారి కష్టములు గట్టెక్కలేదు.

కాలనాథుఁడు పూర్ణదుఃఖమును పంచుకొని తాను గూడ బాష్పాకులలోచనుఁడయ్యెను. శృంగారరంగముగా నుండు నని మదనుఁడు గంపెడాశ పెట్టుకొనిన స్థల మిట్లు కరుణారంగముగా మాఱినది. కొన్ని క్షణములకుఁ బిమ్మట వా రిద్దఱును చేలాంచలములచే కను లొత్తుకొనినారు.

మూఁడవ ప్రకరణము

శక్తిధరుని వాగ్దానము

అనంతర మిద్దఱును చంపావతిదగ్గఱకు వెళ్లిరి. ఇదివఱకు తమకుండిన అన్నచెల్లెండ్ర భావము గుఱించి పూర్ణ వివరముగా తల్లితో చెప్పినది. ఆ భావమును చెడనీయకుండ కాపాడవలె నని తల్లిని వేడుకొనినది.

చంపావతి కేమి చెప్పుటకును తోఁచలేదు. దీర్ఘముగా నాలోచించుట కందఱును కూర్చుండిరి. అప్పుడు చంపావతి యిట్లనెను :

"విశాల మగు నాంధ్రసామ్రాజ్యములో విషమసిద్ధి శిష్యులలో మహావీరు లగు విప్రయువకు లైదుగురే యని యందఱికిని తెలిసిన విషయము. ఘనేంద్ర కాలనాథ మల్లికార్జున శక్తిధర ధనంజయులు వారు. వారిలో మల్లికార్జునుఁడు పూర్ణకు పెత్తల్లికొడుకు. ఘనేంద్ర శక్తిధర ధనంజయులు దుర్లభులు. మాపిల్ల యపవిత్ర యను కారణముచే వారు వెనుకఁదీయుదురు. మిగిలినవాఁడవు నీవొక్కరుఁడవే. నీ వంగీకరింపనియెడల మహావీరురా లగు నాపూర్ణకు మహావీరుఁడగు భర్త దొరకుటయే దుర్లభ మగును.

కాల—ఘనేంద్ర శక్తిధరులలో నొకనిని కుదుర్చుటకు నేను ప్రయత్నించెదను. నా ప్రయత్నము సఫలమగు ననియే తలంచెదను. వారిద్దఱును నాకు ప్రాణస్నేహితులు. ముందు నే నెవరిని గుఱించి ప్రయత్నింపవలెనో దొడ్డమ్మ చెప్పవలెను.

చంపా—(పూర్ణను జూచి) పిల్లా, నీ వేమనియెదవు?

పూర్ణ—అమ్మయిష్టమే.

చంపా—అ ట్లగునెడల ముందుగా రాజకుమారుని గుఱించి ప్రయత్నింపుము.

కాల—ఈరాత్రియే యెంతవేళ కైన బదులు తెచ్చెదను.

చంపా—వెళ్లుము. నీకు జయ మగు నుగాక.

కాలనాథుఁడు నిష్క్రమించెను.

* * * *

ప్రాసాదముయొక్క బహిఃపురములో తన యేకాంతశాలలో శక్తిధరుఁడు కాలనాథునకు దర్శన మిచ్చెను. శక్తిధరుఁడు తండ్రిని మించిన రూపవంతుఁడు. రూపమునకుఁ దగిన శరీరపుష్టియు, శరీరపుష్టికిఁ దగిన బలమును, బలమునకుఁ దగిన సద్గుణములు నతనియం దొప్పారుచుండినవి అతనికి ఘనేంద్ర కాలనాథ మల్లికార్జున భీమనాథులు సమాన స్నేహితులే యైనను కాలనాథుని యం దాతనికి నమ్మక మెక్కువ.

కాల—భర్తృదారక! శ్రీవారి సన్నిధిలో నొక వర మడుగుటకు వచ్చితిని.

శక్తి—కొన్ని గడియల క్రిందట దండనాయక చిత్రసేనుఁడు కాలధర్మ మొందె నని విన్నాను. సంప్రదాయప్రకార మొక సహస్రపతి నా పదవిలో నియమింతురు. అప్పుడు సహస్రపతిపదవి యొకటి ఖాళీ యగును. దానినిగుఱించి మీరు కోరునెడల నే నేర్పాటు చేసెదను. ఇదివఱ కేమియు మా నాయనగారియొద్ద నెవరినిగుఱించియు చెప్పి యెఱుంగను. అందువలన నేను చెప్పిన వారు కాదనరు. మా తాతయ్య సేనాపతిగూడ నా మాట త్రోసివేయరు.

కాల—అది గాదు నే నడుగువరము. ఆ పదవికి నాకంటె. ముందుగా గ్రహింపఁదగిన మహావీరుఁడు మల్లికార్జునబాబు.

శక్తి—మీ చెల్లెలు ధరణిని సార్వభౌముని కోడలనుగా చేసుకొనఁ గోరెదరా? అదియును మీకు దుర్లభము గాదు.

కాల—అదియును గాదు నే నడుగు వరము.

శక్తి—మఱి యేది యావరము?

కాల—మహాకవీశ్వరియు, మహావీరురాలు నగు రాధీతరి పూర్ణకొఱకు నేను మీ హస్తమును యాచి చుచున్నాను.

శక్తి—(నిట్టూర్పు విడిచి) నాయనగారు స్వయముగా నన్ను పిలిచి పూర్ణగుఱించి ప్రయత్నింపవల దని నిషేధించియున్నారు. దేవతలు కోరినను దొరకని హస్తమును నాకిప్పించుటకు మీరు సిద్ధముగా నుండినను నేను దానికి నోచుకొనలేదు. మీరు చంపావతమ్మగారి కుటుంబముగుఱించి చేయు శుభప్రయత్నములో నే నింకొకవిధముగా మీకు సహాయపడఁగలను. పూర్ణచెల్లెలు మణిమాలను వారు నా కీయ నంగీకరించునెడల నేను తప్పక యంగీకరింపఁగలను.

కాల—(సంతోషముతో) అదియే మాకుఁ జాలును. నేను వారికి తెలియఁజేసెదను. వారి యంగీకారమును తెలుపు భర్తృదారకులయొద్ద మనవిచేసెదను. ఒకమాఱాపిల్లను చూచుకొనెదరా?

శక్తి—కవిత్వపరీక్షా దినమున నే నా పిల్లను చూచితిని. ఆమె మధురమగు కవిత్వముగూడ వింటిని. మహాయోగీశ్వరి రాజకాళీదేవి యామె నీతిని పొగడినది. "నిత్యహా మణిమాల నీతికి జయము" అని. రాజకాళీదేవి ప్రశంసాపత్రము పొందినవారికి, వేఱు గుణపరీక్ష యక్కఱలేదు.

శక్తిధరుఁడు చేసిన రాజకాళీస్తుతి కాల నాథునకు సంతోషము కలిగించినది. శక్తి ధరుని భక్తి పరీక్షించుటకు తిరిగియు నతఁ డిట్లడిగినవాఁ డయ్యెను.

"రాజకాళి యంతగొప్ప యోగీశ్వరియా ?"

శక్తి — మహాయోగి అక్షోభ్యముని యామెపాదములకు మ్రొక్కుటను నేను చూచితిని. ఆమె మహాయోగీశ్వరియే కాని యెడల నామహాముని యట్లు లొంగునా ? మానాయనగారియం దామె భగవద్బుద్ధిచే భర్తృభావ ముంచుకొనినందున నా కామె యందు మాతృభావము కలిగినది. సహజముగా నా కామెయందు దేవతాభావము గలదు. ఆమెమాట నాకు పరమప్రమాణము.

కాలనాథుఁడు సంతోషముతో రాజకుమారునియొద్ద సెలవు తీసుకొని చంపావతి యింటికి వచ్చినవాఁ డయ్యెను. చంపావతీ కుటుంబస్థులు భోజనశాలలో నుండిరి. అధికమగు చనువువలన నతఁడు భోజనశాలలో చొరఁబడెను. చంపావతి యొకపీట వేయఁగా కాలనాథుఁడు కూర్చుండెను. పూర్ణా మణిమాలలు భోజనము సేయుచున్నారు. వారి మడి ముస్తాబు నిరాడంబరముగా నుండినను వారి యాకృతిసౌభాగ్యమువలన రమణీయముగానే కన్పట్టుచుండినది. చంపావతి వడ్డించుచున్నది.

మణి—అన్నయ్యా ! మీరు వెళ్లిన కార్య మేమైనది ?

చంపావతి మణిమాలతో కాలనాథుఁడు శక్తిధరునియొద్దకు పంపఁబడినవిషయమును చెప్పియుండెను గాన నామె యట్లడిగినది.

కాల—చెల్లీ ! నేను దొడ్డమ్మతో చెప్పెదను. నీతో చెప్పను.

చంపా — ఏమి జరిగినది ?

కాల—రాజుగారు స్వయముగా పూర్ణనుగుఱించి ప్రయత్నింపవలదని శక్తిధర బాబును నిషేధించినారఁట. అందువలన నతఁడు పూర్ణను బెండ్లియాడుటకు వాక్కీయఁజాలకపోయినను యాచకుఁ డగు తనమిత్రున నాదరించుటకు చెల్లెలు మణిమాలను తప్పక చేసుకొనెద నని మాట యిచ్చివేసెను. నేను మీయుండఱిపక్షమున స్వాతంత్ర్యమువహించి యతనికి మణిమాల నిచ్చుట కంగీకరించి వచ్చివేసితిని. అచ్చట మిత్రునిమాటను రాజకుమారుఁడు గడపినాఁడు. ఇచ్చట తన యన్నయ్య మాటను చెల్లెలు గడపవలసి యున్నది.

చంపా—పెద్దల యాశీర్వచనము లన్నియు నిప్పటికి ఫలించినవి. నాకు చాల సంతోష మైనది.

పూర్ణ—ఎట్లు జరిగిన మన కుటుంబమునకు మంచిదో యట్లే భగవంతుఁడు మనల ననుగ్రహించినాఁడు.

మణిమాలయొడ లంతయు చెమర్చినది. కాలనాథుఁ డీ మాటలు చెప్పునపుడు మణిమాల కంచుగిన్నెలో వేడివేడిపాలుఅన్నము వేయించుకొని బెల్లము నంచుకొనుచు తినుచున్నది. స్వేదము కలుగఁజేసినవాఁడు మన్మథుఁడేమైనను పాలువేడి కపకీర్తివచ్చినది.

కాల—మణీ, నీ వేమనియెదవు ?

మణి—ఒప్పుకొనివచ్చినతరువాతయడుగుట యెందులకు ?

కాల — ఒప్పుకొనక ముం దడిగిన నేమిచెప్పెదవో యదియే ఇప్పుడు చెప్పుము.

మణి—అప్పు డమ్మయిష్ట మని చెప్పి యుందును. ఇప్పుడుగూడ నంటియే చెప్పెదను.

కాల — అమ్మ నాకు చాల సంతోష మనెను.

మణి—అట్లగు నెడల నందఱును సంతోషింపుఁడు.

కాల—నీవు సంతోషించుచున్నావా? లేవా ? అది నాప్రశ్న.

మణి—వెళ్లన్నయ్యా! నీకు హాస్యమాడుటకు కొనకు చెల్లెలు దొరకినది.

చంపా—మణీ! నీ కతఁడు మేనమామకొడుకు గనుక నిన్ను హాస్యమాడుట కతని కధికార మున్నది.

నాల్గవ ప్రకరణము

అంకురారోపణము

రాజకాళి హఠాత్తుగా లోపలఁ బ్రవేశించి—"అతఁడు నీ మణికి మేనమామ కొడుకనుట మిక్కిలిదూరము. అతఁడు నీ పిల్లలకు సాక్షాత్తుగా మేనత్తకొడుకు. చంపావతి వదినా! మీ మామగా రతనికి మాతామహుఁడు."

ఆ మాటలను వినఁగానే యచ్చటివా రందఱు నాశ్చర్యభరితులైరి. ఆమెకు ముందు స్వాగత మీయవలెనో, యామెమాటలకు ముందు స్వాగత మీయవలెనో యెవరికిని దోఁచలేదు. పూర్ణాకాలనాథులు హర్షప్రఫుల్లనయనములతో నొకరి నొకరు చూచుకొనిరి. తక్కినవారి కా మాటలు క్రొత్తగానే యుండినవి. చంపావతి మణిమాలలకు రాజకాళి కంకోలభట్టాచార్యునికూఁతు రని యింతకుముందే తెలిసియుండినను కాలనాథుని జన్మను గుఱించి రాజకాళి చెప్పిన యద్భుతసంగతి వారికి క్రొత్తగా నుండినది.

చంపా—అమ్మన్నా! భోజనమైనదా?

రాజ — లేదు వదినా! ఇప్పుడు నాకు నీవు క్షీరాన్నమును వండిపెట్టవలసియున్నది. నాముద్దుమణిమాలకు పెండ్లి కుదిరినదిగదా! నాకు విందుసేయవా?

చంపా — అట్లే చేసెదను గాని కాలనాథబాబు మాపిల్లలకు సాక్షాత్తుగా మేనత్తకొడు కెట్లు? ఆ సంగతి ముందు నాకు వినవలె నని యున్నది.

రాజ—వీఁడు రాఘీతర సత్యరథుని చెల్లెలికొడుకు.

పూర్ణాకాలనాథులకు తమ యనుమానము స్థిరపడిపోయినది.

చంపా — ఇతని తల్లి శ్యామల యన్నారే.

రాజ—ఔను, శ్యామలయే. నీవలె తెల్లనిది గాదు.

పూర్ణ నవ్వెను.

చంపావతి పీటవేసి—"ముందు కూర్చుండు మమ్మన్నా!"

రాజకాళి కూర్చుండినది.

చంపా—కాలనాథబాబు మా అమ్మన్న కొడుకా?

రాజ — నిజముగా నితఁడు నీయాడబొట్టె కొడుకే.

చంపా — ఏ మహాపురుషుఁ డితని తండ్రి?

రాజ—ఆడబాొట్టదగ్గఱ నట్టె ప్రశ్నలు వేయఁగూడదు. నోరు మూసుకొనుము. ఇప్పుడు మఱియొక సంబంధము గూడ కలిసినది. జాగ్రత. నా కొడుకుకు నీపిల్ల యిప్పుడు నిశ్చయింపఁబడినది. నేను నీకు పోతు వియ్యపురాలను సుమా!

చంపా — శక్తిధరబాబు నీకొడుకా?

రాజ—మహారాజు నా భర్తయైనపుడు శక్తిధరుఁడు నాకొడుకు కాఁడా? లోకజ్ఞానము లేక ప్రశ్నించెద వేమి?

ఇప్పటికి చంపావతీ మణిమాలలుగూడ కాలనాథుఁడు సుచంద్రునకు రాజకాళి యందు పుట్టిన కుమారుఁ డని గ్రహించిరి.

అనంతరము పూర్ణ స్పష్టార్థ మి ట్లడిగినది: "కౌండిన్యసుచంద్రభట్టారకులు కాలనాథునితండ్రియా?"

రాజ—(ఛందోబద్ధవాణి నాశ్రయించి) ఔను.

"కాలింగు గెలిచిన కరవాలధారి
లీలమ్మతో నాడు లీలానరుండు
కాముఁ జు మించిన కమనీయతముఁడు
మాయావిహీనుఁడౌ మహనీయతరుఁడు
మందారమును మించు మాన్యుఁడౌ దాత
వందారుజనులను బాలించు త్రాత.
ఆడితప్పనివాఁడు హరినామపరుఁడు
నాడును గాపాడు నాయకవరుఁడు
రాజమ్మ ప్రేమించు రాజాధిరాజు
పూజితుఁడౌ తండ్రి పురుషోత్తమునకు."

మణి — అత్తయ్యా! కాలనాథబాబు శోధించి కనిపెట్టినది యంతయు నబద్ధమేనా?

కాల — సర్వాబద్ధము.

చంపా — మణిమాలకు సంబంధము కుదిరినది. పూర్ణ కింక తగినవరుని వెతక వలసియున్నది.

రాజ—కంకోల భట్టాచార్యుని మేనల్లుఁడు ఘనేంద్రుఁడు మనపూర్ణకు తగినవరుఁ డని నా యభిప్రాయము.

చంపా — ఆచార్య భవనంది యంగీకరింపఁడేమో?

రాజ — రాజకాళి సేయఁదలఁచుకొనిన కార్యమున కొకయెద్దు విఘ్నము సేయఁగలదా? దాని కింత పచ్చగడ్డిచూపినఁ జాలును. అది మాదారి కడ్డు రాకుండ వెళ్లిపోవును.

కాల—ఘనేంద్రబాబుదగ్గఱకు వెళ్లి నేను ప్రయత్నింపవలె నని యనుకొనుచున్నాను.

రాజ—నాతలపై నాభారము విడిచి వేయవలెను. నాకు మాపూర్ణ కొంచెము సహాయము చేసినఁ జాలును.

పూర్ణ—నేను చేయువలసిన సహాయమేమి?

రాజ—నీమనస్సులో నీ నా మహాపురుషుని ప్రేమించినఁ జాలును.

పూర్ణ—పెండ్లికి ముందు ప్రేమించుట యెందులకు?

రాజ — పెండ్లాడుటకు.

పూర్ణ — పెద్దలు మీ రందఱును చెప్పితిరి గనుక నేనంగీకరించుట కభ్యంతరము లేదు గాని ముందుగానే ప్రేమించుట యెందులకో నాకు తెలియకున్నది.

రాజ—నేను గూడ పెండ్లికి ముందు పర్వతస్వామి భట్టారకుల కుమారుని ప్రేమించితిని. పిమ్మటనే పెండ్లిచేసుకొంటిని. పెద్దలు చెప్పినందులకుఁగ ను నీవు పెండ్లాడవలదు. నీవు ప్రేమింపఁగలవానిని జూచియే పెద్దలు చెప్పిరిగాని నిన్ను వారు బలాత్కరింపరు.

మణి — అత్తయ్యను మహారాజు పెండ్లాడియుండునెడల నీస్థితి యేల పట్టినది? పట్టి కబుర్లే అత్తయ్యవి. క్రియ యంతయు లీలావతీదేవిదే. పెండ్లియే సత్యమగునెడల నత్తయ్య యంతఃపురము నేల నాక్రమింపఁ గూడదు?

రాజ—పట్టిక్రియలే లీలావతివి. ఫలిత మంతయు మీ అత్తయ్యదే. నాసవతి యాంధ్ర భూమి నా ప్రక్క నున్నది నా కుమారుని యాయుధమునకు ప్రపంచ మంతయు వశ కును.

పూర్ణ — అత్తయ్య నాంధ్రేశ్వరుఁడు పెండ్లి యాడెనా?

రాజ—జరిగినది మాకు మంత్రాలు లేని పెండ్లి. మంగళవాద్యములు లేనిపెండ్లి. బ్రాహ్మణదక్షిణలు లేని పెండ్లి. ఉభయ పక్షముల బంధువులు విందులు కుడువని పెండ్లి. అగ్ని లేని పెండ్లి. కొన కొన దీపమైన లేని పెండ్లి. సంద్రయ్యగారిలచ్చమ్మ కొడుకు ముందుండీ పెండ్లి నడిపించినాఁడు. ఒక బల్లి యాశీర్వదించి పలికినది. ఇంక నా పెండ్లి మాట యడుగకుము. నీ ప్రేమ మాట చెప్పుము.

పూర్ణ — నీవు ప్రయత్నింపుము. నీవు నాకుఁ గూర్చిన భర్తను నేను ప్రేమింపఁ గలను.

రాజ—అది సరియైన మాట గాదు. నీవు ప్రేమించిన వరుని నేను నీకుఁ గూర్చెదను.

పూర్ణ—అత్తయ్యా! నా నోటినుండి మాట తీయుటకు నీ వేల యింతగా పట్టుపట్టితివి? నీప్రయత్నమునకు నేను ప్రతికూలురాలను గాను.

రాజ—ఆమాట చాలదు. నీవు నా ప్రయత్నమున కనుకూలురాలవుగా నుండెదవా?

పూర్ణ — ఉండెదను.

ఆ నాలుగక్షరము లుచ్చరించునపుడు పూర్ణముఖములో క్రొత్త లావణ్యతరంగము లుప్పతిల్లినవి. ఆమెమనస్సులో ధనుష్పాణి యగు ఘనేంద్రుఁ డొకసారి మెఱిసినవాఁ డయ్యెను. ఆ క్షణముననే యామె కన్యకావ్రతమును సమాప్తి సేయుటకు జరుగవలసిన ప్రక్రియలో మొదటిది యగు నంకురారోపణము జరిగెనని చెప్పవచ్చును. అందుల కామె మనస్సు పాలకిగా నుండెను. ఘనేంద్రుని వీరమూర్తియే యందులో నాటిన యంకురము. ఆ నవాంకురమునకు రాజకాళి తన వాగమృతముచే ప్రథమదోహద మొసంగినది.

సిద్ధకృపాణుఁడు సిద్ధకార్ముకుఁడు
సిద్ధగదాధరుఁ డుద్ధతబలుఁడు
శుద్ధాంతరంగుఁడు శుద్ధచేష్టితుఁడు
శుద్ధచరిత్రుఁడు శుద్ధభాషణుఁడు
స్మరునకు లొంగని సద్బ్రహ్మచారి
గురువుకు లొంగిన గుణవారిరాశి
అరులకు భయమిచ్చు నతిరథహాళి
నరులను నడిపించు నాయకవరుఁడు
అక్షోభ్యమునిశిష్యుఁ డవిజేయుఁ డాజి

సుక్షత్రియుల మించు శుద్ధభూసురుఁడు
పరమమాహేంద్రుఁడు భవనందికొడుకు
పురుషవరేణ్యుఁడు పూర్ణకుఁ డగును.

*   *   *   *

చంపావతిగారింట రాజకాళి యారాత్రి క్షీరాన్నము భుజించియే వెళ్లినది.

ఐదవ ప్రకరణము

ప్రమథనాథుని ప్రథమనివేదిక

ఇప్పటికి రెండువారముల క్రిందట ఘోరక పుత్రుఁ డగు ప్రమథనాథ బాబు రహస్యార్థ పరిశోధకుఁడుగా నియమింపఁబడెను. మహారాజరాష్ట్రీయ నగరపాలురలో నెవరికి చెప్పఁదగిన రహస్యములను వారి కితఁడు తాను కనిపెట్టినవాటిని చెప్పవలెను. ఇంచుమించుగా నితఁడు నగరచారుఁడును నగర రహస్యాపరాధపరిశోధకుఁడు గూడ నగును. రెండుపదములలో నొక్కొక్కటి రాజుగా రితనికి విధించిన కర్తవ్యములను సాకల్యముగా చెప్పును. రాజకీయములతో సంబంధించినంత వరకే కనిపెట్టుట చారుని పని. అన్నివిధములగు నేరములను మాత్రమే కనిపెట్టుట రహస్యాపరాధ పరిశోధకుని పని. సర్వాపరాధ రహస్యములతోఁబాటు ఇతర రహస్యముల నన్నింటినిగూడ నితఁడు కనిపెట్టవలెను. ఇతఁడు కనిపెట్టిన సంగతులనుబట్టి యితనికి సర్కారువారు నెలకు నూఱుకార్షాపణములు జీత మిత్తురు. తగిన బహుమానము దొరకు నెడల నితఁడు సాధారణప్రజలు కోరిన రహస్యములనుగూడ కనిపెట్టి చెప్పుట కభ్యనుజ్ఞ గలదు.

ఇతఁడు తనపనికి తగినట్లు మిక్కిలి గుప్తముగా సంచరించుచుండును. ఇతనిని ప్రత్యక్షముగాచూచినవారు మిక్కిలియరుదు. రథినీకుమారి మంత్రాంగము ననుసరించి రాజుగారీక్రొత్త యుద్యోగస్థుని నియమించిరి. లంచగొండులగు నధికారులును, విప్లవకారులును తుల్యముగా నితని నియమనము వలన భయపడుచున్నారు. ఈ పని కితనిని సమర్థించి చెప్పినవాఁడు దండనాయక బలవర్ధనుఁడు

గురువారమునాఁడు రాత్రి రెండవ యామమున ప్రమథనాథబాబు పత్రద్వారా తాను కనిపెట్టిన మూఁడురహస్యములను నగరపాల ఘనేంద్రునకు నివేదించినవాఁడయ్యెను. తనగదిలో నేకాకియై కూర్చుండి ఘనేంద్రబాబు ప్రమథనాథుని నివేదికను చదివెను.—

"నగరపాల శ్రీ భారద్వాజ ఘనేంద్ర బాబుగారికి: విధేయుఁడు రహస్యార్థ శోధకుఁడు ఘోరకి ప్రమథనాథుఁడు వినయపూర్వకముగా వ్రాసుకొనిన నివేదిక. నేనుద్యోగములో ప్రవేశించిన యీ పదునైదు దినములలో మూఁడు రహస్యవిషయములను కనిపెట్టితిని.

౧. తాక్షక చంద్రసేనుని కీర్తిశేష భార్య రేవతియే కాకులపుత్రి శరావతి. ఇందువలన నాగమణి యను నామాంతరము గల పర్ణినియే కాకులదౌహిత్రి యిరావతి యని వేఱుగాఁ జెప్పనక్కఱలేదు నగధరబాబు ధనముకొఱకు నగ యొకటి మా తండ్రిదగ్గఱ తాకట్టు పెట్టెను. నే నా నగను పరీక్షించితిని. అది సాధారణస్త్రీలు గాక రాజస్త్రీలు ధరించు బంగారు కాలుగడియముగా నున్నది. పుష్టి గల మగవాఁడు ధరియించు

దండకడియమైనను కావచ్చును. విచారింపఁగా నది రేవతి తమపురోహితపుత్రి యగు వసుంధరకు దాన మిచ్చిన కాలు కడియములలో నొకటి యని తేలినది. "మావారు చేయించిరి గాని సువర్ణమును పాదములందు ధరించుట నా కిష్టము లేదు." అని చెప్పి రేవతి వసుంధర కిచ్చివేసెనఁట. వసుంధర తనభర్తకు తెలియకుండ నా కడియములను తనపెట్టెలో దాఁచుకొనినది. తన దారిద్ర్య సమయములో వాటిలో నొకటి నగధరునిచే నిప్పుడు తాకట్టుంచఁబడినది. చంద్రసేనుఁడు రేవతికి బంగారు కాలుకడియములు చేయించె నని నేను నమ్మఁజాలకపోతిని. అవి రాణి శ్రీకాకులపత్నివి కొమారితెకు వచ్చినవి యని నా యనుమానము. రేవతిపుట్టి ల్లని చెప్పఁబడుగణపవరములో నామెపుట్టింటివా రిప్పుడు లేరు. పూర్వముగూడ వారు గణపవరమునకు వచ్చి రెండు మూఁడు సంవత్సరములు కాఁపుర ముండి రేగాని యనాదిగ్రామవాసులు కారు. వారినిగుఱించి యందలికథన మొక్కవిధముగా కన్పట్టుటలేదు.

చంద్రసేన నాగేంద్రుని యిల్లు పరంతప సంఘమునకు కేంద్రస్థానముగా నుండు నని నమ్ముచున్నాను. పర్ణినిమాత్ర మేకారణము చేతనో నిశంభునకు నిశ్చయింపఁబడ లేదని తెలియుచున్నది. ఆమెను మన కాలనాథబాబు కిచ్చి యతనిని నాగులలోని కాకర్షించుటకు చంద్రసేనుఁడు ప్రయత్నించి విఫలుఁడయ్యెను.

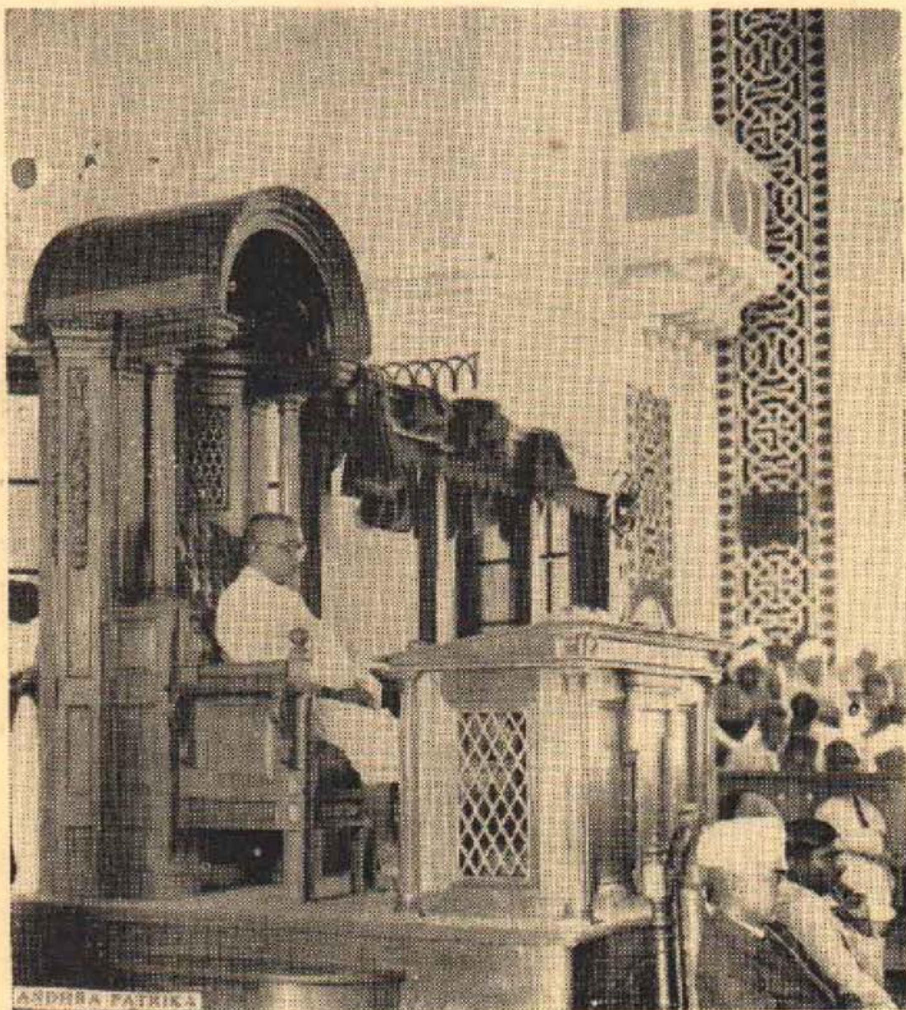
౨. ఇప్పు డాపిల్లను వారు కర్ణీసుతుఁడగు భీమనాథున కిచ్చి యతనిని తమ సంఘములో చేర్చుకొనుటకో, లేక యిదివఱకే చేరియుండినవానిని స్థిరపఱచుటకో ప్రయత్నము సలుపుచున్నారు. రాజకాళమ్మ పాడిన కొన్ని పాటలలో నుండి భీమనాథుఁడు జటామునిపుత్రుఁ డని నేను గ్రహించితిని. అతనిని బీజప్రాధాన్యముచే బ్రాహ్మణులలో చేర్చుట కవకాశ మున్న దేమో మీరు ధర్మపాలబాబు నడిగి తెలుసుకొనవలెను. అవకాశముండు నెడల త్వరగా ప్రయత్నింపవలెను. ఏమి యాలస్యము చేసినను ఆమహారత్నము మన శత్రువులచేతఁ బడిపోవును. అతనిని నిగ్రహించుట కష్టసాధ్యము. అతఁడు సామ దాన భేద సాధ్యుఁడే గాని దండసాధ్యుఁడు గాఁ డని నా యభిప్రాయము.

3. కేళికసులోచనుని పుత్రుఁడు దశపతి నీలుఁడు ఒక్కతలప్రహారముచే భయంకరమగు భల్లూకమును చంపివేయుటను నేను చూచితిని. చిట్టడవిలో నతఁడు ధనుర్విద్యావ్యాయామము సేయుచుండుటను నేను కనిపెట్టితిని. ధనుస్సులో మీ చేతులలోని కౌశల మతనిచేతులలో నాకు కన్పట్టినది. సహస్రపతి బలభద్రునితో నతఁ డాజ్ఞాయుక్త స్వరముతో మాట్లాడుట నేను వింటిని. ఈ కారణములనుబట్టి యతఁడే నిశంభు వని నే ననుమానించుచున్నాను. కుంజనాథుఁడు తన పుత్రుని పెంచుటకు సులోచనున కీయనోపును.

చిత్తగింపవలెను.

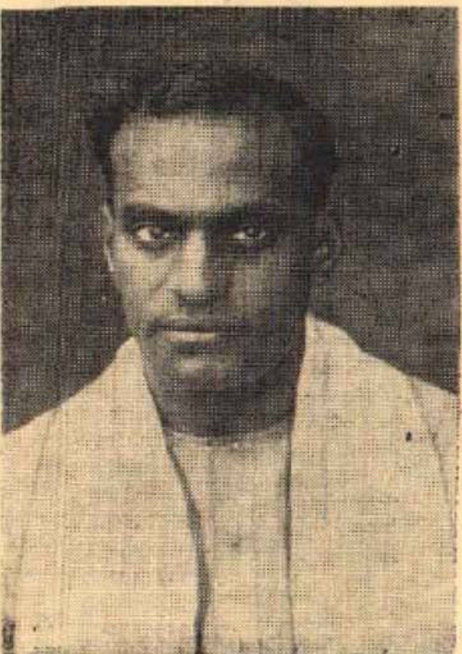
ఘోరకిప్రమథనాథుఁడు వ్రాలు."

నూతన జాతీయప్రభుత్వమున ఆంధ్రప్రముఖులు

౧. గౌ. శ్రీ బులుసు సాంబమూర్తిగారు : మదరాసు శాసనసభాధ్యక్షులు

మంత్రులలో ఆంధ్రప్రముఖులు

౧. గా. శ్రీ వి. వి. గిరిగారు

౨. గా. శ్రీ టి. ప్రకాశం పంతులుగారు

౩. గా. శ్రీ బెజవాడ గోపాలరెడ్డిగారు

తెలుగుమఱుగు: వ్యవహారభాషా వ్యాకరణము

కీ. శే. పారసంది రామశాస్త్రి

ఈ యాంధ్రభాషకు ప్రథమ మూలప్రకృతి యగు సంస్కృతభాషయందును గ్రామ్యములు గలవు. అవి యర్థమును బట్టియే కాని వ్యాకరణవిరోధమును బట్టి కాదు. ఎట్లనగా - "నిష్ఠ్యూతోద్గీర్ణ వాంతాది గౌణవృత్తి వ్యపాశ్రయం, అతిసుందర మన్యత్ర గ్రామ్యకక్ష్యాం విగాహతే" అని యాలంకారికులు చెప్పియున్నారు. "వ్యాకరణ విరుద్ధము గ్రామ్యము. గ్రామ్యము నింద్యము. నింద్యము గ్రామ్యముగాదు" అనునది యిటీవలివారు కల్పించుకొనిన సంకేతము. ఆ సంకేతములోనైనను తామే నింద్యములని చెప్పిన కొన్ని గ్రామ్యములను అనింద్యములుగా నంగీకరించుటచేత వారివచనము వ్యభిచరితము, స్వవిరుద్ధమును అగుటను ప్రమాణము కాజాలదు.

అప్పకవి చెప్పిన "చులకగా గ్రామ్యజనములు పలుకునట్టి తెనుగుమాటలు గ్రామ్యంబు లనగబడియె, వర్ణలోపంబు నొంది కావ్యముల జొరవు పలుకు దెగ జెడుచో నొప్పు పాలదోంగ" "అక్షరవిలోపమై యుండునట్టి పలుకు గ్రామ్య మనగనొప్పు నదె యపభ్రంశకంబు ననగబడును వాకడ కాడ యనుచు మఱియు నడుమనున్న కకారంబు నడుమకున్న" అను గ్రామ్యలక్షణము వస్తాడు, తెస్తాడు మొదలగువానిలో నెట్లు కలుగును?

ఇందు మొదటిపద్యములో "చులకగా గ్రామ్యజనములు పలుకునట్టి" అనుటవలన వస్తాడు, తెస్తాడు మొదలగునవి గ్రామ్యజనులు పలుకునట్టివి కావు. అవి అప్పకవికి ముందునుండి యిప్పటికిని నాగరికుల నోటను, గ్రాంథికలోను కానుపించుచునేయున్నవి. మఱియు వానిలో చులకతన మేమియును కానరాదు. కాబట్టి యవియే వత్తాడు, తెత్తాడు అని పలికినప్పుడు గ్రామ్యములని యప్పకవియభిప్రాయము కావచ్చును. ఇంక రెండవ పద్యములో "అక్షరవిలోపమై యుండునట్టిపలుకు" అనుటవలన వీనిలో నక్షరవిలోప మేమియును లేదు. "వాకడ" అనుచోట వాదిమాక్షరమును లోపింపజేసి "కడ" అనియు, మధ్యమాక్షరమును లోపింపజేసి "వాడ" అనియును పలికినపుడు నవి గ్రామ్యములుగా నుదాహరించుటచేత నక్షరవిలోప మనగా ఏ యర్థమును ఏపద మెన్ని యక్షరములు గలిగి చెప్పగలుగునో అన్నిటిలో నొక యక్షరమును విడిచినచో గావలసిన యర్థము సిద్ధింపదు కావున నట్టిపదములే గ్రామ్యములని దాని యభిప్రాయము.

కావుననే కనిరొ, అనిరొ అనువానికి కనె, అనె అని నాగనకాపనుడు ప్రయోగించియున్నాడు. వానిలో వర్ణలోపము లేదు. కావున వ్యాకరణకర్తలలో ప్రథమాచార్యుడనియొప్పుచున్న నాగనకాపనుని ప్రయోగములకు మొదల గ్రామ్యతను సంపాదించి గ్రామ్యములుగా నొప్పికొనుటకంటె "ప్రక్షాళనాద్ధి పంకస్య దూరాదస్పర్శనం వరం" అను న్యాయమున వానికి గ్రామ్యత్వమునే చెప్పక యప్పకవి నిర్వచనమునకే యట్టి యభిప్రాయము చెప్పుట యుచితం. కానిచో నప్పకవి వచనములు సంగతములు కానేరవు. యథాశ్రుతముగా గ్రహించినచో వస్తాడా, తెస్తాడా మొదలగువానికి

గ్రామ్యతను చెప్పుట యప్పకవికి ప్రమాదము కావల యును.

మఱియు నప్పకవి నన్నయభట్టీయమునకు వ్యాఖ్యాతగాని మూలకర్త గాదు. నన్నయభట్టీయ మూలసూత్రము. "సిద్ధిర్లోకా ద్వ్యాఖ్యా లోకోऽనన్యా దృశశ్చనిత్యశ్చ, సంస్కారార్థో నియమోऽనియమా ద్గ్రామ్యంహి య త్త్వపభ్రంశః" అని. ఇందు నప్పకవి పూర్వార్థమును విడిచిపెట్టి యుత్తరార్థమునకు మాత్రము తాను వ్యాఖ్యానము చేసియున్నాడు. ఆ సూత్రమునకు పదసిద్ధి లోకవ్యవహారము వలననే చూచికొనవలయు ననియు, లోకవ్యవహారము అనన్యా దృశము - అనగా తత్సమ, తద్భవములవంటిది (శాస్త్ర నియంత్రితము కాదు,)- అది నిత్యము-ఎన్నటికిని యుండు నదే యనియు, నియమ మనగా శాస్త్రనియమము, సంస్కారార్థమనగా ప్రకృతి ప్రత్యయాది సమాసేశ మును తెలుపుటకే కాని రూపమును నిష్పాదించుటకు కాదనియు, "అనియమాద్గ్రామ్యం" అనగా నియమము గలపదమును నియమము తప్పి పలికినచో నది "అప భ్రంశః" అనగా నపభ్రంశ మను గ్రామ్య మగుననియు నర్థమగుచున్నది. ఇందువలన నేపదములు నియమముం డగా నానియమమును తప్పి యుచ్చరింపబడునో యవియే గ్రామ్యములుగాని నియమమే లేని దేశ్యపదములు గ్రామ్య ములు కావు. నియమము తత్సమ, తద్భవములకే కానబడుచున్నది కావున నవియే నియమమును తప్పినచో గ్రామ్యములన్నట్లు నన్నయభట్టాభిప్రాయము కాన బడు చున్నది.

ఇంకను "ప్రవాహినీ దేశ్యా" అని. దేశ్యము లోకవ్యవహారప్రవాహమువలననే సిద్ధించునది కాని శాస్త్రమువలన గాదు. ఇచట నహోబలపండితీయము "దేశ్య మార్షంచ రూఢత్వా త్స్వతంత్రత్వాచ్చ భూయసా, లక్ష్య నాపేక్ష్యతే తస్య సంప్రదాయోహి బోధకః" అని. "ఏదేశము మానవులకు, నాదేశము భాష. దేశ్య మయ్యె గరు,త్స్వాది జనవ్యవహారమూ,చే దాని నెఱింగి కృతుల జెప్పగ నొప్పున్" అని చెప్పుచున్న యప్పకవి వస్తాను, తెస్తాను మొదలగునవి గ్రామ్య ములుగా నెట్లు చెప్పెను? మఱియును "భారతీదేవి శైశవభాషితంబు, ప్రాకృతము పంచవిధ మయ్యె ప్రాకృతంబు, శౌరసేనియు మాగధీ సంజ్ఞకయును, గ్రమత పైశాచికయు నపభ్రంశ మనగ."

"నాను మపభ్రంశ. బని, సామాన్యముగా పలంప జన దది భాష, భామాళికుత్స్య భాషిత,మై మెలగుట నశబ్దమగు నెల్లెడల్" అని చెప్పుచున్న యప్పకవి యభిప్రాయ మేమైయుండను? ఇందువలన శైశవమందు బాలురు మాటలలో గొన్ని కొన్ని యక్షరముల విడిచి మాటనగా బలుకుట్టికే యపభ్రంశ గ్రామ్యము లనియు, శాబ్దార్థ గ్రామ్యముల రెంటిలోను శబ్దస్వరూపము చేసైన యప భ్రంశ గ్రామ్యము సరస్వతి బాల్యభాషితము గావున నింద్యము గక గ్రామ్యమే యనియును, అశ్లీలాద్యర్థ దోషమును బట్టియయిన అర్థగ్రామ్యమే నింద్యమని యును తెలియవలయు.

"వస్తాడా మరి యిస్తాడా" అను పద్యమందు చెప్పిన గ్రామ్యత యర్థదోషమును బట్టియే కాని శబ్ద దోషమునుబట్టి కాదు.

కావున నెట్లు చూచినను వస్తాను, తెస్తాను మొదలగు తొంగిరూపములు దేశ్యక్రియలు, గ్రామ్య ములు కావు. వానికి శాస్త్రనియమ మక్కఱలేదు. సిద్ధరూపములుగా గ్రహించునవి. నియమము కావలయు నను ఆగ్రహము గలవారి కిట్టిందిరీతి నింకొక సమాధానము. అది మండలి వ్యాకరణ కర్తలే చెప్పియున్నచో నెవ్వరికిని ప్రశ్నమే లేకుం డును. కావున నాయీగ్రంథ మంతయును సావ ధానులై విమర్శించుటకు సహృదయులు ప్రార్థితులు. అట్లు కాక గతానుగతమునే యనుసరించి నాయుద్యమ మును నిందింపబూనినవారినిన్ని ప్రార్థించి తమతమ తాతముత్తాతలు గురువులు మొదలగు వార్యులకు గ్రామ్య త్వము, నవార్యతయు, వ్రాత్యతయు నంగీకరించుకొనిన వారి సాహసిక్యముకంటె నాదు సాహసిక్యము పెద్దది కాదని తలంచి యీయుద్యమమునకు బూనికొనినాడను. పెద్దల మాటలకు గ్రామ్యతానిరాకరణము, సాధుత్వ సంపాదనమును దీనికి మంగళము.

వచ్చు ధాతువు...తా అనుబంధకము, 'డు' పురుష ప్రత్యయము. "వచ్చుతాడు" కాగా ధాతూ

కారమునకు లోపము "వచ్చ్ + తాడు". చకారమునకు సకారాదేశము "వస్స్ + తాడు." ద్వితీయసకారమునకు లోపము "వస్తాడు." ఇది లట్ లకారరూపము. ఇచట "తా" అనుబంధకము సంస్కృతభాషలో లుట్ లకారమందు జూచి చేసినది. సంస్కృతమందు లకారములు పదింటిలోను లేట్ లకారము తప్ప తక్కినవి లోకమందు గలవు. లోకమం దుండగా గొంతకాలమున కారూపములు గ్రంథములలో జేరినవి. ఆరూపములను చూచియే వాని ననుసరించునట్లు వ్యాకరణము లేర్పడినవి. ఆపిమ్మట నీతెలుగుభాషలో కవితారంభ మైనప్పుడు సంస్కృతభాషా మర్యాదా ప్రకారమే సంస్కృతపదములకు తెనుగు ప్రత్యయములోను, తెలుగుపదములకు సంస్కృత ప్రత్యయములోను కొన్నికొన్నిటికి సంకరము చేసి గ్రంథములు చేసినారు. అందు కుదాహరణములు మీద గొన్ని చూపబడియే యున్నవి.

ఈ లట్ లకారము కాలములలో ననద్యతనభవిష్యత్కాలమును, స్వభావమును, శక్తిని గూడ దెలియజేయును.

లడాదిలకారము లన్నిటికిని కొన్నిచోట్ల సంకీర్ణముగాను, కొన్నిచోట్ల వ్యస్తముగాను భారతాది గ్రంథములందు ప్రయోగములు గలవు. ముందు వానిని చూపెదను. లట్ లకారమునుగూర్చి యిప్పుడు చెప్పుచున్నాను. అచ్చు, ఇచ్చు, వచ్చు మొదలగు చువర్ణాంత ధాతువులకు అస్తాడు, ఇస్తాడు, వస్తాడు, చూస్తాడు, కాస్తాడు, దాస్తాడు, వేస్తాడు, లేస్తాడు మొదలగు రూపము లగును. ప్రోచు మొదలగు కొన్నిటికి ఉకార లోపము లేక "ప్రోచుతాడు" అని యగును. అందు లోకమును బట్టియే రూపసిద్ధి చేసికొనవలయును.

చేయు, మోయు, కోయు మొదలగు యువర్ణాంతధాతువుల యకారమునకు సకారాదేశము రాగా చేస్తాడు, మోస్తాడు ఇత్యాదిరూపము లగును.

తిను, విను, కొను మొదలగు నువర్ణాంతధాతువులకు ఉకారలోపము, తకారమునకు టకారాదేశమును రాగా తింటాడు, వింటాడు, కొంటాడు ఇత్యాది రూపము లగును. చను, మను మొదలగు కొన్నింటికి టకారాదేశము లేదు.

ఉండు, వండు, మండు మొదలగు డువర్ణాంత ధాతువులకు ఉండు తప్ప తక్కినవానికి టకారాదేశము లేదు.

ఈరూపములకు లోకమే ప్రమాణము. వ్యాకరణములు సిద్ధరూపమున కుపపత్తి చెప్పునట్టివే కాని రూపమును పుట్టింపవు.

లడాదిలకారముల కుదాహరణములు:

లట్ లకారమునకు—

"కేశ్కతోఁ దవిలి కీర్తి వినుచున్నవారు"
భార. ఆది. ౧ అ.

"రాజ్యంబు సేయుచున్నంత"- 3 ఆశ్వా. ౧౫

ఇచట వర్తమానార్థమందు చువర్ణక మెట్లు వచ్చినది? అకస్మాత్తుగా వచ్చినదా? కాదు. మఱి యెట్లనగా- నన్నయభట్టుకు "శత్రర్థే తూత క్త్వానో స్తస్య స్యాచ్చ పూర్ణబిందురపి" అను సూత్రమందు సంధివిషయములో "శత్రర్థే తూతిక్త్వా" అనుచోట శత్రర్థమందు చకారమును సిద్ధపఱచి చెప్పినాడు. తాను శత్రర్థమందు చకారమును విధింపక దానికి కార్యమును చెప్పుట సంగతమెట్లని విచారింపగా నన్నయభట్టుడు సంస్కృతవ్యాకరణము ననుసరించియే తాను వ్యాకరణము చేసినవాడు. శత్రర్థ మనగా శతృప్రత్యయార్థము. శతృప్రత్యయము వర్తమానకాలమందు సంస్కృతవ్యాకరణములలో విధింపబడినది. దానిలోని తకారము ధాతువులకు చేర్చగా చూచుతున్నాడు, వచ్చుతున్నాడు మొదలుగాగల రూపము లగును. ఆతకారమునకే చకారాదేశముచేసి సంస్కరించిన రూపములు చూచుచున్నాడు, వచ్చుచున్నాడు మొ. ఆతకారశ్రవణము గల రూపములు తొలితెలుగున నున్నవి. తొలితెలుగనగా వ్యాకరణములకు ముందుండినది. ఆరూపము లిప్పటికిని లోకమందు గానబడుచున్నవి. గ్రంథములలో సంస్కరింపబడినవానినే వాడుకొనుచున్నారు. కాని కొన్నిచోట్ల నరుదుగా తొలితెలుగుపదములు గ్రంథములందును జ్ఞాపకముగా గానబడుచున్నవి. ఈ చకారము

తకారమున కాదేశమన్నందుకు "శత్రర్థమందు చకార" మనుటయే జ్ఞాపకము. ఇది యొకటి.

ఇటీవలి వ్యాకరణకర్తలు "వర్తమానార్థమందు చకారము" అని స్వయముగానే చకారమున్నట్లు చెప్పుట వలన వారు నన్నయభట్టారి హృదయము సరిగా కనిపెట్టి వ్రాసినట్లు కానరాదు. కాని వారన్న శత్రర్థకచువర్ణక మని వ్రాయుటచేత వారన్నను అనకున్నను అది తకారాదేశచకార మనక తప్పదు.

ఇటీవలి వైయాకరణులు "వస్నైక త్వసర్గో త శ్చోర్వ్యాప్యావ్యర్తమానవిహితస్య" అను నన్నయభట్టీయ సూత్రమందు వర్తమానమందు చకారము విధింపబడినట్లు మాత్రము తెలిసికొని చెప్పియుందురు. అహోబలపండితీయమందు "చుక్ తి క్రియాపదానాం సర్వేషాం వర్తమానకాలే స్యాత్" అనుదానిలోను గూడ శత్రర్థ వర్తమానకాల మందుటను అట్లు చెప్పియుందురు. అది యెట్లయినను శత్రర్థక చువర్ణక మనునది తకారాదేశమే కాని వేరుకాదు.

పరోక్షానద్యతనభూతార్థమందు లిట్—

"మహాముకులకుం జెప్పె," "జనమేజయుండిట్లనియె." భా. ఆ. ౧ ఆ.

ఇవి ప్రథమపురుషైకవచనములు. చెప్పిరి అనిరి అనునవి బహువచనములు.

అనద్యతన భవిష్యదర్థమందు లుట్—

"మాకు బాగలయప్పుడు నన్నుండలంచుడు నా కుణంబ వత్తు" నని. వచ్చుతాను, వస్తాను. అనుదానికి బదులు తద్ధర్మరూపము. "అఖిలదేవాసురులిత్తు రభిమతములు."

"దాని వినగవలతు," "యయాతిచరితంబు విన వలతుం జెప్పుము." స్వభావార్థకలుట్ లకారమునకు బదులు తద్ధర్మరూపము. విను స్వభావము గలవాడను, అని యర్థము.

అద్యతనభవిష్యదర్థమందు లృట్—

"సవిస్తరంబుగా జెప్పెదవినుము."

—భా. ఆది. ౨ ఆ.

"కశ్యపుండు ప్రసన్నుండై కోరినవరంబు లిచ్చెద వేడుండనిన. భా. ఆ. ౧ ఆ.

ప్రత్యక్షంబ చూచెదము. భా. ఆ. ౧ ఆ.

"నీసరిందము నతని నిరీక్షింపగబోయెద," "ప్రీతి జేసెదన్."

ఈ యెద యంతమందు గ. వి లృద్రూపములు.

లృట్ ప్రతిరూపక తద్ధర్మము స్వభావార్థము. దూ— భా. ఆది. ౨ ఆ. "ఎఱుగనోయెదు."

భా. అర. ౨ ఆ. "అరణ్యవాసము సేసెదు." వర్తమానతద్ధర్మము.

"వరింపదెట్టిమాతము." (భా. ఆ. ౨ ఆ.) వ్యతిరేక తద్ధర్మము.

తెనుగున తద్ధర్మమనునది కాలత్రయమునకును కర్తయొక్క శక్తిస్వభావములకును అనుగతమగునట్లు తత్పదముచేత కాలత్రయకర్తను గ్రహించి, ధర్మపదముచేత కాలత్రయముయొక్కయు కర్తయొక్కయు స్వభావమును చెప్పునదని తెలియుటకయే తద్ధర్మమని పేరుపెట్టినారు. వీనిలో నటింతురు, వధియింతురు, ఆపాదింతురు, వత్తురు, కావింతురు, కాంతురు మొదలగు తకారశ్రవణముగల రూపములు లట్ లకార ప్రతిరూపకములు.

చేసెద, చూచెద, చెప్పెద, మొదలగు దకారశ్రవణముగలవి లృట్ లకార ప్రతిరూపకములని యెఱుంగునది.

వచ్చు, చేయు, చూచు మొదలగు విశేషణరూపములు కర్తయొక్క స్వభావమును, శక్తిని చెప్పును. అందు కాలవివక్ష లేదు.

మీద జెప్పిన లట్ రూపములు 'శ' అనుబంధకముతో నన్నయభట్టుకు తన భారతమందు ప్రయోగింప లేదనియు, తన వ్యాకరణమందును లట్ లకారము చెప్పలేదనియును, అతని కది యనిష్టమనియును తలంపరాదు.

నన్నయభట్టుడు తన వ్యాకరణమందు "అస్తి రనుబంధక స్నైక ద్వ్యత్ర లృడర్థే విభక్తితో ధాతోః,

వసతి రనుబంధక స్స్యాద్యత్రలృడర్థో వివక్షితో ధాతోః" అని లృడర్థలడర్థముల నుల్లేఖించి "అస్తి, వసతి" అను బంధకములను విధించి యా రూపములను తన భారతములో ప్రయోగించియున్నాడు. ఆరూపములు మీదగనుపఱచబడియున్నవి. ఐనను "అస్తి, వసతి" అనుబంధకములు శబ్దస్వరూపము లయ్యును వానిని అర్థపరములుగా గ్రహించుటచేత "తి" గాని, "తా" గాని "స్య" గాని ప్రయోగములలో గానరాకున్నను ఆయర్థము గల రూపములు గానబడుచునేయున్నవి.

అత డర్థపరములను గ్రహించుటచేతనే యాయా యర్థములనుబట్టి యాయాలకారములను మనము తెలిసికొనవలయును. అర్థభేద మపలపించుట శక్యము కాదు. లుట్ లకారమును వేఱుగ జెప్పకున్నను లృట్ లకారమందు "అస్తి" (కల) అనుబంధకమును విధించుటచేతనే లుట్‌లకారమును చెప్పినట్లే మనము తెలిసికొనవలయును. ఎట్లనగా—

లడాదిలకారములు సంస్కృత వ్యాకరణ సంకేతితములు. వాని యర్థములును అట్టివే. లుట్‌లకారమునకు కాలమర్థమైనపుడు అనద్యతనభవిష్యత్తును, లృట్ లకారమునకు అద్యతనభవిష్యత్తును అర్థముగాని కాలసామాన్యము గాదు. అట్లే భూతమందును అద్యతనానద్యతనభేదము గలదు. ఇట్లుండ నన్నయ భట్టుడు ఆసంకేతము నెఱిగినవాడే కావున "అస్తి రనుబంధక స్స్యాత్" అను సూత్రములో "యత్ర" ఏరూపమందు, "లృడర్థః" లృట్‌లకారార్థము, "వివక్షితః" వివక్షింపబడునో అచ్చట "అస్తి" కల అనుబంధకము "విహితః" విధింపబడినదని చెప్పినాడు. ఈ "కల" అనుబంధకము ధాతువులయొక్క తుమున్నంత రూపములందే కానబడుచున్నది. "చూడన్ + కలడు" "చేయన్ + కలడు" ఇత్యాదులు. వానిలో కాలమే యర్థమైనప్పుడు చూడన్ = చూచుటకు, చేయన్ = చేయుటకు, కలడు = సిద్ధముగా నున్నాడని యర్థము. ఇవి "ద్రష్టుమస్తి", "కర్తుమస్తి" అను సంస్కృతవాక్యములకు సమానములు. కావున నివి అద్యతన భవిష్యత్కాలమునే చెప్పునుగాని కాలసామాన్యమును చెప్పవు.

ఇంకను "కలడు" అనునది "కలవాడు" అను నర్థమును చెప్పును. అప్పుడు శక్తిగలవాడు, స్వభావము గలవాడనియు నర్థము. కాగా లృట్‌లకారము దానికి కలానుబంధకము దానివలన అద్యతన భవిష్యత్కాలమును సిద్ధించుటచేతనే అనద్యతన భవిష్యత్కాలము దానికి రూపాంతరమున్న సిద్ధించుననియే వేఱుగ జెప్పలేదు. అది "తా" అనుబంధకము గల లుట్ రూపము. ఆరూపమును నన్నయభట్టుడు తనభారతమందు ప్రయోగింపమి దోషము కాదు. అతని కాలకారము అనిష్టమున్ను కాదు. లట్ లృట్ లకారములను చెప్పినవాడే అయ్యును ఆరూపములను తద్ధర్మములలోనే ప్రయోగించియున్నాడు కాని ఆరూపములలో వానిని ప్రయోగించలేదు. అట్లే యీ లుట్ లకారమును గూడ సంగ్రహించి తద్ధర్మరూపములలోనే ప్రయోగించియున్నాడని యెఱుంగవలయు. ఇట్లు సంగ్రహించి చెప్పుట ప్రౌఢి కాని లోపము గాదు. నన్నయభట్టుడు ప్రౌఢుడు కావున నట్లు ప్రయోగించినాడని తెలిసికొనవలయును.

ఆరూపమునకు కాలమును, స్వభావమును విశేషించి చెప్పక తద్ధర్మమని చెప్పుటయే యిందుకు జ్ఞాపకము. ఆ లుట్‌రూపమే తద్ధర్మములో తకార శ్రవణము గలది యనియు, దకారశ్రవణము గలది లృట్ రూపమనియు నెఱుంగవలయు.

ఇక లోట్‌లకారము బహ్వర్థములు గలది.

భా. ఆ. ౧ ఆశ్వ "సర్పయాగ మతిధీయుత చేయుము." విధ్యర్థకము.

—ఆ. ౮ ఆ. "మనోరథంబు తనులుగాక." సంభావనార్థకము.

"కారణాంబుల చరిత్ర చెప్పుమయ్య." ప్రార్థనార్థకము.

"నీవిప్డు నాకు దాసివగుము." విధ్యర్థకము.

భా. ఆ. ౨ ఆ. "పాములు పంచత్వము చని రెడుమని." ఆశీరర్థకతద్ధర్మము.

"మా యీ దాస్యము వాయునుపాయము సేయుండు నన్నుం బనుపుం డిష్టం బేయది దానిన తెత్తు." ప్రార్థన.

భా. ఆ. ౩ ఆ. "నీకనాకాశ్యంబు దూషితంబుగా దోడకుండుమని వరం బిచ్చె." ఆశీరర్థకము.

"వానిజన్మనంబు వానికిమ్మనది." విధి. ఆశీరర్థకము.

"పనిసేయుంగాక." ఆశీరర్థకము.

"అనుభవింత్రు కాక." ఆశీరర్థకము.

లఙ్ అనద్యతనభూతమందు.

భా. ఆ. ౧ ఆ. "భూవాధరణముసేసితి."

"మనుష్యమాంసములు దినుము ద్రొవ్వితి."

౩ ఆ. "జనమేజయుం డిట్లనియె."

"దేవనివహంబుచే బడసె."

"తపంబునకు మెచ్చితి."

విధిలిఙ్ బహ్వర్థకము.

భా. ఆ. ౩ ఆ. "కావంగావలయు." ప్రార్థనార్థకము.

"లేవలయు." విధ్యర్థకము.

"ఎక్వం డగునో యని." సంభావనార్థకము.

"నిహతుండయ్యెంగావలయు." సంభావనార్థము.

"నన్ను శిష్యుం జేయవలయు." ప్రార్థనార్థకము.

"ప్రసాదింపవలయు." ప్రార్థనార్థకము.

ఆశీర్లిఙ్ ఆశీరర్థకము.

భా. ఆది. ౨ ఆ. "యమసదనంబున కరిగెడుమని." ఆశీస్తద్ధర్మము.

౭ ఆ. "ధర్మనందనుం డొనరించుచుండు గావుత మఖండితముగ."

"తత్కర్మసంసిద్ధి నుత్తముడై పొందెదవుమంచు."

"ఇంక మీకు లగ్గగున్."

భాగ. ౧ స్కం. "కృపాబ్ధి యీవుత కవిత్వమహత్వపటుత్వసంపదల్."

లుఙ్ పరోక్షాఽపరోక్షాద్యతన సామాన్యద్యతనభూతము సాధారణము.

భా. ఆది. ౩ ఆ. "మహామునులకుం జెప్పె."

"తపంబునకు మెచ్చితి."

"పత్యంబు బడసితి."

"కరంబుగారవంబుగా జెలిచితిమి."

లృఙ్ క్రియార్థ క్రియాద్యోతనమందు.

భా. ఆది. ౨ ఆ. "జరత్కారుం డనపత్యుండైనం దగుడు వేమధఃపాతులమగుదు మాతం డపత్యంబు వడసెనేని నూర్ధ్వగతుల మగుదుము."

భా. అర. ౧ ఆ. "నరమతి నీయనుజ్ఞ గాని నాడ విరోధులనెల్ల బోరిలో, నరభసవృత్తి నక్కడగ జంపితినేని మహోగ్రకానసాం, తరముల నుండ నుండ నతిదారుణ దుర్మృగసంగము బున్, ఘోరయాతయుండెగా మనకుబోలునవుందమనః ప్రియంబుగాన్."

"ఇప్పర్వతంబు దైవనివాసంబు గావున నితండు కిరాతకరూపప్రచ్ఛన్నుం డయ్యెనేని నొక్క దివ్యపురుషుండు గావలయు."

భార. ఆ. ౩ ఆ. "భూసురులాదిగ గలజను, లీసుర సేవించిరేని నిదివెండలగ జా, పాసక్తి బతికులను దురు."

భా. స. ౨ ఆ. "అశ్వత్థామబుద్ధి జెప్పితేని మఘువుకులీశంబు ద్రచ్చు నీమస్తకంబు."

"సమబుద్ధి గలిగెనేని గాదు శాపఫలంబు బుద్ధిహీనుడై గర్వితుండయ్యెనేని శాపహాన్యవాహనఫలం బనుభవించు."

"ఉత్తమజ్ఞానవృద్ధు సానుండైనేని, బాలుడైయున్న బూజ్యుండు బ్రాహ్మణుండు, క్షత్రియుండు బూజ్యుండు విక్రమసమృద్ధి, నుర్వీపతులలో నధికుడైయుండెనేని."

"మతియు నిల్ల లేవయ్యెనేని నీకు నీదాపి నగుదు."

ఇట్లు భారతాదిగ్రంథములలో గానబడు భిన్నరూపములను అర్థభేదము ననుసరించి యాయాలకారములగా జెలుంగునది. ఎచ్చటనైనను భేదమును పాటింపక ప్రయోగించినచో నదియును సాంకర్యమే యని గ్రహించునది.

ఇక ధాత్వర్థమును గుఱించి:

"భావే టవర్ణకోంతే సర్వేషాం క్రియాపదానాం స్యాత్" అని నన్నయభట్టు.

"ధాతువులకు భావార్థమందు టవర్ణక మగును." అని తిక్కనవారును.

ఇచట నీ టవర్ణకము ఆగమమా, ఆదేశమా? దేనికి? ఎందుకు వచ్చినది? టవర్ణకమే యెందుచేతను? కొన్ని చోట్ల టవర్ణకము లేక కేవలధాతువులకే భావార్థము గానబడుచున్నది.

భార. ఆది. ౧ ఆశ్వా. శాప మిచ్చు వాడు. ౨ ఆశ్వా. నా పేఁకటనునంతకు. ౨ ఆ. విను చేసెకొన్. ౪ ఆశ్వా. వారు వచ్చునంతకు. వసు చరిత్రము ౩ ఆశ్వా. తెల్పక నేసుకైవసిన్.

ఈ భావార్థకటకారము గుఱించి విచారింతము.

సంస్కృతములో భావార్థమందు తల్, త్వ ప్రత్యయములు విధింపబడియున్నవి. ప్రాజ్ఞతా, మూర్ఖతా, సాధుతా, ప్రాజ్ఞత్వం, మూర్ఖత్వం, సాధుత్వం ఇత్యాదులు. ఇందు "తా" లు ప్రాకృతములై తన్నురూపము లగుచున్నవి.

అట్లే యీ తెలుగునందును కొన్ని నామములందును, విశేషణములందును, క్రియారూపములందును గూడ "త" గానబడుచున్నది. చిఱుత, పోఱిత, ఇంకిత, కట్టాయిత, అంత, ఇంత, కొంత, ఇచ్చుత, వచ్చుత, కావుత మొదలగునవి.

ఈ క్రియారూపములందలివి మాత్రము ఆశీరర్థమందని వ్యాకరణములు చెప్పుచున్నవి. కాని భావములందును ధాతువుల కీతకారము గానబడుచున్నది. అది తొలితెలుగునన్నట్లే యయ్యుండును. ఆ రూపములు లోకమం దిప్పటికిని కొందఱి వాడుకలో నున్నవి. "నీవెప్పుడువస్త, ఇప్పుడేవస్త, నిన్నవస్త." ఎప్పుడువచ్చుట అని యర్థము. క్రియలలో భూతకాలమందు "వస్తివి, వస్తిని," "ఇస్తివి, ఇస్తిని." వర్తమానమందు "వస్తున్నాడు వస్తున్నాను, ఇస్తున్నావు ఇస్తున్నాను." భవిష్యత్తునందు "వస్తాడు, వస్తాను, ఇస్తావు, ఇస్తాను" అనురూపములు వాడుకలో గానబడుచునే యున్నవి. ఇట్లుండగా ఆ భావార్థకతకారమునకే టకార మాదేశము చేసి సంస్కరించియుందురు.

ఈ టకారరూపములే గ్రంథములలో ప్రాయికముగా ప్రయోగించియున్నారు. సంస్కరించిన యీ గ్రంథముల తెలుగు నడిమి తెలుగు. ప్రాత తెలుగులో "త"కారమున్నందుకు జ్ఞాపకముగా కొన్నిరూపములు గ్రంథములందును అరుదుగా గానిపించుచున్నవి.

భార. ఉద్యో. ౨ ఆశ్వా. "చిఱుతనాడును వాడు నా శిశు వోడు" చిఱుతనాడ-చిన్ననాడు-బాల్యమందు.

భార. ఆది. ౫ ఆ. "సొలయక తూనిగలం గొ,ట్టులఁబెట్టితి నీవు నీ చిఱుతకాలము ద,త్ఫలమిప్పుడను భవింపక, తొలఁగునె..."

ఇచట "చిఱు" విశేషణము. దానిపైని భావార్థమందు "తల్" ప్రత్యయము. దీనికి "చిఱు" వైకృతము, విశేష్యము. చిఱుతశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపగా మిగిలినరూపము. "చిఱుగాలి" "చిఱుగూబ" అని సీతారామాచార్యులవారి నిఘంటువునం దున్నది. కాని యిచ్చట చిఱు విశేషణము. చిఱుత అనునది విశేష్యమే కాని విశేషణము గాదు.

చిఱుతనాడు, చిఱుతకాలము అనునవి బాల్యము నాడు, బాల్యకాలము అని తత్పురుషసమాసములు గాని విశేషణసమాసములు గావు.

ఇంకను భార. ఆది. ౪ ఆశ్వా. "కొండికనాడు" అని. భా. ఉ. ౨ ఆ. "చేటుకాలము," "చేటుకాలమైన కెట్టమాటలు" అను మొదలగువానిలో కొండిక చేటు విశేష్యములుగాని విశేషణములు గావు. అట్లే "చిఱుత" అనునదియును విశేష్యము.

భార. ఉ. "చిఱుతవానినైన బోలడు"-అను చోట చిఱుత అనునది విశేషణముగా దోచును. అచ్చట "చిఱుతవానిని" అను దానికి "చిఱుతగలవానిని" బాల్యమం దున్నవాని నైనను - అని అర్థము.

భా. ఉ. ౨ ఆ. "మనమీటనెక్కొ దయ్యర్జునునకుసరి వింటివాని" అనుచోట సమాను డను విల్లుగలవాడు-ధానుష్కు డని యర్థము. అప్పడును విశేష్యమే కాని విశేషణముగాదు. కాగా చిఱు విశేషణము, చిన్న అర్థము. దానిపైని భావార్థక తల్ ప్రత్యయము కావలయును. సీతారామాచార్యులుగారు వైకృత మనిరి కాని దేనివైకృతమో చెప్పలేదు. ఉపపత్తియును చెప్పలేదు. కావున నిది దేశ్యము, సంకీర్ణరూపము.

"కొఱత"యు నిట్టిదే కావచ్చును. భార. ఉ. ౨ఆశ్వా. "చెలిమియు సంభావణమును, బలిమివివాదంబు ద్రోపుబాడియు దమయం, తలవారితోన తగునే, కులహీనులతోడనైన కొఱగా దధిపా." ఇచట కొఱ విశేషణము.

భా. ఉ. ౨ ఆ "ఎల్లవెంటకును కొఱంతలేక."

భార. విరా. ౪ ఆ. "కంకుడు ధర్మసుతుండే-ఇంక కొఱతవెట్టనేల..."

ఇందు విశేష్యములు. "కొఱ"పైని తకారము చేసియుండురు.

భా. ఉ. ౨ ఆ. "శాంతనవుండు సర్వకురుసంతతికింగలవాడు కాడె యత్యంతహితంబు లీపలుకు లాహవమొప్పదు ధర్మసూతితో, బొంతము మేలు." పొందు ధాతువు-దానిపై-త. పొందుట యర్థము.

ఇట్లే 'పంతము' కావలయు. పన్ను + త. ఉకార లోపము కాగా నైనది. దీనిపర్యాయము పన్నిదము. భా. ఆ. ౨ ఆ. "నీకు నే దాటినగును పన్నిదము వలుము." ఇంకను అన్ని, ఇన్ని, కొన్ని అను నామముల ఇకారము లోపించి తకారము చేర్పగా అంత, ఇంత, కొంత అగును.

భా. ఉ. ౧ ఆ. "ధరణీభరము బొగడ్త యెందాక." పొగడు + త - అప్పకవీయము, కళాపూర్ణోదయము, "అది శతశాతదఘ్న మను సార్థకనామముతోడ నుత్తమ, హ్రదములలో బొగడ్త గనివట్టెది." ఇవి దేశ్యములని సమర్థించినను దేశములో వానికవట్లు వచ్చినవో ఆలోచింపవలయు.

ఇట్లున్న వానిలో ధాతువులపైని తకారమునకు టకారమును చేసియుండురు. ఇది స్త్రీసమము. చేయుట, చూచుట మొ. 'తల్' ప్రత్యయము స్త్రీప్రత్యయము కావున నిదియును స్త్రీసమముగానే యుండును. ఇదియు నొక జ్ఞాపకము. ఎచ్చటనైనను ఆరియమమును తప్పినచో నదియును లింగసాంకర్య మని యెఱుంగవలయు.

ఇంకను సంస్కృతమందు తల్ ప్రత్యయము వలెనే 'త్వ' ప్రత్యయమున్న భావార్థమందు గలదు. అది నపుంసకము. ప్రాజ్ఞత్వం, మూర్ఖత్వం మొ. ఇవి సంస్కృతములో నామములందే కానబడును. తెనుగులో ధాతువులకు 'ట' వలెనె డము చేసియున్నారు. చూడడము, నావడము మొ. ఈ డము:తరూపములు లోకమందు బహుళముగానే కానబడుచున్నవి. గ్రంథములలో నరుదుగా జ్ఞాపకములయ్యున్నవి.

భార. ఉద్యో. ౧ ఆ. "పాండవేయుల దగ ప్రార్థించి - నామాటకు వారొడబాటు లేకయుండుదురు. కేరడములాడుచుండుదురేని" కేరు ధాతువు. డము ప్రత్యయము. కాగా కేరడములు. దీనికి తల్ ప్రతిరూపము కేరుట.

భా. ఉ. ౩ ఆ. "నృపకుంజరుమాటల కడ్డమాడరాకుంట..." అడ్డు ధాతువు, డము ప్రత్యయము. ధాతూకారమునకు లోపముకాగా "అడ్డము".

భార. ఉ. ౩ ఆ. "నావుడు నవ్వుటాల కనినం బవనాత్మజ యింతయేటికిం, గేవల యోధవే పరుల కిల్బిషముల్ దలపోయ కిమ్మెయిం, జావనమైన జాది యిది చందముకాదని యంటి గాక."-నవ్వు ధాతువు, డము ప్రత్యయము. వుకారమునకు వకారాదేశము-నావడము. నవ్వుతాలు అని వానిక.

కాంచీకుమారి

చింతా దీక్షితులు

౧

రాజు

గుర్తించారా నా ఆజ్ఞ?

మంత్రి

చిత్తం.

రాజు

ఎందు కింకా సందేహిస్తారు ?

మంత్రి

తమ కన్నివిధములా భృత్యుడైన యీ మంత్రికి ఏమిన్నీ సందేహము లేదు— కాని—

రాజు

కాని?

మంత్రి

ఈ మంత్రిలో సర్వస్వతంత్రముగా సర్వదా సంచరించే బుద్ధి సంశయిస్తోంది.

రాజు

ఏమిటా ?

మంత్రి

తమ ఆజ్ఞ కొనసాగదేమో నని నాబుద్ధి సంశయిస్తోంది మహారాజా!

రాజు

ఎప్పుడూ సరళముగా ప్రవర్తించే తమబుద్ధి కిప్పు డీ విపరీతవృత్తి ఏల కలిగెనో !

మంత్రి

స్వామిపూజాధురంధరత్వమున మెలగే బుద్ధి కెప్పుడూ సరళవృత్తే మహారాజా! విపరీతత్వము మనము కల్పించుకొన్నది.

రాజు

కాంచీపురాధినేతను గెల్చిన నేను తత్కాంచీకుమారిని శిక్షించలేనా?

మంత్రి

మహారాజులు శిక్షించుటకూ, రక్షించుటకూ సమర్థులే. కాని కాంచీకుమారిపై తమరు వేయించిన శిక్ష పారదేమోనని సందేహము.

రాజు

అందు కాటంకము కలుగజేసే ప్రబలశత్రు వెవ్వడైనా ఉన్నాడా?

మంత్రి

మానవరూపముతో లేడు.

రాజు

సమ్మార్జకుల కీరాజ్యములో లోటువచ్చిందా?

మంత్రి

మాటమాత్రమున వేలకొలది తమ ఆజ్ఞశిరసా వహిస్తారు.

రాజు

ఇక వివాహము చేయించడమునకు పురోహితులు కరవా ?

మంత్రి

అట్టికర వీరాజ్యమున లేదు మహారాజా !

రాజు

అయితే కాంచీకుమారిని సమ్మార్జకున కిచ్చి వివాహము చేయించండి.

మంత్రి

మహారాజా ! ఒక్కమనవి.

రాజు

ఏమది?

మంత్రి

తమకు పగ సాధించదలచుకొంట కాంచీపురాధీశునిమీద.

రాజు

అవును.

మంత్రి

ఆవిధముగా పగ సాధించారుకూడాను.

రాజు

అవును.

మంత్రి

కాంచీకుమారిని తాము వలచి వివాహమాడ తలపెట్టారు.

రాజు

ఆమాట నిజమే.

మంత్రి

కాంచీపురరాజు ఆమాట విని చులకనగా మాట్లాడాడు.

రాజు

అవును.

మంత్రి

నే నుచ్చరించుటకు సహితము జంకే, అనరానిమాట అన్నాడు.

రాజు

ఆతనిమాటే ఆతనికి అప్పజెప్పవలెను గదా ! అందుకనే మేము వేయించిన ఆజ్ఞ — సమ్మార్జకున కిచ్చి ఆమెను పెండ్లిచేయవలె నని—

మంత్రి

మదోన్మత్తులకు ఉచితానుచితజ్ఞత ఉండదు గదా !

రాజు

అందుకనే ఆతని గర్వ మణచుటకు యుద్ధములో ఓడించితిని.

మంత్రి

ఆతప్పు కాశిక్ష సరిపోలేదా మహారాజా !

రాజు

చాలదు.

మంత్రి

ఆతని కుమార్తెను, కాంచీకుమారిని, సమ్మార్జకున కిచ్చి పెళ్లిచేయడము—ఎవరికి శిక్షగా మీరు భావిస్తారు?

రాజు

రాజుకు శిక్ష కాదా !

మంత్రి

అంతకన్న కాంచీకుమారికి కాదా స్వామీ!

రాజు

నల్లుల మంచమునకు కఱ్ఱదెబ్బలు తప్పవు గదా!

మంత్రి

నేర మొకచోటా, దండన వేరొకచోటానా న్యాయమూర్తీ.

రాజు

ధర్మసూక్ష్మ మెరిగిన మంత్రిపుంగవులకు నేను వేరే చెప్పవలసిన పనియేమి?

మంత్రి

స్వామివారి ఆజ్ఞ అయితే ఈ సేవకు డొక మనవి — ధర్మసూక్ష్మము — చెప్పుకోబోతున్నాడు.

రాజు

కానియ్యండి.

మంత్రి

తాము విధించిన శిక్ష తప్పుచేసిన కాంచీపురాధీశు డనుభవింపదగినదే.

రాజు

అవును.

మంత్రి

తప్పుచెయ్యని కాంచీకుమారి ఆజన్మమూ ఆశిక్ష అనుభవింపవలసిఉంటుంది.

రాజు

విచారించవలసిన విషయమే కాని — అది తప్పనిసరి.

మంత్రి

అంతకన్న విచారకరమైన సంగతి మనవి చేసుకోబోతున్నాను.

రాజు

ఏమది?

మంత్రి

శిక్షను విధించే తామే ఆశిక్షకు భాగస్వాములు కాబోతున్నారు.

రాజు

నాకు నేను శిక్ష విధించుకొంటున్నానా మీ అభిప్రాయం?

మంత్రి

చిత్తం.

రాజు

అదెట్లు?

మంత్రి

వివరముగా మనవి చేసుకొంటాను. సావధానముగా ఆలించవలెను ప్రభువులు.

రాజు

సావధానులమే.

మంత్రి

తాము కాంచీకుమారిని ప్రేమించి వివాహమాడ నిశ్చయించారు.

రాజు

అవును.

మంత్రి

కాంచీకుమారి తమ్ము ప్రేమించి వివాహమాడ నుబలాటపడ్డది.

కాంచీకుమారి

మీరు ప్రేమించి పెంచుకో దలచుకొన్న మృగమునే తీవ్రబాణముల కాహుతి చేసే కఠిన హృదయులు కారని ఈ దీనురాలి ఆశ.

రాజు

కఠినహృదయము రాజలక్షణములలో నొక్కటి కాదా, శత్రుకుమారీ!

కాంచీకుమారి

అబలలపట్లకాదు, దయామయా!

రాజు

పురుషులతో—నీతండ్రికి శత్రువైనవానితో వాదించే సాహసము నీ కెక్కడినుంచి వచ్చింది—అబలా!

కాంచీకుమారి

తమ సన్నిధానమున అవనతముఖనై నిల్వ వలసిన లజ్జావతిని నేను మీకు నా కష్టసుఖములు నచ్చజెప్పే స్థితికి వచ్చానని క్రుంగి పోతున్నాను, రాజా.

రాజు

కారణము?

కాంచీకుమారి

తమరే!

రాజు

నీ తండ్రికాడో?

కాంచీకుమారి

బ్రహ్మవ్రాతకు మించిన మహోత్కృష్ట దశ నా తండ్రి నాకంటగట్టదలిచాడు. అది నా తండ్రినేరముకాదు. ఆతనికి నాపై వాత్సల్యము చేసిన నేరము.

రాజు

నేను సమ్మార్జకుడనటగా! నీకు నేను తగనటగా! అందువల్లనే నీవు సమ్మార్జకునకే తగుదువని నీతండ్రికి నేను ఋజువు చేయ దలిచాను.

కాంచీకుమారి

నాతండ్రిదృష్టిలో మీ రెట్టివారైనా నా దృష్టిలో మీరు దైవసములు.

రాజు

ధన్యుడనే.

కాంచీకుమారి

నాకు మీరు తగుదురో లేదో నిర్ణయించేది నాహృదయము—మాతండ్రి వాత్సల్యము కాదు.

రాజు

ధన్యుడనే.

కాంచీకుమారి

నేను సమ్మార్జకునకే తగుదునని నాతండ్రికి ఋజువుచేయ దలిచారా?

ఆపక్షమున మీరుసమ్మార్జకులే కావలె. మీకు నేను జాయను కావలె.

రాజు

ఏమీ?

కాంచీకుమారి

అట్లుకానిపక్షమున — ముఖముపై కోపించి కళ్లనూడబెరుకుకొనే అవివేకులు మీ రవుదారని నే నెన్నటికీ నమ్మను.

రాజు

ఇం దవివేక మెక్కడ నున్నది ?

కాంచీకుమారి

నన్ను ప్రేమించి నా హృదయమును తమ జీవితములో లంగరు వెయ్యదలచిన తమరు మీ అమూల్యప్రేమ నేమిచేసుకొంటున్నారు? ఆత్మహత్య దోషమని కాదా పెద్దలమాట! దేహమును చంపుకోవడంకన్న ప్రేమను చంపుకోవడము ఎక్కువదోషము కాదా?

రాజు

నా హృదయములో అంకురించే ప్రేమబీజాలను నేను పోషించడం మానివేశాను. అందు దోషము లేదు.

కాంచీకుమారి

ఆబీజములు హృదయక్షేత్రములో మొట్టమొదట ఎందుకు చల్లుకొన్నారో?
తమ ప్రేమవారాశిలో ఈదులాడవలసిన నా హృదయం తమ కోపపర్వతానికి తగుల్లొని ముక్కలైపోతూఉంటే చూస్తూ ఊరుకొంటారా రాజా !

రాజు

ఎవరి అదృష్టము వారిది.

కాంచీకుమారి

నన్నేల మీరు ప్రేమించవలెను మొదట? నామనస్సులో ఆశ లేల రేకెత్తించవలెను మీరు? ప్రేమ నేల ప్రజ్వలింపజేయవలెను? చిన్నపువ్వుల నవ్వులతో నవ్వే నాహృదయాన్ని మీ రాకర్షించి మీపై లగ్నము చేసుకోవడ మేల? లోకముజాడలు గుర్తెరుగని పసిదానను నన్ను నా అమాయకపు లోకమునుండి బయటికిలాగి ఈ తుపాను లోనికి ఎందుకు దింపారు?
ఇది మీ వివేకలక్షణమా? నా దురదృష్ట ఫలమా?
అబలల హృదయములు వజ్రసన్నిభములనా తమ ఊహ?
ఈనాభగ్నహృదయము-తొలిసారి మీకర్పించిన లేతహృదయము — ఇతరుల వశము చేస్తానా, జీవితేశ్వరా! అట్లా చేస్తే ఈ ఘటము నిలుస్తుందా?

రాజు

నామాట కెప్పుడును తిరుగు లేదే మరి?

కాంచీకుమారి

సత్యసంధులవాక్కులు వృథా కావు జగదీశ్వరా.
మీ వాక్యములు వృథా కావు.
కామాక్షీవరపుత్రిక, అమాయిక లేత కోర్కులు వృథాపోతవా?
నాకోర్కులు వృథాపోతవా?
నేను సమ్మార్జకుని భార్యనే కావలెను. మీ పాదసేవకే నాజీవితమంతా వినియోగపడి తీరవలెను.

రాజు

మంత్రీశ్వరా !

మంత్రి

చిత్తం మహారాజా !

రాజు

నేను సమ్మార్జకుణ్ణే, మంత్రీ!

మంత్రి

అదెట్లు రాజా?

రాజు

నా ఖడ్గముతో నలుముఖములా శత్రుసేనలను తుడిచివేస్తినిగదా.

మంత్రి

ఖడ్గము సమ్మార్జని కాదు రాజా!

రాజు

నా అనునయవాక్యములతో, ప్రేమతో, కాంచీకుమారిదుఃఖమును తుడిచివేస్తున్నాను మంత్రీ!

మంత్రి

అనునయవాక్యము సమ్మార్జని అవుతుందా రాజా! ప్రేమా కాదుగదా!

రాజు

అయితే నేను సమ్మార్జకుణ్ణి కానంటారా!

మంత్రి

కారనే నా ఊహ మహారాజా!

రాజు

మరి ఏమిటి ఉపాయం?

మంత్రి

సమ్మార్జని పట్టినవాడే సమ్మార్జకుడు. మీరు కోపముతో ఆపదము వాడినప్పుడు మీకు హృద్గతమై ఉన్న అర్థమదేకదా! ఇక ఉపాయము మాటకా — మాతృశ్రీ కాంచీకుమారినే అడగండి — ఆమె వివేకవతి.

రాజు

ఏమంటావు దేవీ!

కాంచీకుమారి

కామాక్షీపదభక్తుడు నాతండ్రి మిమ్ము సమ్మార్జకు డన్నాడు. ఆయనమాట చెల్లవద్దా? మీరు సమ్మార్జకులైతే మీ భార్యను నేనూ సమ్మార్జని పట్టవలెను.

రాజు

వివేకవతివే.

కాంచీకుమారి

కాబట్టి, జీవితేశ్వరా

స్వర్ణదండమండితమౌ
సమ్మార్జని నేబట్టెద
స్వర్ణదండమండితమౌ
సమ్మార్జని మీరున్నూ
పట్టుడు, మన మిరువురమును
ప్రాణేశ్వర! కామాక్షీ
సన్నిధాన వర్తుల మయి
శాంకరి వశవర్తుల మయి
కామాక్షీ దృఙ్మార్గాలలు
కక్ష మునల నొకటిజేసి
కామాక్షీప్రాసాదము
కలధౌతముభాతి వెలుగ
కలిసి చిమ్ముదా మండీ.

రాజు, కాంచీకుమారి

కలిసికొంటినుమ్మ హృదుల
కామాక్షీ యిరువురమును

మా మనసులనుండి కోప
మంతరింపజేయవమ్మ
మా మనములలోని ఈర్ష్య
మటుమాయము చేయవమ్మ
నీందవమె మా యెడదలు
నిర్మలమ్ము జేసుకొమ్మ;
కరకంకణ నిక్వణములు
కల్యాణపు పాటలుగా
ధరణీశ్వరు కఠినభుజా
దండము జయ స్తంభముగా
పాణిగ్రహణోత్సవమై
భవము లిట్లు చెలగ తల్లి
నాలుగు చేతులు కలుపుకు
సమ్మార్జకు లిద్దరమును
ఒకటే హృదయముతో డుత
కలయుచిమ్ము చుంటిమమ్మ
కామాక్షీ నీ సదనము
కరుణజూడవమ్మ తల్లి
కామాక్షీ, కామాక్షీ.

(ప్రతిభలో పడ్డ, శ్రీ శివశంకరశాస్త్రిగారు వ్రాసిన, ప్రభువాక్యమనే గీతికలోని కథయే ఈ నాటికలోని కథ.)

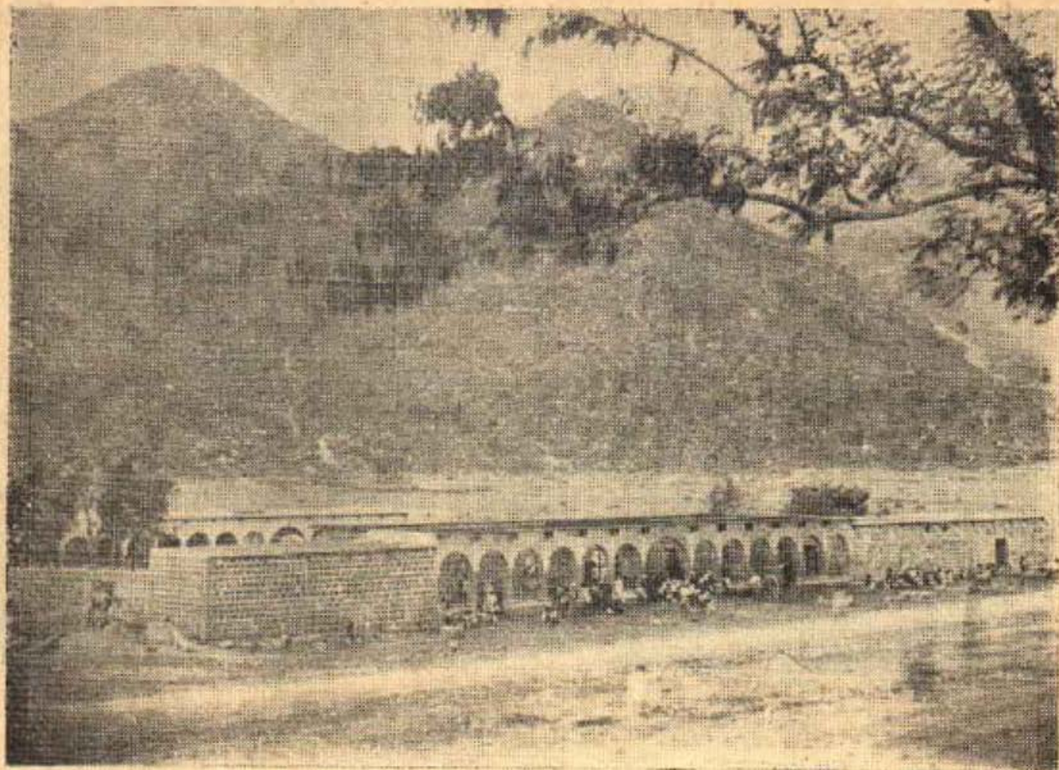
బ్రహ్మశిఖరమునందున్న శ్రీ త్రికోటీశ్వరాలయము

కోటప్పకొండ

అంగర వెంకట లక్ష్మీనారాయణరావు

గుంటూరు మండలమునందలి నరసారావుపేటకు ఆరుమయిళ్లదూరమున త్రికూటాద్రియనుకొండ ఒకటి యున్నది. ఇది యొకపుణ్యక్షేత్రము. దీనిపయి నెలకొని యున్న దేవునకు త్రికోటి (కూటే)శ్వరుడని పేరు. ఈ క్షేత్రమునకు కోటప్పకొండయనియు, త్రికోటీశ్వరునకు కోటప్పయనియును వ్యవహారనామములు. దక్షిణహిందూదేశమందలి శైవక్షేత్రములలో నిది శ్రీశైలమంత ప్రశస్తిగలది. ఇచ్చట ఏటేట శివరాత్రిసమయమున మహోత్సవము జరుగుచుండును. ఆ యుత్సవమునకు లక్షల కొలదియాత్రికులు చేరుదురు. శ్రీశైలమునకుపోవు నాప్రాంతములవారెల్లరు నిక్కడకువచ్చి యీదేవుని సేవించి పోవుచుందురు.

చిరకాలమునుండియు నీక్షేత్రము ప్రసిద్ధిగలదని చెప్పుదురు. ఈ పర్వతముచుట్టుకొలత అడుగులెక్కువ ఆమడ యనియందురు; కాని వాస్తవముగ మూడు క్రోసులుమాత్రమే. దీనిఎత్తు ఇంచుమించు ౧౬౦౦ అడుగులుండును. యాత్రికులు సేవించు (క్రొత్త) కోటప్పగుడి ౬౦౦ అడుగులయెత్తున నున్నది. ఇంకను ఎత్తున 'పాతకోటప్పగుడి' యున్నది. ఇచటికి యాత్రికులంతగాపోరు. అచట దొరతనమువారి క్షేత్రగణితభవన (G. T. Survey station) మున్నది. ఈ త్రికూటపర్వతము ఫారెస్టు రిజర్వులో నున్నది. ఇచ్చటిఅడవులలో వంటచెరుకు, పచ్చిక, ఓషధులు మొదలయినవి లభించును. కొన్ని ఘాతుకమృగము లిచ్చట నున్నవి. చోరభయము వెనుక

త్రికూటాద్రియొక్క మూడుశిఖరములు: కొండక్రింద ఆర్యవైశ్య ధర్మసత్రము

నుండెడిది. ఇచట నీటిదొనలు, చీకటిగుహలు అనేకము లున్నవి. ఈపర్వతమునకు మూడుశిఖరము లున్నవి. కావుననే దీనికి త్రికూటాద్రి అనుపేరు వచ్చినది. అందుచేత నిచట వెలసినదేవునకు త్రికోటీ (కూటే) శ్వరుడను పేరు వచ్చినది.

ఈ క్షేత్రమునుగూర్చిన గాథలు స్థలపురాణాదులం దీక్రిందివిధమున గలవు:

శివుడు, దక్షయజ్ఞధ్వంసానంతరము శాంతుడై దక్షిణామూర్తిరూపమున నవతరించెను. పండ్రెండేండ్ల బాల్యమున సకలవిద్యలనునేర్చి బ్రహ్మచర్య వ్రతనిష్ఠాగరిష్ఠుడయి, కైలాసముపయి సప్తమావరణమున సమాధియందుండెను.

అపుడు బ్రహ్మవిష్ణువులు, దేవమునిబృందములతో నాదక్షిణామూర్తియొద్దకుపోయి తమకు బ్రహ్మోపదేశము చేయ ప్రార్థించిరి. అంతట శివుడు ఈ త్రికూటాద్రిమధ్యశిఖరమున బిల్వవనాంతరమున వెలసి వారలకెల్లరకు బ్రహ్మోపదేశము చేసెను. ఈచోటనున్న గుడికే పాతకోటప్పగుడి అని వ్యవహారము. అక్కడికెక్కి పోవుటకు కాలిబాట కలదు; సోపానములు లేవు. ఎక్కుడు చాలకష్టము. కావుననే యాత్రికులలో నధికసంఖ్యాకులు అక్కడికి పోరు. ఇచట గుడి రాళ్లుపేర్చి కట్టబడియున్నది. లోపలిలింగము ఒక అడుగు ఎత్తు కలది. ఈ గుడియున్నశిఖరము రుద్రశిఖర మనబడుచున్నది.

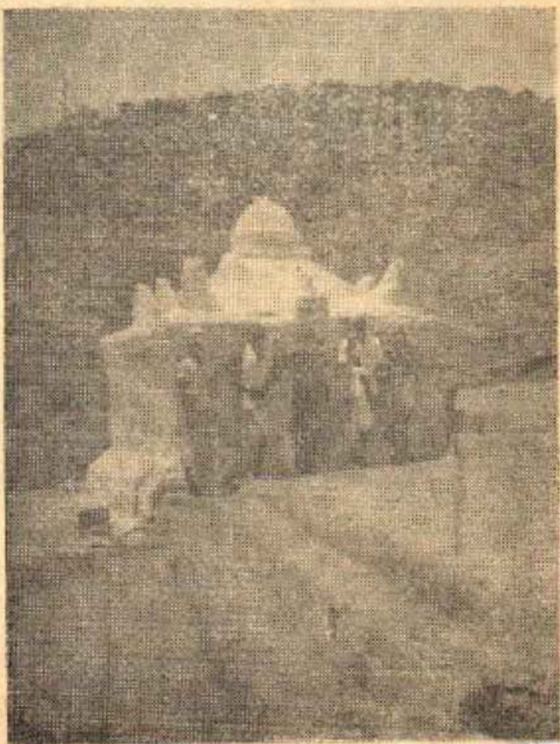
ఈ రుద్రశిఖరముప్రక్కది విష్ణుశిఖరము. దక్షయజ్ఞమున హవిర్భాగములను స్వీకరించినపాపము పోవుటకై విష్ణువీశిఖరమున రుద్రునిగూర్చి తపముచేసెను. రుద్రుడు ప్రత్యక్షుడై త్రిశూలముతో నేలమీద పొడిచెను. ఆరంధ్రములనుండి వెంటనే జలము పైకి పొంగి

ప్రవహించెను. ఆజలమున స్నానముచేసి తన్ను ప్రార్థించిన పాపముపోవునని రుద్రుడు చెప్పెను. విష్ణు వట్లు చేసి పాపవిముక్తుడయ్యెను. అందువలన నీశిఖరము విష్ణుశిఖరమనియు, ఇచ్చట ప్రత్యక్షమయిన ఈశ్వరుడు పాపవినాశకేశ్వరుడనియు ప్రసిద్ధి. ఈ శిఖరమునకు 'గద్దలబోడు' అనియు పేరు. యాత్రికులు తొలుత ఈ శిఖరమునెక్కి ఇచటి తీర్థమున స్నానమాడి, పాపవినాశకేశ్వరుని సేవించి తరువాత కొత్తకోటప్పను సేవింపబోదురు.

రుద్రశిఖరమునకు నైరృతిదిశయందు కొంత క్రిందుగ నున్న శిఖరమునకు బ్రహ్మశిఖరమని పేరు. రుద్రవిష్ణుశిఖరములపయి స్వయంభువులగు జ్యోతిర్లింగములు వెలయుటయు, ఈ శిఖరముపయి లేమియు లేకపోవుటయు కని, చింతిల్లి, బ్రహ్మ శివునిగూర్చి తపముచేసెను. దానికి మెచ్చుకొని శివుడు లింగరూపమున నిక్కడ నావిర్భవించెను. అందువలన దీనికి బ్రహ్మశిఖరమను పేరు. ఇచటికి తూర్పునగల చిన్నపల్లె 'మునిమంద' 'ఎల్లమంద' అను పేరులు గలది. తొల్లి బ్రహ్మాదిదేవతలు, సకల మునిగణములు శివు నచట పరివేష్టించియుండిరట. కావుననే దీనికా పేరులు వచ్చినవని యందురు. ఈ శిఖరముననున్న లింగమునకే 'కొత్త కోటప్ప' అను వ్యవహారము. ఈ దేవునకే శివరాత్రినాడు అతి వైభవముతో తిరునాళ్లు జరుగునని. ఉత్సవసమయమున జనసమ్మర్ద మత్యధికము. దేవదర్శనము కష్టసాధ్యము.

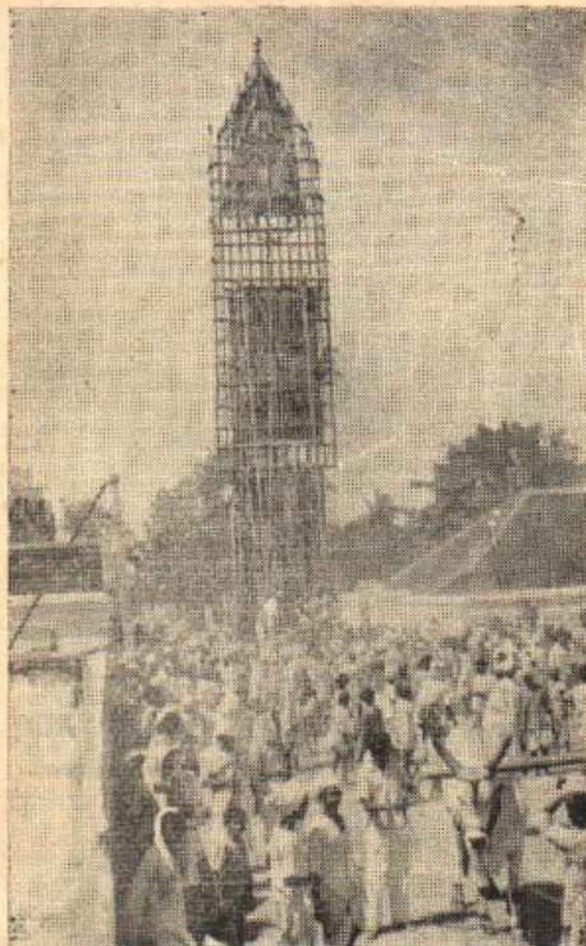
ఈ కొత్తకోటప్పనుగూర్చి మరియొక గాథ యిట్లు కలదు. ఇక్కడికి సమీపమున దక్షిణముగా 'కొండకావూరు' అనుపల్లె ఉన్నది. ఆయూర నందుసునుగొల్ల డుండెను. వానియాలు కుందరి. వారికూతురు ఆనందవల్లి. ఆ కూతురు పుట్టినది

౧. రుద్రశిఖరమునందు పాతకోటప్పగుడి

౨. ఆనందవల్లిగుడి

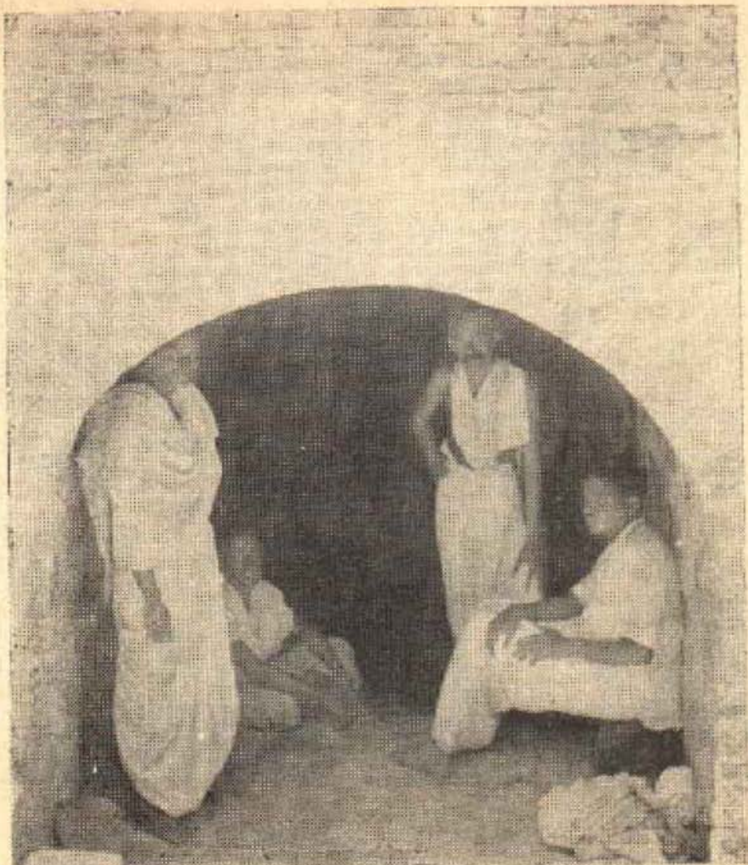
కోటప్పకొండ ప్రభ

మొదలు వారి కదృష్టము కలిసివచ్చెను. ఆనందవల్లికి చిన్నతనముననే శివునియెడ భక్తి కుదిరినది. ఆటపాటల యందును శివుడే లక్ష్యము. ఆ బాలిక ఇతరాలంకారములను వీడి విభూతిని, రుద్రాక్షలను ధరించుచుండెడిది. నిత్యమును త్రికోటీశ్వరుని కొండయెక్కి కోటీశ్వరుని పూజించి వచ్చుచుండెడిది. తల్లిదండ్రు లామెను వారింపజాలరయిరి.

ఒక మహాశివరాత్రి పర్వమున ఆనందవల్లి ఓంకారనదిలో స్నానముచేసి రుద్రశిఖరమునకు చని యీశ్వరు నర్చించుచుండెను. అపు డచటనున్న బిల్వవనమున తపోనిష్ఠనున్న యొక దివ్యపురుషు డామెకు ప్రత్యక్షమయ్యెను. అంత నామె పాపవినాశన తీర్థమున స్నానముచేసి అందలి యుదకమును గొనితెచ్చి యాతని కభిషేకించి, పాలారగింపనొసగి, పితశేషమును తాను త్రాగినది. నాటినుండి యానందవల్లి యనుదినము నట్లే చేయుచుండెను. వేసవియందొకనా డామె పాపవినాశతీర్థమునుండి యుదకమును తెచ్చికుండను క్రిందిడించి మహాపురుషునిరాకకయి వేచియుండెను. అపు డొకకాకి యాకుండపయి వ్రాలెను. దాన కుండ యొరగి నీరంతయు నొలికి పోయెను. అపు డామె కినిసి, కాకులచ్చటికన్నడును రాకుండ శపించెనట. ఇప్పుడును నచ్చటికి కాకులు రామియే యిందుకు నిదర్శనము.

ఆ దివ్యపురుషుడు జంగమరూపియగు నీశ్వరుడే. ఆత డానందవల్లి నిఘోరవ్రతము నుండి మాన్ప సమకట్టి. యామె నచట నొంటిమెయి నుండక యింటికిపోయి సుఖింపుమనెను. ఆమె యీశ్వరార్చనను మించిన సుఖము లేదని యతని మాటను నిరాకరించెను తరువాత కొన్నాళ్లకామెకు బ్రహ్మోపదేశముచేసి ఇక నింటికిపోయి సుఖింపుమని ఆయన బోధించెను. అప్పటికి నామె యా మహాత్ముని సాన్నిధ్యము విడువనొల్లదయ్యెను.

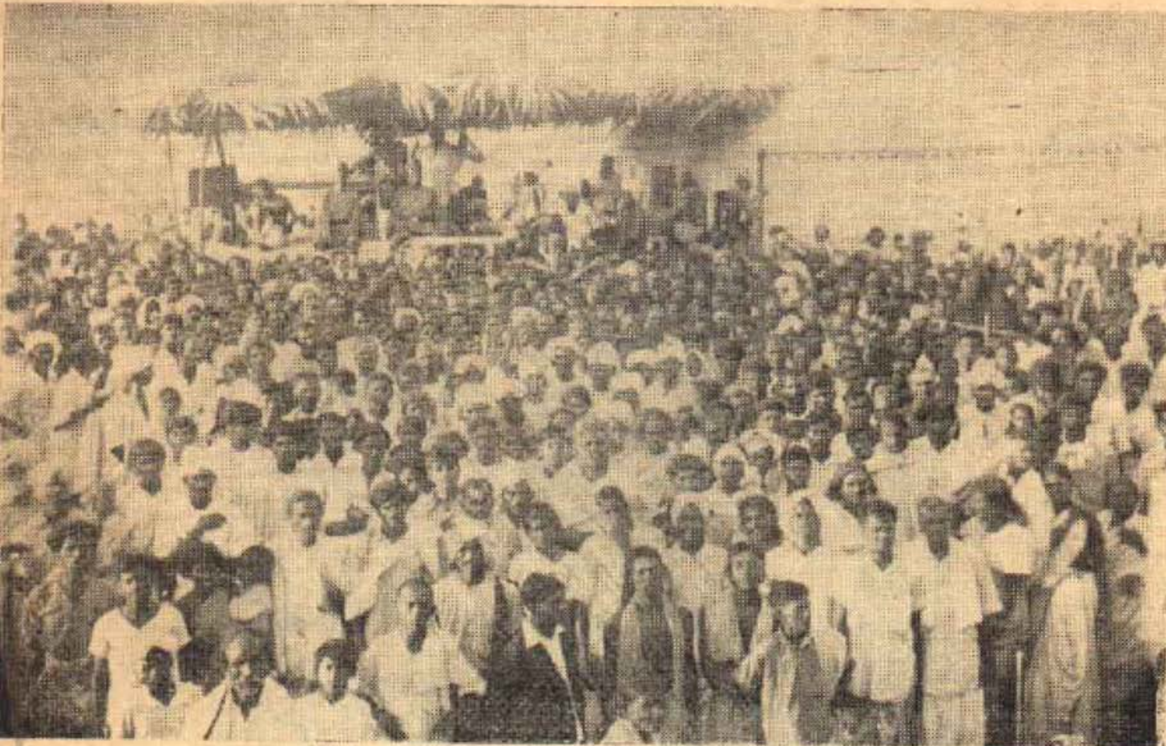
ఉపాయాంతరము కానక యాతడు బ్రహ్మచారిణియగు నామెకు తన మహిమచే గర్భమును కలిగించెను. అప్పటికిని, నానాటికి గర్భభార మధికమగుచున్నను, ఆమె యాతని సపర్యలు మానకుండెను. ఆమె భక్తిశ్రద్ధల కాత డెంతయు నచ్చెరువొంది "నీవు నాకయి శ్రమపడవలదు. నేనే నీయింటికి వచ్చెదను. నీవు నీవ్రతమును నెరవేర్చుకొనుచుండ వచ్చును. నీవు ముందుగ చనుము. నీ వెంబడి నేను వచ్చెదను. నీవు నడచుచు వెనుకకు చూడజనదు. ఇది ఆన. దీనిని మీరి వెనుకకు చూచితివేని, అప్పుడు నే నున్నచోటనే యాగిపోయెదను." అని చెప్పెను. అందు కానందవల్లి యంగీకరిం

భూమిలోపల బావిలోకట్టిన నీలకంఠేశ్వరాలయము. లోపలకు దిగిపోవుద్వారము

చెను. వారిరువురు పయనము ముందువెనుకల నడచుచుండిరి. కొంతసేపు నడచునప్పటి కామె కొక భయంకరధ్వని వినవచ్చెను. దాని కామె జడిసి వెనుకకు చూచెను. మహాపురుషు డచ్చట నిలువబడెను. 'నీవు నాయాన మీరితివి. ఇక నడుగు ముందుకుసాగించకు. ఇచ్చటనె యుండిపోమను' అనెను. అంత, నచట నొక బిలమున సమాధినిష్ఠ నుండిపోయెను. ఆ బిలముమీదనే కొత్తకోటప్పగుడి వెలసినదని ప్రతీతి. అప్పుడే ఆనందవల్లి కుమారుని ప్రసవించెను. జరిగినదానికి వగచి, ఆమె, యోగముద్రనుండి మరల కనులు తెరచునంతలో నా శిశువు మాయమయ్యెను. అందుల కామె యాశ్చర్యమునొంది, అతడు తన్ను పరీక్షింప నట్లు మాయపన్నెననియు, అతడే సాక్షాత్త్రికోటేశ్వరుడనియు నిశ్చయించి యచటనే సమాధినుండి శివసాయుజ్యము నొందెను. కొత్తకోటప్ప గుడికి కొంచెము దిగువ నీయానందవల్లి దేవాలయ మున్నది తొలుత నామెను దర్శించి యాత్రికులు తరువాత కోటప్పను సేవింపబోదురు.

ఆనందవల్లి కాలమువాడగు సాలంకయ్య అను శివభక్తు డొకడు ఈ కొత్త కోటప్పగుడిని, ఆనందవల్లి దేవాలయమును కట్టించెనట. తరువాత కోటప్పకు కల్యాణాదిమహోత్సవములు చేయదలచి సాలంకయ్య కొత్త కోటప్పగుడికి పడమరగా పార్వతికి దేవళము కట్టింప నమకట్టెను. "బ్రహ్మచర్యదీక్ష నుండు దక్షిణామూర్తి వెలసిన క్షేత్ర మిది. ఇందు వివాహాది కార్యములను చేయ వలనుపడదు" అని అశరీరవాక్కొకటి వానికి వినవచ్చెను. వా డాయత్నము నంతతో విరమించెను.

శివరాత్రినాడు ఇక్కడికే తెంచు యాత్రికబృందము యొక్క ఒకదృశ్యము

ఈకొండమీద అమ్మవారి దేవాలయముకాని, కళ్యాణా ద్యుత్సవములుగాని లేవు *

మహాశివరాత్రినాడు భక్తులు వెదుళ్లతో నెత్తుగా కట్టిన చట్టములను బండ్లపై కొనివత్తురు. ఈ చట్టములకు ప్రభలనిపేరు. అవి యిటునటు వ్రాలకుండ త్రాళ్లతో ననేకులు లాగిపట్టుకొందురు. కొండకవచ్చి మేళతాళములతో బజారులవెంట నూరేగుదురు. ఇట్టివి ఏటేట వేలకొలది వచ్చుచుండును.

కొండక్రింద మఱికొన్ని దేవాలయము లున్నవి. కోటప్ప గుడికి పోవుత్రోవయందు బొచ్చు మల్లయ్య అను మల్లికార్జునునిగుడి ఉన్నది. మ్రొక్కుబడి గలవారు ఇక్కడ తలనీలాలు అర్పింతురు. ఈ కారణము వలనే బొచ్చుమల్లయ్య అను (బొచ్చుకోటయ్య అనియు) పేరు వచ్చినది.

దీనికి వెనుకవైపున, నూరుగజములదూరమున ప్రసన్నకోటీశ్వరాలయ మున్నది. దీనికి నాలుగువైపుల ద్వారములున్నవి. దీని గుడిపల్లి అయ్యంభొట్లు కట్టించి ఇందు ౧౯౨౮-వ సంవత్సరమున ప్రసన్నకోటీశ్వర దేవుని ప్రతిష్ఠచేసెనట. చతుర్వర్ణములవారును గర్భగృహమున ప్రవేశించి, ఈ దేవుని పూజింపవచ్చును. ఈదేవాలయమునెదుట భువనేశ్వరీఆలయమును, ప్రక్కను, భూగర్భమున నీలకంఠేశ్వరాలయమును కూడ కట్టించెనట. నీలకంఠాలయమున నంతట, ఎప్పుడో తప్ప ఎల్లపుడును, లింగమునకుమీద మూరెడెత్తునకు జలముండును.

కోటప్పకొండవద్ద బ్రాహ్మణాదిజాతులకు భోజనము లభించుసత్రములు కొన్నియున్నవి. ఉత్సవసమయమున బ్రహ్మశిఖరమందు వేలకొలది బ్రాహ్మణులకు భోజనము పెట్టబడుచుండును. దానికితగిన ఏర్పాటులు కలవు.

---

*నరసారావుపేట వాస్తవ్యులు శ్రీ మద్దులపల్లి గురుబ్రహ్మశర్మగారు 'త్రికోటీశ్వర చరిత్ర' యను గ్రంథము రచియించిరి. ఇది యముద్రితము. ఇందలి స్థలపురాణ గాథలకు మూలాధారములగు ననేకవిషయములు పురాణములు, ఇచటనున్న శాసనములు, వాడుకలోనున్న కథలు-ఇవి సమన్వయింపబడినవి. శర్మగారు కొండ

గుడిపాటి వెంకటచలంగారి రచన

కొడవటిగంటి కుటుంబరావు

ఏ ఇతర తెనుగురచయితకూ లేని ప్రత్యేకత గుడిపాటి వెంకటచలంగారిలో ఒకటి కనిపిస్తుంది. ఆయన రచనలనుగురించి రెండే అభిప్రాయాలు—అంత ఉత్తమ రచన లేదనీ, అంత హేయమైనరచన లేదనీ. "బాగానే ఉంది", "షుమారుగా ఉంది", "ఓమాదిరిగా ఉంది," "ఉంది—!" అన్న ముక్కలు ఆయనరచనగురించి వినబడవు. కాని నిజం ఆలోచిస్తే ఇతరులరచనలవలెనే ఆయనరచనకూడా గుణదోషపూరితమయినదే. కాగా, జరుగుతున్న దేమిటంటే, ఈ రచనయందలి గుణాలు గ్రహించగలిగినవారు దోషాలను సహించగలుగుతున్నారు. అటువంటివారికి ఆయనరచనఅంటే ప్రీతి. అందులో తప్పేమీ లేదు. ఇక ఆయన్ను దూషిస్తున్నవారు? వీరు ఆయనదోషాలను ఎట్లాగూ సహించలేనివారుగా ఉండటంవల్ల గుణాలను గ్రహించలేకుండా ఉన్నారా? అట్లా జరగటంలేదు. వెంకటచలంగారి రచన సహించలేనివారు ఆరచనయందు లేనిదోషాలు దానికి ఆరోపిస్తున్నారు. ఇది అన్యాయం.

"సాధనాలూ" "సాధ్యాలూ" మొదలైన పెద్ద పెద్దమాటలజోలికి పోకుండా గుడిపాటి వెంకటచలంగారి రచననుగురించి సంసారపక్షంగా కొంత చర్చించ దలచుకున్నాను. ఆయనను మెచ్చుకోవటంగాని, ఖండించటంగాని ఇక్కడ నాపని కాదు.

ఏరచనకైనా ఆధారభూతాలైనవి (1) రచించటానికి ఉద్రేకమూ (దీన్ని Inspiration అంటారు—గొప్పగా ఉండటానికి), (2) రచయితయొక్క ఆశయమూ (3) రచనావిధానమూ (లేక శిల్పమూ) ఈ మూడూ కూడితేనేగాని రచన కలగదు. రచయితయందు ఈ మూడూ ఏ స్వరూపంలో ఉన్నవో తెల్సుకునిగాని రచయితయొక్క గుణాగుణాలు నిర్ణయించరాదు. రచయితను అర్థంచేసుకోకుండా విమర్శించరాదు. ఎవరైనా చిన్నతనంకొద్దీ విమర్శిస్తే దాన్ని అచ్చువెయ్యరాదు. ఎవరైనా చిన్నతనంచేత అచ్చువేసినా ఆ విమర్శనకు ఎటువంటి విలవా ఉండదు.

ముఖ్యంగా వెంకటచలంగారి రచనకు ఆపాదించబడుతున్న దోషమేమంటే ఆయనరచననిండా బూతులుంటవని. ఆ కారణంచేతనే భాగవతమూ, భారతమూ, వసుచరిత్రా, మనుచరిత్రా మొదలైనకావ్యాలూ, తారాశశాంకవిజయమూ, విజయవిలాసమూ, బిల్హణీయమూ మొదలైన ప్రబంధాలూ, శ్రీకృష్ణలీలాతరంగిణీ, కృష్ణకర్ణామృతమూ మొదలైన గ్రంథాలూ తోసివెయ్యవచ్చును గదా అని ఎవరో అంటే, ఆ గ్రంథాలలో ఉన్న భావ చప్పున అర్థంకాదు గనుక తప్పులేదనటానికి సాహసించిన మేధావులూ, ఆ ముక్కను అచ్చువేసిన ధీమంతులూకూడా ఉన్నారు!

వెంకటచలంగారి రచనకు ఆపాదించిన మరొక దోషమేమిటంటే ఆయనకథలలోని పాత్రలు నీతిబాహ్యంగా ప్రవర్తిస్తవని. అందుచేత రచన యావత్తూ నీతిబాహ్యంగా ఉన్నదని! వాల్మీకి రావణుడనేవాణ్ణి గురించి రాయటమూ, వ్యాసుడు కీచకుణ్ణిగురించి రాయటమూ ఈలెక్కప్రకారం తప్పయిపోవాలి. అయితే వాల్మీకీ, వ్యాసుడూ ఆయాపాత్రలను దుష్టపాత్రలకింద నిరూపించినట్టు వెంకటచలంగారు నిరూపిస్తున్నారా అని అడగవచ్చును. అట్లా నిరూపించనిచోట ఆనిరూపించకపోవటానికి రెండుకారణాలున్నై. ఒకటి—వాల్మీకీ, వ్యాసుడూ నీతిగా భావించినదానికీ వెంకటచలంగారు నీతిగా భావించేదానికీ కొంతం భేదం ఉంది.

...డు—వెనకటి రచయితలు తమ అభిప్రాయాలను కూడా రచనలో ప్రవేశపెడుతూ తమ పాత్రలనుసరించి వ్యాఖ్యానం చేస్తూ ఉండటం జరుగుతూ ఉండేది. ఇప్పటి రచనావిధానానికి అది సరిపోదు. నీతి, న్యాయ, ధర్మ సిద్ధాంతాలు చెయ్యటం సాహిత్య కళయొక్క ఉద్దేశం కాదు. అవి తెలుసుకోటానికి నీతిశాస్త్రమూ, న్యాయ శాస్త్రమూ, ధర్మశాస్త్రమూ ఉంటై. అందుచేతనే భారతమూ భాగవతమూ ఇంకా జీవించి ఉన్నై. భారతం విన్నంత మాత్రాన మనతల్లులు కుంతీదేవిలాగు ప్రవర్తిస్తారనే భయం మనకు లేదు. కాని వెంకటచలంగారి కథలు చదివి మనభార్యలు "చుక్కమ్మ" మాదిరిగా ప్రవర్తిస్తారని మనకు దిగులు!

వెంకటచలంగారి రచనలో కొందరు ఈకాలపు యువకులు పట్టే తప్పేమంటే ఆయనకథల్లో కొన్ని కొన్ని సంఘటనలు అసహజంగా ఉంటవని. ఈమాట అనేవారు సామాన్యంగా కథకు ప్రాముఖ్యత ఇచ్చి, శిల్పమూ, శైలీ, రచయితయొక్క అభిప్రాయమూ మొదలైనవి గ్రహించలేనివారు. తనపని నెరవేర్చుకునేటందుకు కథకుడు ఎటువంటి సంఘటన అయినా తీసుకోవచ్చును. (శాస్త్రంమీద కళయొక్క ఆధిక్యత నిరూపించటానికి నేను ఒకసారి—"అనంతం" అనేకథలో ఇద్దరు మాతృద్రోహులను తీసుకున్నాను. ఒక చిత్రకారుణ్ణి, ఒకవైద్యుణ్ణి తీసుకున్నా నాకు పని గడిచి పొయ్యేదే!)

సారస్వతకళవల్ల సాధించదగిన దేమిటో, మానవ జీవితంలో దానికి ఏస్థానం ఉందో చాలామంది గ్రహించినట్టు కనపడరు. దాన్నిగురించి సంగ్రహంగా ఇక్కడ నాలుగుమాటల్లో రాస్తాను. సారస్వతం నీతీ, ధర్మమూ, న్యాయమూ మొదలైనవాటిమీదకి వెళ్లుతుంది. కాని దానిపంథా వేరు. అనేకకోట్లమానవులు వివిధ పరిస్థితుల్లో ఎట్లా ప్రవర్తించాలో దాన్నిగురించి నీతిశాస్త్రంలోనూ, న్యాయశాస్త్రంలోనూ రాసిఉంచటం అసంభవం. సామాన్యజీవితంలో సామాన్యమానవుడి ప్రవర్తనకు ఎక్కువగా వినియోగపడుతూ, విశేష పరిస్థితులను కూడా సాధ్యమైనంతవరకూ చర్చించగలవు ఈశాస్త్రాలు. కాని వీటిని రోజురోజుకూ మార్పుచెయ్యటం అసంభవం. కాని మానవుడి మనఃసత్వం అనుక్షణమూ వికసిస్తూనే ఉంటుంది. మానవుడు యుగయుగాలనించీ సాటిమానవుడి మనస్తత్వాన్ని అర్థంచేసుకుంటూ వస్తున్నాడు. సిద్ధివాలైన న్యాయశాస్త్రమూ, నీతిశాస్త్రమూ సమర్థించలేకపోయిన సోదరమానవుణ్ణి ఇతను సమర్థిస్తాడు. తెలివితేటలు వినియోగించి ధర్మశాస్త్రాన్ని తప్పించుకు తిరుగుతున్న దురాత్ముణ్ణి పట్టుకుని ఈ మేధావి నరకంలో తోసివేస్తాడు. న్యాయశాస్త్రాలూ, నీతిశాస్త్రాలూ అంతరించిపోయినా ఇతనిరచన అట్లా శాశ్వతంగా నిలిచి ఉంటుంది. ఈరచయిత ఇంకొకటికూడా చేస్తాడు— అమలులో ఉన్న న్యాయానికి బద్ధుడైన వ్యక్తి పడిన ఆవేదన చిత్రించుతాడు. మెదడులేని మనం ఆపాత్రయొక్క ఆవేదనకు ఆనందించి ఆన్యాయశాస్త్రాన్నే పట్టుకుని వేళ్లాడుతాం...ఏవిధంగా చూసినా సారస్వతకళయొక్క పని శాస్త్రాలకు ప్రత్యామ్నాయంగా ఉండటంకాదు—వాటివల్ల కాని అత్యుత్తమధర్మాన్ని నిర్వర్తించటమే. రంకుతనం మహాపాతకమని చెప్పేకథ నేను చదవను. రంకుతనంచేసినవారికథా చదవను. అది న్యాయశాస్త్రం చెబుతుంది. ఇది జీవితంలో ఎక్కడబట్టితే అక్కడే ఉంది. కాని ఒక రంకుతనాన్ని సమర్థిస్తూ రాసిన కథను నేను పూజిస్తాను. లేదా రంకుతనం చెయ్యని కారణంచేత ఎవరైనా పడిన ఆవేదన నేను నమ్మేటట్టు రాస్తే ఆరచన చదివి రెండుకన్నీటిచుక్కలు రాల్చగలను...వెంకటచలంగారి "వోంటరితనం" *అనేకథ నాకు ఆవిధంగానే వచ్చింది. అందులో వెంకటబ్రహ్మం ఆఖరుకు చేసినపని సంఘం ఎగతాళిచేసే పనిగా ఉంది. కాని ఆపరిస్థితుల్లో "నువ్వూ నేనూ" చేయగలిగిన పని వెంకటబ్రహ్మం ఏది చెయ్యలేదు? అన్నీ చేశాడు. అతను భార్యను స్వీకరించకుండా ఉండాలంటే పిల్లల మీద ప్రేమ చంపుకోవాలి. అటువంటి భార్యతో రాజీపడి సంఘమర్యాదకు—కృత్రిమంగా వచ్చిన సంఘమర్యాదకు—దూరు పరేకంటె సహజమైన పుత్ర

* యువకార్యాలయ ప్రచురణం "పాపం!!!" అనే కథాసంపుటిలో ఒకకథ.

ప్రేమనే వదులుకోవటం యోగ్యం అని వాదించే ఆంధ్రులకు సారస్వతకళతో ఏమీ పనిలేదు!

వెంకటచలంగారి రచనలు జాగ్రత్తగా పరిశీలించినట్టయితే ఆయనకంటె ఇన్స్పిరేషన్, లేక ఉద్రేకంతో రాస్తున్న రచయిత తెలుగువారిలో మరొకడు లేడని బోధపడుతుంది. చేతిలోటకొద్దీగాని, వాకగా పేరు ప్రఖ్యాతులు సంపాదించుకుని నాలుగు పత్రికలలోనూ అచ్చుపడదామనే ఉద్దేశంతో కాని ఆయన రాస్తున్నట్టు ఎవరూ భావించనవసరంలేదు. లోకం ఆమోదించనిదీ, లోకం జాగ్రత్తగా కప్పిపెట్టుకున్నదీ వెంకటచలం గారు చాలా బయటపెట్టదలచుకున్నారు. అది కాగితంమీద పెట్టితీరాలి గత్యంతరం లేదు. నిజమైన ఇన్స్పిరేషన్‌తో రచించబడినదానికీ ఏదో సరదాకు రాసినదానికీ ఉండే తేడా సులభంగా కనిపిస్తూనే ఉంటుంది. "మాంసం తింటున్నామని బొమికెలు మెడలో వేసుకుంటామా?" అన్న వాదం నాకు కుంటివాదంగా కనిపిస్తుంది. సంఘంలో ఉన్న కుళ్లు సారస్వతంలోకి రాకుండా చేసి ఎవరికళ్లు కప్పదామని? ఇదంతా నిజంగా కుళ్లుకాదేమో! దీనికి కొత్తగాలి తగలనిస్తే ఇదంతా పరిశుద్ధమైన పదార్థంగా పరిణమిస్తుందేమో! వెంకటచలంగారు రాస్తున్న విషయాలు ఎవరోఒకరు రాసి తీరాలంటాను. ఆయన ఇన్స్పిరేషన్ ఆయన్ను ఇది రాయటానికి ప్రేరేపించింది. అనేక కారణాలవల్ల జీవితంలో మనం మన సాటివాళ్ల పాపాలు చూడనట్టు నటిస్తున్నాం. వెధవను పట్టుకుని "వెధవా!" అని పిలిస్తే శివయాత్ర పోగదు. సారస్వతానికికూడా అటువంటిప్రారబ్ధ మేమిటంటాను. మన పిరికితనమూ, మన అంధత్వమూ మన సారస్వతాన్ని బాధించాలా ఏమిటి?

ఆయన తొక్కినమార్గంలో వెంకటచలంగారు పరిపూర్ణత్వం సంపాదించారని నే ననటంలేదు. ఆయన రచన అప్పుడప్పుడు అత్యుత్తమ ఆశయాలను వదలిపెట్టి పట్టిబూతులోకి దిగటం కద్దు. కాని ఆయనరచనలో మొపాసాను మరిపించే మెరుపులు కనిపిస్తాంటై. ఇతరులు ఆయనను ఈమార్గం వదలిపెట్టమంటూంటే నేను ఆయన్ను ఈమార్గానే ఇంకాపైకి వెళ్లమంటున్నాను.

ఇంతకూ నాకు బొత్తిగా అర్థంకాకుండా ఉన్న దేమంటే అమిత నిరర్థకంగా రతివర్ణనలుచేసిన పూర్వుల రచనలను సహించిన ఆంధ్రులు, వెంకటచలం గారు నాలుగైదు ముక్కలతో అటువంటి ఘట్టాలనే వర్ణించి శిల్పాన్ని ఎట్లా పోషిస్తున్నారో ఎందుకు గ్రహించలేరా అని! "అవతారమా?"* అన్నకథలో సన్యాసి నాయికను బలాత్కరించిన ఘట్టంలో వెంకటచలంగారిచ్చిన కొద్దివివరాలు-విచక్షణ అనేదిలేని మూర్ఖులకు జుగుప్స కలిగించుగాక - ఆ సన్యాసిని పట్టిపశువుగా ఏర్పరించటానికి ఎంత ఉపయోగపడినై! ఇప్పుడు తెలుగులో ఉన్న ప్రబంధాలలో ఏ ఒక్కదాంట్లో కానీ రతివర్ణనను శిల్పంకోసం అట్లా వినియోగించిన ఉదాహరణ ఒక్కటైనా ఉందా? ఎవరో సుమ్మాయిలూ జగ్గాయిలూ తమలోతాము ప్రకటించుకోవలసిన అభిప్రాయాలు విమర్శకులు అచ్చులోపెట్టి తృప్తిపడటం తెలుగు సారస్వతానికి తలవంపులుగా భావించవలసిన సంగతి.

"వెంకటచలంగారి రచనఅంతా బూతు" అనటానికి విమర్శకులు అక్కర్లేదంటాను. ఆర్టిస్టు ఏది తీసుకోవటానికీ అధికారం కలిగిఉన్నాడు - అది తీసుకోవటానికి తగినకారణం (కళాదృష్టిలో) ఉండాలే కాని!

ఇక వెంకటచలంగారి ఆశయంగురించి. ఉత్తమ రచయితలందరికీ ఏ ఆశయం ఉంటుందో అదే వెంకటచలంగారికీ ఉండాలి. మానవ ప్రకృతిని ఖండించి చూపటం మానవుణ్ణి సాటిమానవులు అర్థంచేసుకునేటందుకు సహాయం చెయ్యటం. ఆపనిలో వెంకటచలం గారు ఏమైనా పొరపాట్లు చేసిఉంటే - చెయ్యలేదని నేను వాదించను - అంతవరకూ ఆయనరచనలో లోపం ఉన్నట్టే.

వెంకటచలంగారికి కామంతో కూడుకోని అవ్యాజప్రేమలో నమ్మకంలేదనే చెప్పాలి. అందు కా

---

* "పాపం !! !" అనే కథాసంపుటిలోని మరొకకథ.

యున్న తప్పుపట్టవలసిన అవసరంకూడా కనిపించదు. మన ప్రేమకోసం చెయ్యి చాచినప్పుడల్లా మన కందేది స్త్రీ అవయవాలకంటె అధికం ఏమైనా ఉంటున్నదా? ఎక్కడైనా నూటికి కోటికి అంతకంటె ఏమైనా ఉంటే దాన్ని గురించి వెంకటచలంగారు రాయరు. మన హృదయాలూ, అందులో ఉన్న భయంకరదృశ్యాలూ మనకు చూపటమే ఆయనపని—ఆదర్శాలను ప్రకటించటం కాదు.

ఆయనకథలలో వచ్చేపాత్రలకు నీతి కట్టుబాటూ అనేది ఉన్నట్టు కనిపించదు. ఇది కూడా లోపంకింద ఎంచ నక్కర్లేదు. షేక్స్పియరు పాత్రలు కూడా ఇట్లాగే ఉంటై. అందుచేతనే లేడీ మాక్బెత్తును గురించి రాస్తూ ఒక విమర్శకు డన్నాడు - "లేడీ మాక్బెత్తు చేసిన ఘోరకార్యం మనలో ఎవరమూ చెయ్యకపోవచ్చును. కాని మనలో అనేకమంది లేడీ మాక్బెత్తు లున్నారు." అని. అవకాశం లభిస్తే మనమంతా వెంకటచలంగారి పాత్రలల్లేనే ప్రవర్తిస్తామని నే నంటాను. ఒక యంత్రానికి దాని సెక్షనల్ డయాగ్రముకు ఆపాటి భేదం ఉండకపోదు!

తరువాత వెంకటచలం గారి రచనావిధానాన్ని గురించి. స్వకపోలకల్పితాలయిన కథలే రాయాలని ఆయనకు పట్టింపు లేదు. కథనంలోకూడా చిత్రవిచిత్ర విధానాలు అన్వేషించ రాయన. శైలికికూడా ఆయన ఎక్కువ లక్ష్యం చెయ్యరని నా అనుమానం. అనేక చోట్ల ఆయన వాక్యాలను కొద్దిమార్పులతో బాగుచెయ్య వచ్చు ననిపిస్తుంది. కాని ఆయన భావంలోఉన్న విశేషం ఏమిటంటే, ఆయన చెప్పదలుచుకున్న విషయాన్ని ఏదోవిధంగా పాఠకుడి బుర్రకు ఎక్కేటట్టు చెప్పి తీరుతారు. ఆ తరువాత కథాఘట్టంయొక్క "మూడ్" (Mood) అనుసరించి అక్కడక్కడి వర్ణనలలో ఆయన మాటలు దొర్లివస్తయి. ఇది దాదాపు "జీనియస్". ఈ జీనియస్ అనేకమంది కవులకుకూడా ఉన్నట్టు కనిపించదు.

నారీద్వేషి

రవీంద్రనాథమైత్ర

సోమేన్ సమద్దార్ ప్రాస్వనామధేయం సోమూ. యూనివర్శిటీలో ఫిఫ్తియియర్ స్టూడెంటు (మొదటి సంవత్సరం ఎం. ఏ). జీవనాంక సంఘానికి ప్రెసిడెంటు కూడానూ. ఈ సంఘాన్ని సృష్టించినవారు సోమూ, చటక్‌లు. చటక్ దీనికి పాట్రన్ (Patron). కొద్ది ధన సహాయంకూడా చేశాడు.

ఈ సంఘంయొక్క క్రీడ్ (Creed) ఏమంటే 'జీవిత మొక మహానాటకం; ప్రతి ఒక్కరోజూ దాని లోని ఒక్కొక్క కొత్తదృశ్యం. ఆహారంలో, విహారంలో, ప్రతీహారంలో, వ్యతీహారంలో-అన్నిటిలో యీ నాటకపు అనుభూతిని పొందటమే మానవజీవితానికి చరమలక్ష్యం.'

కాని హఠాత్తుగా సోమూ యీ సంఘనీతికి విరుద్ధమైన గర్హితకార్యం ఒకటి చేశాడు. ఫలితం, జీవనాంక సంఘానికి జీవనాంతమయింది. చటక్, సోముల స్నేహవిచ్ఛేదమయింది. భవిష్యత్తులో సోమూ ఈ దుష్కార్యానికి ఫలం ఏమనుభవిస్తాడో ఎవరు చెప్ప గలరు? జరిగించేదో జరిగిపోయింది. దాన్ని గురించి తల పగలగొట్టుకోవటం వ్యర్థం.

కాని ఇక్కడ జరిగిందిమాత్రమే వ్రాస్తున్నాను. దీన్ని కథ అనుకోవచ్చు, నవల అనుకోవచ్చు, ఇతిహాసం అయినప్పటికీ ఆశ్చర్యంలేదు.

సోమూ చటక్‌కు భావదాస్యుడు. థర్డ్ క్లాసులో ఇద్దరూ కలిసినప్పటినుంచీ వదలకుండా సినీమాలూ, థియేటర్లూ చూస్తూవస్తున్నారు. వివాహం చేసుకోమని ప్రతిజ్ఞకూడా చేసుకున్నారు. హాలీవుడ్ అందగత్తె వచ్చి తన్ను చేపట్టమని ప్రార్థించినాచేసుకోరు!

సోమూ నాయనమ్మ, వదినా యిద్దరూ తిరుపతి వెంకన్నకు ముడుపులుకూడా కట్టారు. ఏం లాభం? సోమూమతిమాత్రం మారలేదు. అయినా ఒకసారి వదినా నాయనమ్మలు సోమూను బలవంతపెట్టి ఒక పిల్లను చూడటానికి పంపారు. దానికి ఫలితంకూడా వికటంగానే పరిణమించింది.

అది ఈ విధంగా జరిగింది.

శివరాత్రినాటిరాత్రి అనార్కలీనాటకం చూచి సోమూ ప్రొద్దుపోయి యింటికి తిరిగివచ్చాడు. వరండాలో దాసీది పండుకొని ఉంది. దాని పేరుకూడా అనార్కలీ-అనార్ అనే పిలుస్తా ఉంటారు

నిద్రపోయే అనార్‌ను చూడగానే సోమూలో జహాంగీర్ ప్రవేశించాడు. రెయిలింగ్ ఆనుకుని, కుడి చెయి పైకెత్తి, "ఈమె ఆ అనార్కలీయేనా? బాల్యకాలంలో ఎవరినైతే- అనార్కలీ- ఆ-"అని అభినయ సహితంగా చెప్పసాగాడు.

అనార్ హఠాత్తుగా మేలుకొని చీత్కారం చేసింది. నాయనమ్మ జపమాల వదలి పరుగెడి వచ్చింది. వదినె లబలబలాడుతూవచ్చి సోమూనెత్తిన కడివెడునీళ్లు కుమ్మరించింది.

మరుదినం వదినా నాయనమ్మ లిద్దరూ కూడబలుక్కుని ఉపవాసం చేయసాగారు. సోమూ విధిలేక పాల్పాడాలో ఉండే విశ్వాసబాబుయింటికి పెళ్లి కుమార్తెను చూడబోయాడు. ఇదివరలో చాటుగా పెళ్లివిషయమై ప్రస్తావన జరుగుతోనే ఉంది. ఎక్కువ ఆలస్యం చెయ్యకుండానే పిల్ల సింగారించుకొని ఎదు

టికి వచ్చింది. సోమూ ఆ అమ్మాయి ఎడమచెయ్యి గట్టిగా పట్టుకొని 'కచదేవయాని' లోని కచునిమాదిరిగా చదివాడు.

"పతికి యోగ్యుడను గాను కుమారీ,
బ్రహ్మచర్యవ్రతధారిని నేనూ—"

పిల్ల గడగడా వణకసాగింది. భయంతో నయిందీ తెలీదు. సిగ్గుతోనయిందీ తెలీదు. పిల్ల అన్న అవినాశుడు "ఆఁ! ఆఁ!" అంటూ పరుగెత్తుకొచ్చాడు. కాని ఫస్టుక్లాసులో ఫస్టున పాసయిన సోమేష్ సమద్దార్ వంటిమీద చేయివెయ్యటానికి సెకండు డియర్ తప్పిన పుత్రవానికి సాహసం చాలకపోయింది. సోమూ బంతివలె లేచి ట్రాంమెక్కి ఇంటికి చేరాడు.

ఇక తన వివాహవిషయమై ఆలాప విలాపా లేమైనా జరిగాయంటే కాలుపట్టుకుని నిష్క్రియానంద మఠంలోకి వెళ్లి సన్యాసం పుచ్చుకొంటా నని, పిల్ల నచ్చిందోలేదో తెలుసుకోవాలని వచ్చిన వదినె నాయనమ్మలను సోమూ భయపెట్టాడు.

ముప్పైరెండు పళ్లలో మిగిలిఉన్న ముందు రెండుపళ్లతో నాలుక కొరుక్కుని నాయనమ్మ అంది- "శివ, శివ! అలా అనకూడదు నాయనా!"

సోమూ తనచదివేగది తలుపు తాళ్కన వేసుకొని అన్నాడు-"అంటాను! లక్షసార్లు అంటాను! ఆకాశంలో చంద్రతారలు సాక్షి! స్వర్గంలో మందాకిని సాక్షి!" తరవాత ఇక వినపళ్లేదు. కిటికీతలుపులు కూడా బిగించుకున్నాడు.

వంటయింటో కూర్చుని "దుర్గేశనందని" చదువుకుంటున్న వదినె పుస్తకంలో మొహం పెట్టి వెక్కివెక్కి ఏడవసాగింది. ఇక వివాహప్రసంగం ఎవ్వరూ ఎత్తలేదు.

ఇది భూమిక.

౨

ఇక కథారంభం.

ఆవాళ ఆషాఢమాస ప్రారంభం. నవమేఘ భారంతో ఆచ్ఛన్నమైవున్న నీలాకాశం ఒకతరుణి సర్వాంగాలూ చుట్టుకొనివున్న నీలిరంగుచీర చెరగువలె వుంది. మెరుపులుకూడా మెరుస్తున్నాయి — ఆ చెరగున కుట్టిన బుటేదారీపనివలె. ఆకాశంలో మేఘ గర్జన, క్రింద ట్రాం గరగర. ప్రతి గల్లీమూలనూ కారపు శనగలు అమ్మేవాళ్ల విరామంలేని కేకలు.

సోమూ ఒకపొట్లం కారపుశనగలు కొని బస్సెక్కాడు. పదిగంటల బస్సు కావటంవల్ల ప్రయాణీకులు నిండుగాఉన్నారు. వెనుక సీటులో ఒకమూల కాస్త చోటుంది. సోమూ పుస్తకాలు ప్రక్కన పెట్టుకొని కూర్చున్నాడు.

బస్సు పోతూ పోతూ ఆగింది. చేతులో పుస్తకాలూ, నోటుబుక్కులూ పట్టుకుని ఒక అష్టాదశి వచ్చి ఎక్కింది. బండిలో ఉన్నవాళ్లంతా ఒక్కసారి మెడ చాచి చూచారు.అందులో సోమూ ఒక్కడు మాత్రమే నిర్వికారభావంతో చూచాడు.

బస్సు కదిలింది. యువతి ఒక్కసారి బస్సంతా చూచి సోమూవద్దకు వచ్చి నిలబడి లోలుపదృష్టితో సోమూప్రక్కన ఉన్న పుస్తకాలవంక చూడసాగింది. పుస్తకాలు తీస్తే ఆమె కూర్చోటానికి చోటు దొరుకుతుంది. కాని అంతదగ్గరగానా! సోమూ సర్వాంగాలూ సూదులతో పొడిచినట్లయింది. ఏవగింపుతో అతను పుస్తకాలు తీసుకొని లేచి నిలబడ్డాడు.

యువతి అవలీలగా కూర్చుని అంది- "థాంక్స్! ఎక్కడకు పోతున్నారు?"

సోమూ చేతులోని పుస్తకాలను నిర్దయగానలుపుతూ అన్నాడు— "ఏట్లోకి!"

యువతి అంది—"అవి దర్భాంగా బిల్డింగ్స * కావుగదా?"

సోమూ అదేవిధంగా నిర్వికార భావంతో అన్నాడు — "ఆఁ!"

యువతి అంది—"పదండి నేనూ కూడా వస్తున్నా."

* యూనివర్సిటీ భవనాల్లో కొన్ని భవనాలు.

సోమూ అన్నాడు — "థాంక్స్!"

ఇద్దరూ ఒకక్లాసులోనే చదువుతున్నారు. ఒకరి మొహం ఒకరు ఇదివరకే ఎరుగుదురు. సంభాషణకు మాత్రం ఇదే మొదలు.

కమలకూడా ఫస్టుక్లాసులోనే పాసయింది, సోమూకు రెండుమెట్లు దిగువగా. అతనితో మాట్లాడాలని చాలారోజులనుంచీ ఆమెకోరిక — చదువులో సహాయంగా ఉంటాడని. కాని సోమూ స్వభావం సంగతి విన్నాక దగ్గరకు పోవటానికే భయపడ్డది. దైవయోగంవల్ల ఇవాళ పరిచయం అయినందుకు చాలాసంతోషించింది. అతని స్వభావాన్నికూడా బాగాగుర్తించింది.

బస్సు దిగి టకటకా సోమూ మూడో అంతస్తుకు ఎక్కేవరకు వాకిట్లోనే కమల ప్రత్యక్షమయింది. ఆమె లిఫ్ట్ ద్వారా ఎక్కింది. సోమూను చూడగానే కారపుశనగలపొట్లం అందిస్తూ అంది—"తీసుకోండి. బస్సులో వదలెట్టి వచ్చారు."

ఇలా అసంగతంగా స్నేహితం చేసుకోబోవటం చూసి సోమూకు వొళ్లుమండింది. "అక్కర్లేదు. టిఫిన్ తీసుకోండి" అన్నాడు.

కమల అంది—"థాంక్స్!"

అయిదు నిమిషాలు గడిచాక.

సోమూ తదేకధ్యానంతో ఏదో రాసుకుంటున్నాడు. కమల వెనగ్గావచ్చి అడిగింది—"పెన్సలు కాస్త యిస్తారా?"

సోమూ తలెత్తి చూచాడు. లోలోపల పళ్లు నూరుతూ జేబులోనించి కానీ బయటకు తీసి డస్కుమీద పెట్టి అన్నాడు—"తీసుకుపోయి కొనుక్కోండి."

కమల కానీ తీసుకొని అంది—"థాంక్స్!"

తరువాత, నాలుగు గంటలకు.

సోమూ లైబ్రరీలో కూర్చుని "అపోలోజియా" (Apologia) నూతన సంస్కరణంమీద నోట్సురాసుకుంటున్నాడు. కమల వచ్చి తెరచిఉన్న పుస్తకంమీద కానీ వేస్తూ అంది—"కారపు శనగలకని—"

పుస్తకంమీద ఒకగుద్దు గుద్ది పెదవికొరుకుతూ సోమూ అనబోయాడు—"థా—" ఇంతలో ఎదుట ప్రొఫెసరు గోపాలబాబును చూచి "—ంక్స్!" అని పూర్తిచేశాడు.

కమల వెనుకనుంచి మృదుస్వరంతో "థాంక్స్!" అని ముసిముసినవ్వు నవ్వుకుంటూ వెళ్లిపోయింది.

సోమూముందున్న ఇంగ్లీషు పుస్తకంలో అక్షరాలు పార్సీఅక్షరాలమాదిరిగా అలుక్కుపోయినై. ఇక ఆరోజుకు నోట్సురాయటం పడలేదు.

సాయంకాలం నాయనమ్మతోపాటు వదిన మిద్దెమీదికి వచ్చేటప్పటికి సోమూ కారాబద్ధ జగత్సింహునివలె అటూ యిటూ పచారుచేస్తూ గొణుక్కుంటున్నాడు—కమలా, చపలా, తబలా—హూఁ, హూఁ"

ఈ అస్థిరతకు కారణం ప్రాస కుదరకపోవటం అని లేఖకుడు ఊహిస్తున్నాడు. మనమడిమనస్సు కమలాఫలాలమీదికి పోయిందని నాయనమ్మ అనుకుంది. కమల అనేది ఒక పిల్లపేరు కావచ్చని వదిన అంచనా వేసుకుంది. వదినె, నాయనమ్మలు చప్పుడుచెయ్యకుండా వచ్చినవారు వచ్చినట్టుగానే వెళ్లిపోయారు. నేనుమాత్రం లేఖకుణ్ణి కావటంవల్ల కథపూర్తిచెయ్యటంకోసం అదృశ్యరూపంతో సోమూతోపాటు ఉండిపోయాను.

ఒకగంట కష్టపడి 'లా' చివర గల చెడుశబ్దాలన్నీ కూర్చి ఒకకవిత్వం తయారుచేసి పగతీర్చుకున్న సంతోషంతో వాలుకుర్చీమీద జారగిలబడి నిట్టూర్చాడు.

3

మర్నాడు.

ప్రొఫెసర్లు రావటానికింకా వ్యవధానం ఉంది. సోమూ కోపంతో కమలా, ఆమె సహాధ్యాయినులూ కూర్చునే బెంచీవేపు అప్రయత్నంగా చూడసాగాడు. ఇంతలో వెనుకనుంచి ప్రశ్న వినపడింది—"ఇవాళ టెంపర్ ఎలాఉంది సమద్దార్ జీ?"

సోమూ తిరిగిచూచాడు—కమల! క్లాసునిండా పిల్లలు. వచ్చినకోపాన్నంతా దిగమింగి నిన్నసాయం

త్రం రచించిన కాగితం అందిస్తూ అన్నాడు—"ఇది తమదే, తీసుకుపోండి."

కమల కాగితం తీసుకొని, "థాంక్స్!" అంటూ వెళ్ళిపోయింది.

సోమూ లోలోపల గుర్రుపెట్టాడు.

కమల చేసిన పరిహాసానికి చక్కనిజవాబు ఇచ్చానన్న ఆనందంలో సాయంత్రం సినిమా చూచి సోమూ ఇంటికి వచ్చేటప్పటికి వదినె పెద్దకవరు ఒకటి యిచ్చింది. సోమూ మూడో అంతస్తుకు వెళ్లి విప్పిచూచాడు. అందులో యిలా వ్రాసిఉంది:

'థాంక్స్ ఫర్ యువర్ కాంప్లిమెంట్స్. నాకు చిత్రం గీయటం తెలుసు కాని కవిత్వం వ్రాయటం చేతకాదు. అందువల్లనే—

ఇట్లు,
కమల.'

దళసరిగా ఉన్న చదరపు ఆర్టు పేపరుమీద యీ నాలుగు పంక్తులూ వ్రాసిఉంది. కాగితం తిప్పి చూచేవరకు అచ్చంగా సోమూమాదిరిచిత్రం ఒకటి గీయబడిఉంది. కారపుశనగల పొట్లం ఒకటి మాత్రం అధికంగా నెత్తిమీద ఉంది. క్రింద పేరు వ్రాసిఉంది—"కారపుశనగల షమ్దార్!"

ఎగ్గూ సిగ్గూ లేనిపిల్ల! చేతికందితే జుట్టు పట్టుకొని వీపుమీద నాలుగు వేసేవాడు! సోమూ పిడికిలిపట్టి చేతులు విసర సాగాడు.

ఉత్తరం ఎక్కణ్ణించి వచ్చిందో కనుక్కోవాలని వచ్చిన వదినె కిటికీగుండా ఇదంతా చూచి అడిగింది—"ఆదేమిటి, మరిదీ, ఎవరిని కొడుతున్నావు?"

ఎత్తిన చేతిని కోటుజేబులో పెట్టుకుంటూ సోమూ జవాబిచ్చాడు—"వేధించబోకు! ఎక్సర్‌సైజ్ చేసుకుంటున్నా."

వదినె మళ్లీ ప్రశ్నించింది—"డంబెల్స్ ఏవీ?"

జేబులో పెట్టిన చెయ్యి తీసి పిడికిలివిప్పుతూ సోమూ అన్నాడు—"ఇక డంబెల్స్ అక్కర్లా. ముద్గరాలు కావాలి!"

సోమూకళ్లు చూసేవరకు వదినెకు భయం కలిగి తత్తరబిత్తర లాడుతూ దిగిపోయింది. సోమూ మళ్లీ చిత్రంవంక చూచాడు. ఈ చిత్రముందు తన కవిత్వం ధూపానికిరాదు. ముల్లుతీసి కొర్రుపెట్టుకొన్నట్టయింది.

ఇంతలో నాయనమ్మ వచ్చి అడిగింది—"త్రిఫల కషాయం తెచ్చేదా, నాయనా?"

సోమూ తీవ్రస్వరంతో అన్నాడు—"త్రిఫల కషాయం లాభంలేదు—షట్ఫలకషాయం కావాలి."

త్రిఫలకషాయానికి బదులు షట్ఫలకషాయం ఇవ్వవచ్చునేమో కనుక్కరమ్మని నాయనమ్మ దాసీదాన్ని వైద్యునింటికి పంపింది.

౪

త్రిఫలకషాయం త్రాగినా ఆరాత్రి సోమూకు నిద్రపట్టలేదు. రాత్రంతా మేలుకొని కమల చేసిన యీ పరాభవానికి ప్రతిక్రియ ఏమిటా అని ఆలోచించాడు. ఇక కవిత్వంతో కుదరదు. కమలఫోటో కనక ఒకటి దొరికితే గొప్పచిత్రకారునివద్దకు వెళ్లి వ్యంగ్యచిత్రం (Cartoon) ఒకటి గీయించ వచ్చు. ఇది బాగానే ఉంది. కాని ఫోటో దొరికే దెలా? ఆమె నడిగితే గుట్టంతా బయటపడుతుంది! అయితే—

ఉపాయం తట్టకపూర్వమే తెల్లవారింది. కాస్సేపు 'అటలాంటా', కాస్సేపు కమలా, కాస్సేపు మిల్టన్ — యీ విచిత్రవిషయాల తాకిడుకు అతని మనస్సు అపసన్నమై పోసాగింది. ఇంతలో పదిగంటలయింది. సోమూ పుస్తకాలుచాతబట్టి ట్రాం ఎక్కాడు. ట్రాం కొంచెం దూరం పోయిందో లేదో కమల ఒక సహాధ్యాయినితో వచ్చి ఎక్కింది. సోమూ పుస్తకాలు చేత పట్టుకొని దిగటానికి ఉపక్రమించాడు. కమల ప్రశ్నించింది—"ఎక్కడకు వెళుతున్నారు?"

"కారపుశనగలు కొనుక్కోటానికి."

కమల ముసిముసినవ్వులు నవ్వుతూ అంది—"నాక్కూడా తెచ్చిపెట్టండి—థాంక్స్!"

వెంటఉన్న స్నేహితురాలు కిలకిల నవ్వింది. సోమూ గుడ్లురుముతూ దిగిపోయాడు.

ఒకగంట అయాక కమలదగ్గిరనుంచి వీడికి ఒక పొట్లం వచ్చింది. విప్పిచూస్తే కారపుళనగలకు బదులు అరటిపండుతొక్కలున్నవి. కమల నవ్వుతుంది.

కమలకు కోపం రాకపోవటం తను కూర్చున్న చోటినుంచి సోమూ చూస్తూనేవున్నాడు. తను ప్రయోగించిన అస్త్రం పారకపోవటం చూచి మొహం మాడ్చుకున్నాడు.

బడివదిలాక గోల్‌దీఘీ*వద్ద నిలబడి బస్సుకోసం నిరీక్షిస్తున్నాడు. కమల సహపాఠినులతో సహా వెనుక నిలబడి నోటిమీద చేతిరుమాలు పెట్టుకొని నవ్వుతో వుండటం అతను చూడలేదు. బస్సు ఎక్కినతరువాత కమలను చూచాడు.

"తమకు ప్రియతమమైన వస్తువు నాకు పంపారు —అందుకు థాంక్స్!" కమల కౌతుకంగా అన్నది.

సోమూ ముఖం త్రిప్పుకున్నాడు. ఆ పిల్లను పళ్లతో పీకి, గోళ్లతో రక్కి— ముక్కలుముక్కలు చెయ్యాలన్నంతకోపం వచ్చింది.

మరుదినం సోమూ కాలేజీకైమునుపు ఒక గంట ముందుగా బయలుదేరి బడి వదలక పూర్వమే యింటికి తిరిగివచ్చాడు. కాలేజీలో తనకు తెలియకుండానే కమలవంక గంభీరంగా చూచాడు. కమలకూడా అతనివంక కౌతుకంగానూ, వెటకారంగానూ చూచింది!

ఈ విధంగా దాదాపు పదిహేనుదినాలు గడిచాయి.

ఈమధ్య వీరిద్దరికీ ఏ విధమైన సంభాషణా జరగపోయినప్పటికీ పగతీర్చుకోవాలనే సంకల్పం సోమూ బుర్రలో గూడుకట్టుంటది. ఒకతుచ్ఛస్త్రీ తనను పరాజితుని చేసి తనకళ్ల ముందు స్వేచ్ఛగా తిరుగుతూ ఉండటం సోమూ సహించలేక పోయాడు! వదినకు యీ సంగతంతా చెబితే దీనికి ప్రతిక్రియ చెయ్యటానికి ఏదైనా సదుపాయం చేసేదే. కాని ఒకస్త్రీని అణచటానికి ఇంకోస్త్రీని ఆశ్రయించటం సోమూకు సుతరామూ యిష్టంలేదు.

ప్రతిక్రియ చెయ్యకతప్పేదీ లేదు. రోజూ అతన్ని చూచి కమల కౌతుకంగా నవ్వుతూ ఉంది. పైగా బస్సులో ఎక్కడ కలుస్తుందో అనే భయం మూలాన క్రమంగా క్లాసులో సోమూ వాదాలు పెడుతున్నాడు. ఏవిధంగానైనా కానీ కమలను మాత్రం ఎప్పటికీ నోరెత్తకుండా చేయాలి.

ఆవాళ సమయం చిక్కింది.

కాలేజి వొదిలారు. కమల మరిద్దరు సహాధ్యాయినులతో కలిసి కారెక్కి టాక్సీవానితో బొటానికల్ గార్డెన్సుకు పోనిమ్మని చెప్పుతూంది. సోమూ విన్నాడు. అయిదారు నిమిషాలు ఆలోచించి దారినపోయే టాక్సీని ఆపి డ్రైవరును హెచ్చరించాడు— "బొటానికల్ గార్డెన్సు."

బొటానికల్ గార్డెన్స్. సాయంకాలం. స్నేహితురాండ్రు చెట్లూ చామలూ నిరీక్షిస్తూతిరుగుతున్నారు. కమలమాత్రం ఒక బెంచీకి చేరగిలబడి కూర్చుంది. దాపున ఎవరూ లేరు. సోమూ ఒక పొదచాటున నక్కి వీలుకోసం వేచివున్నాడు. కమలసఖులు కొంచెం దూరంగా పోగానే సోమూ ఎదుటపడి అన్నాడు— "కారపుళనగలు తింటారా?"

కమల చకితురాలయింది. పూర్వంమాదిరిగా నవ్వలేకపోయింది. కాని భాష్యసంతల్ల ఆలేసింది—"థాంక్స్! ఇవ్వండి—"

సోమూ కళ్లు నిప్పులు కక్కినై. కమలకుడిచెయ్యి గుప్పిట్లో బిగించి అన్నాడు— "నీజుట్టు పట్టుకుని—"

అంటూనే సోమూ చకితుడయాడు. కమలజడ వచ్చి అతనివక్షస్థలందగ్గర పడింది. కమలముఖాన నెత్తురుచుక్క లేదు.

హతాశుడై సోమూ బెంచిమీద కూలబడ్డాడు. కమల తనకళ్లమీద చీరచెరగు పెట్టుకుంది.

* గోల్‌దీఘీ కలకత్తాలో ఒక చెరువు, స్క్వేర్ కూడాను.

కమల ఏడుస్తోందని సోము గ్రహించి తనగుప్పెట్లో ఉన్న చేతిని వదలి ఆదుర్దాగా అడిగాడు- "చెయ్యి నొప్పి పట్టిందా ?"

కమల చెయ్యి తీసుకోకుండానే అంది — "ఊఁహూఁ!"

సోముకు ఏమీ అర్థం కాలేదు. మళ్లీ అడిగాడు—"మరెందుకు—"

కమల కళ్లమీది చెరగు తియ్యకుండానే అంది— "ఆచిత్రం చించి పారేసి నన్ను క్షమిం—"

సోమూకు నోరు లేవలేదు. బెల్లంకొట్టినరాయివలె కూర్చున్నాడు. హఠాత్తుగా దూరాన నవ్వులు విని తలయెత్తి చూచాడు. కమలసహోధ్యాయినులు నవ్వుకుంటున్నారు.

సోమూ దడదడగా లేచి అన్నాడు— "చెయి ఒరుసుకుపోయింది. టించెర్ అయొడిన్ పట్టీ—" అని చుట్టకున్నట్టు చెయి త్రిప్పుతూ మెల్లగా జారుకున్నాడు

కొంతదూరం పోయి సోమూ ఒకమాటు తిరిగి చూచాడు. కమల తలవంచుకు నిలబడిఉంది.

* * *

సోమూ మూడో అంతస్తు ఎక్కి చూచాడు— వదినె కమలగీసిన చిత్తరువు చూస్తూ నవ్వుతూంది. సోమూ అన్నాడు-"వదినా, సర్వనాశన మయింది!"

వదినె గాభరాపడి అడిగింది—"ఏమయింది?"

సోము పక్కమీద చిత్తుగా పండుకొని అన్నాడు—"నారీ నిర్యాతనం."

వదినె భయంతో అడిగింది-"నీ నటన చాలించి, అర్థం అయేటట్టు చెప్పు, మరిదీ!"

సోమూ కళ్లు మూసుకొని చెప్పసాగాడు-"అయితే వింటావా? విను! సోమూ అనే పేరు గల కుర్రవాడొక డున్నాడు—" తరువాత కథంతా వినిపించాడు.

వదినె అంతా విన్నాక అంది - "చిత్రం వచ్చిననాడే చెబితే, మరిదీ, ఆపిల్లకు చక్కని జవాబు ఇచ్చేదాన్ని. ఇప్పుడైనా ఏమీ మించిపోలేదు. నే నా పిల్ల తిక్క అణుస్తాలే!"

మరునాడు సోమూ సరిగా పదింటికి స్కూలుకు వెళ్లాడు. కమల కనపళ్లేదు. కమల సఖులిద్దరూ మాత్రం సోమూను చూచి నవ్వారు. చేయెత్తి నమస్కారం కూడా చేశారు.

ఆ మర్నాడుకూడా కమల రాలేదు.

ఈ మధ్యలో భార్యతంతి చూచుకొని సోమూ అన్న చప్రానుండివచ్చాడు. కమల ఉత్తరంలో ఉన్న చిరునామానుబట్టి వదినెనాయనమ్మలు ఒకసారి కమల యింటికికూడా పోయివచ్చారు.

ఫలితం, సోమూఅన్నా కమలమామా యాదృచ్ఛికంగా బజారులో కలుసుకుని గంటన్నరసేపు మాట్లాడారు.

తరువాత ఒకరోజున కాలేజీలో కమల సోముకు కనపడి చీరచెరగు నెత్తిమీదికి లాక్కుపోయింది. బ్రూచ్ పెట్టి ఉండటంవల్ల చెరగు నెత్తిమీదికి రాలేదు. విధిలేక ముఖంమాత్రం క్రిందికివంచుకొని అత్యంతనిరీహప్రాణివలె నిలబడింది. సోమూ చూడనట్టుగా పెన్సిలు చెక్కుకుంటున్నాడు.

ఆఖరుకు, ఒకసామాన్యస్త్రీని వశపరచుకోవటానికై ఒకనాటి సాయంకాలం టాక్సీ ఎక్కి, దుర్యోధనవేషంతో (పెళ్లికొడుకై) బంధుమిత్రాది సైన్యాలను సమకూర్చుకొని, కమలమామ హోరాన్ మజుమ్‌దారు యింటిని శ్రీయుత సోమేన్ చంద్రమజుమ్‌దార్ ముట్టడించాడు.

(బెంగాలీకథకు అనువాదము.)

— చక్రపాణి

వీరేశలింగకవి - నిర్యాణము

గొబ్బూరు వేంకటానంద రాఘవరావు

౧

నిన్నగాక మొన్నటివలె ఉన్నది నాకు— కాని లెక్కించిచూడగా, అప్పుడే పదునెనిమిది సంవత్సరము లైపోయినది — వీరేశలింగముగారు దివంగతులై నేటికి.

వారు ౧౯౧౯ సంవత్సరము మే నెల ౨౭ తేదీ ఉదయము గం. ౪. ౨౦ నిమిషములకు కాలధర్మము నొందిరి. వారి చివరదినములలో నేను వారిబసలో వారిసమీపమునందే ఉండుట తటస్థించినది. కావున ఈ నిర్యాణకథ కొంచెము విపులముగా వ్రాయుటకు నాకు అవకాశములు లభించినవి.

మనము ౧౯౧౯ సంవత్సరము మే నెలలో జరిగిన కొన్ని విశేషములు తెలిసికొనుట ఈకథకు ముఖ్యము. కావున, వానినిట సంగ్రహముగా తెలిపెదను.

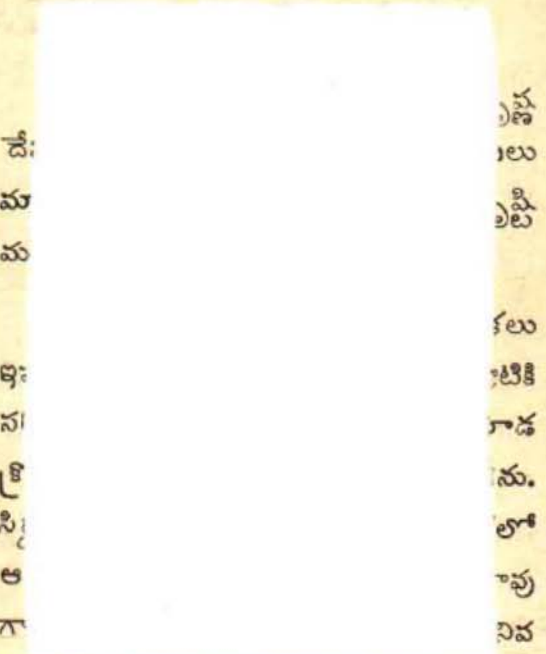
శ్రీ మునగాల రాజావారిపై వారి బంధువు లెవరో ౧౯౧౮ సంవత్సరములో వ్యాజ్యము దాఖలుచేసిరి. ఆ వ్యాజ్యము ౧౯౧౯ సంవత్సరము మార్చి, ఏప్రిల్ నెలలలో మద్రాసు హైకోర్టులో విచారణకు వచ్చెను. శ్రీ రాజావారి దివానుగా నుండిన శ్రీ కొమఱ్ఱాజు వేంకట లక్ష్మణరావు పంతులుగారు, ఈ వ్యాజ్యపుపని చూచుచు, ఆంధ్ర సారస్వత సేవ చేయుచు బహు సంవత్సరములు మద్రాసు - ఎగ్మూరులో వేదవిలాస మను భవనమున కాపుర ముండిరి. శ్రీ వీరేశలింగము పంతులుగారు అంతకు పూర్వము రచించిన ఆంధ్రకవుల చరిత్రలో ౧వ సంపుటమును పెంచి పునర్ముద్రితము చేసి ప్రకటించియుండిరి. రెండవ సంపుటము విస్తరించి వ్రాయవలసియుండెను. ఆంధ్ర

భాషాసేవకు లగు లక్ష్మణరావుగారు ఈ యాంధ్రకవుల చరిత్ర రెండవ సంపుటము విస్తరించి వ్రాయుడని వీరేశలింగముపంతులు గారిని ప్రోత్సహించి, తా మున్న వేదవిలాసమునందు వీరేశలింగముగారికి బస యేర్పాటుచేసిరి. ఆ కారణముచేతనే వీరేశలింగముగారు అవసానకాలమున వేదవిలాస భవనమున నుండుట తటస్థమైనది.

౧౯౧౯ సంవత్సరము మేనెల మొదటి వారములో మద్రాసు హైకోర్టువారు మునగాల కేసులో రాజావారి పక్షము తీర్పు చెప్పిరి.

ఆ సంవత్సరములోనే చెన్నపురి ఆంధ్ర సభవారు ఆంధ్రవచనరచనాదశా పరిణామము (Development of Telugu prose Literature) ను గురించి వ్యాసములు వ్రాయించి జరిపించిన పోటీపరీక్షలో ప్రథమ బహుమానముగా నాకు రావుబహద్దర్ కలవల కణ్ణను శ్రేష్ఠిగారి రత్నఖచిత స్వర్ణపతకము నొసంగిరి. నావ్యాసమును పరిశీలించిన లక్ష్మణరావుపంతులుగారు, అముద్రిత ఆంధ్ర గద్య వాఙ్మయమును పఠించి, వ్యాసమును నేను విస్తరింపజేయువలసియున్నదని సెలవిచ్చి, నేను చెన్నపురిలో కొన్నిమాసములుండి తాళపత్రాది గ్రంథ పరిశోధనము జేయుట కగు వ్యయముక్రింద కొంత పైకమిప్పించి, వేదవిలాసములోనే నేనుకూడ ఉండుటకు మేడదిగువ నొకగది యిచ్చి బస ఏర్పాటుచేసిరి. నాసోదరుడు తిరుమలరావు అపుడు తాత్కాలికముగా ప్రెసిడెన్సీ మేజస్ట్రేటు కోర్టులో ట్రాన్సులేటరుగా నియమింపబడినందున, వాడును నాతో కూడ వేదవిలాసపు దిగువగదిలో నుండెడివాడు.

హైకోర్టువారు తీర్పుచెప్పిన కొలదిదినములలోనే లక్ష్మణరావు పంతులుగారు, జమీందారీ వ్యవహారములు స్వయముగా చూచుకొనుటకు సకుటుంబముగా నడిగూడెమునకు వెడలిరి. వీరేశలింగము పంతులుగారు వేదవిలాసపు మేడమీద నుండి ఆంధ్రకవులచరిత్ర రెండవ సంపుటమును విస్తరించివ్రాయ నారంభించిరి. నేను ఓరియంటల్ లైబ్రరీలో నున్న ప్రాచీనాంధ్ర వచనగ్రంథపరిశోధన చేయుచుంటిని.

సించుచుండె నని ఋజువుచేయుటకు ఒక వ్యాసము వ్రాసిరి. ఆ వ్యాసముయొక్క ముద్రితప్రతి యొకటి ఆంధ్రపత్రికవారు వీరేశలింగముగారి కందిచ్చి, వావిలికొలనువారి

వ్యాసమును ఖండించుచు వారు మరొక వ్యాసము వ్రాసినయెడల ఆ సంచికలోనే రెండువ్యాసములను ముద్రించి ప్రకటింతుమని విన్నవించిరి. వీరేశలింగముగారు సరే అని అంతు కంగీకరించి ఖండనవ్యాసము వ్రాయ నారంభించిరి.

ఆ వ్యాసము పూర్తి కాకపూర్వమే వీరేశలింగముగారికి జ్వరము తగిలెను. అది క్రమముగా ఇన్‌ఫ్లూయెన్జా (Influenza) సంబంధమైన విషజ్వరముక్రింద పరిణమించినది. డాక్టరు లక్ష్మీపతిగారు వారికి మందిచ్చుచుండిరి.

జ్వరముతోనే పనిచేసి పంతులుగారు వ్యాసము పూర్తిచేసి, వ్రాతప్రతిని నాద్వారా ఆంధ్రపత్రికాధిపతులకు పంపించిరి. మరి రెండు మూడు రోజులలో (Proof) ప్రూఫుచిత్తు వచ్చినది. అది పట్టుకొని నేను వారివద్దకు వెళ్లితిని. అప్పటికి వారి టెంపరేచరు నూటనాలుగు డిగ్రీలు (౧౦౪°); వడ్లగింజ వేసిన పేలగింజ యై ప్రేలునంతటి వేడిమితో కూడిన దారుణజ్వరముతో వారు మిక్కిలి ఆయాసపడుచుండిరి. వారి కనుకొలకులనుండి నీళ్లు కారుచుండెను. అట్టి సమయములో వారు ప్రయాసపడుట కిష్టము లేక "అయ్యా! ప్రూఫు వచ్చినది. దిద్దమని సెలవా?" అని విన్నవించితిని.

"వద్దు. నేనే దిద్దుకుంటాను. ఇలా తెండి" అన్నారు వారు.

"జ్వరం తీవ్రంగా ఉన్నది. నేను చదువుతాను. తాము వినండి. తమరు చెప్పినట్లే దిద్దుతాను. తాము ఇప్పుడు ఎక్కువగా ఆయాసపడకూడదని నామనవి" అంటిని.

"మరొకరు దిద్దితే నాకు తృప్తిలేదు. నాప్రూఫులు నేనే దిద్దుకోవాలి. ఏ మంత ఆయాసం లెండి. తెండి" అని ఆయన ఆ ప్రూఫు కాగితములు నాచేతినుండి తీసికొని సులోచనములు పెట్టుకొని స్వయముగా దిద్దుట కారంభించిరి. ఆమహనీయుని అప్పటి మూర్తి నా కిప్పుడు కనులకుకట్టినట్లున్నది. వణకుచున్న చేతులతో ఊటకలము తీసి, పట్టుకొని, "మొట్టమొదటి మీ కిక పనిచేయుజాల" మనుచు ఏడ్చుచున్నట్లున్న కన్నులనుండి వెడలు నశ్రువుల నరికట్టి, జ్వరతాపము లక్ష్యముచేయక, ఎప్పుడైనను, ఏ విషయము నందైనను, తనదే మాట, తాను పట్టినపట్టే సాగితీరవలె నను దృఢసంకల్పసంభవమైన మహాదీక్షతో, అవసానసమయమున గూడ తన వ్యాసముయొక్క అచ్చుచిత్తులను తానే స్వయముగ దిద్దుకొనినగాని తనయాత్మకు సంతోషము లే దనుచు, త్రికరణశుద్ధిగా నాంధ్రమాతనే సేవించుచు ధన్యుడైన ఆ భాషాసేవకుని దివ్యస్వరూపము ఎవరి మానససీమలందు నిలుచునో వార లందరకును మాతృభాషాసేవవిషయమున ఎప్పటికప్పుడే నూతన చైతన్యోత్సాహములు ప్రేరేపితములు కాకమానవు.

నేను వీరేశలింగము పంతులుగారిని పెక్కుసారులు అనేకసందర్భములలో చూచితిని. వారి హైస్కూలులో కొన్ని మాసములు ఉపాధ్యాయుడనై పనిచేసితిని. ఇటీవల

రాజమహేంద్రవరమున స్థాపింపబడిన వారి శిలావిగ్రహమును చూచితిని. కాని, ఆనాడు కడసారి ప్రూఫులను దిద్దుచున్నప్పుడు నా కనులకు పొడగట్టిన అతని దివ్యస్వరూపముతో తక్కిన వేవియు సాటిరావు. ఆమహోత్కృష్టమూర్తియే నామానససీమను సుప్రతిష్ఠితమై నా కెన్నటికిని మరపునకు రాకున్నది "మాతృభాషా సేవాదీక్షకును మన శరీర సౌఖ్యలాలసత్వమునకును చాల దూరమున్నది సుమీ" అను సందేశమును సదా చాటుచున్న ట్లున్నది ఆ పుణ్యమూర్తి!

3

ఆ సాయంకాలము ఐదు గంటలకు నేను లైబ్రరీనుండి బయలుదేరి బసకు తిరిగి వచ్చితిని. వచ్చునప్పటికి డాక్టరు లక్ష్మీపతిగారు కల్వము చేపట్టి ఘాటుమందు నూరుచుండిరి.

"ఏ మది నూరుచున్నారు, డాక్టరుగారూ?" అని పలుకరించితిని.

"Musk and absolute alcohol"(కస్తూరిన్నీ నీటిబొట్టుకలియని బ్రాందీన్నీ) అని వారు మారుపల్కిరి.

నే నది విని నిశ్చేష్టితుడనై నిలచితిని.

"మీ రిట్లు నిలబడుటవలన లాభము లేదు. పంతులుగారీరాత్రి గడిచి బ్రదుకుదురని తోచదు. మీరు ఈ టెలిగ్రాములు త్వరగా పోస్టాఫీసులో అందిచ్చివచ్చి, భోజనము చేసి, వెంటనే మైలాపూరు వెళ్లి నాగేశ్వరరావుపంతులుగారిని తీసికొనిరావలెను" అనుచు నాచేతికి అయిదు రూపాయలనోటు ఇచ్చిరి ఆ టెలిగ్రాములలో నొకటి రాజమహేంద్రవరము పాలావఝుల లక్ష్మీనారాయణగారి కని వ్రాయబడెను. రెండవ దెవరికో జ్ఞాపకము లేదు.

వీథిలోనికి రెండడుగులు వెళ్లునంతలో మాతమ్ముడు బసకు వచ్చుచుండెను. పంతులుగారి శరీరస్థితి చెప్పి, టెలిగ్రాము లిచ్చిరమ్మని ఫారములును, పైకమును వానిచేతి కిచ్చి నేను హోటలుకు వెళ్లితిని.

భోజనము ముగించుకొని ట్రాము నెక్కి మైలాపూరు వెళ్లితిని. నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు అపుడు రెంటాల House లో నుండిరి. గుఱ్ఱపుబండియే గాని మోటారు కొనలేదు. నేను వెళ్లి తలుపు తట్టితిని. అప్పుడే భోజనము చేసి విశ్రమించ పోవుచు నాగేశ్వరరావుగారు స్వయముగా తలుపు తీసిరి. వీరేశలింగముగారు ఆ రాత్రి బ్రతుకుట కష్ట మనియు, తాము పిచ్చేయక తప్పదని లక్ష్మీపతిగారు సెలవిచ్చిరనియు విన్నవించితిని. తొలిరోజున బెజవాడలో కాంగ్రెసు కమిటీ మీటింగుకు హాజరయి పంతులుగారు ఆయుదయమే తిరిగి వచ్చిరి. మెయిలు మూడుగంట లాలస్యమైనది. వారి బండితో గుఱ్ఱము మొదట స్టేషనుకు పోయి వచ్చినది; పిమ్మట పత్రిక ఆఫీసుకు పోయి వచ్చినది; జీవదయాపరు లగు పంతులుగారు అలసియున్న తమ గుఱ్ఱమును మరల శ్రమ పెట్టుటకు అంగీకరింపక జట్కాబండి తెమ్మనిరి. రాత్రి తొమ్మిదిగంటలకు మే మిరువురము వేదవిలాసము చేరుకొంటిమి.

పోయినారు" అంటిని. "పోయినారా! పంతులుగారు పోయినారా?" అని రెండు సారులు ప్రశ్నించిరి. శవమును చూపితిని. వెనుకటి సంగతు లెన్నో జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని, చాలసేపు విచారించి, మరల వచ్చెదనని చెప్పి రావుగారు గృహోన్ముఖులైరి. పిమ్మట ఒక లేడీడాక్టరు (బహుశా ముద్దులక్ష్మి రెడ్డి గారు కావచ్చును.) వచ్చి, పంతులుగారి శవమును చూచి, విచారించి వెళ్లిరి.

అక్కడనుండి రెండు గంటలవఱకును ఎందరో Under takers వచ్చి "Order ఇవ్వండీ, సార్, Coffin ½ hour లో తెస్తాము" అని అడుగవచ్చిరి. వీరేశలింగము గారు మొదట శైవులు; పిమ్మట యజ్ఞోపవీతమును విసర్జించిన బ్రహ్మసామాజికులు. దహనమో, ఖననమో - కర్తవ్య మేమో నాకు తెలియలేదు. ఖనన మైనచో పెట్టెలో పెట్టి ఖననము చేతురో లేదో నాకు తెలియదు. నే నేమి చెప్పుటకును స్వతంత్రము లేదు. పెద్దలు వచ్చిన తరువాత మరల రమ్మంటిని. ఆ కంపెనీల తరఫు మనుష్యులు ౧౦ నిమిషముల కొకసారి వచ్చి "ఏమండీ" సార్, పెద్దలు వచ్చినారా.' అని నన్ను వేపుకొని తినుచుండిరి. పంతులుగారు రచించిన 'తిర్యగ్విద్వన్మహాసభ' అను ప్రహసనమపుడు నాకు జ్ఞప్తికి వచ్చినది.

౬

మధ్యాహ్నము మూడుగంట లైనది. బ్రహ్మశ్రీలు, చెన్నాప్రగడ భానుమూర్తి పంతులుగారు, నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు, లక్ష్మీపతిగారు, ఆంధ్రపత్రిక సంపాదకులు శేషగిరిరావు పంతులుగారు, గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావుగారు, అక్కిరాజు ఉమాకాంతంగారు, పంచాగ్నుల ఆదినారాయణ శాస్త్రిగారు, దంటు సుబ్బావధాని గారు లోనగు పెద్దలందరును వేదవిలాసమునకు వచ్చిరి. వీరేశలింగముగారి శవమును రాజమహేంద్రవరము తీసికొని వెళ్లుటకు ప్రయత్నించిరట కాని అది సాధ్యము కాలేదట. తుదకు చెన్నపురిలోనే దహనసంస్కారము చేయుటకు నిశ్చయింపబడెను. శవమునకు స్నానము చేయించి కటుకుపై నెక్కించిరి. భానుమూర్తి పంతులుగారును, నాగేశ్వరరావు పంతులుగారును ముందు రెండుకొమ్ములను పట్టి వీరేశలింగము గారియందు తమకు గల గౌరవమును ప్రకటించిరి. తోడనే మరి కొందరాయత్తపడి తక్కిన కొమ్ములను భుజములపై నిడికొనిరి. భగవన్నామస్మరణము చేసికొనుచు మరి ముప్పదిమంది జనము వెనుక వచ్చుచుండిరి. బంగాళాదేశమునుండి వచ్చిన ఒక బ్రహ్మసమాజికుడు పాదరక్షలు విడిచి, పాటలు పాడుచు ప్రక్కను నడచుచుండెను. అవసరమైనపుడు భుజములు మార్చుకొనుచు సుమారు రెండుమైళ్ల దూరము నడిచి ప్రేతభూమి చేరితిమి. పిడుకలతో చితి పేర్చి దానిపై శవమును పరుండబెట్టి, కంఠమువరకును మీఁద పిడుకలు పేర్చిరి. పిమ్మట Funeral Orations చెప్పుటకు ప్రారంభించిరి. వీరేశలింగము పంతులుగారి ఆత్మ గతరాత్రియే భౌతిక దేహమును వీడెననియు, ఇక నా దేహముకూడ త్వరలో అగ్నికాహుతియై మనకు మరి కనబడదనియు, బహువిధముల ఆంధ్రసేవ చేసి, నూతనయుగ మేర్పరచి ధన్యులైన పంతులుగారి నామము ప్రాతస్స్మరణీయ మనియు

ఆంధ్రపత్రికా సంపాదకులు శేషగిరిరావు గారు చెప్పిరి. మరికొందరు వక్తలుకూడ అదేతీరున మాటలాడిరి. ఉమాకాంతము గారు మాటలాడుచు "వీరేశలింగముగారు పండితు లనియా, కవి యనియా, సంఘ సంస్కర్త అనియా? ఏవిధముగా మనము వారిని స్మరింపవలసియుండు" నని ప్రశ్నించుచు ఉపన్యసించిరి. ఆతరువాత చితికి అగ్నిస్పర్శ మైనది. జ్వాలలు నలుప్రక్కలను వ్యాపించినవి. పంతులుగారి భౌతికశరీరము భస్మము కాజొచ్చినది. మేము మరలితిమి.

* * * *

వీరేశలింగముగారిని గూర్చి పత్రికలలో ప్రధాన వ్యాసములును, ఇతర వ్యాసములును ప్రకటింపబడినవి. వారి మరణవార్త తెలిసిన వెంటనే నడిగూడెమునుండి కొమర్రాజు లక్ష్మణరావు పంతులుగారు నాకు వ్రాసిన లేఖ ఈదిగువ నిచ్చుచున్నాను.

నడిగూడెము 30-5-1919.

ప్రియ రాఘవరాయా!

వీరేశలింగము పంతులుగారు ఆకస్మికముగా దివంగతులైన వార్త వినగానే నాకు కలిగిన విచారము ఇంతింత యని తెలుపజాలకున్నాను. నా గుండె చెక్కలై పోయినది. నిన్న సాయంకాలము మేము విందు చేసికొనుటకు ఏర్పాట్లు చేసికొంటిమి. ఈ మరణవార్త తెలియగానే వేడుకలపై బుద్ధి పుట్టక మేము దాని మానుకొంటిమి. నేను తిరిగి చెన్నపట్నము చేరకముందే ఆ మహాపురుషుడు కాలధర్మము నొందునని నేనెన్నడును అనుకొనలేదు. ఆయన మరణము వలన ఆంధ్రలోకమునకు తీరని లోపము వాటిల్లినదనుటకు సందేహము లేదు. నామట్టుకు నాకు వ్యక్తిగతముగా కలిగిన నష్టము అపారము. 1900 సంవత్సరములో నాకు వారితో పరిచయభాగ్యము లభించినది. నాకు ఎల్లప్పుడును వారియందు అత్యంతమైన గౌరవము కలదు. తీరా చివర దినములలో నేను ఇక్కడకు విధిలేక వచ్చివేసితిని. అందువలన నేను అవసానకాలమునందు వారి కేమియు ఉపకరింపజాలనైతిని గదా యని మిక్కిలి విచారించుచున్నాను. వేదవిలాస భవనపు యజమానులు మీకడకు వచ్చిరేని, ఇల్లు నా క్రిందనే యున్నట్లును, నేను జూన్ నెలాఖరుకు అద్దె రాగా చెల్లింతునని చెప్పవలెను. మీరు ఆయింటిలో స్వేచ్ఛగా ఉండవచ్చును....... ఇట్లు

కొ. వేం. లక్ష్మణరావు.

Nadigudem, 30—5—1919.

Dear Raghava Rau,

I am unable to express my feeling of s rrow at the news of the sudden death of Mr. Viresalingam Pantulu G ru. It is a shock to me. An entertainment was arranged yesterday evenin and when the news came in we ga e it up; could not proceed wi h it. I never thought that th great man would be no more before I would return to Madras. The Telugu world has no doubt suffered irreparable loss but my personal loss is heavy. Our per o al acquaintance commenced in 1900 nd I ave always e tertained the highest respect for hlm. I am so sorry t at I wa of o use to him in h s last day ; I h d to go away to this plac . As fo the house, you can tell t e hous owner's people, if they ch nce to go to you that it w uld be under me and that th rent etc. would be paid when I go there by the en of June. You can remain undisturbed............Yours si cerly.

(sd) K. V. Lakshman Rau.

శివభక్తి మాహాత్మ్యమున యజ్ఞదత్తనామక బ్రాహ్మణాఖ్యానమున నొకరంగము
(శ్రీ కాశీనాథరావుగారి తంజాపుర ప్రాచీనచిత్రపటసంగ్రహమునుండి)

భూతవైద్యం

"కరుణకుమార"

గొల్ల నారాయుడికి, చిన్నప్పటినుంచీ దయ్యాలూ, భూతాలూ, పిశాచాలూ ఉన్నాయని నమ్మకం. నమ్మకంమాత్రమే కాదు. అవి అంటే అతని కింతో భయం కూడాను. అందువల్లనే పాతికేళ్ల వయస్సు వచ్చేదాకా కూడా, అతనికి చీకట్లో ఒంటరిగా పోవడమంటే భయం. ఎక్కడనైనా పెద్దపెద్ద మర్రిచెట్లుగాని, జువ్విచెట్లుగాని, తుమ్మచెట్లుగాని — ఏ చెట్లయినా సరే, దట్టంగా పెరిగి ఒకచోట గుంపుగా ఉన్నాయంటే, అట్లాంటి చోట్లకూడా అతడు ఒంటరిగా పోలేకపోయేవాడు. చిన్నప్పుడు అతని అవ్వా, తాతా చెప్పుతూ ఉండిన కథల్లో దయ్యాలు తరుచు చెట్లమీదా, ఊరు బయటా, శ్మశానంలోనూ - ఇల్లాంటి స్థలాల్లో విరివిగా నివసిస్తూ ఉంటాయని అతడు వింటూ వచ్చాడు. ఆనమ్మకాలన్నీ అతనికి గాటంగా మనస్సుకు పట్టిపోయి, ఇప్పటికీ ఆ నమ్మకంతోనే ఉంటున్నాడు. రాత్రిపూట అంటే రాత్రిపూటనేకాదు, పగటివేళనయినా మంచి నడిజామున, ఓతుమ్మలబీటిలోకి పోవాలన్నా, ఓతాటితోపులోకి పోవాలన్నా, ఓపెద్దచెట్టుకింద ఒంటరిగా పండుకొని నిద్రపోవాలన్నా, అతనికి ఇంతింతభయం కాదు.

నారాయుడి చిన్నతనంలో ఒకసారి వీధిభాగవతులు హరిశ్చంద్రనాటకం ఆడుతుంటే చూడడానికి వెళ్లాడట! ఆ నాటకంలో హరిశ్చంద్రుడూ, చంద్రమతీ, లోహితాస్యుడూ, నక్షత్రకుడూ — వీళ్లందరూ అడివిలో ప్రవేశించి ఒక చెట్టుక్రింద పండుకొని నిద్రపోతూ ఉన్నారట! అప్పుడు ఆ చెట్టుమీదినుంచి ఒక భూతం వీళ్లమీదికి దూకినట్లు, భాగవతం ఆడడానికి వేసిన పందిరి మీదినించి, కింద పండుకొన్న చంద్రమతీ, నక్షత్రకులమీదికి భేతాళుడి వేషంతో ఒక వికృతాకారంతో గభాలున కిందికి దూకిందట. దాన్ని చూచి, నారాయుడు కెవ్వమని కేకపెట్టి, జడుసుకొని, ఆదెబ్బతో పదిహేను లంకణాలు చేశాడట! అది...
యతు అతనికి దయ్యాలనా...
నమ్మకం బలపడ...
ణంగా చెట్ల...
కంకూడా...

ఈ...

చచ్చిన పశువునిగాని, ఆఖరుకు ఒక కుక్కను గాని చూడడానికి జంకు. చిన్నతనంలో అతని తల్లితండ్రి వగైరాలు చెప్పే కథలు ఎప్పుడూ దయ్యాలతోనే నిండిఉండేవి. ఒక మనిషి చచ్చిపోతే అతడు దయ్యం అయిపోతాడనీ, చచ్చిపోయిన పదకొండో రోజుదాకా ఆ దయ్యం, మనిషికి ప్రాణం పోయిన స్థలం లోనే కాచుకొని తిరుగుతూ ఉంటుందనీ, తర్వాత ఏ శ్మశానంలోనో, ఏ చెట్టు మీదనో, ఏ పుట్టమీదనో నివాసం ఏర్పర చుకొని ఉంటుందనీ — ఇట్లాంటి విషయా లన్నీ ఎన్నో అతనిప్రాణను పట్టిఉన్నవి.

దయ్యాల్లో మామూలు దయ్యాలూ, కొరివిదయ్యాలూ అని రెండురకాలు ఉంటా యని కూడా అతనికి తెలుసు. అతడు చెప్తా తాడు.— తాను పద్నాలుగేళ్ల పిల్లవాడుగా ఉండంగా, ఒకనాడు రాత్రి తన మేనత్తపక్కలో పండుకొని నిద్రపోతూఉండినాడట! అతనికి రాత్రి నడిరేయి మెలకువ వచ్చిందట; పక్కలో పండుకొన్న తను కళ్లు విప్పిచూచే వరకు ఎవరో ఒకమనిషి వచ్చి గుమ్మంలో నిలబడి ఉన్నట్టు అతనికి అగుపడిందట! ఆట్టే చూడగా, ఆమనిషి చచ్చిపోయిన తన మేనత్త పెనిమిటిలాగ ఉన్నాడట!

[illegible] గామా' అని అతన్ని పదిసార్లు
[illegible] ఆమనిషి మాట్లాడ
[illegible] ఇటూ అటూ
[illegible] డుమీదికి
[illegible] నారా

అని అరిచి నిద్రపోతూ ఉండిన మేనత్తను గట్టిగా పట్టుకొని కళ్లుమూసుకొన్నాడట! తనకు దయ్యాలమీద గల నమ్మకాన్ని ధ్రువపరచడానికి, ఇటువంటి తన అనుభవాలు ఎన్నో చెప్తూ ఉంటాడు—నారాయుడు.

కొన్ని కొన్ని దయ్యాలు రాత్రిపూట పొలాల్లో తిరుగుతూ కుప్పలదగ్గరా, చేల దగ్గరా నిద్రపోయే మనుష్యుల్ని సాయం పట్టి, ఓం ఓం ఓం ఓం అని గంజీకావడి పట్టి మోసుకొనిపోతూ ఉంటాయనీ, కొన్ని కొన్ని దయ్యాలు మనుష్యుల్ని బెదిరించి వాళ్లవంటిమీద ఉన్న గుడ్డలూ, చొక్కాలూ పెరుక్కొని వాటిని ధరించి, అవి జోరుగా మనుష్యుల్లాగే తిరుగుతూఉంటాయనీ, కొరివి దయ్యాలయితే - మనిషి వచ్చేదారి కడ్డంగా నిలబడి మంటవేసి, ఆ మనిషిని దారితప్పించి ఇంకోపక్కకి, ముళ్లల్లోకీ, కాలవల్లోకీ, కంచె ల్లోకీ తీసుకొనిపోయి చిక్కులు పెట్టుతూ, పకపకనవ్వుతూ ఉంటాయనీ—ఇట్లాంటికథలు తాను చిన్నతనంలో విన్నవి అన్నీ నారా యుడు ఇప్పటికీ చెప్తూనే ఉంటాడు.

అంతదూరం ఎందుకు? నారాయుడి తాత ఉండేవాడట! ఆతాత రాత్రింబగళ్లు గొర్రెలు కాచుకొంటూ, ఎప్పుడూ పొలం మీదనే తిరుగుతూ ఉండేవాడట! రాత్రి పూట ప్రతిరోజూ, ఓ పదెనిమిది దయ్యాలు జతగా వచ్చి, "తాతా! వక్కా, ఆకూ పెట్టవూ? పొగాకుకాడ పెట్టవూ?" అని అత న్ని బెల్లించుకొని తీసుకొనిపోతూ ఉండేవట! [illegible]లో ఆడదయ్యాలు, తాతతో నరా

గా లాడుతూ, అతనిమొలగుడ్డ పట్టుకొని లాగీ, అతనిగోచీ పట్టుకొని లాగీ, అతనిజుట్టు పీకీ—ఈవిధంగా చిలిపిపనులు చేస్తూ వుండే వట! ఈ సంగతులన్నీ నారాయుడు చెప్పతూనే ఉంటాడు.

కాని - చిన్నతనంలో తన మేనత్తపక్కలో పండుకొన్నప్పుడు చూచినదయ్యం తప్ప - మళ్లా ఇంతవర కెప్పుడూ, అతడు దయ్యాన్ని చూడలేదు. అయితే దయ్యాలు ఉన్నవనీ, అవి కామరూపులనీమాత్రం అతనికి నమ్మకమే. నమ్మకమయితే చిన్నప్పటికంటె ఇప్పుడు బలమయిపోయింది కాని, దయ్యాలంటే అతనికి చిన్నప్పుడు ఉండినంత భయంమాత్రం ఇప్పుడు లేదు. అది సహజమేగా! వయస్సు వచ్చినకొద్దీ భయాలు తగ్గుతూనే ఉంటవి! అయినా దయ్యాలనేవి మొత్తంమీద దుష్టజంతువుల్లో చేరినవనీ, మనిషయినవాడు ఎప్పుడూ వాటికి ఎడంగా ఉండడమే మేలనీ, నారాయుడి ఉద్దేశం. దయ్యాలుకూడా కొంచె మించుమించు మనిషిలాగే, కాళ్లూ చేతులూ, ముక్కూ చెవులూ, ఇట్లాంటివి కలిగిఉంటాయని—అతడు చిన్నతనంలో తనమేనత్తపక్కలోచూచినప్పటినుంచీ—అనుకొంటూ ఉన్నందువల్ల, తాను పెద్దవాడయి జ్ఞానం తెలిసినతర్వాత, దయ్యాన్ని పోసి ఒకసారి ప్రత్యక్షంగాచూచి దాని నిజస్వరూపం తెలుసుకొని, సందేహనివర్తి చేసుకొందామనే తలంపు—అతనికెన్నడూ కలగనూలేదు, ఆప్రయత్నం అతడు చేయనూలేదు. ఇక ఏతావాతా, దయ్యా లున్నవని నమ్మినప్పటినుంచీ, అతగాడు చేస్తూవచ్చినకృషి ఏమిటంటే-దయ్యాలవల్ల తనకు ఏవిధమైన బాధగాని, కష్టంగాని కలగకుండా చేసుకోవాలన్న జాగ్రత్తలో మాత్రం ఉంటూవచ్చాడు.

వాళ్లగ్రామానికి ఒకానొకప్పుడు, ఒకానొక భూతవైద్యుడు వస్తే, "అయ్యా! దయ్యాలూ, భూతాలూ, పిశాచాలూ-ఇల్లాంటివి ఏవీ దరిచేరకుండా ఉండే ఉపాయం చెప్పాదురూ" అని ఆయన్ని అర్థించాడు. దానికి అతడు మంత్రించిన విభూతి, కుంకుమా పొట్లాలు కట్టి ఇచ్చి ప్రతిరోజూ రాత్రిపూట పండుకొని నిద్రపోయే ముందు వాటిని నుదుట ధరించి నిద్రపోయినట్లయితే, భూత ప్రేత పిశాచ బాధ ఏమీ ఉండదని ఘట్టిగా చెప్పాడు.

ఆప్రకారం నారాయుడు కొంతకాలం చేశాడు. కాని అతనికి ధైర్యం చిక్కలేదు. విభూతీ కుంకుమా ఎన్నిరోజులు ధరించినప్పటికీ తనకు తెలియకుండా దయ్యాలు తనని సమీపిస్తున్నట్టూ, తనని బాధించడానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నట్టూ—ఇట్లాగే అతని మనస్సుకు కలవరంగా ఉండేది. అదిగాక, కొన్నాళ్లయినతరువాత విభూతీ కుంకుమా విషయమై తాను కొంతమందిని విచారించి తెలుసుకోగా-అవి మంత్రించి యిచ్చి చాలారోజులయినదనీ, అందువల్ల వాటికి మంత్రశక్తి తగ్గిపోయివుంటుందనీ, ఇక అవి పనిచేయవనీ, చెప్పారు. అంతట వాటిని అవతల పారేశాడు నారాయుడు.

తరువాత కొన్నాళ్లకు అప్పారి కంసాలి శరభయ్యకూడా కొత్తగా భూతవైద్యం నేర్చుకొని చాలామందికి నయం చేస్తున్నాడని తెలిసి, అతనిదగ్గరకుకూడా వెళ్లి సంప్రతించాడు. శరభయ్యకూడా ఏమేమిటో మంత్రాలూ తంత్రాలూ చదివి విభూతీకుంకుమా యిస్తూ వాటితోకూడా ఆంజనేయ విగ్రహం చెక్కిన ఒక రాగిరక్షరేకుకూడా మంత్రించి, దాన్ని నారాయుడి మెడలో ముడివేశాడు. ఇక నారాయుడి దగ్గరకుగాని, అతడు ఉండిన చోటికి గాని — జాగ్రదవస్థలో ఉండంగా, దయ్యాలు రానేరాలేవు సరిగదా, ఆఖరుకు స్వప్నావస్థలో నయినా సరే, అవి దరిమేలా రావని — శరభయ్య చాలాదూరం ఎంతో నమ్మకంగా చెప్పాడు.

గొల్ల నారాయుడికి మునపటికంటె ఇప్పుడు మరింత ధైర్యం కలిగింది. కాని — రాగిరక్షరేకు సరిగా పనిచేస్తున్నదా లేదా అనిమాత్రం అత నెన్నడూ పరీక్షగా చూడలేదు. కొన్నిరోజులు గడచేవరకు అతనికి దానిమీదకూడా నమ్మకం తగ్గుతూవచ్చింది; ఎందువల్లనంటే — అతడు రాత్రిళ్లు నిద్రపోతూఉంటే ఏవో పెద్దపులులూ, సింహాలూ, తాచుపాములూ — ఇట్లాంటి దుష్టజంతువులు అతన్ని తరుముకొని వస్తున్నట్టూ, వాటిని తప్పించుకోవాలని తాను ఎంతో ప్రయత్నంచేస్తున్నట్టూ, తా నెంతప్రయత్నించినా తనకు అడుగు ముందుకు సాగకుండానే నిలబడిపోతూ ఉండినట్టూ—ఇట్లాంటికలలు రోజూ ఎన్నో వస్తూ ఉండేవట! ఇది ఎందువల్లనా, నిద్రలో మనస్సు ఇంత భీతి చెందడానికి కారణ మేమా అని నారాయుడు కొంతమందితో సలహాపడగా - అది అంతా దయ్యాలూ, పిశాచాలూ చేసే చేష్టలని వాళ్లు చెప్పారట! అయినా కంసాలి శరభయ్యతో వివరాలన్నీ చెప్పి మళ్లా మంత్రం వేయించుకొందామని, అతనివద్దకు వెళ్లాడు.

నారాయుడు చెప్పిన విషయం శరభయ్య శ్రద్ధగా విని "నీకేమీ భయంలేదు: నిజంలో రక్షరేకు పనిచేస్తున్నది కాని, పని చేయకుండా పోవడంలేదు. అయినా, ఇంకొక్క పనిచేస్తావా" అని అడిగాడు.

"చేస్తా" నన్నాడు నారాయుడు.

"నువ్వు చదువుకొన్నావా?"

"ఏదో వానకాలం చదువు చదువుకొన్నాను."

"నీకు ఆంజనేయదండకం పుస్తకం ఒకటి ఇస్తాను. ఆ దండకం నోట వల్లించి, కంఠోపాఠం పట్టగలవా? దండకంగనక కంఠస్థంగా వచ్చిందంటే, ప్రతిదినమూ రాత్రి పండుకొనేముందు దాన్ని పఠించి నిద్రపోతే నీకు ఆస్వప్నాలుకూడా రావు."

"నేను సంతకంమాత్రం ఎట్లాగోచేస్తాను గాని, పుస్తకం తీసుకొని చదవడానికి నాచేత కాదే? ఎట్లా?"

"అట్లానా? — అయినా పరవాలేదు. ఒక పదిహేనురోజులుమాత్రం, ప్రతిరోజూ రాత్రి భోజనం చేసుకొని నా యింటికి రా. రోజూ కొంచెం కొంచెంగా, నీకు ఆదండకం

నేను చదివి చెప్తూ ఉంటాను. ఒక్కొక్క ముక్కే నాతోపాటు నువ్వుకూడా అంటూ ఉంటే, పదిరోజులకల్లా నీకు దండకం కంఠస్థం అయిపోతుంది.. మరి అట్లా రాగలవా?"

"అబ్బో! అంతపెద్ద దండకం, నాకు నోటపట్టుతుందా, నాకు జ్ఞాపకం ఉంటుందా?"

"ఓయి పిచ్చివాడా! నీ కాభయం ఏమీ పనిలేదు. నీకంటేకూడా అక్షరమ్ముక్క రాని మొద్దులకి ఎంతమందికి చెప్పాను — ఈ దండకం! రెండోవాడి సహాయం లేకుండా, నీచేత దండకం చెప్పించేపూచీ నాది—."

"అట్లా అయితే సరే"

"ఇంకొక్క విశేషం: ఈ దండకం నీకు పూర్తిగా వచ్చిన తర్వాత నాకు పది రూపాయల ఖర్చు ఒకటి ఉన్నది! ఆంజనేయస్వామి ఉగ్రశాంతికొరకు, నేను ఒక రోజు ఇంత పూజా, పురస్కారమూ చేసి సంతర్పణ జరిపించవలసి ఉంది. ఆ ఖర్చు భరించే బాధ్యతమాత్రం నీవు పెట్టుకోవలసి ఉంటుంది."

"నీ ఇష్టప్రకారమే కానీ" అని నారాయుడు అంగీకరించాడు."

శరభయ్యమీద ఒకవిధమైన గురి కుదిరింది నారాయుడికి. అతడు దినమ్మూ రాత్రి భోజనంచేసి కంసాలి శరభయ్యవద్దకి పోయి రెండునెలలకు ఆంజనేయదండకం పూర్తిగా కంఠోపాఠం వచ్చేలాగ చెప్పించుకొన్నాడు; శరభయ్య కోరిన పదిరూపాయల సంభావనా యిచ్చాడు. ప్రతిదినమూ, రాత్రి పండుకొనే ముందు నారాయుడు ఆంజనేయదండకం చదువుకోవడమూ, శరభయ్య యిచ్చిన విభూతీ, కుంకుమా ముఖాన్న ధరించడమూ, గుండెమీద చెయ్యివేసి నిద్రపోవడమూ— ఈవిధంగా జరిగిపోతున్నాయి రోజులు.

మూడుమాసములు జరిగింది. నాలుగు నెలలు గడచింది. దండకం ఒకరకంగా కొంత పనిచేసినట్టుగానే తోచింది నారాయుడికి. ఇదివరకులాగ పీడకలలూ, ఆబాధలూ అట్టే రావడంలేదు. కాని అతనికి ఓ పెద్దసందేహం కలిగింది. ఒకవేళ తాను ఏ రాత్రిపూట అయినా, ఏ చెట్టుకిందనుంచి అయినా, లేక ఏ పొలంలోనుంచి అయినా ఒంటరిగా పోవలసి ఉన్నప్పుడు, ఒకానొకదయ్యం తన కెదురుగ్గా తటస్థపడితే ఎట్లా? అప్పుడు ఆంజనేయదండకం చదివినంతమాత్రంచేత దయ్యం పారిపోతుందా? పారిపోతుందని శరభయ్య చెప్పినమాట నిజమేనా? ఏమో? పారిపోతుందో పారిపోదో! నోటితో మంత్రం చదివితే అంతమాత్రంచేత దయ్యానికి నిజంగా భయం ఉంటుందా? తాను ఒంటరిగా ఉండే సమయంలో ఒకటికి రెండూ మూడూ దయ్యాలు తోడయి వచ్చినట్లయితే ఎట్లా? అప్పు డేం చేయాలి? అని అతనికి సందేహం కలిగింది. వెళ్లి మళ్లా శరభయ్యనే సంప్రదించాడు. అత డేదో సమాధానం చెప్పాడు; కాని నారాయుడికది తృప్తికరంగా ఉండలేదు. పైగా ఈ మధ్య తాను రోజూ ఆంజనేయదండకం పఠించి పండుకొన్నప్పటికీ కూడా రాత్రి స్వప్నంలో

దయ్యాలు మళ్లా అప్పుడప్పుడు కనిపిస్తూనే ఉన్నాయి. పదిహేనురోజుల క్రిందట ఒక రాత్రి మంచంమీద వెల్లకిలా గుండెలమీద చెయ్యివేసుకొని తాను నిద్రపోతూ ఉండడమూ, ఎవరో ఒక మనిషి వచ్చి తన గుండెలమీద కూర్చొని పీక చేత్తో పట్టుకోవడమూ, తాను పెద్దగా అరవాలని ప్రయత్నం చేయడమూ, ఎంత ప్రయత్నించినా నోట మాట రాకపోవడమూ, కొంతసేపటికి తాను మంచంమీదినుంచి త్రుళ్లిపడి కేకపెట్టి కిందపడిపోవడమూ, ఇంట్లోవాళ్లది చూచి గోలపెట్టడమూ—ఇంత వ్యవహారం జరిగింది. అదిలగాయతు, తాను దయ్యాలబాధ వదలించుకోవాలని ప్రయత్నం చేస్తూన్న సంగతి దయ్యాలు బాగా తెలుసుకొన్న వనీ, తాను జాగ్రత్తపడినకొద్దీ అవి తన్ను బాగా పట్టుకొని పీడిస్తున్నవనీ, ఇంక శరభయ్యమంత్రం కూడా అంతగా పనిచేసేటట్టు లేదనీ, తానేదయినా ఇంకోదారి తొక్కవలసిన అవసరం ఏర్పడిందనీ—విషయం అంతా మనస్సుకు తెచ్చుకొన్నాడు నారాయుడు.

కాని ఇంకోమార్గం అంటే ఏముందీ? సాధారణంగా దయ్యాలూ, పిశాచాలూ వీటిని మంత్రబలిమిచేతనే సాధిస్తూ ఉంటారు వైద్యులు. కాని ఆ మంత్రబలిమి తనపట్ల వ్యర్థమయిపోయింది. ఇక ఇంకో ఉపాయం ఏమున్నదీ అని అతని కేమీ దారి తోచటం లేదు.

తిరిగాడు తిరిగాడు ఆచుట్టుపక్కల పది ఇరవై మైళ్ల దూరంలో ఉన్న పల్లెలన్నీ తిరిగాడు. తనకు నమ్మకం కల వైద్యుణ్ణల్లా సలహా అడిగాడు. కాని వాండ్లు చెప్పిన ఉపాయాలుగాని, సలహాలుగాని నారాయుడికి సరిపడలేదు. తిరిగి తిరిగి ప్రాణం విసిగి ఒక రోజు తన ఊరికి తిరిగి వస్తున్నాడు.

దారిలో ఇంకొక్కవూరు అతనికి తటస్థపడింది. చుట్టుపక్కల ఊళ్లనుంచి ఆ వూరికి జనం తండాలు తండాలుగా వస్తున్నారు. ఆడవాళ్లు, మొగవాళ్లు, చంటిపిల్లలు — అనేకమంది కుటుంబాలతో కూడా బండ్లు కట్టుకొని కొంతమందీ, కాలినడకని కొంత మందీ వస్తున్నారు. అంతమంది తిరునాళ్ల ప్రజలాగ ఆ ఊరికి రావడానికి కారణమేమని ఆ ప్రయాణీకుల్నే అడిగాడు. ఆ ఊళ్లో ప్రతియేటా ఆషాఢ శుద్ధ పంచమికి వీరభద్రస్వామి తిరునాళ్లు జరుగుతుందనీ, ఆ వేడుకలు చూడడానికీ, వీరభద్రస్వామికి కానుకలు చెల్లించుకోవడానికీ జనంవస్తున్నారనీ నారాయుడు తెలుసుకొన్నాడు. అతనికి కూడా తిరునాళ్లు చూడాలని కోరికపుట్టింది. ఆ జనంలో ఒకగొల్లకుటుంబంతో పరిచయం కల్పించుకొని వాళ్లతో కూడా ఊళ్లోకి వెళ్లాడు.

సాయంత్రం అయ్యేవరకు ఊరు ఈనినట్లు ఏ సందుగొందుల్లో పట్టినా జనమే-తిరునాళ్లప్రజలే. రాత్రి అన్నం తిని వీరభద్రస్వామి ఉత్సవం చూడడానికి వెళ్లాడు—నారాయుడు.

ఓ! రాత్రి పట్టపగ లయిపోయింది. వందలకొద్దీజంగమయ్యలు చిన్నచిన్నప్రభలు

వీపులకు కట్టుకొని, ముఖాన్ని కళ్లమీదా విభూతి పెట్టుకొని, మెడలో వెండిలింగ కాయలు ధరించి, చేత జేగంటలు పట్టుకొని, వీరాంగం తొక్కుతూ వీరనృత్యం చేస్తు న్నారు. మరి కొంతమంది జంగమయ్యలు కంచుగంటలకు చుట్టూ నల్లచేవ చందనపు కొయ్య తిప్పుతూ, ఓంకారశబ్దం సృష్టించి, ఆ శబ్దంతో కూడా శంఖారావం మేళవించి నాదబ్రహ్మానికి శ్రుతులు వేస్తున్నారు. వీర ణాలూ, డోళ్లూ, సన్నాయిమేళం — వీరాంగం తప్ప మరొకశబ్దం చెవికి వినరా వడం లేదు. ఇద్దరు మనుష్యులు — ముప్ఫ యేళ్ల వాళ్లు, కంఠంలో ఒకడూ, నోటిలో ఈబుగ్గలోనించి ఆ బుగ్గలోకి వచ్చేటట్టుగా ఇంకొకడూ, చెరొక శూలమూ గుచ్చుకొని, రక్తప్రవాహంతో తడిసిన శరీరం మరిచి ఉత్సవంలో ఊరేగుతున్నారు. ఇంకొక కంసాలిబత్తుడు — ఒక మణుగు బరువు గల (ఇనప) అగ్నిశూలాన్ని నాలుకచివర గుచ్చు కొని, ఆశూలం మొదలు ఒకచేత్తో పట్టు కొన్నాడు. ఆ శూలానికి పైభాగం అంతా పలవలూ, చిలవలూ వేసిన చిన్నతులసిచెట్టు లాగా, సుమారు నూరు వందసూదు లున్నవి. ఒక్కొక్క సూదికి చమురులో నానవేసిన ఒక్కొక్క నూలుకండె గుచ్చి వెలిగించారు. నూరునూలుకండెలూ ఒక్కసారి భగ్గున మండి పోతున్నవి. ఎర్రగా కాలిపోతూఉన్న అగ్ని శూలం కంసాలిబత్తుడి నాలుకమీదనే నిల బడిపోయింది. అది దొక అగ్నిగోళంలాగా ప్రజ్వలిస్తూ ఉత్సవంలో ఊరేగుతోంది.

ఇంకా కొంతమంది జంగాలూ, శైవులూ ఉరుము లురిమేటట్టు "అశ్వరథ, శరభా, అల్లల్లవీర" అని ఖడ్గాలు చదువుతున్నారు. ఈ నారసాలవారి, శూలాలవారి వెనుక, ఉత్సవంలో నట్టనడుమున ఒక నల భయిఏళ్ల ఆడమనిషి, ముఖం అంతా పసుపు పులుముకొంది. రూపాయంత కుంకంబొట్టు ధరించింది. తడిగుడ్డలు కట్టుకొంది. తడితలనే ముడివేసుకొంది. వెండిపొన్నులు చుట్టిన పేప బెత్తాన్ని ఈ చివరా ఆ చివరా చెరొక చేత్తోను ఆమె పైకెత్తి పట్టుకొన్నది. ఆమెను ఇద్దరు మనుష్యులు సందిట పట్టు కొన్నారు. ఆమెకు ఉగ్రం తగ్గేటట్టు సాం బ్రాణిపొగ ధూపం వేస్తున్నారు. అక్క డక్కడ బిందెలతో నీళ్లు తెచ్చి ఆమెనెత్తిన దిమ్మరిస్తున్నారు. ఆమెకే వీరభద్రస్వామి ఆవేశించాడని ప్రజ లంటున్నారు. ఆమెకు చేతులెత్తి మొక్కుతున్నారు. అశేష జనమూ ఒకవిధమైన వీరావేశంతో మై మరచి తిరుగుతున్నారు.

ఈ తిరునాళ్ల ఉత్సవం నారాయు డెన్నడూ చూడలేదు. అదొక నూతనసృష్టి గానూ, నూతన ప్రపంచంగానూ ఉన్న దతనికి. రాత్రితెల్లవార్లూ ఆజనంతో కలిసి ఉత్సవంలో తిరిగాడు - నారాయుడు.

తెల్లవారింది. ఉదయం ఏడు గంటలకు వీరభద్రస్వామి ఆలయందగ్గర మంటపంలో కూర్చుని ఉన్నది— రాత్రి స్వామిపూనిన ఆడమనిషి. ఒక బారెడుపొడుగునా, బొటన వ్రేలిలావునా - బటువైన ఒకపేపబెత్తం ఆమె

చేత పట్టుకొని కూర్చున్నది. ఆడవాళ్లూ మొగవాళ్లూ ఆమె కెదురుగాపోయి సాగిలపడు తున్నారు. ఆజనంలో ఒక్కొక్కరినే ఆమె ముందుకు తనదగ్గరికి పిలుస్తోంది వచ్చిన ఆడమనిషినిగాని, మొగమనిషినిగాని జుట్టు పట్టుకొంటోంది. చేతిలోనిబెత్తంతో శరీరం మీద ఛడేలు ఛడేలుమని అంటిస్తోంది. ఆమె చేత జుట్టుచిక్కిన మనిషి గడగడ వణికి పోతోంది. "బాబో! బాబో! నాయనో! పోతాను. నేను లేచిపోతాను. ఇక్కడ ఉండను. నన్ను విడిచిపెట్టు" అని గోల్లున కేకలుపెట్టి ఏడుస్తోంది. ఈ ప్రకారం ఒకరి తర్వాత మరొకరుచొప్పున. మధ్యాహ్నం పన్నెండు గంటలయ్యే సరికి సుమారు రొక వందమందిని, ఆబెత్తంతోనే ఆ ఆడమనిషి చావగొట్టింది.

ఈ చర్య అంతా కంటిమీద రెప్ప వాల్చకుండా గమనిస్తున్నాడు నారాయుడు. అతని కిదేమీ అర్థం కావడం లేదు.

"ఎందుకయ్యా! ఆ ఆడమనిషి అట్లా కొట్టుతుంది. వీళ్లు ఇట్లా ఏడుస్తున్నారు?" అని తనతో కూడా ఉండిన గొల్లవాళ్లని అడిగాడు నారాయుడు.

"వాళ్లకు గాలిపట్టినందు వల్ల, ఆమె వదల గొట్టుతోంది."

"గాలి అంటే ?"

"గాలి అంటే ఎరగవూ? గాలి అంటే దెయ్యం. ఆడవాళ్లకిగాని, మొగవాళ్లకిగాని దయ్యం పట్టి పీకిస్తూ ఉంటే, ప్రతిఏటా ఈ తిరనాళ్లకు వచ్చి మొక్కుకొంటే, మళ్లా జన్మజన్మానికీ, దయ్యమనేది రాకుండా ఈమె వదిలించి పంపివేస్తుంది."

"అయితే ఆమె అట్లా కొట్టడం ఎందుకు ?"

"కొట్టకుంటే దయ్యం విడిచిపెట్టి పో తుందా? దెబ్బకు తప్ప మరి దేనికీ లొంగదు.. దయ్యం."

"అట్లాగునా ? కొంతమంది భూత వైద్యులు మంత్రించిన విభూతీ, రక్షరేకూ - ఇట్లాంటివి ఇస్తూఉంటారే, వాటివల్ల దయ్యా లకు భయం లేదు కాబోలు" అని ఊహించి ప్రశ్నించాడు నారాయుడు.

"అబ్బే! అట్లాంటి వైద్యాలు ఏమీ పనిచేయవు. ఎన్ని చేసినా, దెబ్బకొట్టే వైద్యం తర్వాతనే—ఏవైద్యమైనా. మంత్రం చేతనే దయ్యాన్ని లొంగట్టుకోగలిగితే, ఇంత మంది జనం ఈడకి రావడ మెందుకు? ఆమెచేత చావ దెబ్బలు తినడం ఎందుకు? దెబ్బ దేవేంద్రలోకం— అన్నట్లు, దయ్యాని కల్లా పడవలసింది దెబ్బే!" అని వాళ్లు సమాధానం చెప్పారు.

ఈ విషయం అంతా హాశ్చర్యంగా వుంది నారాయుడికి. దయ్యం దెబ్బకు భయపడుతుందా? అని అనుకొన్నాడు - మరి తాను ప్రత్యక్షంగా చూస్తూనే వున్నా డు అక్కడ. అందులో నిజం లేకుంటే అంతమంది జనం ఆ ఆడమనిషిచేత అవిధంగా చావ దెబ్బలు తింటారా?

నారాయుడికి సందేహానివృత్తి అయిపోయింది. ఆరోజున అతనికి గలిగిన ఉత్సాహానికీ, సంతోషానికీ మేర లేదు.

ఒక్క ఆడమనిషి ఇన్ని దయ్యాలని జయించిందే, తాను మొగవాడైకూడా ఇంకా భయం ఎందుకు?

ఆరాత్రి భోజనంచేసి నెల క్రుంకే వరకూ వీరభద్రస్వామి ఉత్సవమూ, నిప్పుల గుండమూ, వీరపూజా చూచుకొన్నాడు. అన్ని వేలమంది ఒక్కచోట చేరడం, ఆ జనం చేసుకొనే వేడుకలు, వాళ్ల ఉత్సాహం, వాళ్ల ఆవేశం, శరీరాలకు ఆవేశం ఎత్తించే వీరాంగం, సాంబ్రాణిపొగా — ఇవన్నీ చూస్తే అతనికీ ప్రపంచం యావత్తూ అవలీలగా గోటితో మీటివేయగలం అన్న ధైర్యం గలిగింది. ఇక ప్రపంచంలో గల దయ్యాలనుగాని, భూతాలనుగాని, పిశాచాలను గాని— చెప్పుకింద తేలులాగ నేలబెట్టి రాచిపారెయ్య వచ్చునని అతనికి ధైర్యం కలిగింది. ఒకటిగాదు, లక్షదయ్యాలు కలసివచ్చినా, తన అధికారానికి లోబడి ఉండవలసిందే గాని, ఇదవరకు లాగ తోకాడించడానికి మాత్రం వీలు లేదనుకొన్నాడు; తన జబ్బపుష్టి చూచుకొన్నాడు. రెక్కలలో తిరిగిన కండలు పైకి పొంగినై. ఇక తనకు ఆ ఉత్సవంతోగాని, ఆ వేడుకలతోగాని పని ఏమున్నదని అనుకొన్నాడు. వెంటనేబయలుదేరి వేకువజాముకు తనఇల్లు చేరుకోవాలనుకొన్నాడు. చేతకర్ర పుచ్చుకొని, కాలికి చెప్పులు తొడిగి, రాత్రి నెల క్రుంకిన తరువాత ఆ చీకట్లోనే ఏకాయెకీని ఇంటికి ప్రయాణమైనాడు.

వీరభద్రస్వామిఉత్సవంలో ఎక్కిన కైపులో అతనికళ్లకి చీకటి అనిగాని, దయ్యం అనిగాని, పురుగు అనిగాని, పుట్ర అనిగాని, భయం అనిగాని, — ఏమీ తెలియడం లేదు. విల్లువిడిచిన శరంవేగంతో, ఆ రోడ్డు ఎక్కి చరచర చరచర నడిచిపోతున్నాడు. అతనికి పొద్దు తెలియలేదు. శరీరం తెలియలేదు. ప్రపంచమే తెలియలేదు. తన కేదో పెన్నిధానం దొరికినట్లు పట్టరాని సంతోషం. రాజ్యాధిపత్యం లభించినట్లు— అధికారగర్వం. శత్రువును బరిమార్చడానికి రణరంగానికి దూకే భారతయోధుడిలాగ, పరుగుమీద పోతున్నాడు నారాయుడు.

చీకటి బాగా దట్టంగా ఉంది. తన ఊరికి వెళ్లే డొంకలో ప్రవేశించాడు. నడకవేగం తగ్గలేదు. ఊరు ఇంకా రెండు ఫర్లాంగుల దూరం ఉన్నది. డొంకకి తూర్పుతట్టు జీబురుమంటూ తాటితోపూ, పడమటిగట్టున తుమ్మలబీడూను నక్షత్రాల గుడ్డివెన్నెలను కూడా మింగేశాయి చెట్ల గుంపులు. ఆ చెట్లగుంపు దయ్యాల కాటపట్టని, నారాయుడికి ఉగ్గుబాలతోనే తెలుసును. దయ్యాల మధ్యకి తాను వచ్చినట్టు తటాలున స్ఫురణకు వచ్చింది. తల పైకెత్తి ఇటూ, అటూ కలయజూచాడు. ఎదురుగా ఒక నలభై ఏభయి గజాల దూరంలో ఒక డొంకలో ఇటూ, అటూ తిరుగుతోంది—దయ్యమేనా?

నారాయుడు తటాలున నిలబడ్డాడు. దయ్యమే కాకపోతే ఈచీకట్లో ఈజీబురులో ఏమనిషి తిరుగుతుంది? చూడగా చూడగా అది తూర్పుగా తాటిచెట్లల్లోకి తప్పుకుంది. దయ్యం పారిపోతోందే అనే ఆత్రంతో, లేడిపిల్లని కబళించే సింహంలాగ ముందు కొక్క దూకు దూకి పరుగుపెట్టాడు. తెల్లని బట్టతో, తలనిండా ముసుగుతో తూర్పుగా తొలగిన దయ్యం, చెట్టుచాటునుండి డొంక లోకి నారాయుడికి పక్కగా వచ్చింది. దయ్యాలభావనలో పడివున్న నారాయుడు "చావు దయ్యమా!" అని చేతిలోని కర్ర ఎత్తి దయ్యంనెత్తినపెట్టాడు. ఒకదయ్యాన్ని జయించానని ఉప్పొంగి పోయినాడు నారాయుడు.

చేతు లూపుకొంటూ, కర్ర ఆడించుకొంటూ, మీసం దువ్వుకొంటూ, దిగ్విజయం చేసివచ్చిన వీరుడిలాగ ఇంటికి పోయి, భార్యను నిద్రలేపి, నారాయుడు తలుపు బిగించుకొని పండుకొన్నాడు.—

కోళ్లు కొక్కొరోకో యని కూశాయి

తెల్లవారి వెలుతురు వచ్చేవరకు,—

తాటితోపుదగ్గర డొంకలో దయ్యాలు వేకువజామునే డొంకలో పేడ పోగు చేసుకోను పోయిన కోమటిమునలిది గోవిందమ్మ నెత్తణిచాయన్నారు ప్రజలు.

చెప్తూ వుండేది. ఆ పిల్ల అలా చెప్తూంటే రంగయ్య మాత్రం ఎల్లా రాకుండా ఉంటాడు? కాని వచ్చేటప్పుడు వట్టి చేతుల్తో రాకుండా, పప్పుబిళ్లలో, ఊలో, పువ్వులో యిలాంటి వేవో తెచ్చి యిస్తూండేవాడు. తల్లికి చూపిస్తూండేది మాణిక్యం బావ తెచ్చిన వస్తువులన్నీ. వీరమ్మకూడ సంతోషించేది.

అప్పుడప్పుడూ అన్నగారొచ్చినప్పుడు, మాణిక్యం వినకుండా, రంగయ్యకు మాణిక్యాన్నిచ్చి పెళ్లి చెయ్యమని అడుగుతూండేది వీరమ్మ. కాలచక్రం తిరుగుతూనే ఉంది; చెల్లెలికోరిక తీరుద్దామనుకుంటూనే రంగయ్యతండ్రి కాలంచేశాడు. రంగయ్యమాత్రం యీ విషయం తండ్రి చెప్పగా విని తన అదృష్టానికి గర్విస్తూండేవాడు.

* * * *

కూతుర్ని ఒక్కదాన్ని విడిచి తాను రావడానికి వీల్లేదు కాబట్టి రంగయ్యను ఒక్కసారి రమ్మని కబురు చేసింది వీరమ్మ. రాత్రి అన్నాలు తింటూండగా "రంగడూ! నా కింట్లో మొగదిక్కు లేదు; నీకు ఆడదిక్కు లేదు. నాకు నీకన్న దగ్గిరవాళ్లూ లేరు; నీకు నాకన్న దగ్గిరవుట్టాలూ లేరు. కనక మనమంతా ఒకచోట ఉంటేనేగాని నా మనసుకు బాగుండదు. ఇంకా కొన్నాళ్లకు పోతాడనగా మాణిక్యాన్ని నీకిచ్చి పెళ్లి చేసి అంతా కలిసి యిక్కడే ఉందామంటూండేవాడు మాఅన్న. వాడి కాభాగ్యం లేకనేపోయింది. నేనున్నా బతికుండగా మీరిద్దరూ ఒక యింటివాళ్లయి కాపురం చేస్తుంటే నా కనే పదివేలు. ఏదో పిచ్చిముండ చెప్పిందనుకోక యిక్కడే కలో గంజో కలిగినంతే తిని అంతా ఒకచోటే ఉందాం" అని గోడువెళ్లబోసింది వీరమ్మ. ఈ మాటలు ఎప్పుడు తన చెవిని పడతాయా అని ఆతురపడుతున్న రంగయ్యకు అమృతం చిలకరించినట్లనిపించింది. తెల్లవారుఝామునే తన ఊరు వెళ్లి నెల్లాళ్లలో అక్కడున్న కాస్త ఆస్తి అమ్మి నాలుగు వందల రూపాయిలూ తెచ్చి మేనత్త కిచ్చాడు రంగయ్య.

మంచిరోజు చూసి సీతారామస్వామిగుళ్లో ముడిపెట్టారు రంగయ్యకు-మాణిక్యానికి. పెళ్లయినప్పటి నుంచీ అల్లుడి భారమంతా తనమీదే ఉన్నట్టు వీరమ్మ రోజూ పోరుతూండేది రంగయ్యను ఏదైనా పనిచేసి నాలుగుడబ్బులు సంపాయించమని. రంగయ్యకూడా ఆలోచిస్తూనే ఉండేవాడు ఆ విషయం.

౨

అది సాయంకాలం. సూర్యుడు గోదావరి కావలివైపు పర్వతాల్లోకి క్రమంగా దిగిపోతున్నాడు. అతని దివ్యతేజము గౌతమీ విమలజలాల్లో ప్రతిఫలిస్తోంది. కొండలమీద వివిధ ఫలవృక్షాలమీద వ్రాలి పక్షులు సంతోషంతో చేస్తున్న రొదలు పెళ్లివారింట్లో గందరగోళంలా వుంది. కనుచూపుమేర త్రోవకిరుప్రక్కలా ఉన్న శాద్వలస్థలాలు సూర్యకిరణప్రవాహంలో మునిగి మనోహరంగా ఉన్నాయి. గాలిలో షేకల్లీసాహెబు తోటలోని పూలమొక్కలన్నీ తల లూపుతున్నాయి. రంగురంగుల సీతాకోకచిలుకలు తోటలో అన్నివేపులా ఎగురుతూ పాఠశాలలోనుంచి విడిచిపెట్టబడిన బాలికలలాగు కనులపండువగా ఉన్నాయి.

రంగయ్య ఆరోజు సంతకెళ్లి సాయంత్రం తిరిగి వస్తున్నాడు యింటికి. షేకల్లీసాహెబుతోటదగ్గర కొచ్చేసరికి ఆ ప్రశాంతసమయంలో, ఆ గోదావరీ తీరాన, సూర్యకాంతిలో బంగారుపూత పూసినట్లుండి మనోహర పరిమళములను వెదజల్లుతూన్న ఆ తోటలో కాసేపు కూర్చుందామని కుతూహలం కలిగింది. వెళ్లి కాసేపు సాహెబుతో బాతాఖానీవేసి వస్తూ మాణిక్యానికి మల్లెపూవులు తీసుకువచ్చాడు. త్రోవపొడుగునా అతనిమనస్సు పరిపరివిధాల పరుగెత్తింది. తా నాపూలు మాణిక్యంతలలో ముడిచినట్టు, తానుకూడా అల్లాంటి మల్లెపూలతోట కొన్నట్టు,—యింకా యేవేవో ఆలోచిస్తూ యిల్లుచేరాడు. అత్త అన్నంపెడ్తూండగా తాను షేకల్లీసాహెబుతోట ఆరోజున చూశాననీ, చాలా బాగుందనీ, అలాంటితోట యింకా మంచిమంచి పూలతో తానుకూడా వేసి సాహెబుకన్నా యింకా ఎక్కువ డబ్బు సంపాయించ గలననీ చెప్పాడు. డబ్బు వృథా అయిపోతుందేమోనని ముందు కొంచెం సందేహించినా రంగయ్య తలఎత్తినతర్వాత యిదే అతడి ప్రథమ ప్రయత్నంగదా.... భగవంతుడిదయ ఉంటే మరేం

భయవా లేదని 'సరే' నన్నది వీరమ్మ. ఆరాత్రంతా మాణిక్యంతో పూలమొక్కలననుసరించి చెప్తూనే తెల్లవారబుచ్చాడు రంగయ్య.

మర్నాడు వీరమ్మ సలహావల్ల ఊళ్లో నలుగుర్నీ ఆలోచించాడు తనతోటవిషయం. 'లోకో భిన్నరుచిః' కొంతమంది 'భేష్'న్నారు. మరికొందరు 'నీ కేమన్నా పిచ్చెక్కిందా? పూలతోటలో ఏమిలాభం? లాభం రావాలంటే ఎంతకష్టపడాలి? ఎంత పెట్టుబడికావాలి? అసలయినా యీ ఊళ్లో సాహెబుతోటతప్ప మంచి స్థలాలేలేవు పూలతోటకు' అని రకరకాలుగా చెప్పారు.

కర్ణాకర్ణిగా పడమటివీథిలో చిన్ననాగయ్య తాతదగ్గిర తోటదొడ్డి అమ్మకానికున్నదని విని బేరం చేశాడు. ఈ సంగతి విని ఊళ్లోనలుగురు రంగయ్యను చీవాట్లుపెట్టి—దొడ్డి తోటకు మంచిదేకాని దాన్లో వుండే చింతచెట్టుమీద దయ్యమున్నదనీ, అది యిదివరకు చాలామందిని చంపిందనీ, యింకా ఏమేమో చెప్పి రంగయ్యను ఆ ప్రయత్నంనుంచి మాన్పించాలని ప్రయత్నంచేశారు. కాని రంగయ్యమాత్రం భగవంతుడిమీద భారంవేసి వాళ్లమాటలు లెక్క చెయ్యలేదు. మొదట కొంచెం తికమకలుపడ్డా చివరకు రెండువందలకు ఫైసలుచేసి దొడ్డి కొన్నాడు రంగయ్య. కోరడివేయించి బాగుచేయించడానికి, మొక్కలకూ యింకొక వంద రూపాయిలు అయింది. తోటలో ఒకవంతు గులాబీలు, యింకోభాగం సంపెంగలు, సన్నజాజులు, మిగతా దంతా విరూపాక్షిమల్లెలతో నాటేశాడు. ఇద్దరు కూలీలు తాను కలిసి ఆరునెలల్లో తోటను నందనవనం చేశారు. వసంతఋతువువచ్చేసరికి రంగయ్యకష్టం ఫలించింది. మొదటికోతపూలలో మాణిక్యం కావలసినన్ని తీసుకోగా మిగిలినపూలే సంతకెళ్లాయి బుట్టలతో. కొద్ది నెలలకే రంగయ్యకు పెట్టుబడిసొమ్ము వడ్డీతో సహా ముట్టింది. సంవత్సరం పూర్తయ్యేసరికి ఆ ప్రాంతాల్లో పూలసప్లయిదార్లలో రంగయ్య పెద్ద అయ్యాడు. వీరమ్మ అల్లుడి అదృష్టానికి సంతోషించింది.

౩

ఆరోజే వెలిశాడు ఆంజనేయస్వామి ఆఊరికి కోసెడు దూరంలో. ఎంతమంది దేవుళ్లున్నా తురక దేవుళ్లకోసం కూడ దేవుళ్లాడుతూన్న మనవారంతా ఇంకేముంది ఆంజనేయస్వామికి ఆకాశమంటే మంచి గుడి కట్టించాలి, అంబారీసేవ చేయాలంటూ హడావుడి చేశారు. ఊరూరినుంచీ జనంవేవేలు వచ్చిపోతున్నారు స్వామిదర్శనానికి. ఆడపిల్లలున్న వాళ్లు మొగపిల్లలకోసం మొగపిల్లలున్నవాళ్లు ఆడపిల్లలకోసం, యిద్దరూలేని వాళ్లు ఎవరో ఒకరు కలిగితే చాలనీ మొక్కుకుంటున్నారు. కళ్లులేనివాళ్లు, కాళ్లులేనివాళ్లు, ముష్టివాళ్లు సరే! యిహ లెక్క లేదు.

రంగయ్యకు కూడా మాణిక్యంతో తీర్థానికెళ్లాలని కోరికకలిగింది. మాణిక్యం కూడా సరదాపడ్డది దేవుణ్ణి చూద్దామని. వీరమ్మకూడ చిన్నవాళ్ల ఉత్సాహాన్ని భంగపరచలేదు. ఓపిక లేకపోబట్టిగాని తాను కూడా ఒక్కసారి కొత్తదేవుణ్ణి చూచివచ్చేదే! సాయంకాలం పెందరాడే అన్నం తిని మళ్లీ త్వరగానే తిరిగి వస్తామని ముసలమ్మకు చెప్పి మాణిక్యాన్ని వెంటబెట్టుకుని వెళ్లాడు రంగయ్య.

* * * *

రాత్రి పదకొండుగంటలు దాటింది. వెన్నెల యిస్త్రీ మడతలు పరిచినట్లు కన్నులపండువగా ఉన్నది. ఆంజనేయులవారి ఉత్సవం అయిపోగానే అంతా తలోకదారిని యిళ్లు చేరుకుంటున్నారు. సంబరం కబుర్లు చెప్పుకుంటూ వెనక్కి తిరిగి చూసుకుంటూ మనమే ముందరోస్తున్నా మనుకుంటూ తూనీగల్లాగ వస్తున్నారు రంగయ్య, మాణిక్యం. తోటకు కనుమేర దూరంలో కొచ్చేసరికి రంగయ్య కేమి తోచిందో "అయితే, మాణిక్యం! నన్ను విడిచిపెట్టి నువ్వుండగలవా?" అన్నాడు.

"అదేమిటి బావా! అల్లాగంటావు? నువ్వు కానేపు తోటకాడుంటే నామనసు తోటదగ్గిరకే పరిగెత్తుకొస్తుంది. నిన్ను విడిచి......అమ్మో" అన్నది మాణిక్యం రంగయ్యభుజం గట్టిగా పట్టుకొని. "అదికాదే, పిచ్చిపిల్లా! నా కెందుకనో యీరాత్రికి మనతోటలో పడుకుందామని బుద్ధిపుట్టింది."

'చింతచెట్టుమాట మరచిపోయావా? రాత్రి పూట అక్కడికి వెళ్లొద్దని అమ్మ చెప్పలేదూ?...... రెండంగల్లో యింటికే పోదాం...(?)'

'ఇప్పుడిల్లు చేరలేమని కాదే? ఈ రాత్రికి తోటలో ఆపూలవాసనల మధ్య మనం ఉండాలని

గట్టిపరదాగా ఉంది. నేనుండగా నీకేంభయం! రేపు పొద్దున యింటికి వస్తా మని కోటయ్యతో కబురంపుదాం (?)'

'...............................'

మాణిక్యానికి చింతచెట్టుభయం మనసులో పీడిస్తున్నా సంతోషంగానే తల ఊపింది, రంగయ్యకు కష్టంతోస్తుందని. వాళ్ల వెనకనే వస్తున్న కోటయ్యకు చెప్పాడు ముసలమ్మకు కబురుచెప్పమని. కోటయ్యే కాకుండా అతనితో వస్తున్న మిగతావాళ్లుకూడా రంగయ్యను కూకలేశారు చింతచెట్టు సంగతి జ్ఞాపకంచేస్తూ, తోటదగ్గరకు పోవద్దని. రంగయ్య ఎంతకూ వినలేదు, చివరికి 'సరే' నని అంతా వాళ్లను విడిచివెళ్లారు. పది నిముషాల్లో యిద్దరూ తోటచేరారు.

తోటగేటు పదిగజాల్లో ఉన్న దవగానే రంగయ్యను గట్టిగాపట్టుకుని నడుస్తోంది మాణిక్యం చింతచెట్టుకేసి చూడకుండా. రంగయ్య అది గ్రహించి మాణిక్యాన్ని బుజ్జగిస్తూ, సంబరంకబుర్లు జ్ఞాపకంచేస్తూ లేని సంతోషం కలుగజేస్తున్నాడు. గేటు తియ్యగానే తోటలోని కుక్క తోకాడిస్తూ రంగయ్యను పరామర్శించి కూడా నడిచింది. గేటు పక్కగానే ఉన్న చిన్న గుడిసెలోని చాపలు బైటికి లాక్కొని నాలుగుమల్లె పొదలమధ్య వేశాడు. దానినిండా పూలు వెదజల్లి సంబరందగ్గర కొన్నమిఠాయి యిద్దరూ చెరికాస్తా అక్కడ కూర్చునితిన్నారు. కుండలోని నీళ్లు కాసిని త్రాగి నిర్మలాకాశమే చాందినీ అనుకుని, చల్లనిచంద్రుడే దివిటీగా భావించి, ప్రకృతి ప్రసాదించిన పూలగుమాయింపు మధ్య ముద్దులవర్షం కురిపిస్తూ వాళ్లిద్దరూ పరస్పరాలింగనాల్లో బాహ్యప్రపంచాన్ని మరచి హాయిగా పడుకున్నారు.

* * * *

"మాణిక్యం! యింతసుఖంగా ఉంటామని ఎన్నడైనా అనుకున్నాం? మానాన్నలాగు నాగలిపట్టుకొని కూర్చుంటే యీతోట, మవ్వా, యీసుఖం నాకు దేనా? నిజంగా దేవుడేదిచేసినా మనమేలుకే చేస్తాడు! రోజూ యిల్లాగే సుఖంగా ఉంటూ, ఆసుఖంలోనే ప్రాణంపోతే యెంత బాగుంటుంది!"

"అల్లా గనకు బావా! నాకు భయమేస్తున్నదిం ఇలాగే యెప్పుడూ సుఖంగా ఉందాంగాని .... ప్రాణం పోవటం ఎందుకూ?" అంటూ గట్టిగా కౌగిలించుకుంది మాణిక్యం.

అల్లాగే మాట్లాడుతూ యిద్దరూ పసిబిడ్డల్లాగు ఒకరిచేతుల్లో ఒకరు నిద్రపోయారు.

* * *

సంబరం దగ్గర కొన్న మిఠాయి యిద్దరూ చెరికాస్తా అక్కడ కూర్చునితిన్నారు

తెల్లవారు ఝామున మూడుగంట లైనట్లుంది; సరిగ్గా కోడికూ సింది. చంద్రుడు మెల్లగా పశ్చిమాద్రి చాటునకు జారుతున్నాడు. గాలిమాత్రం కొద్దిగా వీస్తోంది. అప్పుడప్పుడల్లాడే ఆకులచప్పుడూ, దూరాన చెట్టుమీది గుడ్లగూబకూత మాత్రం ఆనిశీథ గంభీరాన్ని భంగపరుస్తున్నాయి. రంగయ్య తోటలోని పూలన్నీ ఒక్కమాటు మొగ్గతొడిగి, విచ్చి తోటనంతా సువాసనలతో నింపివేసినాయి. ఆఘ్రాణ మాత్రంచేత మత్తు కలిగిస్తున్న ఆపరిమళమునకు రంగయ్య కొంచెం ఒత్తిగిలి మాణిక్యాన్ని లేపటానికి ప్రయత్నించాడు. కాని ఏదో మూర్ఛవచ్చినట్లుండి మాట్లాడలేక, ఏమి చేయడానికి తోచక, మాణిక్యాన్ని మరింత గట్టిగా తన బాహువులలో బిగించి, అలాగే ఉండిపోయాడు. పువ్వులాలన సన్నితమైన మాణిక్యం శరీరం ఆగాఢపరిష్వంగ సుఖాన్ని మైమరచిపోయింది. మాణిక్యం కూడా ఒక్కమాటు కళ్లుతెరచి, మళ్లీ అలాగే మూసుకుంది మాట్లాడటానికి ఓపికలేక. అతిపవిత్ర ప్రణయాలింగన మగు ఆయువతీయువకుల పరిరంభమును తూర్పు దిశనుండి చూచి మలమల మెరుస్తున్న ఒక నక్షత్రం మేఘం చాటుకు పోయింది. వాళ్లిద్దరూ అంతసుఖం అనుభవించడం అదే మొదటి పర్యాయము—తుది....(?) !

౪

తెల్లవారింది. సూర్యుడు 'ఎంతపని జరిగిందీ!' అన్నట్లు దృక్కులను కొంచెం తీక్ష్ణంగా ప్రసరిస్తున్నాడు. చెట్లమీది పక్షులుకూడా ఏదో కలవరపడి ఆక్రందనంచేస్తూ, యీ సంగతి చెప్పడానికా అన్నట్లు ఊళ్లోకి పరుగెత్తుతున్నాయి. తోటమాలి యింటిదగ్గర నుంచి మామూలుగా తోటలోకి వచ్చేసరికి ఆవిధంగా పడుకొనిఉన్న రంగయ్యనూ భార్యనూ చూచి, తన యావనపుకాలం జ్ఞప్తికిరాగా, పాకదగ్గరకు వెళ్లి గట్టిగా ఏదో చప్పుడుచేశాడు, నిద్రలేస్తారని. ఆశ్చర్యపోయాడు, ఏమీ ఫలితం లేకపోయింది! సిగ్గు విడిచి రంగయ్యను నిద్రనుంచి లేపడానికి ప్రయత్నించాడు; కాని లాభం లేకపోయింది. ఇద్దరిలో ఒక్కరుకూడా లేవక పోగా, జీవించి ఉన్నట్లుకూడా తోచలే దతనికి. ఇహ ఖంగారుపడి భయంతో ఊళ్లోకి పరుగెత్తి నలుగుర్నీ వెంటబెట్టుకొచ్చాడు. నలుగురూ నాలుగువిధాల అనుకున్నారు, రంగయ్య స్థితినిగురించి. వీరమ్మ దుఃఖంతో కొడువారి మొదలునరికిన చెట్టులాగు కూలిపోయింది.

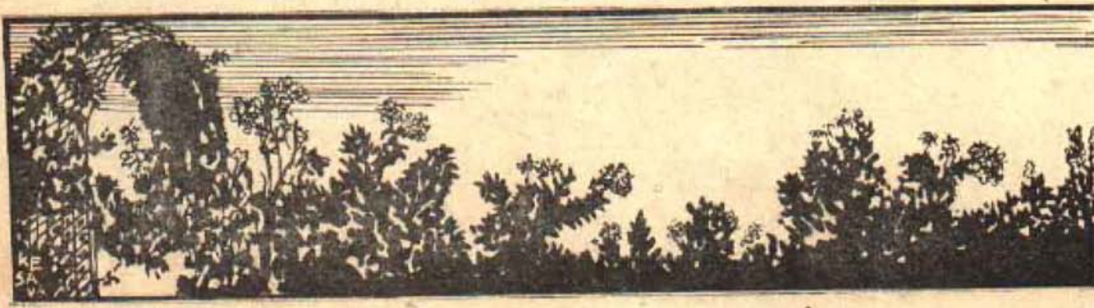
* * * *

"మరేం ఫరవాలేదు; ఆచార్లుగారిని కాస్త కస్తూరి తీసుకురమ్మ"ని కబురు చెయ్యమన్నాడు కరణం. "వాతం చేసినట్లుంది వెల్లుల్లి పాయరసం అరి కాళ్లల్లో మర్దనచేయ"మన్నాడు మునసబు. వైద్యం, సంగీతం రానివాళ్లు లేరుగా ప్రపంచంలో! ఎవరికి తోచిన సలహా వాళ్లిస్తున్నారు అంతా. తలోకటి చేస్తున్నారు. ఇంతలో ఆచార్లుగారు వచ్చారు, మందులపంచితో సహా. నాడిచూస్తే ఎక్కడా అందలేదు. అరికాళ్లూ, అరిచేతులూ పట్టిచూసి, ముక్కుదగ్గర వేళ్లు పెట్టి చూసి, మళ్లీ నాడిచూసి, మెల్లగా అవతలకు వెళ్లి "చాల సేపైంది..." అని చప్పరించి, "యీ కరణంమూలాన జంధ్యాలు తియ్యవల సొచ్చిం"దని విసుక్కుంటూ జారాడు.

"తోట కొనవద్దురా బాబూ! ఆచింతచెట్టు దెయ్యాలపోగు, మనకువద్దురా అని చెవిని యిల్లుకట్టుకు పోరినా, నామాట విన్నాడుకాదు. ఇంతకూ యిల్లా ఉంది కామోసు వాడిగీత" అన్నాడు రంగయ్యస్నేహితు డొకడు.

"నాగయ్యకి నరికి నా పాపముందా!" అన్నాడు యింకొక స్నేహితుడు ఆదుఃఖానికి నాగయ్యని గురి చేస్తూ.

"చూస్తా రేవిట్రా...యింకా, ఆనాగయ్యగాణ్ణి... అంటూ నలుగురు యువకులు ఆదుఃఖావేశంలో

నాగయ్యయిల్లు ముట్టడించారు. నాగయ్యకూడా ఓపికతో కానేపుచూసి, వ్యవహారం ముదురుతోందని గ్రహించి "అబ్బాయిలూ! ఎందుకు అనవసరంగా నన్ను నిందిస్తారు? ఆ దేవస్థలంలో నేను యెన్నిసార్లు పడుకోలేదు? అయితే అప్పటికింకా చోడిచేనేగాని యీ మల్లెతోట లేదు. పూలపొదదగ్గిర పడుకోవద్దని చెప్పిన మన పెద్దలు పిచ్చివాళ్లా! నాయనలారా! వాళ్లకు మనకున్నంత శుభాశుభజ్ఞానం లేదూ? ఆచెట్టుమీది దయ్యమూ కాదు, భూతమూ కాదు వాళ్ల ప్రాణాలు తీసింది. రంగయ్య ప్రాణతుల్యంగా పెంచిన ఆ విరూపాక్షీ మల్లెలూ, సంపెంగలే అతని ప్రాణం తీశాయి. కారణం తెలియకుండా, ఆలోచించకుండా యేపాపం యెరగని నన్ను తిట్టితే ప్రయోజనం యేమీ లేదు. పిల్లల్ని కన్న ముండావాణ్ణి ఆమాత్రం కష్టసుఖాలు తెలియకుండానే సంచరిస్తున్నానా?" అని తనురీతిని నచ్చచెప్పి, దెబ్బ తప్పుకున్నాడు.

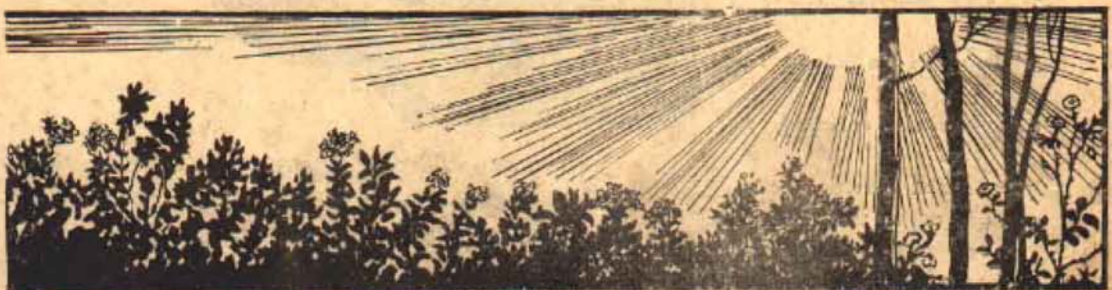
* * * *

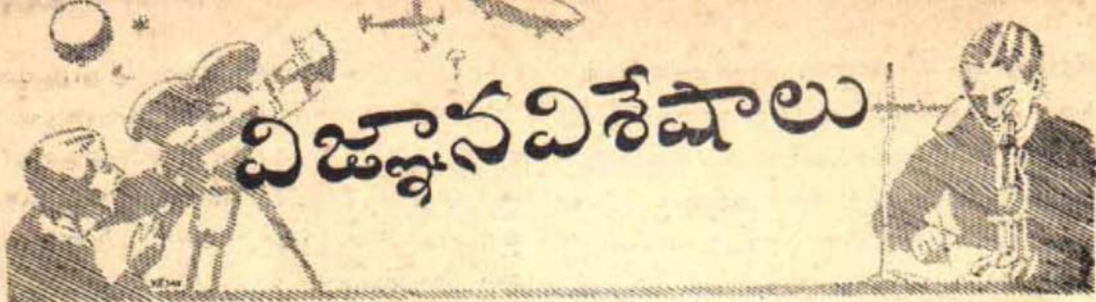
సర్దుఅంతా అణగినతర్వాత పోలీసులు హాజరయ్యారు, డాక్టరుతో సహా, విచారణచేయడానికి. రంగయ్య తోట కొన్నప్పటినుంచీ అప్పటివరకూ జరిగిన కథంతా సావకాశంగా విని, శవాలను పరీక్షించి "కొవ్వూరు కాపురస్థులు రంగయ్య—(వయస్సు ౩౩ సం. లు భార్య మాణిక్యం (వయసు ౧౮ సం. లు) క్రిందటిరాత్రి ఆంజనేయస్వామి ఉత్సవం చూచి యింటికి వస్తూ మార్గమధ్యంలో ఉన్న వాళ్లతోటలో పడుకుండుటకు నిశ్చయించి ఉంటారు. తోటవద్ద ఉన్న చింతచెట్టుమీది పెనుభూతమే వారిచావునకు కారణమని ఊరివారిలో చాలమంది అభిప్రాయపడుతున్నారు. కాని మన పూర్వులు దట్టపు పూలతోటలలో పడుండి ప్రాణములను గోల్పోయినవారు చాలామంది కలరని వినియున్నాము. అందులో శాస్త్రసమ్మతమైన నిజమున్నదని నా అభిప్రాయము. ఎందుచేతనంటే, మానవుడు కొన్ని మృదువైన వాసనలను మాత్రమే ఆఘ్రాణించి సహించగలడు. ఎక్కువవాసనగలవాటి నాఘ్రాణించిన మత్తు కలుగచేయును. అదీగాక కొన్ని పువ్వుల వాసన కొంతవరకు ఉల్లాసముగాను, ఆరోగ్యముగాను ఉన్నప్పటికీ మితిమీరినయెడల ప్రాణాపాయకరము. మల్లెపూవులు, వాటిలో ముఖ్యముగా యీ దురదృష్టవంతుడు పెంచిన 'విరూపాక్షి' అనునవి కొన్ని మత్తుపదార్థములు కలిగి ఎక్కువగా పీల్చబడినప్పుడు ప్రాణములను కూడ తీయగలవనుటకు సందేహము లేదు. నా అనుభవమునుబట్టి వెన్నెలలో మల్లెపొదలమధ్య వీరు పడుండుటనుబట్టిన్నీ, తెల్లవారుఝామున మల్లెపొదలు మొగ్గలు తొడిగి వెదజల్లిన వాసనకు ఉక్కిరిబిక్కిరియై ప్రాణములను గోల్పోయిరని గట్టిగా చెప్పగలను.

మన పూర్వులు యీ మాదిరిగ ప్రాణములను గోల్పోయిరని వినుటయేగాక నేను స్వయముగ పాశ్చాత్యదేశములలో చూచియుంటిని. పైకారణములను బట్టి నా నమ్మకము ధ్రువమని నిరూపించగలను."

* * * *

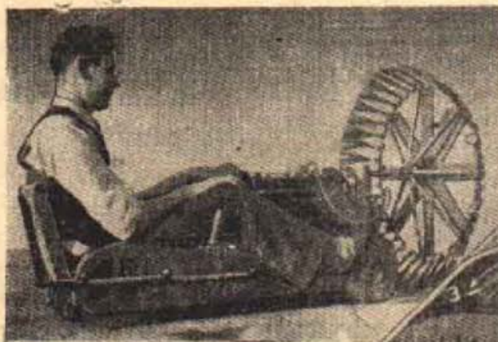
దురదృష్టవంతులు రంగయ్య, మాణిక్యం చనిపోయి చాలా కాలమైనా 'విరూపాక్షు'ల సంగతి తెలిసిన నాగన్న తాతపోటివాళ్లకు యేకొద్దిమందికో తప్ప అందరికీ వాళ్ల విచిత్రమరణం తీరనిసమస్యగా ఉంది; చింతచెట్టుమీది దయ్యం చిరస్థాయిగా ఉంది.

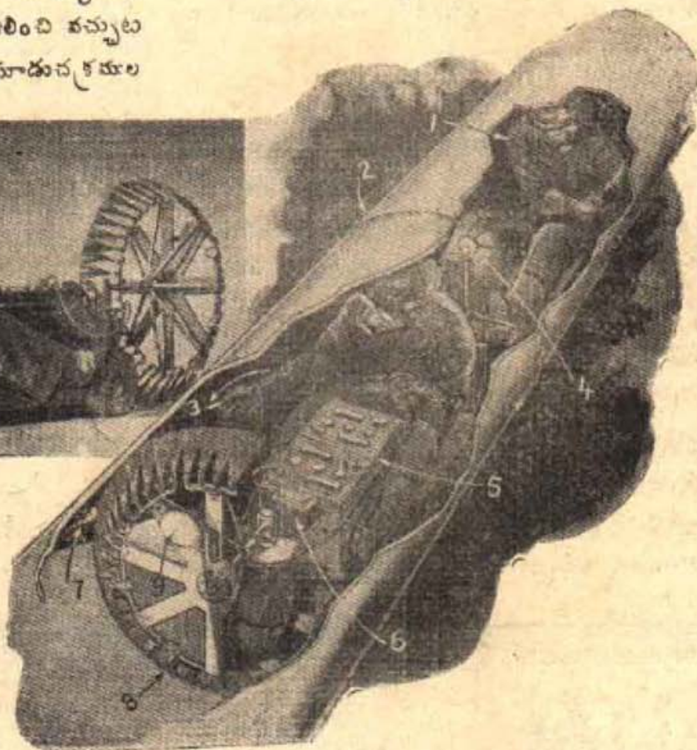

నీటిగొట్టములను తనిఖీచేయువారికి విద్యుచ్ఛక్తి బండి

పెద్దపెద్ద పట్టణములందు నీటిని సరఫరాచేయుటకు ఇటువంటి నీటిగొట్టములు అమర్చుచుందురు. అట్లు అమర్చుటకుముందు ఆ గొట్టములలోపలి ఎనామలుపూత మొదలైనవి యథారీతిగ నున్నవో, లేదో పరిశీలించుట చాల అవసరము. సామాన్యముగా ఇటువంటి నీటిగొట్టములు 3౬ అంగుళములు, అంతకుమించియు వ్యాసము కలిగియుండును. వీనిలోపల దూరి పరిశీలించి వచ్చుటయెట్లు? ఇందుకుగాను ఇప్పు డీరకమైన మూడుచక్రముల బండ్లు తయారుచేయబడుచున్నవి. ఇవి విద్యుచ్ఛక్తి సాయమున నడచును. వీనికి ముందువైపున చక్రాకారముగ ఉక్కుతూలికలు అమర్చబడియుండును. ఎనామలుపూత ఎక్కడనయినను మరామతు చేయవలసియున్నచో అటువంటిచోట్ల ఈ తూలికలు విద్యుచ్ఛక్తి మిణుగురులను చిమ్మును. ఆ ప్రదేశమును పరీక్షకుడు గుర్తువేసిపెట్టును. ఈ బండికి వెనుకతగిలించియుండు మరియొక సాదాబండిలో కూర్చొనివచ్చు మరామతుదారుడు గుర్తువేసిన ఆ ప్రదేశములందు కావలసిన మరామతులు చేయును. కారుచీకటి క్రమ్ముకొనియుండు నాగొట్టములలో వీరికి కండ్లుకనుపించుటకు బండి ముందువైపున, తూలికల చట్రమునందొకభాగమున ధగద్ధగ వెలుగుచుండు దీప ముండును. గొట్టము లక్కడక్కడ చిన్నవయి, తక్కువవ్యాసము గలవిగా నుండుచుండును.

1. మరామతు చేయువారు
2. నీటి గొట్టము
3. పరీక్షకుడు మరామతుకావలసిన స్థలములను గుర్తుపెట్టుట
4. మరామతు చేయువారికి వెలుతురునిచ్చు దీపము
5. దీనిమూలముగ బండిని నడిపించు విద్యుచ్ఛక్తి బ్యాటరీ
6. మిణుగురులను జనింపజేయునట్టి విద్యుచ్ఛక్తిపెట్టె
7. తూలికలనుండి మిణుగురులు పడుట
8. గొట్టములచుట్టును గిరగిర తిరుగుచుండు తూలికలు
9. ముందున్న [illegible] పెద్దదీపము

అటువంటప్పుడు ఈ బండికూడ ఆవ్యాపమునకు తగినట్లు ముడుచుకొని పోవుచుండును.

పాదములను వెచ్చగానుంచు తివాసి

ఈ విద్యుచ్ఛక్తి తివాసిని వైద్యశాలలందును, ఆరోగ్యాశ్రమములందును ఉపయోగపరచవచ్చును వెచ్చదనము కావలసినవారు దీనిమీద పాదములు పెట్టుకొని కూర్చున్నచో తగుమాత్రము ఉష్ణమును పొందగలరు. దీని కమర్చియుండు తీగను గోడలోని విద్యుచ్ఛక్తి మీటకైనను తగిలించవచ్చును. అధికమైన ఉష్ణమును కలుగజేయకుండ, దీనిలో కట్టుదిట్టములు చేయబడియున్నవి.

రంగుపూతయొక్క దళసరిని తెలుపు మర

ఉక్కుమీదగాని, తదితర సామగ్రిమీదగాని ఉండు రంగుపూతయొక్క మందమును, ఆ రంగును కదలించకయే, కనిపెట్టుటకై విద్యుచ్ఛక్తి మరను కనిపెట్టినారు. పూతయొక్క విద్యుచ్ఛక్తి నిరోధపరిమాణ మీమరలోని ఒక అంకెలబిళ్లలో సూచింపబడును. దానినిబట్టి పూతయొక్క మందమును తెలిసికొనెదరు. ప్రస్తుత మీ మరలను మోటారుబండ్ల నిర్మాతలు బండ్లమీది లక్కపూతలయొక్క దళసరిని తెలిసికొనుటకు విశేషముగా వాడుచున్నారు.

ఒక పడకలో మూడుపడకల జోడింపు

ఒక పడకమాత్రము మామూలుసోఫావలె బయటికి గోచరించుచుండును. కాని అందులోనే మూడు పడకలు జోడింపబడి వచ్చుచున్న వన్నచో ఆశ్చర్యముకాదా? చూడు డీవిధానమును. ఆ మామూలు పడకను చట్టముపట్టుకొని వెనుకప్రక్కగా లేపినచో

అది యొక పై అంతస్తుగా చేర్పడును. అడుగున మరియొక పడక తయారయియుండును. ఇప్పటికి రెండంతస్తుల మంచ మొకటి యేర్పడినది. అందులో అడుగు అంతస్తు క్రింద సొరుగు

వలె ఒక అర ఉండును. అందులో మెత్తలు మొదలైనవి దాచుకొనవచ్చును. ఆ సొరుగును ముందుకు లాగి, పైకి అణచినచో అది మూడవపడక యగును. ఒక్కొక్క పడకకును ఊపుడు మెత్త లుండును. ప్రయాణికుల కిటువంటివి చాలసౌకర్యముగా నుండగలవు.

ఇస్త్రీపెట్టెను తలదిమ్మును, శైత్యమును పోగొట్టుకొనుటకు గూడ ఉపయోగించుకోవచ్చును

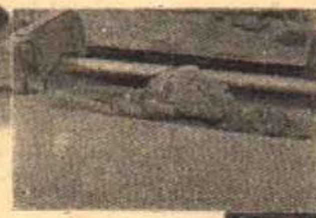

శ్వాససంబంధమైన అవ్యవస్థలను నివారించుటకు కొన్ని పీల్పుమందులు గలవు. ఆ మందులను పీల్చుటకుకొన్ని పరికరములుం కూడ ఉండును. అటువంటి పరికరములలో దేనినయినను సరే ఇస్త్రీపెట్టెపైని తగిల్చియుంచుకొనవచ్చును. ఎట్లు

నగా—ఆ పరికరమునకు రెండు లోహపుగొట్టముల నమర్చి, ఒకదానిని ఇస్త్రీపెట్టెలోనికిని, రెండవదానిని మందుసీసాలోనికిని ఇముడింపవలయును. అప్పుడు ఇస్త్రీపెట్టెలోని ఉష్ణము సీసాలోని మందుమీఁద ప్రాకి, ఆ మందంతయు పొగలరూపముగా మారి నుప్పరిపై పరికరముగుండా వెలికి విసురుకొని వచ్చును. మందుపీల్చవలసినవారు ఆపరికరమున కెదురుగానుండి ఆపొగలను పీల్చవలయును.

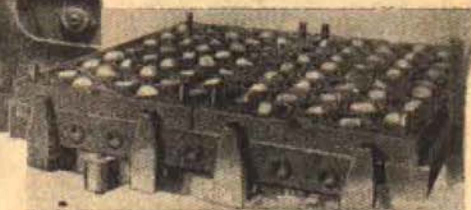

టెన్నిసుబంతుల పుట్టుక

గడ్డకట్టిపోయిన రబ్బరుచెట్లపాలను మరికొన్ని పదార్థములతో చేర్చి రోలర్లనడుమ గిరగిర, త్రిప్పి, బాగుగాకలిపి, ఆకలిపినముద్దను గొట్టపు మరలలోనుంచి, మరను త్రిప్పుదురు. అప్పుడుఆది ఒక నిడుపాటితీగగా సాగి యివతలికి వచ్చిపడును. ఆ తీగను మరియొక యంత్రమునందు వేసి త్రిప్పినచో చిన్న చిన్న గుండ్ల ఆకారముతో ముక్కలు ముక్కలుగా ఆ తీగ తయారగును. ఆ ముక్కలను గిన్నెలవంటి అచ్చులుగల ఒక పెట్టెలో అచ్చు కొకటివంతున వేసి, ఒక మరమూత మూసి గట్టిగా నొక్కెదరు. ముక్కలు ఆ గిన్నెల ఆకారము దాల్చి, డోలుగా నిలిచిపోవును. ఈ రబ్బరు గిన్నెలు సగము సగము బంతులన్నమాట. ఈ గిన్నెలను మరల మరియొక మరలో పెట్టి అంచులందు హెచ్చు తక్కువలు లేకుండ సరిపుచ్చెదరు. పిమ్మట వానిని మరియొకమరలో వేసి, రెండు రెండుగా కలిపి అతికించెదరు. అతుకులు కనబడకుండ ఆ అతుకులమీద పలచని రబ్బరుకేకుల నతికించెదరు. ఇట్లు తయారయిన బంతులను మరియొక అచ్చులో వేసి త్రిప్పెదరు. ఆ అచ్చులో ఆ బంతులకు గుడ్డపొరలు అతికింపబడును. ఇన్ని ప్రక్రియలయనంతరమే మనము టెన్నిసు ఆటలయందుపయోగించు బంతులు సంపూర్ణమైన యాకారమును దాల్చుచున్నవి.

మెరుగుడుపురుగు మెరుపుకు కారణం

ఈ పురుగు మెరుపులో ప్రస్తుతం మనశక్తికి మించిన విచిత్రవిషయం ఒకటి ఉంది. మనం మామూలుగా కాంతిని ఉత్పత్తిచేసినప్పుడల్లా, ఉష్ణంతో కూడిన కాంతినేగాని 'శీతకాంతి'ని ఉత్పత్తిచేయలేకుండా వున్నాము. శీతకాంతిని ఉత్పత్తిచేయడంచేతనైతే 'దీపంముట్టుకోకు' చేయి కాలుతుంది. బేబీ, దూరంగాఉండి దణ్ణంపెట్టు' అని మనపిల్లల కుపదేశించడం అవసరం ఉండదు. దీపం పెట్టుకొంటే మనకు కావలసినది ప్రకాశంగాని, ఉష్ణంకాదు. వెలిగేదీపంలో కొంతశక్తి, మనకవసరంలేని ఉష్ణం రూపంలో వ్యర్థమవుతోంది. ఈ విధంగా శక్తి వ్యర్థంకాకుండా పూర్తిగా శీతకాంతినే ఉత్పత్తిచేసే రహస్యం మెరుగుడు పురుగుకు తెలిసింది కాని, మన కింకా బయల్పడలేదు. మెరుగుడుపురుగులో వుండే రహస్యం బయటపెట్టడానికి వైజ్ఞానికులు గట్టిప్రయత్నం చేస్తున్నారు. అమెరికాలోని ప్రిన్స్‌టన్ విశ్వవిద్యాలయంలో ఫిజియాలజీ (శరీరశాస్త్రం) ప్రొఫెసరుగా వున్న డాక్టరు న్యూటన్ హార్వేగారు ఈ రహస్యం కొంతవరకు బయటపెట్టగలిగారు. ఈ కాంతి ఉత్పత్తి, బహువిషమమైన కొన్ని రాసాయనికపదార్థాల వియోగంమీద ఆధారపడి వుందని తేలింది. 'ప్రోటీనులు' అనే ఈ విషమ రాసాయనిక పదార్థాలను స్వయంగా మనం ప్రయోగశాలలో తయారుచేయగలిగిననాడు, శీతకాంతిని మనమూ ఉత్పన్నం చేయగలుగుతాము. ఈ ప్రత్యేకపదార్థాల సంశ్లేషణ, ఇంకా ఇంతవరకు మనకు సాధ్యం కానప్పటికీ వీటికి సన్నిహిత సంబంధంగల చాలా రాసాయనిక పదార్థాలను, మనం తయారుచేయగలిగాం. ఇంకా కొంతకాలం పరిశోధన జరిగినమీదట ఈ పదార్థాలను కూడా మనం స్వయంగా తయారుచేయగల మనడంలో సంశయం లేదు.

(విజ్ఞానం)

వైద్యప్రపంచంలోని ఘనకార్యాలు

వైద్యలోకంలో ఇంతకీ ఘనకార్యాలేడింటిని పేర్కొనదలిస్తే ఈ క్రిందివి లెక్కపెట్టవచ్చునని డాక్టర్ బౌమన్ సి క్రోవెల్ గారి అభిప్రాయం. ఈయన 'అమెరికన్ కాలేజ్ ఆఫ్ సర్జన్స్' డైరెక్టరు.

౧. టీకాల మూలంగా రోగం సంక్రమించకుండా చేయడం.

౨. అనేకరకాల మత్తుమందుల మూలంగా నొప్పి తెలియకుండా చేయడం.

౩. శస్త్రచికిత్స సందర్భంలో వాతం కమ్మకుండా ఉండేటట్టు చేయగలగడం.

౪. ఆహార విషయాలను గురించిన పరిశోధన.

౫. సూర్యరశ్మి క్రిమిసంహారక మని కనుగొనడం.

౬. మనుష్యుల అంతరవయవాలలోని లోపాలవల్ల కలిగే అనేకవిధ వ్యాధులను, ఆయా లోపాలను పోగొట్టే అవయవాలనీ, అవయవసారాలనీ ఇతర జంతువులలోంచి తీసి, వాటివల్ల కుదర్చ గలగడం.

౭. ఆయుర్దాయం ఎక్కువ చేసుకో గలగడం.

(విజ్ఞానం)

కలగూరగంప

క్రోధము

"కామ ఏష క్రోధ ఏష రజోగుణసముద్భవః,
మహాశనో మహాపాప్మా విద్ధ్యేన మిహ వైరిణం."

భ. గీ.

ఇది రజోగుణమువలనఁ దన కిష్టమయినవస్తువు ననుభవించుటకు నిరోధము కలిగినప్పుడు జనించును. రౌద్రరసమునకు స్థాయి. అధర్మమార్గప్రవర్తకుల మఱల్పుటకై సజ్జనులయందు తోఁచి తృణాగ్నివలె వెంటనే శమించును. దుష్టులయందు కాష్ఠాగ్నికరణి నిరంతరము ప్రజ్వలించుచుండును. సింహ వ్యాఘ్ర ఖడ్గ కిటి భల్లూక సర్ప వృశ్చికాదులు దీని రూపాంతరములు. కోపము మనుజుని బ్రవేశించినప్పుడు కన్నులుండియు గ్రుడ్డియగును; చెవులుండియు బధిరుఁడగును; శరీరముండియు స్పర్శజ్ఞానశూన్యుఁడగును. క్రోధము సముద్రముల నింకించును; కొండల నుజ్జాతలుగావించును; భూమండలమును కుమ్మరిసారెవలె గిరగిర ద్రిప్పును; ఆకాశమును బ్రద్దలుసేయును; త్రాగుబోతునకుఁబోలెఁ గైపెక్కించును; అనరానిదుర్భాష లాడించును; తినరానికూళ్లు తినిపించును. చొరరానిచోట్లు ప్రవేశపెట్టును; శాస్త్రనియమముల ధిక్కరించును; సాధూపదేశములఁ దృణీకరించును; శక్తికిమించిన పనులయందు క్లేశపై బండి నడకలంచూపించి పడఁజేయును. చెప్పినదానికి వ్యతిరేకముగాఁ జెప్పుటయే దీనికి సైజగుణము. కొఱ్ఱగింజవలె సూక్ష్మములైన పంచకోశముల నొప్పించును. కార్యములకు సాధనములైన యింద్రియముల శక్తివిహీనములఁ జేయును. గడియారముంబోలెడు మూలాధారాది షట్చక్రముల నుడిగాలివలెఁ బ్రకంపింపఁజేయును. ఆహారపదార్థము నంతర్నాడులయందు జేర్చి సుఖము కలిగించు ప్రాణాదివాయువుల సంచారమునకు తొట్రుపాటు గల్గించును. ఆయుర్వృద్ధి కాధారభూతములైన శ్వాసకోశములను కొలిమితిత్తులఁగావించును. క్రొత్తవిశేషము సంపాదించు టట్లుండగా నున్నదానినే యూచమట్ల నశింపఁజేయును. శిరఃప్రతివీరులయందు విడుమరలేని విహారము సలుపుచుండును. చూపులు కతిభయంకరముగాఁ దోఁచుచుండును. విశేషముగా స్త్రీజనమందును, గ్రామ్యులయందును సులువుగాఁ జేరఁబడి క్రొమ్ముడులు వీడఁజేయును. గోండ్రుమని గోల చేయించును. మొగము కందఁజేయును. బొమలు చిట్లఁజేయును. పండ్లు పటపటాక్కరింపఁ జేయును. మెటికలు విఱిపించును. గుమ్ము రెత్తించును. తమతమలాడించును. చేటలవలెఁ జేతులఁ ద్రిప్పించును. గండియ బాదించును. గతజలసేతుబంధనములు విసువక చేయించును. పునరుక్తిదోషములు పూరించుచుండును. జ్వరము లేకయే తాపము, విదాహము మెండలైనవి ప్రకటించును. కారణములేని కయ్యములు పురికొల్పును. తనకు లోబడువారిమీఁదనే తకతక తందనాలిడుచుండును. ఇత్యాదిపిశాచమువలెఁ బట్టినచోట నెత్తురు వఱదలుగా దెబ్బలు తినుచుండును. ఎక్కుపెట్టఁబడిన వింటినుండి వెడలు బాణముగతి తీవ్రునిఁ జేరఁబడును. వజ్రపాతమురీతి నిలువునఁ బడఁగొట్టును. హాలాహలము వడువున మాఱురూపు పడఁజేయును. నగారామ్రోఁత విధమున నితర వాక్యములఁ జెవిఁ జొరనీదు. కంటకము తెన్నునఁ బ్రతిక్షణము గలకపాటు గూర్చుచుండును. ఊషరక్షేత్రముకరణిఁ బ్రబోధబీజముల మొలకెత్తనీయదు. కీచుటాయివలె నెడతెంపులేని రొదలఁ జెవులు చిల్లులు పడఁజేయును. పసరుమాడ్కి వికారము పుట్టించును. గాలిదండమున నొఱపిడి గలిగించును. కార్చిచ్చు తెఱఁగునఁ జుట్టుకొనినవానినిఁ దుదముట్ట నశింపఁ జేయును. పొగరుబోతు గుఱ్ఱము పోల్కి సలవిమాలి యంకెకు రాకుండును. పేరాసమాదిరి లేనిబలము

తెప్పించుకొనను. శల్యభేత్తుణ వెనువర్పు పనకము క్రమమునఁ దనవెన్తుకే తాను త్రాగుచుండును. విద్యాగోష్ఠులకు వాక్కట్టుమందు. నీతిచంద్రికకు నిరంతర మేఘావరణము. తత్త్వసందర్శనమునకు తలపని చిమ్మచీకటి. అభ్యుదయ పరంపరా లతాంహారమునకు వేరుపురుగు. మేధావిస్ఫురణమునకు మితిలేని విఘ్నము. సాహసిక్యమునకు ప్రేరణము. వ్యామోహమునకు కారణము. అనర్థములకు పుట్టినిల్లు. కుతర్కములకు జీవగఱ్ఱ. గడుసుదనమునకు కాణాచి. దీని నాశ్రయించి దూర్వాసుఁ డంబరీషునిఁ బరాభవింపఁదలఁచి విష్ణుచక్రము వలన సమస్తలోకములు తిరిగి బహుకష్టములపాలయ్యెను. విశ్వామిత్రుఁడు వసిష్ఠునెదిరించియాయన పుత్రుల నూర్వుర వధించి చిరకాలార్జితతపోధనమ్ము వమ్ముచేసికొనెను. ఋషులే యిట్లయినఁ దక్కినవారిఁ జెప్పనేల? ఇక దీని జయింపఁదలఁచుగలవాఁడు శాంతిగుణము నాశ్రయింపవలెను. దానివలనఁ గష్టెలసహనము లేని యగ్ని చందమునఁ దనకుఁదానే పొలియును. ఎదిరి తన్నుఁ గూర్చి కుట్రలాలోచించునపుడు తన మానసికదోషము లన్నియు నశించెనని సంతోషించుచు మహానుభావుఁడని పొగడవలయును. విశ్రాంతిలేక కఠినముగాఁ దన్ను దూషించునపుడు వాక్సంబంధిదురితము లన్నియుఁ దొలఁగిపోయెనని భావించుచుఁ బరమాప్తుఁడని ప్రశంసించుచుండవలయును. పైఁబడి కొట్టునపుడు శరీరము నాశ్రయించియున్న పాపము లన్నియుఁ బంచబంగాళమైనవని పొంగుచు నిర్దోషిత్వప్రదాతగా ముప్పూటలఁ గొనియాడుచుండవలెను. మఱియు నతనికి తన పాపములు పోఁగొట్టుట కైన శ్రమమంతయు శమించునట్లు శుశ్రూషలను జేయుచుండవలెను. ఇట్లొనర్చుచుండిన మహాగ్నివలె మండిపడువాఁడును మంచి గంధము మాడ్కి జల్లనివాఁ డగును. అజాతశత్రు వగును.

—రళ్లా పిచ్చయ్యశాస్త్రి

కీ. శే. నడకుదుటి వీరరాజు పంతులుగారు

తెలుగునేలను ప్రాచీనపద్ధతి పండితులు—గట్టి పాండిత్యముకలవారు—కొలదిమందియే నేడు మిగిలి యున్నారు. వారందరు నించుమించుగ పరిణతవయస్కులు. అట్టి పండితులలో నొక్కరు నడకుదుటి వీరరాజుపంతులుగారు వీరిని కడచిన నెలలో తుయరూప మృత్యువు దిగమ్రింగినది. వీరివయస్సు అరువదియారేండ్లు.

ప్రాచీనపండితుల సంఖ్య యిట్లు నానాటికి సన్నగిల్లుచుండుట మిగుల విషాదకరము. నిత్యసారస్వత జీవనులగు నీకొలదిమందికి తరువాత గట్టిగ నాలుగుపదములకు అర్థమును జెప్పి సమన్వయము కుదుర్పగలవా రుండబోవు టరుదు. నేఁ డట్టి చదువుగాని, అట్లు చదువుకొనువారు గాని లేరు. ఇకముందుమాట వేఱుగచెప్పబనిలేదు.

పంతులుగారు కవులు, పండితులు, విమర్శకులు; పందొమ్మిదవశతాబ్దిని ఖ్యాతిగనిన నడకుదుటి రామకవిగారికి కుమారులు. 'సకలజన మనోభిరంజన'మను ప్రబంధమును వినుత రచియించి, వీరు పీఠికాపురాధీశుని వలన ప్రథమగణ్యసమ్మానము నందుకొనిరి.

పంతులుగారి పాండిత్యము పంతులుగారిని విమర్శనంకకు త్రిప్పినది. నిరంతర గ్రంథపరిశోధనము దానికి చేయూత యిచ్చినది. ప్రాచీనగ్రంథములయెడ- అందును వాని తాళపత్రమాతృకలయెడ—పంతులుగారికి మక్కువ మిక్కుటము. ప్రాచీనభాషాస్వరూప నిర్ణయమున

వానికి ప్రామాణ్యము గలదని వారి యాశయము. సుపరిష్కృతములు కాకనుకారణమున నచ్చుపుస్తకములు వారికి అంతగ కొఱబట్టవు. శబ్ద, అర్థనిర్ణయమునకయి గ్రంథపారాయణము పంతులుగారికి జీవితపరమార్థమయినది. 'విమర్శాదర్శ' బిరుదప్రాప్తికి నదియే కారణము.

ఇట్టి వ్యాసంగమువలన వీరి లేఖినినుండి యెన్నియో వ్యాసములు వెలువడినవి. అవి యన్నియు నించుమించుగ విమర్శనరూపములే. ఆంధ్రదేశమునందలి సుప్రసిద్ధ సారస్వతపత్రికలన్నియు వానికి ప్రకటనస్థానము లయినవి. భారతియు, పుట్టిననాటినుండి, యెడపదడప, వీరి వ్యాసములను తలనుదాల్చుచుండెను. భారతియందు పంతులుగారికి ఆదర మధికము. భారతినలంకరించిన వ్యాసములలో 'నన్నయయతులు కొన్నిటిగతులు' అను నది ఎక్కువ గౌరవము గలది.

పంతులుగారి విమర్శలు ప్రాయికముగా ఒరుల విమర్శలను విమర్శించునవియే కాని స్వతంత్రములు కావు. ఇందు వీరు త్రొక్కుడు త్రోవయే వేఱు. దుర్బలప్రమాణములనయినను-అట్టివని తమకు తెలిసినప్పుడుకూడ—యుక్తులతో చమత్కరించి నిలవబెట్టచూచు నేర్పు వీరికి మిక్కిలిగ గలదు.

ఏనాటివోయగు విషయముల విమర్శనముల యందు, 'ఇదమిత్థ'మని నిర్ణయించుటకు చాలినప్రమాణములు లేనపుడు—లభింపనపుడు—అభిప్రాయ భేదములు గలుగుట సహజము. అంతమాత్రమున విమర్శకుల పాండిత్యమునకును, పరిశ్రమకును కొఱత యేర్పడినదని సహృదయులు తలపబోరు.

ఈ సారస్వత వ్యాసంగముతోపాటు వీరు అచ్చుకూటము నొకదానిని నెలకొలిపి ప్రాచీనగ్రంథములను పెక్కింటిని అచ్చొత్తించి ప్రచారమునకు దెచ్చిరి.

ఇట్లెల్ల సారస్వతసేవచేసి ధన్యజీవనులయిన పంతులుగారు లేనిలోటు ఎట్లును తీరునదికాదు. పంతులుగారిని శాశ్వతముగా కోలుపోయిన కుటుంబమున కూరడిలుటయే ఇక కర్తవ్యము.

ప్రప్రథమ యూరోపీయ సంస్కృత మహాపండితుడు

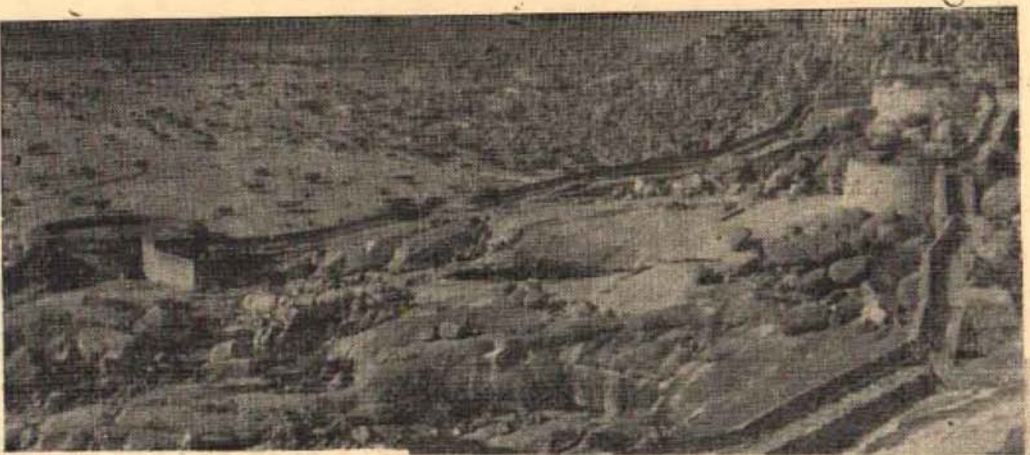
హెన్రీ థామస్ కోల్ బ్రూక్ పండితుడు చిట్టచివరకు గ్రుడ్డితనముతో, కడుపునిండ తిండికి గతిలేక లండనులో చచ్చి ఇప్పటికిసరిగా నూరేండ్లు గడచిపోయినవి. అతడు కావించిపోయిన సంస్కృత విజ్ఞాన సేవకు భారతదేశము అతనియెడ చాల కృతజ్ఞత చూపవలసియున్నది. సంస్కృత పాండిత్యమునందే కాక ఆ మహానీయుడు ఈస్టిండియా కంపెనీవారి ప్రభుత్వ కార్యనిర్వహణమునందును అసమానమైన చాతుర్యమును ప్రదర్శించినాడు.

కోల్ బ్రూకు ౧౭ ఏండ్ల ప్రాయమప్పుడు కంపెనీవారి కలకత్తా ఆఫీసులో రైటరుపనిచేయుటకు ఇండియాకు వచ్చెను. ఇండియాకు అతడువచ్చుట అదియే మొదటిసారి. ఆ యుద్యోగ మతనికి అప్పుడు కంపెనీ డైరెక్టర్ల కోర్టుకు చేర్మనుగనున్న తనతండ్రిమూలమున లభించినది. అందులో నాలుగేండ్లపాటు కష్టించిన పిమ్మట అతడు తిరుహూత్ అసిస్టెంట్ డైరెక్టరుగా నియమింపబడెను. కలకత్తాసందడికిని, రచ్చకును విసుగెత్తిపోయిన కోల్ బ్రూకు శాంతమైనప్రదేశమున నివసింపవచ్చునుగదాయని ఆ క్రొత్తయుద్యోగమును సంతోషముగా పరిగ్రహించెను.

కోల్ బ్రూకునకుగల ప్రభుత్వ కార్యనిర్వహణ దక్షత తిరుహూత్ లో స్పష్టపడెను. దూషణభూషణములను రెంటిని లెక్కగొనక న్యాయైకదృష్టితో తన విధుల నతడు చక్కగా నెరవేర్చెను. పై యుద్యోగులతని యీబుద్ధికి తృప్తిపడిరి. కారణమేమనగా, అదివరకు నిండియాకు ఉద్యోగములు చేయవచ్చుచుండిన వారందరును తమవిధులపై దృష్టిమాని కేవలము ధనార్జనముపైననే దృష్టినిలుపుచుండినది వారు బాగుగా నెరిగియుండిరి.

ఒకప్పుడు కంపెనీడైరెక్టర్లతో నతనికి సంఘర్షణ కలిగెను. బెంగాలులోని కంపెనీభూముల వ్యవసాయ పరిస్థితుల నివేదిక నొకదాని నతడు తయారుచేసెను. అందులో కొన్ని పుటలు రైతులవిషయమై కంపెనీవారు

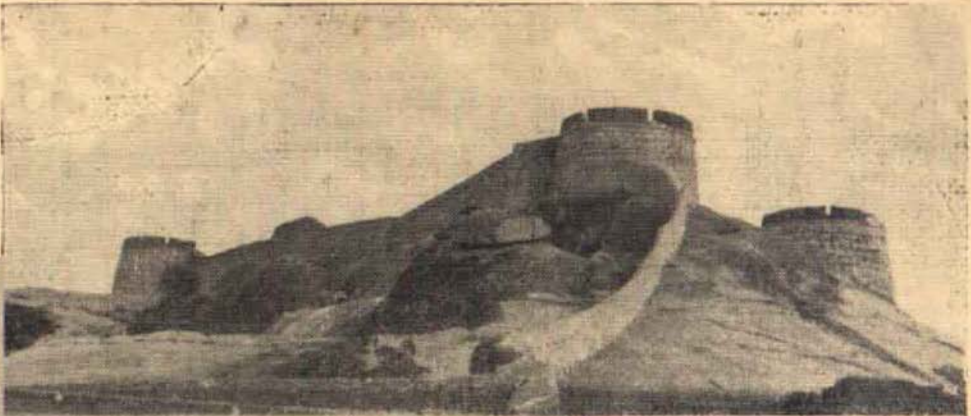
బళ్లారి దుర్గప్రదేశము –
౧౭౫

దృశ్యము ౧

దృశ్యము ౨

౩. బళ్లారికోటయందలి బురుజులు

౪. కోటగవనువద్దనున్న జారుడు బండ : నూరడుగుల ఎత్తు. జనులు నిరపాయముగా మీదినుండి క్రిందికి జారివచ్చుచుందురు.

చూపుచువచ్చిన ఉపేక్షాభావమును విమర్శించుచుండె ను. రైతుల పరిస్థితులరయిన కంపెనీవారి అలక్ష్యమును నిర్దాక్షిణ్యముగా నతడు దానిలో విమర్శించియుండెను. ఆ నివేదికను చూచి డైరెక్టర్లు మండిపడిరి. కంపెనీని విమర్శించుచు వ్రాసిన యాభాగముల నుపసంహరించు కొనవలసినదని కోల్‌బ్రూకును వారడిగిరి. కాని అతడు ధైర్యముగా వల్లకాదనెను. డైరెక్టర్లు నివేదికను ప్రక టింపకయే అతనికే వాపసుపంపిరి. పంపుటమాత్రమే కాక అతని నక్కడనుండి ఎక్కడో ఒక మూలనున్న పూర్ని యాకు బదిలీచేసిరి.

పూర్నియాలో నుండగానే అతడు సంస్కృత వ్యాసంగమునకు పట్టుదలతో మొదలుపెట్టెను. అది వరకే అతడు సంస్కృతము నభ్యసించుటకు ప్రయత్న ములు చేయుచుండెనుగాని ఆ భాషయందలి కాఠి న్యము అతనిని తికమికపెట్టినందున, అతడు కొంచెము వెనుక త్రొక్కి యుండెను. మరల నిప్పుడు ఎట్లయినను దానిని సాధించి తీరవలయునని యతడు గట్టిగా పూను కొనెను.

అతడు తిరుహూత్‌లో నుండగానే కలకత్తాలోని ఏషియాటిక్ సొసైటీ స్థాపింపబడెను. వారు ప్రచురించిన పుస్తకముల నప్పుడతడు తెప్పించి ఏకధ్యానముగా పఠించెను. ఆభాషయందలి గాంభీర్యమూ, ఆ పుస్తకము లందలి విజ్ఞానసంపద అతనిని మరింత పట్టుదల గలవాని నిగా చేసినవి. అదే పట్టుదలతో అనతికాలముననే యతడాభాషను సమగ్రముగా అవగాహన చేసుకొని, దానియందపారమైన పాండిత్యమును సంపాదించెను.

పిదప నతడు గ్రంథరచన కారంభించెను. అతని మొట్టమొదటి యనువాదము హిందూవితంతు ధర్మములను గురించిన గ్రంథము. దానివెంట వరుసగా ననేకాను వాదముల నతడు తయారుచేసెను. తోడిపాశ్చాత్యులు ఆ గ్రంథములనుచూచి, సంస్కృతభాష యింత గొప్ప దాయని వెరగుపడిపోయిరి.

౧౭౯౮ లో కోల్‌బ్రూక్ పండితుని యుద్గ్రంథము—డైజెస్ట్ ఆఫ్ ఇండియన్ లా అనునది—వెలువడెను. ఇండియన్‌లా చదువు విద్యార్థులకది యిప్పటికిని ప్రమాణ గ్రంథముగా నున్నది. ఆగ్రంథ మతనికి పైసాయేమియు సంపాదించి పెట్టలేదుగాని - అసలు ప్రతిఫలము నతడు కోరనేలేదు- కలకత్తా అప్పీలుకోర్టులో అతనికి స్థానము సంపాదించిపెట్టెను. ఆగ్రంథమును చూచి స్వయముగా గవర్నరు జనరలతని నభినందించెను.

ఉద్యోగధర్మముతో ౩౨ ఏండ్లు శ్రమపడి, చివర కతడు దానినుండి విరమించుకొని ఇంగ్లాండునకు పయనముకట్టెను. కాని ప్రయాణము పెట్టుకొన్న రోజుకు వారముల్రోజులకు ముందుగానే పాప మతని భార్య అసు వులను బాసెను. కలకత్తాలో నామెకు ఖనన సంస్కా రముచేసి, దుఃఖాక్రాంతుడై యాతడు స్వదేశమును చేరుకొనెను.

కోల్‌బ్రూకు తన అంత్యదశయందు కష్ట పరం పరలతోనే కడపెను. ఇండియాలో తాను సంపాదిం చిన దంతయు దానధర్మములకును, సంసార నిర్వహణము నకును సరిపోయినది. చివర కొక్కపైసాయైనను లేదు. వృద్ధాప్యములో కడుపునిండ తినుటకును, ఒంటినిండ కట్టుకొనుటకునుకూడ అతనికి దుస్సాధ్యమై పోయెను.

ఈదుఃఖములు చాలవేమో యన్నట్లు, అతని యిరువురు కుమారులు కూడ ఒకరివెంట నొకరు రోజుల వ్యవధితో గతించిరి. తోడు నీడలేని యాపండితునకు ఇవిచాలక కంటిపొరలుక్రమ్మి అంధత్వమొకటి ప్రాప్తిం చెను. ఎంతటి విజ్ఞాని కెటువంటి యాపత్తులు!! ఎటు వంటి మరణము!!!

కాని యాతని కీర్తి? జగజ్జేగీయమానముగా నిలిచి యున్నది.

('క్రైమ్స్ ఆఫ్ ఇండియా' బట్టి)

కొడగుదేశము

ఇది దక్షిణ-ఇండియాలో ఒక చిన్న రాష్ట్రము. దీని వైశాల్యము ౧౫౮౨ చదరపుమైళ్లు. పడమటి కను మలకోనలో తూర్పుముఖముగా నుండి యిది దక్షిణ కనడాతోను, ఉత్తర-మలబారుతోను చుట్టబడి యున్నది.

దక్షిణ-ఇండియాలోని రమణీయభూభాగములలో నిది యొకటి. అసంఖ్యాకములగు నదులతోను, పచ్చని

అడవులతోను, ఉన్నతమైన పర్వతములతోను, రమణీయములగు లోయలతోను ఈదేశము నందనవనమును కీడుకోడుగ నున్నది. పర్వతములలో సుమేరుపర్వతమువలె, పుష్పములలో మల్లెపూలవలె రమణీయభూభాగములందు కొడగుదేశము వెలయుచున్నది. మహోజ్జ్వలములగు సుందరదృశ్యములకిది యునికిపట్టు. ఇండియాదేశపు స్విట్జర్లాం డని యీందువలననే దీనికి పేరువచ్చినది.

ఆంధ్రదేశపు ఉష్ణమునకును, తూర్పుతీరపు ఎండల మిడిమిడికిని, కాలికట్టు, తెల్లిచ్చేరి, కన్ననూరుల చెమటధారలకును చందనలేపనమువంటిది కొడగు. కొడగులో మితవ్యయముతో జీవితము సాగిపోవును. ఆ ప్రజలకు ఆదరణబుద్ధి యెక్కువ. కాబట్టి ఆదేశములోనికి పోయినవారు తిరిగివచ్చుటకు మనసు కాదుమందురు. ఆదేశమునకు ప్రధాననగరము మెర్కారా. అక్కడి ఉష్ణపరిమితి వేసవిలో ౮౦ డిగ్రీలకు మించుట గొప్ప. కావుననే దక్షిణఇండియాలోని వేసవి వాసస్థలములలో మెర్కారాకూడ స్థానము కల్పించుకొన్నది.

ఈదేశపు ప్రాచీనచరిత్రము వింత గొలుపును. కొడగుదేశస్థులు రాజులుగా నుండినదే లేదు. లింగాయతరాజులు దీనిని రెండువందలయేండ్లకు పైగా పరిపాలించిరి. ౧౬-వ శతాబ్దపు చివర ఎక్కేరివంశములోని యొకరాజు రాజ్యభ్రష్టుడై యీ దేశమునకు వచ్చెను. ఇతడక్కడ నొకసన్యాసివలె ప్రవర్తించుచు హాలేరిలో నివసింపజొచ్చెను. కొన్నియేండ్లలోపుగానే యితడక్కడి సామంతప్రభువుల విశ్వాసమునకు పాత్రుడై ౧౬౮౧ లో మొట్టమొదటి కొడగురాజుగా నాయెను. మైసూరులో టిప్పుసుల్తాను అధికారమునకు రాగానే ఈకొడగుపై దాడివెడలివచ్చి దీని నాక్రమించుకొనెను. కాని త్వరలోనే యీదేశపు రాజకుటుంబములోని యొకరు టిప్పుచెరనుండి తప్పించుకొని వచ్చి, రాజభక్తిపరాయణులగు కొందరు దేశీయుల సాయముతో మరలతమ దేశమును మహమ్మదీయులహస్తములనుండి లాగుకొనగలిగెను. అదిమొదలు కొడగురాజు బ్రిటిషువారికి సామంతుడుగా నుండి, మైసూరుయుద్ధములందు వారికి మిక్కిలి సహాయముగా నుండెను. కొడగు రాజులలో చివరివాడు, దురదృష్టవశమున, దుష్టప్రవర్తనకు పాలయినందువలన బ్రిటిషువారీదేశమును ౧౮౩౪ లో తమ స్వాధీనముక్రిందికి తీసికొనుట సంభవించెను.

ఇప్పు డీదేశము ఇండియాప్రభుత్వపు పరిశీలనక్రింద నున్నది. ఒక ఛీఫ్ కమీషనరు దీని కధికారిగా నున్నాడు. అతడే మైసూరుకు రెసిడెంటుగా కూడ నుండును. స్థానికప్రభుత్వమున కతడే యధికారి. అతని నివాసము బెంగుళూరులో. సెక్రిటరియేటు, హైకోర్టు కూడ బెంగుళూరులోనే యున్నవి. అతనితరువాతి యధికారి కమీషనరు. అతడు మెర్కారాలో నుండును. ౧౯౨౩ లో ఈరాష్ట్రమున కొక శాసనసభ యేర్పడినది. ౧౫ మంది సభ్యులు ఎన్నికలవలనను, ౫ గురు నామినేషనులవలనను నియమింపబడుదురు. ఛీఫ్ కమీషనరే శాసనసభకు అధ్యక్షుడుగా నుండును.

ఈదేశపుజనసంఖ్య సుమారు ౧,౮౦,౦౦౦. ఇందులో నూటికి నలుబదిమంది కొడగు దేశీయులు. క్షత్రియులని వీరు వ్యవహరింపబడుదురు. వీరి ఆచారవ్యవహారములే వేరు. ఆ విగ్రహపుష్టి, తీర్చిదిద్దినట్లుండు నాసికలు, ఆజానుదీర్ఘములగు బాహువులు, ముఖపుకట్టు, చర్మపురంగు వీనినిబట్టి చెప్పవలసివచ్చినచో వీరు దక్షిణ ఇండియావారుగా కనుపించుటలేదు.

వీరు మిక్కిలి విక్రమసాహసములు గలవారు. వీరికి ప్రత్యేకముగ నొక భాష గలదు. వీరి జాతీయవేషమే వేరు. వీరి భాష అరవము, కన్నడము, మలయాళముల మేళనముగా నుండును. వీరి దుస్తులలో కూడ ప్రత్యేకత గోచరించును: పాదములవరకు జీరాడు, నల్లని కోటు. దానికి మోచేతులవరకుమాత్ర ముండునట్టి పొట్టిచేతులు. నడుమునకు దాదాపు ఆరుగజముల నిడివి గల పట్టీ. దానిలో ప్రక్కవైపుగా నొకబరలో ఒక పొట్టి బాకు; వెనుక నొకపొడుగుపాటిబాకు. తలకొక రుమాల- ఇది మగవారి దుస్తులతీరు. స్త్రీలదుస్తులతీరుకూడ చాల ఆకర్షకముగా నుండును. చీరకట్టు, జాకెట్టుతీరుకూడ భారతీయయువతులకు అనుగుణమయినవిగా నుండును.

వీరు గణపతిని, ఈశ్వరునికూడ పూజింతురు. ఈదేశములోనే ప్రభవమంది, దక్షిణ ఇండియా అంతటను పవిత్రనదిగా పరిగణింపబడుచుండు కావేరినది యధిష్ఠాన దేవత యగు కావేరీదేవినికూడ వీరు ఆరాధిం

తురు. నాగపూజ వీరిలో లేదు. దేవోత్సవసమయము లందు పూజలకు నుందు యజ్ఞములు చేయుచుందురు; నాట్యనృత్యములుకూడ కార్యక్రమములో నొకటిగా నుండును.

వీరి వివాహాచారములు దక్షిణఇండియాలో కెల్ల చాలసామాన్యమైనవి. బాల్యవివాహములు వీరిలో లేవు. వితంతువివాహములకు వీరిలో సమ్మతి గలదు. వీరు చావును సంతోషముతో పరిగణింతురు. చచ్చిన వృద్ధులకు గౌరవముగా, శవవాది సంస్కారములకు వరకును మధ్యమధ్య తుపాకీగుండ్లను ప్రేల్చుచుందురు. వీరిలో అశుభములు వచ్చినపుడు తెల్లని యుడుపులను ధరింతురు.

(కూపర్ రిపోర్టు)

నగ్నమత తత్త్వము

గ్రీసుదేశములో స్పార్టాలోను, మరికొన్ని ప్రదేశములందును పూర్వము యువతీయువకు లొకచోట చేరి, నగ్నముగా వ్యాయామములు, నాట్యనృత్యములు చేయు చలవాటుండెను. సుప్రసిద్ధ తత్త్వజ్ఞాని యగు ప్లేటోకుకూడ ఈ సంప్రదాయము సమ్మతముగా నుండెను. చివరవరకును అతి దానునన్నను మార్పుకొనజాలేదు. ఇటువంటి నడతవలన కామవాసన యొక్క అసంగతమగు ఉద్రేకము తగ్గునని అతని యభిప్రాయము. ఈ ఉద్దేశ్యముతోనే 'దేహముయొక్క అంగాంగములను వ్యక్తముగా కానుపించునట్టి ఉడుపు తొడుగులలో నున్న యువతీయువకుల నొకచో వ్యవహరింప నిచ్చుటలో నెట్టి యాశంకయు నుండ గూడదు' అని యొక యభిప్రాయము నాతడు తెలిపి యున్నాడు.

రోములోమట్టుకు ఇందుకు విపరీతమైన పరిస్థితులు గోచరించుచున్నవి. అక్కడ రంగస్థలముల యందు నటీనటులు నగ్నముగా వ్యవహరించు సందర్భములు లేకపోలేదుగాని, వారు అసమ్మతిశ్రేణిక్రింద పరిగణింపబడుచువచ్చిరి. క్రైస్తుమతస్థులకు రోమనుల ఆచార వ్యవహారములు మరేవియు పట్టుబడలేదు గాని నగ్నత పనికిరాదను మతము మాత్రము పట్టుబడినది. దేహమును సమగ్రముగా కప్పికొనుటవలన కామవాసన తగ్గదు సరికదా, మరింత హెచ్చునని వారికి తట్టలేదు పాపము! కామవికారము పట్టుకొని తపించువారు ఔషధ మనుకొని ఏకదృష్టితో నగ్నశరీరమును పరిశీలించుచుండిన గుణపడుదురని కలువురు భావించు చున్నారు.

'శీవ.భూషణములవల్లనే కామవికారము హెచ్చు చుండు నుగాని నగ్నతవల్ల గా' దనుటలో మతభేదము లుండగూడదు. ఆఫ్రికా, మెడగాస్కరు మొదలగు దేశములను చుట్టివచ్చిన స్కాట్ ఇలియట్ అను నైదేశిక డొకడు 'వస్త్రములవల్లనే కాముకత్వము ప్రబలుచున్న' దని వ్రాసియున్నాడు. వస్త్రము లెంత తక్కువగా నున్న కామవాసన యంత తక్కువగును. పురుష చిత్రకారులయెదుట నగ్నముగా కూర్చొనుట కలవాటుపడిన స్త్రీల యనుభవములను చూడుడు: "పూర్తిగా నగ్నముగా కూర్చొన్నంతకాలమువరకును మాకు పురుషుల కామవాసన తెలియ దుండదు." షుషెల్ట్ అను చిత్రకారు డొకడు ఒకస్త్రీని గురించి వ్రాయుచు "ఆమె చిత్రగృహమును ప్రవేశించి ప్రవేశించగానే నదురుబెదురు లేక తటాలున వస్త్రములు తీసి పారవేయును. 'అటువంటియప్పుడు వారికి నేము దిగంబరులతో నున్నను కామాతురత సుంతయైన జనించదు.' అని యామె చెప్పుచుండును." అని వ్రాసియున్నాడ. కామవాసన లేకుండచేయవలెనని యెవరికయిన నపేక్షయున్నచో, వారు నగ్నతను ద్వేషించుటకన్న వస్త్రముల అచ్ఛాదనను ద్వేషించుట మంచిది.

క్రైస్తుధర్మము నగ్నత కాటంకము పెట్టుచున్నను వారిలోకూడ అప్పుడప్పుడు దానిని సమ్మతించువారు తలచూపుచునే యున్నారు. క్రీ. శ. రెండవశతాబ్దములో ఆడ్యామాయిట్ సంప్రదాయమువారు ప్రార్థన సమయములందు నగ్నముగానే మెలగుచుండిరి. పదుమూడవశతాబ్దములో జర్మనీలోను, ఆతర్వాత ఫ్రాన్సులోను ఇటువంటిదే యొకవర్గము బయలుదేరెను. ఆవర్గమువా రనుభవించిన సంకటము లిన్నన్ని కావు. కాని మధ్యయుగమునందు యూరపుదేశములలో వీదిన మెలల

తత్త్వము చాలినంత ప్రచారమునకు వచ్చియుండెను. సార్వజనికస్నానగృహములకు స్త్రీ పురుషు లిరువురును ఏకకాలమున పోవుచుండిరి.

పదునారవ శతాబ్దములో ఫ్రాన్సుస్త్రీలు స్నాన సమయములందు తమకు కావలసినవారిని నిస్సంకోచ భావముతో దగ్గర నుండనిచ్చుచుండిరి. ఆశతాబ్దపు చివరి భాగములో చిత్రించిన యిటువంటి స్త్రీల నగ్నచిత్రములు మనకిప్పుడు దొరకుచున్నవి. కాని యవి వాస్తవిక చిత్రములు మట్టుకు కావు. పందొమ్మిదవశతాబ్దములో మాత్రము దిసమొలతత్త్వముయొక్క ధార్మికాక్షేపణ అణగిపోయి అది యొక కేవలశిష్టసంప్రదాయముగా నిలిచిపోయెను. ఇంతమాత్రమున నగ్నతసంపదను పరమోపాదేయముగా భావించిరని యనుకొనగూడదు. పరిస్థితులు మరల విపరీతముగానే పరిణమించినవి. యూరోపియను మిషనరీలు ఎక్కడెక్కడ తమ క్రైస్తవధర్మము యొక్క దీక్ష నొసగిరో అక్కడంతటను- అది యెంతటి ఉష్ణప్రదేశమైనను-తమ యూరోపియను దుస్తులనే ప్రచారము చేసిరి.

'వివాహకాలమునందు వధూవరు లిరువురును మోసపోకుండ వారినగ్నశరీరమును వీరు, వీరి నగ్నశరీరమును వారు చూచుకొనుట ఆవశ్యకము' అని సర్ టామస్ మూరు అనునతడు 'యుటోపియా' అను తన గ్రంథమునందు చెప్పియున్నాడు. కొన్ని దేశములందు వధువు కుమారిగా నున్నను సరే, విధవగానున్నను సరే ఆమెను నగ్నస్థితిలోనే భవిష్యత్పతికి చూపుట రూఢియైయుండెను. అట్లే వధువునకు కూడ వరునియొక్క నగ్నదేహమును చూచుసందర్భములు కల్పింపబడుచుండెను. వారి యభిప్రాయ మేమి? గుఱ్ఱము, ఎద్దు మొదలగు చిల్లరజంతువులను పరిగ్రహించునప్పుడు పరిగ్రహించువారు వానిని ఎంతగా పరిశీలింతురు? ఎక్కడెక్కడ ఏ లోపము లున్నవో యని తదేకదృష్టితో సర్వాంగములను పరీక్షింతురే! జీవితముయొక్క సుఖదుఃఖములకు పరమకేంద్రమైన వివాహమువిషయములో ఆమాత్రము దృష్టికూడ జనుల కుండదే! అంత అలక్ష్యమా! మొట్టమొదట ముఖమును మాత్రము చూచుకొని, అయందమునకు తృప్తిపడి వివాహమాడుటయు, తరువాత నేదైన మహాదోషము కనుపించగానే విసిగివేసారుటయు నేమిపనులు? ఇంత కంటెను మొదటనే ఒకొక్కరును పరస్పరము పరీక్షించుకొనుట యను నియమము మంచిదికాదా?

కళాదృష్టిలోను, ఆరోగ్యదృష్టిలోను నగ్నత్వము ఆవశ్యకమను వాదము ౧౯ శతాబ్దపు ప్రారంభమునుండియు కానుపించుచున్నది. 'దిసమొలదేహమును చూచుచుండుటవలన అనావశ్యకమగు కామాతురత తగ్గిపోవు'నని సేనాంకుకు (౧౮౦౦) అను నొక ఫ్రెంచి లేఖకుడు వ్రాసియున్నాడు. జాక్ సక్ చరిత్రలో, స్కాచ్ న్యాయాధీశుడొకడు ఆరోగ్యముకొరకు తెల్లవారిపూట తన గదిలోనే సంపూర్ణనగ్నముగా తిరుగాడుచుండెనని వ్రాసియున్నది. ఆన్యాయాధీశుడు తన కుమార్తెలనుగూడ ఉష్ణరగచంద్రశాలలో దిసమొలలతో తిరుగుచుండునట్లు చేయుచుండెనట. బెంజామిన్ ఫ్రాంక్లిను నగ్నముగానే పనిపాటులుచేసుకొనుచుండెడివాడట. ఒకరోజు అతడు పరధ్యానముతో అట్లే బయటికివచ్చెనట. పరిచారికలు ఆవేషమును చూచి నివ్వెరపడిపోయిరట.

దిగంబరముగానుండువారు మిక్కిలిపటుత్వము కలవారుగా నుందురనుటకు సందేహమే లేదు. ఐర్లాండులో ౧౭ శతాబ్దమువరకును స్త్రీపురుషులందరును ఒకేఒక నిలువుటంగిని వదులుగా తొడుగుకొనుచుండెడివారట. అందువల్లనే వారు పుష్టిగా నుండిరి. బట్టపాతలులేని ఆటవికులుకూడ గట్టిముట్టుగనున్నారు. వస్త్రముల యుపయోగ మెప్పుడు బలమైనదో అప్పుడు రోగములుకూడ వివిధములుగా ప్రబలజొచ్చును. ప్రకృతియే చెడిపోవును.

(అయోగ్యాటక)

బైబిలుకు వేయవ తర్జుమా

బ్రిటిష్-ఫారిన్ బైబిల్ సొసైటీవారి ప్రయత్న ఫలముగా బైబిలుకు మరియొక అనువాదము తయారైనది. దీనితో బైబిలుకు వేయిభాషలలోనికి పరివర్తన జరిగినదన్నమాట. మూలమూలలనుండు ఆటవికుల భాషలలోనికి సయితము దీనికి పరివర్తన జరిగినది. ఈ వేయవ

అనువాదము బెల్జియన్ కాంగోలోని ఒక ఆటవిక జాతి భాషలో చేయబడినది. ఆ సొసైటీవారి ఉత్సాహ ప్రయత్నములను చూచి మనము తలలు వాల్చవలసి యున్నది. ఆసొసైటీ ౧౮౦౪ లో పుట్టినది. అప్పటికి బైబిలు ౭౨ భాషలలోమాత్రమే లభించుచుండెను. ఆపిదప దీనిప్రచారమునకు వారు ఎనలేని ప్రయత్నములు చేసిరి. ఇప్పటికిని ఆయుద్యమమున వారు వెనుకంజ వేయలేదు. ౧౮౩౪ నాటికి బైబిలుఅనువాదముల సంఖ్య ౭౨ నుండి ౧౦౦ కి హెచ్చెను. ౧౮౭౧ లో ౨౦౦; ౧౮౯౨ లో ౩౦౦; ౧౯౦౬ లో ౪౦౦; ౧౯౧౭ లో ౫౦౦; ౧౯౩౮ లో ౬౦౦; ఈ సంవత్సరములో ౭౧౨. ఆఫ్రికాలోని భాషలలో ౨౦౦ లోనికిని ఇది తర్జుమాఅయినది. ఇంకను మరికొన్నిచేరి, బైబిలును వేయి తర్జుమాలు పూర్తియయినవి. ఈ బైబిలు ప్రతులు ౫౦౧ మిల్లియన్లు ఖర్చయినవి.

వారు తమ మతమును ప్రచారముచేయుచుండు పద్ధతి చూడుడు. మనవారు అటువంటి ఉత్సాహము నెందుకు చూపరు?

శ్రీ. కె. రామమోహనరావుగారు

బెజవాడ కాపురస్థులు, ఆంధ్ర యువకులు' సంగీతజ్ఞానం కలవారు. భవిష్యత్తును చూచి చెప్పగల ప్రజ్ఞానిధులు. వి. వి. గిరిగారి విజయమునుగురించి ఎన్నికలకుముందే జోస్యము చెప్పిరి. ఇంకను భవిష్యత్సమాచారములను పెక్కింటిని సూచించి దేశనాయకు లనేకుల కాశ్చర్యమును కలుగజేసిరి.

కంచివరదరాజస్వామి ఆదిమూలవిగ్రహము

ఆదిమూలవిగ్రహము
జలాధివాసమున్న మంటపము

కంచి వరదరాజస్వామి మూలవిగ్రహము అత్తి దారుమయమట. దానిని దేవాలయాధికారులు కొన్ని శతాబ్దులకు పూర్వము, దేవాలయావరణలో నున్న అనంతసరస్సు అనుకోనేటిలో జలాధివాసము చేయించి దానిస్థానమున నేడున్న శిలావిగ్రహమును తెప్పించి నెలకొలిపిరట. ఆశిలావిగ్రహము కంచికి పదిమైళ్లదూరగ

ఆదిమూలవిగ్రహము జలవాసమున్నచోటు. నాగప్రతిమలు
ఆదిశేషువువిగ్రహము నారాధించుటకు సూచన

వసంతమంటపమున ఆదిమూలవిగ్రహము
మండలారాధనమహోత్సవ మిచ్చట జరుగును

మున నున్న 'పల్లయి శీవరం' అను గ్రామమందలి ప్రాచీనదేవాలయమున నుండినదట. విగ్రహమును చేసిన దారువు నీటిలో చివికి శిథిలమయిపోవునట్టిది కాదు. కోలనిలోనున్న చిన్నిమంటపమున నిది యుండ, అది శేషువు ఆరాధించుచుండునట.

ఈవిగ్రహమును నమ్మాళ్వారు, కూరత్తాళ్వారు, తిరుకచ్చినంబి, ఉడయవరులు, వేదాంతదేశికులు మున్నగువారును ఆరాధించి, అధికముగ స్తుతించినట్లు ప్రతీతి.

౧౮౯౨ వ సంవత్సరమున దీనిని వెలుపలికి దీసిరి. నలువది దినములు పూజాపురస్కారాదులు జరిగినవి. తదనంతరము మరల నీటిలో యథాస్థానమున నుంచిరి.

మరల మొన్న (౧౯౩౭) జూలయి ౧౨-వ తేది నాడు దీనిని వెలుపలికిదీసిరి. అభిషేకాలంకారాదులు సమకూర్చి దానిని వసంతోత్సవ మంటపమునందలి వేదికపయి 'పవళింప' జెట్టిరి. అట్లొకనలువదిదినము లుండును. అనుదినమును పూజాపురస్కారాదులు జరుగుచుండును. తండోపతండములుగ జనులు వచ్చి సేవించి పోవుచుందురు. ఈయుత్సవము మండలారాధన మనబడును. ఈవిగ్రహమును 'అత్తిగిరి వరదర్ మూలవర్' అని అరవమున నందురు. నలువదిదినము లయినపిదప మరల జలమున నెప్పటిచోట నుంచెదరు.

కీర్తిశేషుడు మార్కోనీ

రేడియో తంత్రమునకు మూలపురుషుడయిన మార్కోనీపండితుడు కడచిన నెల ౨౧ వ తేదీనాడు ఈ లోకమును వదలిపోయి కీర్తిశేషుడైనాడు.

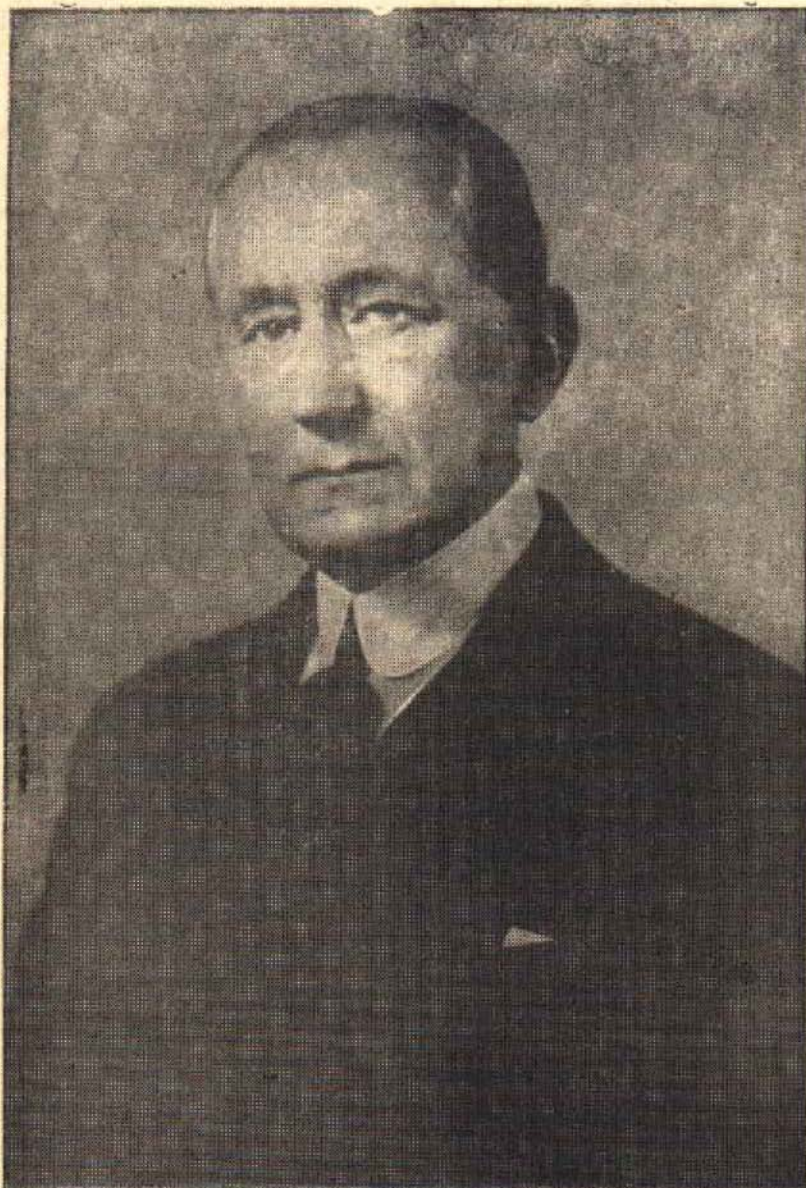
రేడియో తంత్రమువలన ప్రపంచమునకు చేకూరిన లాభము లేవియో ప్రత్యేకించి చెప్పబనిలేదు. రెండు రోజులుకాదు, రెండుగంటలసేపు రేడియోయంత్రములు పనిచేయకమానినచో ఆలాభము లేవియో స్పష్టముగా బోధపడగలవు: వార్తాపత్రికలకు విదేశవార్తలు రాకుండ అడ్డుపడిపోవును; వ్యాపారము స్తంభించిపోవును; ఆపత్తులలో తగుల్కొన్న ఓడలకు దిక్కు లేకపోవును; వా[illegible]వరణ విశేషములు తెలియక ఆకాశయానములు తల్లడిల్లిపోవును; ఇంకను ఎన్నోవిధములుగా ప్రపంచము కష్టపడిపోవును.

రేడియోతంత్రము చేసినంత మేలు మరి యే ఇతర తంత్రమును చేయలేదు. వాయువార్తావిధానము మార్కోనీ మొట్టమొదట నలువదియేండ్లకుముందు ప్రారంభించినాడు. తీగలు లేకయే వాయువార్తలను మొట్టమొదట పంపినది మార్కోనీ. సముద్రమార్గముగా వార్తలు మొదలుపెట్టి ముప్పదియేండ్లయినది. ఈ రేడియో వాయువార్తలవలన ప్రపంచముయొక్క నాలుగుచెరగులను అన్యోన్యముగా వ్యవహరించుకొనుటకు వీలుపడుచున్నది.

ఏకాంతత మట్టుమయిపోయినది. వీధులలో నెంతసురక్షితముగా సంచరింపవచ్చునో అంతకంటె సురక్షితముగా సముద్రమునందు నైతము తిరుగాడుటకు వీలైనది. కోట్లతరబడి తమ ప్రజలతో రాజులు నేరుగా మాట్లాడుటకు సాధ్యమైనది. కోట్లతరబడి సామ్రాజ్య ప్రజలు తమ చక్రవర్తి పట్టాభిషేకోత్సవ విశేషములను వీనులారవినగలిగిరి. ఇరుగుపొరుగువారితో మాట్లాడునంత సులభముగా విదేశములందెక్కడో ఉన్నవారితో గూడ సంభాషింప నలవడినది. వ్యాపారములు వడివడిగా సాగుటకు సాధ్యమైనది. వేయేల? ప్రపంచమే ఒక ప్రాంతముతో నొక ప్రాంతము సంబంధ బాంధవ్యములను సంపాదించుకొన్నది.

ఈ వాయువార్తా హరణమును గురించి మార్కోనీ యభిప్రాయము లేవో తెలియనగును. "వాయువార్తాహరణము నేలను, నీటనుగూడ వార్తాహరణమున కుపయోగపడుచుండుట నిజమే. ఒక దేశమునకు నింకొక దేశమునకు మైత్రికుదుర్చుటయు నిక్కమే. సంచారమునందు సేనానివేశములు, ఆకాశయానములు ప్రధాన కార్యస్థానములతో సలహా సంప్రతింపులు చేయుటకు కారణమగుటయు సత్యమే. ప్రజలకు వార్తలను సంగీత సాహిత్యములను వినిపింపజేయుటకు హేతువగుట కూడ యథార్థమే. కాని నాయుద్దేశ్యములో ఇవికాదు దాని ముఖ్యకార్యములు. మొట్టమొదట ఇదిపుట్టినది (జనవరి 1908) ఎందుకనగా: కష్టములలో దగుల్కొన్న ఒక

రావడకు సహాయము నర్థించుటకు. అది మొదలు దీనిమూలముగా నెన్నియో ప్రాణములు, ఎంతయో ఆస్తి సంరక్షింపబడెను. ఇదియే దీనికి చరితార్థతయని నాభావము."

ఇట్లు మానవ ప్రపంచమున కెంతటి మేలను సమకూర్చిన మేటి మన మార్కొనీ.

౧౮౯౫ లో నితడు ఇటలీలోని బొలోన్యాలో తన యింటియందు కూర్చొని అనేకములయిన ప్రయోగములను చేసి, విద్యుత్తరంగములను తీగలు లేకయే బహుదూరము తీసుకొనిపోవచ్చుననియు, వానిమూలమున వార్తలను పంపవచ్చుననియు కనిపెట్టెను. అంతవరకును ఏకొద్ది దూరమైనా కాని విద్యుత్తరంగములను పంపుటకు సాధ్యపడుచుండలేదు. మార్కొనీ పరిశోధనల ఫలితముగా నందరును ఆశ్చర్యాన్వితు లయిరి. రోజు రోజుకు మార్కొనీకి రేడియోలో క్రొత్తపద్ధతులను

కనిపెట్టుటయే పనియైయుండెను. దినదినమునకు నొక క్రొత్త పరిశోధన. వానిఫలితమే నేటి నిస్తంత్రీదూరసంభాషణము, దూర వాయువార్తా హరణము, శబ్ద విపులీకరణపద్ధతులు, టెలివిషను అను దూరదర్శనము. కేవలము కార్యములు ఇంతతో పరిసమాప్తి చెప్పుటకును వీలు లేదు. ఇప్పటికి మాట, చూపులు దానికి లోబడిపోయినవి. ఇంక నెన్ని ప్రాకృతిక శక్తులు లోబడిపోవునో యెవరు చెప్పగలరు? దాని వృద్ధియనంతము! మార్కొనీ చేసి పెట్టిన పరిశోధనల ధర్మమాయని యీ వాయువార్తాహరణ ప్రకరణమునకు 'హరిః ఓమ్' అని ముగింపు చెప్పుట అసంభవమై పోయినది.

ఆ విజ్ఞాని భౌతికముగా మనలను వీడిపోయినాడు. కానియాతని కీర్తికాంతి విద్యుత్తరంగముల రూపమున దినదినమొక్క యాకారముతో మనముందు సాక్షాత్కరించుచునే యుండును.

'టైమ్స్ ఆఫ్ ఇండియా' నుండి

స్కూలు ఫైనలు తెలుగుపాఠ్యగ్రంథము
(బోర్డు ప్రకటించునది)

ఇటీవల నొకటిన్నర సంవత్సర కాలమునుండియు స్కూలు ఫైనలు తెలుగుపాఠ్యగ్రంథము విషయము మొక పెద్దగోలయై పోయినది. నిర్ణీత భాగము లుచితములయినవి కాకపోవుట, వానిటిప్పణి తప్పులతడక అగుట, అపూర్వ నిరుపయోగ సామగ్రి అందపరిమితముగ పెరిగియుండుట - ఇట్టివి దానికి పట్టుచుండెను దుర్దశలు. ఈ దుర్దశల కెక్కువగా పాలుపడినవి ౧౯౩౮,౩౯ సంవత్సరముల పాఠ్యగ్రంథములు. అంతకుపూర్వపువాని లోను ఎక్కడనో పొరపాటునబడిన తప్పు లున్నను శబ్దార్థముల సంబంధము సరిగనే పాటింపబడినది. కాని, వ్యాకరణ విశేషముల మిషను బాలవ్యాకరణాదుల సూత్రములు వానిలో తుప్పలుతిప్పలుగ నిండిపోయినవి. ఎట్టిది, ఎంత, ఏతీరున నుండవలెనను విచారమునకవకాశము వానిలోను కనుపడదు. నిరుటిదియు, ఈయేటిదియు అసలే తప్పులపాతరలయి నిరుపయుక్తములయి పోయినవి. కాబట్టి, వీనియందలి మూలభాగముల యౌచిత్యానౌచిత్యములును, టిప్పణిలోని విశేష వివరణాదుల సారమును చర్చింపవలసిన యగత్యము లేదు. ఏటేట మదరాసు, ఆంధ్ర-యూనివర్సిటీలలో కలిసి స్కూలు ఫైనలు పరీక్షకు చదువు విద్యార్థులు దాదాపు పదివేలమందియుందురు. ఇందరు చదువవలసిన పాఠ్యపుస్తకము పైన పేరుకొనిన తీరున నున్నది. ఇది యిట్లుండుటకు కారణమేమి?

ఈ విషయమున హైస్కూళ్లలో స్కూలు ఫైనలువారికి పాఠ్యపుస్తకములను బోధించు పండితులుదాసీనులయియుందురు. వారందరు నిందలి లోపములను తెలిసికొనజాలినంత పాండిత్యము కలవారు కారా? తెలిసియు మనకేలయని యూరకుందురా? తెలియనివారి మాటకేమి? తెలిసినవారయిన నూరకుండుట భావ్యమా? విద్యార్థిహితైషులగు నుపాధ్యాయులకీ యౌదాసీన్య మనుచితము. ఇందువలన నెందరో విద్యార్థులు పరీక్షలయందుత్తీర్ణులు కాజాలక పోవుచున్నారు.

ఈ పాఠ్యగ్రంథ నిర్ణయకార్యమునకయి దొరతనమువా రేర్పరచిన బోర్డొకటి ప్రత్యేకముగ నున్నది. ఆ బోర్డులోని సభ్యులు పాండిత్యాదులయందారి తేరినవారయి యుండవలెనను నియమము కలదు. ఆసభ్యులలోనివారే యొక్కరు-వారు అందరిలో మిక్కిలి సమర్థులు కావచ్చునయి యుండవలెనవక తప్పదు - పాఠ్యగ్రంథభాగములను నిర్ణయించి - బహుశః తక్కినవారి యనుమతిని పొందవలసి యుందురు కాబోలు ఇదుమాత్రము - టిప్పణి మొదలయినవానిని వ్రాసి అచ్చొత్తించుటకు నియమితులగుదురు. వారిది కేవలము శుష్కహస్తాల పరిశ్రమయు కాదు. కొంత కట్నమును సమర్పించుట కవకాశము ను కలదు.

గొప్ప నిపుణులనబడువారయ్యును, పరిశ్రమకు ఫలమున్నను పాఠ్యగ్రంథ మిట్లు అవకతవకగా రూపుకట్టుచున్నది. ఈదివ్యఫలమునుబట్టి పాఠ్యగ్రంథ సంధానాదులకు బోర్డుచే నియమింపబడిన యానిపుణులు, నియమ మెట్టిదయినను, అందుకుభిన్నముగా కేవల మసమర్థులను భావము కలుగుట వింతకాదు. అసమర్థుల చేతబడినపుడు గ్రంథము మరియొకరీతి నెట్లుండగలదు?

నేటి విద్యావిధానమున మాతృభాషాభివృద్ధికుండునవకాశ మల్పము. అందువలన స్కూలుఫైనలు

విద్యార్థికి లభించు మాతృభాషాజ్ఞానము శూన్య ప్రాయమని అనుభవమువలన తెలియుచున్నది. దుష్కరిష్కృతిలోపభూయిష్ఠ పాఠ్యగ్రంథము లిందుకు సాయము. ఇంక వారికి గలుగు మాతృభాషాజ్ఞానము నూహించుకొనుట చాల తేలికపని.

ఇట్లు కాకుండుటకయి బోర్డులో సుచితములగు మార్పులు వెంటనే జరుగవలెను. పాఠ్యగ్రంథ సంధానాది కార్యము వాస్తవముగ సమర్థులయిన పండితుల చేతులమీదుగ జరుగవలెను. పాఠ్యగ్రంథములను వర్తక దృష్టితో ముద్రించి ప్రచురించుటకు పూనుకొని యుండు బోర్డు అసమర్థుల చేత నియమింప వలయునో యీపనికి? పరిశ్రమకు చాలినంత ప్రతిఫలము ముట్టజెప్పి సమర్థులగువారిచేత చేతచేయింపరాదు? బోర్డులోనివారే పండితులని బోర్డుభావమా? అట్లు కాదని తత్కార్యము నిరూపించుచున్నదే! కాబట్టి ఇకమీద బోర్డు అట్లు చేయజనదు. బోర్డు చూడవలసినది విద్యార్థుల భాషాభివృద్ధి. దానికయి తాను సకలవిధముల ప్రయత్నించవలెను. అట్లు సాధ్యము కానియెడల పాఠ్యగ్రంథభాగములను నిర్ణయించి ఆయా గ్రంథముల పేరులను ప్రకటించి యూరకుండవలెను. అది యుత్తమమయిన పని. లేకున్న, మూలభాగములను మాత్రము ముద్రించి ప్రచురించుటతో తృప్తిచెంది యూరకుండవచ్చును; అందువలన విద్యార్థులకు సౌకర్యము కొంతయుండును గనుక.

మఱియు పాఠ్యభాగముల నిర్ణయమునను లోపములు కనుపడుచున్నవి. ఈనిర్ణయమున ననుసరింపబడు పద్ధతులెట్టివో? ౧౯౩౮-వ సంవత్సరపు పాఠ్యగ్రంథమున శ్రీశైలవర్ణనము, ఎఱుకతల్లి, భామినీవిలాసము అనునవి కలవు. ఇవి తునకలు.

శ్రీశైలవర్ణనము: ద్విపద. పండితారాధ్య చరిత్రములోనిది. వర్ణన భూయిష్ఠము. మూలమున నిది చాలగ్రంథము. ఇందు మూడుపుటలు మాత్రమే. అదియు మూలభాగమున నేకదేశముకాదు. సంధాత ఇష్టానుసారము ఎడనెడ భాగములను విడిచి ఇట్లు కుదించెను. ఇందువలన వర్ణనమున సొంపుచెడినది. అన్వయక్రమము తప్పినది. భావముల నుద్దీపింపజేయు నితివృత్తము కాని, సోమనాథునికవనమును సొంపులుగులుకజేసిన జానుదెనుగు నుడికారములుగాని యుద్ధృతభాగమున చాల తక్కువ.

ఎఱుకతల్లి: ఇది ఏబదియారు పాదముల గీతమాలిక. అయితే నీ పాదముల పల్లవులు నాలుగు అనగా నిరువది పాదములు కాక, ముప్పదియారుపాదములు మాత్రమే. ఇందు విషయగౌరవము కాని, విన్యాస గౌరవము కాని అగమ్యగోచరము. నిర్దుష్టమును కాదు.

భామినీవిలాసము: ఆరు పద్యములు మాత్రము. పండితరాయలు మూలకర్త. మూలమునగౌరవ మను వాదమునకు సామాన్యముగ గుదురదు. మూలమునందలి యన్యాపదేశవిషయము లనువాదమున లోపించినట్లు స్థూలదృష్టికి గోచరింపకున్నను, కవిత్వమున మెరుగు చూపట్టదు. ఇట్టివానిని గ్రహించుటేనో?

శ్రీరామచరిత్రము (భాగవతములోనిది), కృష్ణకవి శకుంతలాపరిణయములోని భాగము శబ్దార్థాలంకారబహుళములు. ఈ యలంకారాదులను తలకెక్కించుకొనుటకు స్కూలుఫైనలువిద్యార్థు లెంత తాపత్రయము పాలుకావలెనో కదా!

నీతుల కొఱకడిగ భర్తృహరియనువాదపద్యములు, వచనరచన కొఱకడిగ చిన్నయసూరి పంచతంత్రభాగము నించుమించుగ నేటేట వెన్నంటియుండునవియే. ఏటేట నిర్ణయింపబడు పాఠ్యభాగముల తీరు రమారమి యిట్టులేయుండును. ఇదియంతయు సంస్కరణాపేక్షము. పాఠ్యగ్రంథములలోని భాగములు, భావములు, భాష విద్యార్థులకు సులువుగ మనసున నిలచునట్లు చేయునట్టివిగ నుండవలెను. విద్యార్థులమనోవికాసమునకు, భాషాభివృద్ధికి నప్పుడు మంచిపునాదు లేర్పడును. ఇది యంతయు గమనించి, చక్కదిద్దుబాధ్యత బోర్డువారి యందు గలదు. ప్రజాప్రముఖులు నీవిషయమున తగిన ప్రయత్నములుచేసి మనుముం దీ పాఠ్యగ్రంథముల కిట్టి దుర్దశ పట్టకుండ చూడవలసియుందురు.

—సహాయ సంపాదకుడు.

౧౯౩౮ బి. విద్వాను పాఠ్యగ్రంథములు

౧౯౩౮ సంవత్సరము విద్వాన్ (బి. తెలుగు ప్రధానము) ప్రిలిమినరి పరీక్షకు నిర్ణయింపబడిన పాఠ్య గ్రంథములలో 'కావ్యనాటకాది పరిశీలన' మొక్కటి. అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు రమ్యవప్పుడు రచియించి పత్రికలలో ప్రకటింపజేసిన వ్యాసములు కొన్ని యందు సేకరింపబడినవి.

అవి:

౧. ఉత్తర రామచరిత నాటకము: ౧. ఉత్తర రామచరిత్ర - రామాయణకథ మార్పులు, వాని ఫలితములు. ౨. సీతారాములు వాల్మీకి భవభూతులు — సీతారాములను వాల్మీకి యెట్లు చూపెనో, భవభూతి యెట్లుచూపెనో యిందు చెప్పబడినది. ౩. భవభూతి రసము, కాళిదాసపాత్రౌచితి—భవభూతి రసప్రధానుడనుటకు జనకపాత్రమును, కాళిదాసుడౌచితి ప్రధానుడనుటకు గణ్వపాత్రమును తార్కాణనేయబడినవి. ౪. వాల్మీకి యుత్తరరామ చరిత-వాల్మీకి వ్రాసిన యుత్తర రామాయణకథ. ౫. కరుణమా? కరుణ విప్రలంభమా? ధర్మ వీరమా? అను విచారణ.

౨. అభిజ్ఞాన శాకుంతల నాటకము: ౧. శకున్త శాధిష్ఠిత కాళిదాస-శృంగారమన్ని యంకముల నద్దీపన శమనములతో వ్యాపించియుంట, హాస్యవీరశాంత వాత్సల్యాను లంగములై దానిని పెల్లివిరియించుచుం శోభించుట. ౨. శకుంతల- భారత శకుంతలకును నాటక శకుంతలకును గల భేదము. ౩ కాళిదాసు కవిశ్రేష్ఠః- శాకుంతలనాటకములోని నాలుగుశ్లోకముల భావములు.

౩. మృచ్ఛకటిక నామౌచితి- మట్టిబండి కథ నెల్ల సూచించుచు రసప్రసారానృవ ముగుచున్న దనుట.

౪. నైషధములు— కొన్నిచోట్ల శ్రీనాథుడు మించుట.

౫. లక్షణనిర్బంధము — దశరూపకములోని నియమ బాహుళ్యము, అలంకారదృష్టి.

౬. చింతామణి సూచన—గ్రామ్య గ్రాంథిక భాషల విచారణ.

౭. వ్యాకరణ బాహుళ్యము— భాషాప్రవేశ సాధనమగు వ్యాకరణము సంస్కృతములో వలె విరివి గాక ఇంగిలీషులోవలె మితముగా నుండవలెను.

౮. ద్రౌపది రోషము — వ్యాసుడు, తిక్కన.

౯. భారతకవి యౌచితి—సంజయ రాయ బారమున శ్రీకృష్ణసర్మజ సంజయుల నైపుణ్యము.

౧౦. బమ్మెర పోతరాజు కవి దృష్టి. రజోగుణ ప్రధానుడగుహిరణ్యకశిపుని భావప్రదర్శనము.

ఇవియన్నియు నించుమించుగ లఘుటిప్పణులవలె, విస్తరించి వ్రాయదలచి వ్రాసి పెట్టుకొనిన 'నోట్సు' వలె, ముక్కలు ముక్కలుగా, పెక్కుచోటుల సంపూర్ణార్థ భావములు ద్యోతకము కాకుండనుండునవి. దండిపండితుల కివి సుసాధ్యములయిన కావచ్చును వారి నుద్దేశించి రచియింపబడినవయినకతమున.

ఇది నూటరువది పుటల క్రౌను సైజు పుస్తకము. ఇందు మొదటి నాలుగు విషయములు ౧౦౦ పుటం నాక్రమించుకొనినవి. ఇందలి విషయమంతయు సంస్కృత రచనముల ప్రాధాన్యమున రచియింపబడినవి. సంస్కృత మూలభాగములు విశేషముగా నుద్ధరింప బడినవి. ఇందునను ఇరువదిరెండు పుటలమేర గ్రంథ కర్తృకృత పద్యరచనములు రెండు. తరువాతి మూడు విషయములును సంస్కృతమున రచియింపబడిన అలంకార వ్యాకరణాది లక్షణగ్రంథములమీది దృష్టితో నడచినవి.వినను సంస్కృతభాగములువిరివిగా నద్ధృతములు. ఇవి బి. విద్వాను ప్రిలిమినరి విద్యార్థులకు అర్థముకావు. కావున వారికి పనికిరావు. వీరియొద్ద చూడవలసిన సంస్కృత పాండిత్యము కుమారసంభవమునందలి తొలి యయిదు సర్గలను, కాదంబరి సంగ్రహము (పూర్వ భాగము)ను చదువుట వలన గలిగెడు దానిసే. సంస్కృత రచనలగు ఉత్తరరామచరిత్ర, శాకుంతలము, నైషధము, మృచ్ఛకటిక, చింతామణి వీరి పాఠ్యగ్రంథములలో లేవు. రూపకలక్షణ విచారము నకు వీరి కవకాశము లేదు. 'వ్యాకరణబాహుళ్యము' సామాన్యవిషయము కాన దానివలన శోకింతి యుప యోగ మున్నదన్నను, మిగిలిన విషయములతో మొదటి

రెండును, 'ఆంధ్రభారతి కవితా విమర్శన' మను పాఠ్యగ్రంథమందలి విషయములే యయినను కర్తృభేద మున నభిప్రాయభేదమున్న నది యసంగతము కాగలదు. చివరది భాగవతమున హిరణ్యకశిపు వృత్తాంతమును జదువక సరిగా అర్థముగాదు. 'నోట్సు' వలెనున్న నను సంగతి ఈ గ్రంథమున నన్ని విషయముల విషయము నను చేర్పఁబడినదే.

ఏవంవిధమయినది యీ పుస్తకము. ఇది యేమని పాఠ్యగ్రంథముగా నిర్ణయింపబడినదో! నిర్ణయ మునకు పూర్వము దీనియందలి విషయములను నిర్ణాయక సంఘసభ్యులు తెలిసికొని యుండిరా? లేదని యెట్లు చెప్పగలను! పరీక్ష స్టాండర్డును తగిన పుస్తక ములను నిర్ణయించవలసిన బాధ్యత కలవారు కదా బోర్డు వారు! తాము నిర్ణయించు గ్రంథముల నన్నిటిని చదివి చూచి, వాటియుపయోగము నెరిగి, ఆవశ్యకమును గమ నించిక దా మఱి నిర్ణయింతురు! అట్లుచేయక బాధ్యతను త్రోసిపుచ్చి, చిత్తానుసారమో, మోమోటమునో పుస్తక ములను - పనికిమాలినవానిని - విద్యాను పరీక్షకు జనువారి కంటగట్టినవారి నేమనవలెను? ఇట్టి పని యెన్నడును క్షంతవ్యము కాదు. విద్వాంసులే కదా ముందుముందు సాహిత్యసౌధమును నిలువబెట్టవలసినవారు!

ఈ పరీక్షకే వావిలాల వాసుదేవ శాస్త్రిగారు అనువదించిన 'ఉత్తర రామ చరితము' పాఠ్య గ్రంథము. కాబట్టి పైన చేర్పఁబడిన గ్రంథము నందలి ఉత్తరరామచరిత్రవిషయ విమర్శ పనికివచ్చు నవచ్చును. ఆ అనువాద మెంత మూలమునకు దగినదిగ నున్నదో ముందు చూతము గాక! అది చక్కని యను వాదమే యయినను మూలము నర్థము చేసికొనలేని విద్యార్థి కావిమర్శనమువలన ప్రయోజనమేమి కలుగును?

ఇది యంతయు—పాఠ్యగ్రంథ నిర్ణయసంఘ కార్యక్రమము—ఒక ప్రహసనమువలె దోచును. ఈ ప్రహ సనమునకు భరతవాక్యము చెప్పవలసిన యదను వచ్చి నది. ఇంకను ఉదాసీనత సాహిత్యహానికి కారణము కాగలదు.

ఇక పైన చెప్పిన ఉత్తరరామచరితమూలాను వాదముల తారతమ్యము కొంత పరిశీలింపఁదగును.

మూలము :

ఆత్రేయీ - భద్రే, గమ్యతేధునా.

వాసంతీ-ఆర్యే, ఆత్రేయి, ఏవమస్తు, కఠోరీ భూ తకుదివసః. తథా హి:—

కండూల ద్విపగండ పిండకషణా
కంపేన సంపాతిభిః
ఘర్మ స్రంసితబంధనైః స్వకుసుమై
రర్చంతి గోదావరీమ్;
ఛాయా పస్కిరమాణ విష్కిరముఖ
వ్యాకృష్టకీటత్వచః
కూజత్ క్లాంతకపోత కుక్కుటకులాః
కూలే కులాయద్రుమాః."

ఇది ఆత్రేయీ వాసంతుల సంభాషణ సందర్భము. రెండవ అంకము ప్రారంభమున శుద్ధవిష్కంభము నందలిది. దీనియనువాద మిట్లు గలదు.

"ఆత్రేయి—అట్లఁకావచ్చును. అమ్మా, ఇంత టనే యుందునా?

వాసంతి—నీవు నింకట దిగబడుదువు. అబ్బా! ఏమి! యీ యెండ యింత దుస్సహముగా నున్నది.

మహాస్రగ్ధర

అదిగో గోదావరీరమ్యతటబహుకులా
యద్రుమంబుల్ మరీచే
పని యెండల్ మెండుగాఁగా, జిమికితోడి మెలఁక
పామజంబుల్ మెండెల్లం
గని యంగాఁ బాటి యాపంగ నోఁటి తమబల్
గజ్జిగండస్థలంబుల్
బుపులెల్లన్ రాలు తేటం బోలుపుగ నదికిం
బూజలర్పించు లీలన్

మహాస్రగ్ధర

అదిగో యాపాదపచ్ఛాయల బులుఁగులుపా
హార మార్జించుకోఁగం
దిరిగెం దొల్వంగ నామ్రాని బెరడు, పులుఁగుల్
నీళ్ల లోనోరఁ బ్రేయన్
బవలెల్లన్ గాడ్పు కెండన్ వడఁబడి చెడియుం
బావురాల్ కుక్కుటంబుల్

చెవికింపైనట్లుగా సంచిత మధురగతిం
  జెట్లపైఁ గూయు సాఁగక్."

ఇటు మూలానువాదములకు గల తారతమ్యమును సహృదయులు గుర్తింపగలరు. కాని దీనినిగూర్చి యొకింత చెప్పుటయు దోషముకాదు.

మూలమునందలి

'కఠోరీభూతో దివసః' దీనికి 'ఏమీ! యీ యెండయింత దుస్సహముగానున్నది.' అని యనువాదము. ఇది భావానువాదమందురేమో? పారస్యము చెడినది. ఆత్రేయీవాసంతులు చాలతడవు మాటలాడి ఇక పోవుదమను కొందురు. వీరిట్లు పోవుదమనుకొనుటకు కారణము చాల ప్రొద్దుపోయె (అనగా మధ్యాహ్నముకావచ్చినదనుట) కాని 'యెండ దుస్సహముగా' నుండుటకాదు. తరువాతిశ్లోకమునందలి వర్ణనము వలననా విషయము నిరూపింపబడినది

తరువాతి మూలశ్లోకము శార్దూలవృత్తము. ఒక్కటిమాత్రమే. అందు చాల సొగసుగ, స్పష్టముగ వివరింపబడినవి భావములు. అనువాదమున రెండు మహాస్రగ్ధరలు (కాదు. మూలచ్ఛందమున బుట్టిన మహాస్రగ్ధర లనుటొప్పు వానిని.) పుట్టినవి వానికోసము. అట్లుచేయుటవలన మూలమునకు మెఱుగులు కలుగలేదు; కాని కళంకము సంప్రాప్తమయినది ఔచిత్యానౌచిత్యముల విచారమువలన నిట గ్రంథము పెరుగును. తప్పులను మాత్రము పరికించదగును.

౧. "కండూల ద్విపగండపిండ కషణోత్కంపేన" అనుదాని యనువాదము "సామజంబుల్ కవియంగా జాతి యూపంగ నొఅసితమబల్ గజ్జగండస్థలంబుల్."

౨. "భాస్వత్పస్కరమాణ విష్కిరముఖవ్యాకృష్టకీటత్వచః." దీని యనువాదము:

"ఆవిగో! యూపాదపచ్ఛాయలఁ బులుఁగులు స్వాహార మార్గించుకోగం దివిరెం దొల్వంగ న్రామాని శెరడు, పులుఁగుల్ నీల్ల లోనోర త్రేయుక్." మూలమునందలి శబ్దములను అర్థము చేసికొని కాని, భావము గ్రహించి కాని చేసినయనువాదమే యందురా పండితులు దీనిని!

2. మూలము:

"శంబూకో నామ వృషలః పృథివ్యాం తప్యతే తపః ;
శీర్షచ్ఛేద్యస్స తే రామ, తం హత్వా జీవయ ద్విజమ్."

దీని యనువాదము:

"క. ఓరామరాజ! భువిలో
 ఘోరత శంబూకనామ శూద్రుఁడు తపమున్
 బ్రారంభించెను వాని
 దోరించిన విప్రసుతుఁడు తోడనె బ్రతుకున్."

ప్రాపకోపము శంబూకునికి 'ఘోరత', మారుమూలపదము 'దోరించు', పద్యమున కెక్కినవి. 'తపమున్ ప్రారంభించెనట!' ఎంతసొగసుగ నున్నదో కదా అనువాదము!

3. 'స్వత ఏవ గురవో నశక్నువం త్యస్మాన్ విహాతుం.' దీని యనువాదము 'మహనీయులయిన మీ తండ్రిగారు చిరకాలముదాక మనలను వదిలియుండలేరు.' ఇందలి 'చిరకాలముదాక' మూలమున లేదే. పోనిండు; దీన చేకలిగిన పారస్య మేమి?

౪. 'ఆరణ్యే......మనీషిణో విశ్రామ్యంతి.' దీని యనువాదము: 'మనీషావంతులయిన పండితులు...... వనమున విశ్రమింతురు.' మనీషావంతులు కాని పండితులు కలరు కాబోలును!

౫. 'విస్మితం.' అను: 'విస్మయముతో.' ఈయనువాదము విస్మయకరమే.

౬. 'నిర్విఘ్నః సోమపీథీ మే భావుకో భగవాన్ ఋశ్యశృంగః.'

అనువాదము:

'పెద్దదియైన శాంతయు, సోమపానము చేయుచున్న మా బావ పూజ్యుడయిన ఋశ్యశృంగుడును ఏ విఘ్నములు లేక బాగున్నారుగదా!' ఈమూలానువాదములకు గల సంబంధమేమని చెప్పవలెను! 'పెద్దదయిన శాంత' మూలమున లేదు. ఉన్నను రామునినోట అట్లు వచ్చునా? విఘ్నములు లేనికి? 'ఋశ్యశృంగుడు తలపెట్టిన యాగము నిర్విఘ్నముగ కొనసాగుచున్నదా' అనునది రాముని భావముకావలెను.

౮. 'స్నేహం దయాంచ సౌఖ్యంచ
యదివా జానకీమపి;
ఆరాధనాయ లోకస్య
ముంచతో నాస్తి మే వ్యథా!'

అను:

'స్నేహ దయా సౌఖ్యంబుల
కేవొని పాసఁగినఁగాని, యిఁక జానకిపై
మోహమయినఁ దగఁగోసెద
ఆహా! ప్రజారాధనంబునందు సుఖింతున్.'

'ఆహా' పుట్టించునను వాదమే ఇది! భవభూతియే బ్రతికియుండిన నెంత పొగులునో కదా మూలమునకు మచ్చదెచ్చునీ యనువాదమునకు!

౯. 'సర్వథైతాని.' అను: 'సత్వరముగానివి యెల్ల!' మూలమునందలి 'సర్వథా' అనువాదమున 'సత్వర' మయినది. సత్వరానువాదమగుటచే కాబోలు నిట్లగుట!*

"విస్మిత స్తిమిత తారకనగరజన దృశ్యమాన." అను: "మా నాయన యాయనను ఎంత విస్మయముతోఁ జూచుచున్నాడు."

నగరజను లనువాదమున నెగిరిపోయినారు. పాపము! ఆ కాలమునను రాజులముంగల నగరజనులగతి నేటి యట్టిదే కాబోలును!

తరుచు అనువాద రాముడు సీతను దాసినివలె 'ఓసీ' 'ఓసీ' యని పిలుచుచుండును.

౧౦. "హృది నిత్యానుషక్తేన సీతాశోకేన తప్యతే ;
అంతః ప్రసృత దహనో జరన్నివ వనస్పతిః."

అనువాదము:

'లోనఁ జిచ్చంటుకొని రగులుచు నుండు;
వెలికి నొప్పవన స్పతివృక్షమువలెఁ
దనదుకూఁతురు వడ్డ బాధఁదలఁచుకొన
శోకవహ్ని దపియించు క్షోణిపు హృది.'

అనువాదమున నొక క్రొత్తవృక్షము వచ్చినది: వనస్పతి వృక్షము. మూలమున వనస్పతి జనకునికి ఉపమానము. అనువాదమున జనకుని 'హృదికి.' తక్కిన సారస్యముల కేమి?

౧౧. లవచంద్రకేతువు లన్యోన్య మనుకొందురు:

'ఏతస్మిన్మసృణిత రాజపట్టకాంతే.........' ఇత్యాది

అను: 'నావపట్టిన మణివలె జానుమీఱు......'

'రాజపట్ట' మనగా 'నీలపట్టవస్త్రం' మని వీర రాఘవ వ్యాఖ్య.

౧౨. తమకముతోడ నిండు నెలి
దామరతూఁడులు వల్లి కామరా
శేములు గరుత్తిక్కయక మదక
లస్వనినాదము చేయుచూ దుటల్
గముల విశాలనేత్ర! మును
కంటికి నేఁడు ధారరాలు మ
ధ్యమదిక్కోఁచకుంశినవ్వ
భా కనుగొంటిని లోలనెక్లటో."

ఈ పద్యము నెట్లర్థము చేసికొనవలెను? అన్వయ క్రమమేది? ఒకవేళ, మూలమును చదివిన వారికి యీ శ్లోకమనువాదమయి యుండవచ్చు ననుకొందురేమో! కాని యితరుల కగమ్యగోచరము. దీనిమూలము.

"ఏతస్మిన్ మదకలమల్లికాక్షపక్ష
వ్యాధూత స్ఫురదురుదండపుండరీకాః ;
బాష్పాంభః పరిపతనోద్గమాంతరాలే
సందృష్టాః కువలయినో మయా విభాగాః"

మూలానువాదములయంతరము విపులము కరతలామలకము. వ్యాఖ్యాతలీమూలమున నెన్నియో సారస్యములఁ జెప్పిరి. ఒక్క సారస్యమునయిన చూపగలిగినదా యీ యనువాదము! అసలర్థమైనతరువాతగదా సారస్యముమాట!

అనువాదరచనమున నిట్టిఘట్టము లనేకములు కలవు.

* 'ఈ నాటకాంధ్రీకరణము సుమా రొక నెలలో పునశ్చ గావించినట్లు' తొలిపలుకున గలదు.

ఇట్లెల్ల నెన్నింటినయిన చూపవచ్చును. స్వతంత్ర్యమెక్కువగా తీసికొనిచేసిన యనువాదమది. కొన్ని పట్టుల మూల మర్థము కొంచెము లోపించినవి. భావసౌరును చాలచోటుల జారిపోయినది. కాని కొన్ని పద్యములు, వచనరచనయందు కొన్ని భాగములు తీయదనముగలిగియున్నవి. ఇది స్వతంత్రరచనమయిన నప్పుడనవలసినమాట యది. ఒకమహాకవి యుత్కృష్ట రచనమున కనువాద మయినపుడు మూలగౌరవము ముఖ్యముగా పాటింపబడవలసియుండును. అందును రూపకరూపమునసే యున్న యనువాదము మూలమున కెల్లవిధముల పరిపూర్ణమగవలెను. ఆ ట్లొనరింప సాధ్యముకాదేని, యూరకుండవలెను. ఇంకేల! ఇట చెప్పవలసినది వేఱు. ఇది ప్రసక్తానుప్రసక్తము.

ఇట్టి గ్రంథములను, తత్త్వమరయక, పాఠ్యగ్రంథములుగ నిర్ణయించువారి శేమనవలెను! బాధ్యతను గుర్తెఱగనివారు చేసెడికార్యము లిట్టివనుటకంటె వేఱు చెప్పబనిలేదు. ముందుముందు బోర్డు ఆఫ్ స్టడీసువారు యుక్తమార్గముల నవలంబించు విధానము లవలంబకు రాకున్న విద్యానుల విద్వత్త ఇంకను నిరుపయోగము కాగలదు. అంతేకాదు; అనుగంటియే పోగలదు. ఇది భాషాభ్యుదయము నాకాంక్షించు ప్రజాప్రముఖులు ముఖ్యముగా గమనించవలసిన విషయము.

—సహాయ సంపాదకుడు.

మణిపురి నాట్య భంగిమములు

మణిపురి నాట్యముచేత మనములకు ఆనందమును కలిగించు యువతీమణి శ్రీమతి సాధనబోసు. ఈమె కలకత్తానగరమునందలి సినిమా డైరెక్టరులలో ప్రముఖుడైన మధుబోసు గారి పతీమణి. సర్. బి. యల్. మిత్రగారి మరదలు. హైందవ శాస్త్ర సంప్రదాయానుసారమగు నాట్యకళయందు ప్రావీణ్యముగల సహృదయురాలు.

భారతీయ మహిళామండలి

బాలికల ఉన్నతపాఠశాల, హైద్రాబాదు

౧౯౨౯-వ సంవత్సరమున బాలికలకొరకొక చిన్నపాఠశాల మొలకెత్తినది. నాడు కొలదిమంది బాలికలు మాత్ర ముండిరి. ఉదారాశయులగు సంస్థాపకులనిరంతరకార్య దీక్షవలన నది నేడున్నతపాఠశాల యయినది. ఇందిపుడు మూడువందలమంది బాలికలు చదువుచున్నారు.

బొంబాయిలో శ్రీ కార్వే మహాశయుని సంకల్పప్రయత్నఫలముగ నెలకొని, పేరెన్నికగనిన 'భారతమహిళా విశ్వవిద్యాలయము'నకీ పాఠశాల అనుబంధింపబడినది.

ఈ పాఠశాలయం దిప్పటివరకు పదుముగ్గురు బాలికలు ప్రవేశపరీక్షయందు విజయముగాంచిరి. స్త్రీ విద్యాభిమానులగు నుదారాశయులసాయమున, తరువాతి కళాశాలవిద్యకు కావలసిన సౌకర్యములు (౧౯౩౮-౯ సంవత్సరమున) సమకూరినవి. ఆసాయము చేయూతగా బాలికలుకొందరు జి. ఏ. (ఇది ఇక్కడి బి. ఏ. వంటిది) పరీక్షకు తరిఫీదుపొంది ఈయేడు విజయమునొందిరి. ఈ మొదటి జట్టులోని వారు శ్రీ ఇందిరాబాయి (వయస్సు ౧౭ ఏండ్లు), శ్రీ రమాబాయి (వయస్సు ౧౯ ఏండ్లు) అను బాలికలు. శ్రీ రమాబాయి ఇంగ్లీషున నగ్రస్థానమున నిలిచి విశ్వవిద్యాలయపు పారితోషికమును పొందినది. వీరిరువురు అభినందనార్హులు. శ్రీ ఇందిరాదేవిని శ్రీ నందగిరి వెంకటరావు

గారు (బి. ఏ, యల్. యల్. బి.) (వీరికిని భారతికిని చక్కని పరిచయము కలదు.) ఇటీవల వివాహమయిరి.

ఈ ఉన్నతపాఠశాల అచిరకాలమున కళాశాల యయి వెలయుగాక!

శ్రీమతి కే. జి. భగవతమ్మ

తిరువాంకూరు సంస్థానమున (సబ్ రిజిస్ట్రా)రుగా నియమింపబడెను.

శ్రీమతి రుక్మిణీలక్ష్మీపతి

అసెంబ్లీ ఉపాధ్యక్షపదవియందు నియమింపబడెను.

క్వమరు జహనుజాఫరు అలికన్య

అలీఘురు విశ్వవిద్యాలయ శిశువిద్యా శాఖాధికారి. జపానులో జరుగు ప్రపంచవిద్యాసభకు భారతీయ ప్రతినిధి.

శ్రీమతి షానవాజుసతి

పంజాబుమంత్రికి పార్లమెంటరీ కార్యదర్శి.

విమర్శనము

కారుణ్యం

౮ చిన్నకథల సంపుటి. గ్రంథకర్త: కొడవటిగంటి కుటుంబరావు.

తెనాలి యువకార్యాలయ ప్రచురణం. వెల అణాలు. ౦-౮-౦.

ఈ ఎనిమిదికథలలో నూకూడా ప్రేమ విషయక మయిన స్వేచ్ఛ ప్రణాళికగా ప్రాకింది. ఈ కథలలో జైలుఖానా అనేది కథగాకంటె ఏ Parable గానో ఏ Allegory గానో రూపిస్తూంది. దానిన్నీ కథలసుత్తకంలో ఎందుకు చూర్చేరో తెలియదు. అది మొదటిదిగా గాని, ఉపోద్ఘాతంలో ఇమిడిగాని ఉంటే బాగుండు నేమో. ఎక్కడున్నా దానిని కథగా లెక్కించడానికి వీలు లేదు. దీనిలో స్వేచ్ఛనుబాగా నిర్వచించేరు. దానిని బాగా నిరూపించడానికి జైలుఖానా కట్టేరు. గాలిపాటు అనేది ఒకవర్తమానం లాగుంది. ఇందు కథకు దోహద మిచ్చి కథాలక్షణాన్ని పోషించే యితరాంశము లేవిలేవు. కాంగ్రెస్ రాక Dramatic గా ఉంది. అయితే కళ్యాణిమనకు మార్చడాని కాధారమయ్యేడు.

కథలలోని చాలాచోట్ల సంభాషణలు దీర్ఘాలై సుకుశివ్య సంవాదాలు లాగు పెరిగేయి, కేవలం ఏదో స్వేచ్ఛామాత్రం వదకడానికని. ఇది కథను పోషించదు.

ఇందు కొన్నికథలు కథకుడు సూచించిన, పన్నోరే స్వేచ్ఛామాత్రాలకు నిదర్శనాలుగా, నిమిత్తాలుగా నిలిచి పోయినాయిగాని, కథాపాటవాన్ని చదువరి మీద ముద్రింపలేవేమో అనిపిస్తున్నాయి. అంతేకాక, కథకుని కథాధోరణి ప్రారంభంలోనే కథను పలుచపరచేస్తుంది. ఏదో ఒక స్వేచ్ఛామాత్రం మీద కథ నడుస్తూందా, లేక కథావస్తువునుండి స్వేచ్ఛామాత్రం వెలువడుతూందా? ఇందు రెండవదానికే కథకు ప్రాధాన్యం ఇస్తుంది. మొదటిది సూత్రపటుత్వాన్ని సూచిస్తుంది. అంతేగాక ఈమొదటివిధానం చదువరికి అవకాశం విడువదేమో. కథకూ పాటదీరిన సంఘసంస్కరణ విషయమైన గ్రంథకర్త అభిప్రాయాల సంఘర్షణతో ఈకథలలో ప్రధాన స్థాన మాక్రమిస్తూంది. దానివలన చాలాకథలు ప్రచారానికని సాగించే ఉపన్యాసధోరణిలో నున్నాయి. ఈ విధానం చిన్నకథల లక్షణానికి వ్యాత్తదేమో. ఉదంతం ప్రధానంగావుంటే అభిరుచి దానినీడలో పోవాలిగాని అభిరుచి ఉదంతాన్ని మింగివచ్చునా?

అయితే మొత్తంమీద కథలు సరళమయిన భాషలో చక్కగా రచించేరు. వీరివరకే పత్రికలమూలాన ఆంధ్రపాఠక లోకానికి పరిచితులు. వీరి కథలు బాగుంటాయన్న ఉబలాటంకూడా ఉంది పాఠకలోకంలో కొన్నిచోట్ల: గ్రంథకర్తగా రాణించే పాఠకలోకం కొరతవడ దీకథలకని నానమ్మకం. పుస్తకం వెల నాలుగణాలు. ఎంతో బాగుంది ఎలాటివాళ్లుకూడా కొని చదువవచ్చును.

శ్రీ. కెం. ర.

ముత్యాలశాల

గ్రంథకర్త: కెంపటి నాగభూషణం. ఇదిరొక చిన్నకథల సంపుటం.

ఇందలి కథలకూర్పు బాగుంది. చిన్నకథల లక్షణాన్ని పోషిస్తూ ఆంగ్లఫక్కీని ఎక్కువగా స్ఫురింప చేస్తున్నా యీ కథలన్నీ. అవి చదువుతూఉంటే ఇం

గ్లీషులోని చిన్నకథలు చదువుతూన్నట్టే అనిపిస్తుంది. అయితే చదువరి కాస్త ఓపికపట్టి చదవాలి కథావస్తువంతా పూర్తిగా గ్రహించాలంటే. లుప్తభావాలెక్కువయి పోయినాయి.

ఇక ఇందలి భాష త్రివర్ణచిత్రంగా ఉంది. ఘాటయిన సంస్కృతం ముక్కలూ, పేలవమయిన వ్యావహారికపు తెలుగుముక్కలూ ఇంగ్లీషు ముక్కలూ విరళంగా వాడుకయినాయి. అవి కలగలుపుగా వాడుక కావడంబట్టి ఒక క్రొత్త భాషగా వినబడుతుంది. అక్కడక్కడ హిందీముక్కలు కూడా వినబడ్డాయి.

ఇన్ని భాషలలో గిరగిరా తిరగడంఅవస్థ మన తెలుగుకే పట్టిందా? తక్కిన భాషల కుందా? ఎక్కడయితే భావం మన భాషలో చెప్పలేకపోతామో అక్కడ అన్యభాషాసహాయం జరూరంటే బాగుంది.

వాక్యనిర్మాణంకూడా చాలాచోట్ల విపరీతమై అర్థం వెంటనే స్ఫురించనీకుండా కూడా ఉంది. కొన్నియెడల పదప్రయోగాలు కూడా ఉచితాలుగా లేవు. వీనివల్ల ఏమయిందంటే కథల కూర్పెంత బాగున్నా చదవడానికి కొంతపని పడుతూంది. అంతే కాకుండా వీరికథలు, ఇంగ్లీషుభాషాపరిచయం గల వారికేగాని ఇతరులకు సుగమాలు కావు. భాష ఇంతకంటె సరళమయిన వ్యావహారికమయితే బాగుండు నేమో.

దీనివెల ఒకరూపాయి కావడంచేత ఇది అందరి అందుబాటులోనూ ఉండదేమో.

శ్రీ. వెం. ర.

కాంతం కైఫీయతు

క్రౌను సైజు, రఫ్ కాగితము, సుమారు ౧౧౦ పుటలు, వెల ప్రతి ౧ కి నాలుగు అణాలు.

గ్రంథకర్త: మునిమాణిక్యం నరసింహారావు.

ప్రకాశకులు: యువకార్యాలయం, పాతపేట, తెనాలి.

మునిమాణిక్యం నరసింహారావుగారు రచించి యిదివరలో పత్రికలందు ప్రకటింపచేసిన పదికథలసంపుటమే "కాంతం కైఫీయతు". శ్రీకాంతయమ్మ రావుగారు—కైఫీయతు, బహుముఖాలఅద్దం, ప్రణయకలహం, గట్టినిశ్చయం, కోర్టులోకాంతం, ధర్మచక్రప్రవర్తన, లేచిపోవాలనుకుంటే, కిటికీకిఅవతలాయివతలా, ఎండ-వాన, సముద్రస్నానం శీర్షికలుగలవి యీ గ్రంథంలో చేర్చబడినాయి.

ఆంధ్రదేశంలో కథలువ్రాసేవారు బహుకొద్దిమంది. తర్జుమాలుచేసేవారు, తస్కరులు, మూలాన్ని ఆధారంగాగ్రహించి అనుసరణలు జరిగించేవారు ఈపట్టీక్రిందకు రారు. కథలువ్రాసేవారు బహుకొద్దిమందిఅంటే స్వతంత్రంగా రచించేవారనిభావం. అట్టివారిని వ్రేళ్లమీద లెక్కపెట్టి చెప్పవలెను. మునిమాణిక్యం గారు యిట్టి తరగతికి చెందినవారు.

వీరిరచనలలోని వస్తువు యెంతవరకూ తమయింటి నాలుగు గోడల నడుమ జరిగే సాంసారిక ముచ్చట్లు, కష్టాలు. మునిమాణిక్యంగారికథ లంటే చదువరుల మనోదృష్టికి కనీమని తగిలేవి. వారు కాంపోజిషను పుస్తకాలు దిద్దుకోవటం, వారి కాంతం, వారిపిల్లల జంజాటం, అవ్యక్తమైన యేదో ఒకసంసార సంబంధ ఘట్టం ఇది. వారు, వారికాంతం, పిల్లలుతప్ప మరొక పాత్ర నిరీకించి పాఠకుల చికాకు పరచరు. కథలు వ్రాసినా, నాటకాలుఆడినా, ప్రబంధాలు సృష్టించినా నీతి అనేది ఒకటి అత్యవసరమని సూత్రకారులు నిర్ణయించారు. మునిమాణిక్యంగారి రచనల్లో అట్టి నీతి అనేది వ్యంగ్యమైనా సంసారం దుఃఖమయమైన దనో, ఆనందమయసామ్రాజ్యమనో అస్పష్టంగావుండి ఆ నిర్ణయం పాఠకులకూవారికే వదలబడి వుంటుంది.

వీరికథలు మానవసంసారానికి ప్రతిబింబాలు. అసలు వీటికి నశింపు ఉండదు. ఏదేశానికి చెందిన వాఙ్మయం అయినా అక్కడవెలువడేదానిలో తాత్కాలిక ప్రయోజనమాత్రమే వుండేది కొంత వుంటుంది. యేకాలంలోగాని చదవతగింది, ఆనందింప తగింది మరికొంత వుంటుంది. మునిమాణిక్యంగారి రచనలు సజీవమైనవి అవటంచేత యీనాడు చదివితే యెంత ఆనందాన్ని కలిగిస్తాయో పది పదునైదు సంవత్సరాల పిమ్మట చదివినా అంత ఆనందాన్నీ కలిగిస్తాయి.

ఈనాటి మనసంఘం బహుదిశాపుగా వుంది. ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంఘిక పరిస్థితులు మానవజాతి ఏమాత్రమూ విశ్రాంతి నియ్యకుండా వున్నాయి. మానవ జీవికి నిర్ణయింపబడిన యిరవైనాలుగుగంటల దిన పరిమాణంలో ఒకగంటైనా విశ్రాంతి కావాలి. ఈవిశ్రాంతి కాలంలో మనస్సుకు నిర్మలమైన ఆనందాన్నిచ్చే పనులుమాత్రమే చేస్తే మిగత గంటలలో అతడు చేయవలసిన భారమైనపనులు భారముగ తోచవు. విశ్రాంతి, విశ్రాంతిలో ఆనందాన్ని అభిలషించేవారికి మెదడు చీల్చుకొనవలసిన అవసరములేని మునిమాణిక్యంగారి కథలవంటి చిన్నకథలు యెంతో ఉపకరిస్తవి.

వ. [illegible]

సోషలిజం ఎందుకు?

శ్రీ జయప్రకాశ నారాయణగారి "Why Socialism" అనే ఆంగ్లేయగ్రంథమునకు ఇది అనువాదము. అనువాదకులు శ్రీయుతులు రామమోహన్, కం. సత్యనారాయణ, ఎం. ఎ. గార్లు.

క్రౌను సైజు, ౨౬౨ పుటలు, రఫ్ కాగితము, వెల ప్రతి ౧ కి రు. ౧-౦-౦.

సోషలిజంఅనేది ఈనాడు ప్రపంచంలో గొప్ప సమస్య అయిపోయింది. ఆర్థిక రాజకీయాలయొక్క సహాయంవల్ల మానవసమాజాన్ని పునర్నిర్మించ జూచే పద్ధతి సోషలిజమని పిలువబడుతోంది. సంఘంలో అసమానతలేకుండా—అనగా ధనికునకు నిరుపేదకు, భూస్వామికి రైతుకు, పెట్టుబడిదారుకు కూలివానికీ, నడుమగల వ్యత్యాసములేకుండా, తన్మూలంగా ఏర్పడ్డ ఎడతెగని పోరాటం అంతరించాలనంటే ఆర్థిక రాజకీయాలు రెంటిని హస్తగతంచేసికొని ప్రజాక్షేమమే, ప్రజాసౌఖ్యమే ముఖ్యంగా అభిలషించే పక్షం అధికార ప్రాబల్యంలోఉంటే అదిసమకూరి కొనసాగుతుంది.

సోషలిజం అనేదానికి అనేకులు వారివారి ప్రకృతులనుబట్టి, వారివారి జీవితపరిస్థితులను అనుసరించి అనేక విధములుగ నిర్వచనం చెబుతున్నారు. దీనిని భూషించేవారున్నారు; దూషించేవారున్నారు. ఈ దూషణ భూషణలసంగతి యెలాగున్నప్పటికీ సోషలిజంయొక్క విధానంలోనే అతివాదతత్వమునకు, మితవాదతత్వమునకు చెందినవారున్నారు. అతివాదముకానిండు, మితవాదముకానిండు శ్రామికవర్గముయొక్క నిరంకుశత రూపుమాయవలెననేదానిలో మాత్రం అందరూ యేకీభవిస్తారు.

సోషలిజం ౧౯-వ శతాబ్దంలో ప్రపంచంలో తలచూపి ఈ నాటికి చాలాభాగము వేళ్లు పాతుకుపోయింది. ప్రజాస్వామికప్రభుత్వం యేర్పడ్డ అనేక రాజ్యాలలో కార్మికులకు రక్షణ ఇయ్యబడుతోంది. కాయకష్టంచేయలేని దుర్బలదేహులకు, ముసలివారికి ప్రభుత్వమే రక్షణ యిస్తోంది.

ఈ యిరవయ్యోశతాబ్దపు రాజకీయ వాతావరణంలో సోషలిజం ప్రముఖస్థాన మాక్రమిస్తోంది. ఇంగ్లాండు, ఆస్ట్రేలియాలలో లేబరుపార్టీ వారు బలవంతులై సోషలిస్టుల ప్రాధాన్యం వహిస్తున్నారు. అమెరికాలో లేబరుపార్టీకి పలుకుబడి లేదు. తిరిగి జర్మనీ, ఫ్రాంసులలో లేబరుపార్టీకి పలుకుబడి జాస్తి. ప్రపంచమహాయుద్ధం పిమ్మట రిపబ్లికులుగ మారిన రాజ్యాలన్నిటిలోను సోషలిస్టులదే పైచేయిగ నుండి వారియూహాలే చలామణి అవుతున్నాయి. స్పెయిను, ఐర్లండు మొదలైన రాజ్యాలలో సోషలిస్టులే ప్రముఖస్థానం ఆక్రమిస్తున్నారు. రషియాదేశంలో యీనాడు ప్రబలంగావున్న సోషలిజం ఇతర అన్ని దేశాలలోని సోషలిజములకంటె తీవ్రతరమైంది. ఒకప్పుడు బహుదరిద్రవంతంగా వున్న రషియా యీనాడు ఆర్థికంగా చాలా బాగుపడటం, ఇటలీజర్మనీలలో రాజకీయవాతావరణం మార్పుచెందటం మొదలైనవన్నీ సోషలిజంయొక్క విజృంభణంచేతనే.

ప్రపంచాన్నంతా చుట్టుముట్టజూస్తున్న ఈసోషలిజం మన యిండియాలో గూడ ప్రారంభమైంది. ఇతర దేశాలలోవలె యీ దేశంలో సోషలిజం జనసామాన్యంలో పుట్టలేదు. కార్మికవర్గంలోగాని, కర్షకజాతిలోగాని పుట్టలేదు. గాంధీమహాత్ముని మాట ప్రకారం స్వరాజ్యంరాక అది అంతకంతకు గగనకుసుమం అవుతున్న హేతువుచేత నిరుత్సాహులైన యువజనులలో

నుండి బయటపడిన బిచ్చే యిక్కడ సోషలిజమని చెప్పవచ్చు.

హిందూదేశం సోషలిస్టుదేశంగా మారవలెనంటే ప్రభుత్వం ప్రజాపక్షం కావలె. అనగా కాంగ్రెసు పక్షం కావలెనన్నమాట. అది జరిగినప్పుడేటే ఇక్కడ సోషలిజం ప్రబలటానికి అవకాశాలున్నాయి కాని పారతంత్ర్యంలో ఉన్నంతవరకు క్రొత్తరాజకీయ వర్గాలు బయలుదేరి స్వాతంత్ర్యం అంతకంతకు దూరం చేయటానికే తోడ్పడుతున్నాయని ఊహించవలసి వుంటుంది.

హిందూదేశంలో నేటి సోషలిజంకు తల తోక ఇంతవరకు యేర్పడకపోయినప్పటికీ రాజకీయాలలో వింతవింత వ్యాఖ్యానాలు బయలుదేరుతున్నాయి. ఇండియాకు సోషలిజం పనికిరాదని కొందరు; ఐకమత్యం యేర్పడితేగదా అని మరికొందరు; విదేశీయాధికారం అంతరింపచేసినంతమాత్రాన భారతదేశ దారిద్ర్యసమస్య ఒక్కమారుగా అంతరిస్తుందా అని కొంతమంది; రక్తపాతంతో కూడిన మహావిప్లవం రైతుజనంలోనుంచిగాని, కార్మికులలోనుంచిగాని పుట్టితేనేకాని సోషలిజం తల పెట్టడానికి వీలులేదని యింకాకొందరు; రైతులయొక్క-కార్మికులయొక్క యోగక్షేమాలు విచారించటానికి కాంగ్రెసుమహాసంస్థ ఒకటివుండగా తిరిగి సోషలిస్టులు అని మరిఒక తెగ యేమిటి-వీరిప్రత్యేకకార్యక్రమ మేమిటి అని కొందరు—ఈ విధంగా సోషలిస్టుల సిద్ధాంతాన్ని విమర్శిస్తూ నిరసిస్తున్నారు.

ఆవిధంగా విమర్శించి నిరసించేవారందరికి "సోషలిజం ఎందుకు" అనేగ్రంథం చెంపపెట్టు. భారతదేశంలో సోషలిజంయొక్క ఆవశ్యకత చాలకలదనీ, ఇక్కడకూడ సోషలిజం స్థాపించటానికి వీలున్నదనీ యీగ్రంథం ఖండితంగా చెబుతోంది. "మనం సోషలిజం స్థాపించటం సాధ్యమా? సోషలిజంవస్తే భారతదేశపు వ్యవసాయంలో రైతులలో ప్రజలలో యేమయినా అభివృద్ధి కలుగుతుందా, కలగదా అనేదానికి జయప్రకాశ్ నారాయణగారు ధీమాగా సమాధానం యిలా ఇస్తున్నారు: "భారతదేశీయ వ్యవసాయాన్ని దివాలానుంచి, నాశనాన్నుంచి రక్షించగలది ఒక్క-సోషలిజమే! రైతుక్షేమాన్ని కోరి వారి అభివృద్ధికి తోడ్పడగలది ఒక్క-సోషలిజమే! భారతజాతిని బలసంపన్నమును చేసి శక్తిసామర్థ్యముల నీయగలది ఒక్క-సోషలిజమే! దీనిలో యేమీ సందేహం లేదు."

"సోషలిజం ఎందుకు" అనే ఈ గ్రంథం చాలామందికిగల అనేకతరహాలైన అనుమానాలను తీరుస్తుంది. సోషలిజమును నిరసించేవారికి మాత్రమేగాక సోషలిజంఅంటే యేమిటో, దానితత్వమేమిటో తెలిసికోకుండా వెర్రిమొర్రిగా ప్రసంగించే ఛోటా సోషలిస్టులకుగూడ ఈ గ్రంథం యెంతో ఉపకరిస్తుంది. ఎల్లరు తప్పక చదువవలసిన గ్రంథం.

ఈ గ్రంథమునకు శ్రీయుతులు మద్దూరి అన్నపూర్ణయ్యగారు పీఠిక వ్రాసిరి. విశ్వసాహిత్యమాలవారు ఈ గ్రంథాన్ని ప్రకటించినారు.

గ్రంథములకు విశ్వసాహిత్యమాల, ముంగండ, (వయా) అంబాజీపేట, తూర్పుగోదావరిజిల్లా అని వ్రాసిన బడయగలరు.

కొ. కుటుంబరావు

ప్రకృతి గృహవైద్యము

క్రౌను నాలవవంతు, చక్కని గ్లేజుకాగితము, సుమారు ౧౭౫ పుటలు, వెల ప్రతి ౧ కి రు. ౩-౮-౦.

గ్రంథకర్త: డాక్టరు పుచ్చా వెంకట్రామయ్య, ఎన్. డి.

ప్రకాశకులు: ప్రకృతి కార్యాలయ ట్రస్టు, బెజవాడ.

ఈ గ్రంథము ఆంధ్రప్రకృతి ధర్మపరిషత్తు వారి నాల్గవప్రచురణము. ఇందలి విషయములన్నియు "ప్రకృతి" పత్రికనుండి పునర్ముద్రితములు.

గ్రంథకర్త: ఆంధ్రలోకమునకు క్రొత్తవారు కారు. తెలుగుదేశమున ప్రకృతి వైద్యమును నెలకొల్పుటకు ప్రకృతి, ఇండియన్ నాచరోపతీ అనుపత్రికల నడిపించియు, సునిశితవైద్యము, తొట్టివైద్యము అను గ్రంథముల ప్రచురించియు వీరొనర్చుచున్న సేవ కొనియాడతగినది. వీరి ప్రయత్నములు ఫలప్రదము కాగలుగునట్లు భగవంతుడు తోడ్పడునుగాక.

ఆరోగ్యవిషయమునందు భారతీయులు అన్ని యితర జాతులకంటె చాల వెనుకబడియున్నారు. భారతజాతి దుర్బలముగనుండుటకు కారణము లనేకములు. మనకు ఆరోగ్యముయొక్క విలువ తెలియకున్నది. దానివిషయమున భారతీయులు లవలేశమైన శ్రద్ధ చూపకున్నారు. ఈజాతి యీనాడిట్టిదౌర్బల్యస్థితిలో నుండుటకు ప్రప్రథమహేతువు ఆరోగ్యవిషయమున గల ఉదాసీనతయే.

భారతవర్షము కర్మభూమి. ఆధ్యాత్మికచింత మన కుగ్గుపాలతో బుట్టినది. అన్యరాజ్యాంగము, పరకీయమైన యింగ్లీషు చదువు, నాగరక మను పేరున చేర్పడిన కొన్ని దురలవాట్లు మనల నంతకంతకు నధోగతికి చేర్చుచున్నవి. ప్రకృతియందు భగవత్స్వరూప మిమిడియున్న దనియు, అందు లభ్యపడు ప్రత్యణువు భగవంతుని సంతతియన దగిన మనకు ఉపయోగపడున దనియు మనము మరచితిమి. సూర్యరశ్మి, వెలుతురు, నీరు, గాలి, ఆహారములు ప్రకృతి యొసంగుచున్నది. వీటిని తగువిధమున ఉపయోగించునెడల మానవునకనారోగ్యమను నది యుండదు. భగవద్దత్తములగు నై వాటిని మనము సరిగ నుపయోగించుకొనకుండుటే అనారోగ్యమునకు కారణము.

ఆరోగ్యమును కాపాడుకొను విషయములో మానవుడు పశుజాతికంటె వెనుక బడియున్నా డన వచ్చును. మానవునకు వివేచనాశక్తి యొకటి పరమేశ్వరుడు ప్రసాదించినట్లు గర్వపడును. ఈయూహ కేవలము మిథ్య. అనారోగ్యము చెందిన పశువు యేచెట్టుయొక్క ఆకో, వేరదో తిన్నంత మాత్రమున అట్టి అనారోగ్యము శమించుననని దానికి తెలియును. అంతమాత్రము జ్ఞానమయినను మానవునకు లేదు. జ్వరముచేత బాధపడుచున్న జంతువు మానవునివలె మందుకొరకల్లాడక సూర్యరశ్మిలో పరుండును. వేడిని వేడియే కొట్టివేయు ననెడు శాస్త్రసిద్ధాంతముయొక్క నిజానిజములు జంతువులకు తెలిసినంతగ యీనాటి మానవునకు తెలియవు. సింహము మొదలు మార్జాలమువరకు ఉదయమున నిద్రనుండి మేలుకువచెందిన వెంటనే ఒడలు విరచుకొనును. అట్టి ఒడలువిరుపునందుగల రహస్యము వాటికే తెలియును. మానవుడుగూడ ఆ ఒడలు విరుపు నభ్యసించుట మంచిది. ఇది పోనిండు.

జ్వరము వచ్చినప్పుడు అన్నాహారము కూడదను సంగతిగూడ చాలమందికి తెలియదు. విరేచన సాధకమన కే ఆముదమో త్రాగిన దినమున దుంపకూరలు, గోధుమ మొదలగు బలువయిన ఆహారములు తినదగదని గూడ కొలదిమందికి మాత్రమే తెలియును. వెల్లుల్లివల్ల కలిగే ఉపయోగము తెల్లి వలన గూడ కలుగదు. దుర్భర దారిద్ర్యమున మునిగియున్న భారతీయు లిట్టి స్వల్పాంశములనైన తెలిసికొనినచో ఇక్కడ ఇంతమంది ఆంగ్లేయవైద్యు లుండరు. సుమారు పదికోట్ల రూపాయలు హిందూదేశమునుండి పాశ్చాత్యదేశములకు ఔషధములక్రింద పోవలసిన యవసరముకూడ ఉండదు.

ఇక ప్రపంచమునగల వైద్యపద్ధతులకు లెక్కలేదు. ఆంగ్లేయ, ఆయుర్వేద, యూనాని, సిద్ధ, హోమియోపతి, బయోకెమిస్ట్రీ, తొట్టి, ప్రకృతి మొదలగు చికిత్సావిధానము లెన్నియో కలవు. ఔషధసేవయనునది లేని చికిత్సాపద్ధతి నను ఆయౌషధమున చేరకే మూలికలు, పట్టలు, ఆకులు, దుంపలు మొదలగునవన్నియు ప్రకృతిలోనుండియే గ్రహింపబడుచున్నవి తనకు చరణదాసిగనున్న ప్రకృతియొక్క సహాయసంపత్తుల వదిలి మందు కొరకని వైద్యుల చెంతకు పరుగులిడుట మానవునిబుద్ధిలేమిని ప్రదర్శించును. ఇది కుక్షింభరులకు ద్రవ్యార్జన సాధనమైనది. ప్రకృతివైద్య చికిత్సను పూర్వము ఋషులవలంబించిరి. అప్పుడు భారతజాతి వికాసవంతముగనుండెడిది.

ప్రకృతివైద్యము రెండువిధములు: ఒకటి,: రోగము ప్రవేశింపకుండ కాపాడుకొనుట, రెండవది, రోగము ప్రవేశించినపిమ్మట అవలంబింపదగు చికిత్స. "ప్రకృతి గృహవైద్యము"ను నీ గ్రంథము ద్వివిధములగువాటిని పరిచయ మొనర్చుచున్నది. ఇందు ౨౮ పాఠములు గలవు. సామాన్యమానవున కుపయోగపడునవి, అర్థమగునవి విషయములు రెండుమూడు పాఠములందు మాత్రమే అగుపడును. ఆరెండుమూడును ఆహారశాస్త్రమునకు సంబంధించినవి. మిగత అధ్యాయము లన్నియు అస్థినిర్మాణము, శరీరశాస్త్రము, దేహమునందలి అవయవములు,

రోగము, రోగనిదానము, రోగచిహ్నములు, ప్రత్యేక వ్యాధులు, వాని చికిత్స, మర్దన చికిత్స, చలనచికిత్స, వ్యాయామము, నీటివైద్యము, విద్యుద్వైద్యము, సూర్యకిరణచికిత్స, మూత్రపరీక్ష, కశేరుకా చికిత్స, అస్థిచికిత్స మొదలగునవి సామాన్యమానవులకు గ్రాహ్యములు కావు. ప్రకృతివైద్యము నభ్యసించువారికీ గ్రంథము ప్రారంభపాఠములను నేర్పునని పీఠికయందు పేర్కొనబడినది.

ప్రకృతి చికిత్సను గూర్చి మన దేశమున అనేకాభిప్రాయములు ప్రబలియున్నవి. ప్రకృత్యాహారముమాత్రమే స్వీకరించువారు కొందరు గలరు. అట్టివారిని కొందరు హేళనచేయుట గూడ గలదు. ప్రకృత్యాహారముతో నుండువారు ప్రకృత్యారాధకులుగ నెన్నదగుదురు. పరీక్షించి చూచినచో ప్రకృత్యారాధకులు విపరీతములగు కోరికలెవ్వియు లేక సహజములగు విషయములతో తృప్తిచెందియుందురు. వారి కుండునంత శాంతి, ఆనందము లక్షలార్జించువానియందుగూడ చూడము. ప్రకృత్యారాధకునకు కలవు, భయశోకములు మోహము: ఈర్ష్య, అసూయ మొదలగు దుర్లక్షణములు అంటవు. దేహమునందు ఆరోగ్యము, బలము, శౌర్యము, త్యాగము రేర్పడుననుటలో సందేహము లేదు. ప్రకృత్యారాధనమువలన భారతజాతి తిరిగి వీర్యవంతము కాగలదనుట నిస్సందేహము.

వ. కుటుంబరావు

భిక్షావతి

పద్యము కర్త. శ్రీవజ్ఝల కాళిదాసు, క్రౌను ౨౮ పుటలు; మేలురకపు కాగితము. వెల ౪ అణాలు. సంపాదకుడు: మట్టా గురుమూర్తి, సరస్వతీ ముద్రాశాల, విశాఖపట్టణము.

ఎనిమిది ప్రకరణములు గల ఈ చిన్నిపద్యకావ్యమున అభాగ్యురాలగు నొక బిచ్చకత్తె చరిత్రము వివరింపబడినది. ఆకలిచిచ్చు నార్పుకొనగోరి తన పసిబిడ్డనితో గూడ నొక భిక్షావతి వీథులు, దేవళము, సందుగొందులు తిరుగుచు 'బిచ్చ'మని అరచుచుండెను; ఎవ్వరు నామెమొఱ పాలింపరైరి. కట్టాకలి నామెబిడ్డ యుసురు విడిచెను. ఆ శోకమున మునింగియు నామె మానవస్వభావమున తన యాకలి తీరుటకైయు తిరియక తప్పినదికాదు; ఒక బాట కావలివైపున నుండి ఒక ధర్మాత్ముఁడొక 'కాణి' నీయదలచెను. అందుకొనుట కామె బాట దాటులోపల నొక మోటరు ఆమెను త్రొక్కి పొట్ట బెట్టుకొనెను. ఆమెయు ఆమె బిడ్డయు తారలయి కటికిలోకమునందలి దృశ్యముల యెడ ఔదాసీన్యమున మింట మిలమిల మెరయుచు రెండు సైక్యముచెందినవి. ఇందలి కథావస్తు వింతియే. కథ అల్పమయినను బిచ్చగాండ్ర స్వభావజీవనములు, భాగ్యవంతులకు బీదలయెడ గల నిర్దాక్షిణ్యము, ప్రకృతివర్ణనము మొదలగు సంగతులు విస్తరించుటకు పెంపు గనినది.

శ్రీ కాళిదాసుగారు ఆంధ్రులకు అపరిచితులు కారు. వీరు వెంకట కాళిదాసకవులలో నొకరు. ఇపుడు వేఱుపడి స్వతంత్ర గ్రంథరచన సాగించుచున్నారు. పసితనముననే వీరికి కవిత అబ్బినది; వీరి కవితాధార అడ్డులేనిది; మనసులోని భావముల నన్నిటిని పద్యరూపమున ప్రకటించుశక్తి వీరికి కలదు; కాన భావమును గుర్తెరుగుటకు పాఠకులు పరిశ్రమింపనక్కరలేదు. వీరి వర్ణనలు స్వభావసిద్ధములు; హృదయంగమములు.

'భిక్షావతి'లోని కథకంటె ప్రకృతివర్ణనమే ఎక్కువగ పాఠకుల నాకర్షింపదగినది. కాని శివాలయవర్ణనమున గోడలపయి విష్ణుని దశావతారములు చిత్రింపబడినవని వర్ణించుట ఔచితిని కోలుపోయినది. పద్యములు రసవంతములయి చక్కగ సాగినవి. కొలదిచోట్ల 'విభ్రాజోజ్వలచ్చంచలా కారస్ఫూర్తి', '(గ్రావాకల్పిత కుడ్యములు)......పురావిలాసస్ఫుటముల్' 'మెల్ల మెల' వంటి ప్రయోగములు అర్థస్ఫూర్తికి, రసమునకు కొంచెపాటి కొరతను కూర్చుచున్నవి. 'భాగ్యశాలురు' అనుటకు 'భాగ్యశాలులు' అని యున్నది. అది అచ్చుపొరపాటై యుండవలెను.

'భిక్షావతి' బీదవారల జీవితమును ప్రతిబింబింపజేసి, కఠినుల మనస్సులందు కరుణను మొలకలెత్తించుటకు ఉత్తమ సాధనము; ఆంధ్రు లాదరింపదగినది.

బు. వేం. ర.

వసంతము

పద్యము. కర్త: శ్రీ పెమ్మరాజు లక్ష్మీపతి; సైజు ౧౬ రాయల్; పుటలు ౨౫. చక్కని కూర్పు.

కవికుమారుల కుపాస్యదైవతము, ఋతురాజము నగు వసంతుని 'వసంతము'న వర్ణితము. పానకమున మిరియపుబొడివలె నప్పుడప్పుడును నొక దుఃఖితవిషాదగీతి ఇందు హృదయంగమముగ మేళవింపబడినది. ఇందలి పద్యములు హృద్యములు. వర్ణన లనన్యసాధారణములు; అత్యంత హృద్యములు. ధార అనర్గళము. గ్రంథము ఆమూలాగ్రము రసమయము.

శ్రీ పెమ్మరాజు లక్ష్మీపతిగారు తెలుఁగువారికి చిరపరిచితులు. వీరు 'లోకముకంటఁ బడక, తాత్కాలికములగు ధన, కీర్తులఁబొందఁ బోక, వినీతమయ్యును పునీతమగు పల్లెటూరి యుపాధ్యాయవృత్తిచే దేహయాత్ర సేయుచున్నా'రు పత్రికలందు ప్రకటితపూర్వములగు వీరి 'బలి', 'చెల్లమాంబ' మొదలగు కావ్యములు ఆధునిక కవికుమారులలో వీరికి ఉత్తమస్థానమును గడించియిచ్చినవి. ఈ 'వసంత' మేవిషయమునను వానికి తీసిపోదు. వసంతగానము నొనరించుటకీ కవికోకిల మత్యంతము నర్హమయినది.

'వసంతము' ఈ కవికుమారునిచే 'శ్రీ అడ్డేపల్లి నాగగోపాలరాయకవి మిత్రులకు వివాహమహోత్సవావసరమున సమర్పితము.' కవికోకిలము ప్రియమిత్రులకు సమర్పించుటకు 'వసంతము'నకుమించిన పెండ్లికానుక లేదు.

ఈ 'కృతి' పతికీర్తిని ప్రచారము చేయుట కెంతయు తగినది.

బు. వేం. ర.

శుభమస్తు

కవిమిత్రగ్రథితము. రాయల్ ౧౬ సైజు. పుటలు ౩౫. చక్కని కూర్పు.

ఇదియును కవిమిత్రులచే 'శ్రీ అడ్డేపల్లి నాగగోపాలరాయకవి సుహృన్మణికి పరిణయోత్సవావసరమున ప్రేమాంకితము.' సులలిత కవితావిలసితములగు పద్యాశీస్సు లిందు కూర్పబడినవి. అన్నియును రసవంతములు. విశేషించి సత్యనారాయణరాజు, రామారావు, సూర్యప్రకాశరావు, బాపిరాజు, ఉమర్ అలీషా, వెంకటేశ్వర్లు, లక్ష్మీపతి, లక్ష్మణస్వామిగార్ల పద్యములు హృద్యములు.

'శుభమస్తు' అను గ్రంథనామము వరుని గృహస్థాశ్రమ ప్రారంభ వ్యంజకమై చక్కగనున్నది.

గ్రంథముచివర కవిమిత్రుల జననకాలము, వారు రచించిన ముద్రితాముద్రితగ్రంథములు పట్టికగా ఈయబడినవి. బు. వేం. ర.

రసాంజలి

శిష్యశ్రేణికృతము. రాయల్ ౧౬ సైజు. ౧౫ పుటలు; చక్కని కూర్పు.

ఇది 'శ్రీ అడ్డేపల్లి నాగగోపాల రాయ సుకవి పాదులకు' శిష్యశ్రేణి చే 'పరిణయోత్సవావసరమున గౌరవ తాత్పర్యములతో సమర్పితము.'

ఇం దైదుగురు శిష్యులు వ్రాసిన ఖండకావ్యములు కలవు. ఈశిష్యులింకను కవితాభ్యాసము చేయుచున్నారు; వీరి కవిత పసితనమును వీడలేదు; అయినను వీరి ప్రయత్నము ప్రశంసింపదగినది. ఇందు వేంకటలక్ష్మణమూర్తి రచించిన 'నివేదన' మాత్రము సరసముగను, నిర్దుష్టముగను ఉన్నది. అభ్యాసము పూర్తియైనపిదప నీశిష్యులు మంచి కవులు కాగలరు.

బు. వేం. ర

విజ్ఞానం

(రెండు నెలలకొకసారి వెలువడు తెలుఁగుపత్రిక)

ఇది జనసామాన్యమునకు విజ్ఞానమును, అనగా సైన్సును వ్యాపింపజేయుటకు సంకల్పించినది. సులభమయిన భాషలో మంచివ్యాసములు ప్రకటింపబడుచున్నవి. ఇప్పటికి వెలువడిన మొదటిసంచికలోని వ్యాసములనుబట్టి యీ యభిప్రాయము కలిగినది. వ్యాసములకు వలయుచోట్ల చిత్రములుకూడ చేర్చబడినవి. సంపాదకులు కాశీపట్నపు కొండయ్య, యం. యస్ సి., కార్యస్థానము రాజమండ్రి. చందా సంవత్సరమునకు నాలుగు రూపాయలు. విడిసంచిక ౧౨ అణాలు. విజ్ఞానాభివృద్ధికి ఉపయోగకరమైన పత్రిక.
